

Vatra veche

Vatra veche

12

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XVI, nr. 12 (192) decembrie 2024 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Mihai Șerbănescu,

Moșilor,
chiparoșilor și firoșcoșilor
de ne-am curățit duhul și
sufletul
pe la casele noastre fie-vă

umblețul!
Să vă fie darul
cât carul
să ne ia tot amarul
și văruguța

doar pentru lumea asta, drăguța,
care ne leagă cu vrăjeli
uța-uța!

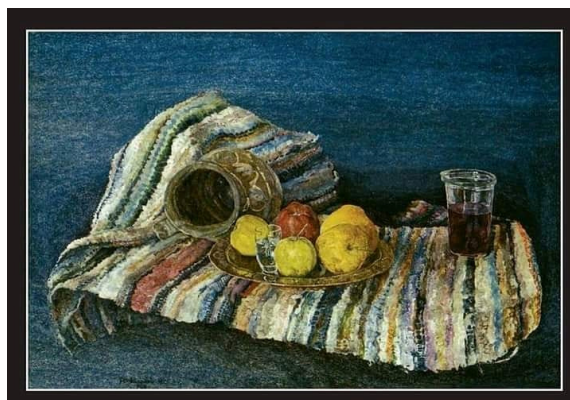
La mulți ani !
HORIA BĂDESCU

Vatra veche dialog cu Ovidiu Drimba

Vatra veche dialog cu Ovidiu Drimba, de Anca Sîrghie/3
Avangarda cu Ionuț Vulpescu. Invitată: Ioana Benteoiu/5
Avangarda cu Ionuț Vulpescu. Invitat: Radu F. Alexandru/6
Vatra veche dialog cu Aura Christi, de Liliana Popa/11
Memorialistică. Însemnările zilnice ale lui Titu Maiorescu, de Dorin Nădrău/13
Poeme de Liliana Popa/14
Proza literară a lui Lucian Blaga, de Ionel Popa/15
Restituiri literare. „Fantazianul” (Ion C. Pena), de Zenovie Cârlogea/17
Călăuză prin hățișul rebrenilor, de Rodica Lăzărescu/18
Rugul Aprins, de Camelia Suruianu/18
Dimitrie Stelaru, în interviuri. Natalia Bobeică, de Maria și Gheorghe Sarău/19
Ioan Alexandru, inedit, de Ion Andreiță/24
Poeme de Gheorghe Jurcă/23
Jurnal de prezență, de Ecaterina Țarălungă/24
Setea de lectură, de Dumitru Hurubă/25
Cronica literară. Teme noi (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/26
Pe acest mal de Styx (Dumitru Hurubă), de Simona Mișuțiu /28
Dumitru Cristănuș și „lectura” oaselor, de Nicolae Suciu/29
Cuvinte și flori (Marin Dumitrescu), de Simona Mișuțiu/31
Fețele chihlimbarului (Simona Mișuțiu), de Lia Tătar/32
Romanul ramificațiilor multiple (Simona Mișuțiu), de Doina Bălțat/33
Speranța salvării conștiinței (Simona Mișuțiu), de Mihaela CD/36
Clujul – văzut și prezentat de șaptesprezece autori, de Mircea M. Pop/37
Din Viena de altădată (Dan Dulciu, Dorin Ioan Rus), de Nicolae Suciu/37
Câtă poezie, atâta copilărie... (Nicolae Băciuț), de Constantin Stancu/39
Urmele pașilor, aripă visând, de Dumitru Ichim/40
Documentele continuității. De la romani la români, de Ioan-Aurel Pop/41
De la refugiu la deportare, Mircea Păslaru, interviu de Cristina Păun/42
Asterisc. O seară de vis, de Alexandra Scherer/43
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/44
Poeme de Ștefan Ghioc/45
Învieră (Iisus Hristos), de Eugen Mera/46
Catedrala „Sfinții Împărați” din Bălți, de Maria Stanciu/47
Poeme de Nicolae Mares/49
Rememorări. Crăciunul anilor '50, de Veronica Pavel Lerner/50
Simbolistica Pietrei, de Horia Ion Groza/51
Biblioteca Babel. Sanctificarea muzicii și Efectul Bocelli de Nicolae Grigore Mărășanu/53
Puncte de vedere. Energia multipolară... de Silvia Urdea/54
Poeme de Traian Vasilcău/56
Biblioteca Babel. Se chema... Pascal, de Cristina-Rodica Mazălu/57
Biblioteca Babel. Anatole France..., de Alex Măroiu/59
Blocnotes. „Old Lady” – A Disability?, de Aura Ungureanu/61
Starea prozei. Sorcova, vesela, de Rodica Bretin/62
Poeme de Iulia Dragomir/64
Poeme de Dumitru Hurubă/65
Starea prozei. Daravela, de Elena Agiu Neacșu/66
Poeme de Emilia Amariei/67
Copleșit de năzuința de a fi un bun român: Dumitru Răchitan, de Dorin Nădrău/68
Poeme de Liliana Spătaru/69
Asterisc. Pasărea din zid, de Ion Lazu/70
Poeme de Laurențiu Drăgușin/71
Ochean întors. Casă de piatră, de Silvia Urdea/72
Poeme de Elena Nistor/75
Asterisc. Moș Crăciun, de Cecilia Nicu/76
Starea prozei. Maria, de Daniela Giurculescu/77
Asterisc. Înșelarea semenilor, de Valeriu Tănăsă/78
Lumea gonflată, absurdă a unui vis eliberator, de Tamara Constantinescu/79
Eveniment cultural. Despre arta contemporană..., de Adrian Simeanu/80
Literatură și film. Înapoi, la originea lumii, de Alexandru Jurcan/81
Muzica zilelor noastre. Mirea și Pană, de Adrian Simeanu/81
Muzica zilelor noastre. Muzică de cameră, la Pitești, de Adrian Simeanu/81
Șevalet.. Mihai Șerbănescu, de Nicolae Băciuț/82
Epigrame, de Corneliu Vasile/82
„Horgisme”, de Mihai Horga/82
Catrene de răs și de plâns, de Nicolae Mătcăș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la înaintași citire : Gheorghe Penciu/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Panoramic cultural- 2024/87

Mihai Șerbănescu

Mihai Șerbănescu

Mihai Șerbănescu

Număr ilustrat cu lucrări de Mihai Șerbănescu

Vatra veche dialog

Ovidiu Drimba
ET IN ITALIA EGO...

Am revenit în apartamentul familiei Drimba din str. Speranței nr. 28, din București cu o neliniște și o tristețe covârșitoare, întrucât din locul acela binecuvântat în care Ovid și Adrienne ne desfătaseră de nenumărate ori cu copleșitoarea lor cultură și cu modelul unei vieți de cuplu de o neprihănită armonie, acum lipsea soția. Și ea fusese cariatida vieții și operei vaste a profesorului de literatură universală de la Facultatea de Litere din București. Câte generații au beneficiat de cultura lui Ovidiu Drimba! Și ce personalități impuse apoi în viața științifică românească nu fuseseră modelate de profesorul acesta exemplar, care și-a consacrat la modul propriu viața profesiei sale. În urma unui infarct miocardic, Adrienne murise în somn acum 5 luni și a fost înmormântată în satul arădean Lugașu de Jos care a dat școlii numele profesorului. Nimeni și nimic nu-i mai poate reda nonagenarului profesor liniștea și echilibrul. Mă țineam acum de promisiunea de a-l vizita de cum descind în capitală. Imediat ce mi-a deschis ușa, m-a privit cu lacrimi în ochi și mi-a spus că evreei socotesc că moartea în somn este definită drept "Sărutul lui Dumnezeu". Mai tristă decât însăși moartea soției mi-a părut pe dată impresia că profesorul nu dorește și nici nu concepe să mai facă ceva fără Adrienne. Nici măcar scrisorile de condolare ale prietenilor nu le-a putut deschide în cele 4 luni scurse de la plecarea soției. Psihic nu este în stare să citească asemenea texte. Nici testamentul nu și l-a făcut, după cum îmi repetă acum direct ceea ce îmi spusese de mai multe ori la telefon. De patru ani nu părăsise apartamentul și m-a prevenit că nici

creierul nu mai funcționează normal. Cum să-l scot din negura aceea în care părea că stă așezat iremediabil? Cum aș putea să-l întorc într-o perioadă fericită a vieții lor? Da! Să încerc...

A.S.: Ce amintiri vă leagă de Italia unde ați activat ca lector de limba română?

O.D.: După cum știi, cu doi ani înainte de unificarea Italiei, la noi s-a înfăptuit unirea principatelor Moldova și Țara Românească. Al. I. Cuza I-a trimis pe Alecsandri la regele Victor Emanuel, care pe cale diplomatică a obținut o înlesnire, prin care școlile din Italia erau deschise pentru români. Universitatea din Torino era cunoscută din 1460, când a luat doctoratul Erasmus din Rotterdam. Școala superioară de cavalerie a fost urmată de mareșalul Averescu, spre exemplu. Prima catedră de limba română la Pinerolo a fost condusă de Vergeti Ruscala, care a fost profesor până la 80 de ani. În 1920 guvernul italian a declarat că nu au profesor de română și Nicolae Iorga, care chemase la Cluj pe Mario Ruffini, l-a recomandat la Torino și timp de 36 de ani a activat acolo. El este personalitatea care a scris despre România cel mai mult dintre toți specialiștii străini din toate timpurile. A publicat mii de pagini, multe monografii despre noi și cultura română. Așadar, noi trimiteam lectori în Italia la Torino, ca să predea limba română în cadrul catedrei de filologie romanică. Ca să înțelegi mecanismul, trebuie să precizez că în Italia sunt 10 lectorate, dar numai două catedre, anume la Torino și la Roma. A treia e transformată din lectorat la Milano, unde la Universitatea Catholică fiecare student trebuia să aibă recomandarea preotului din localitatea de baștină, astfel ca să fie cunoscută și familia din care provenea. Calitatea morală a studenților era astfel asigurată. Noi aveam acolo un lector român. După 3 ani de demersuri, lectoratul s-a transformat în catedră de română. O particularitate era faptul că în Italia se predă numai în limba italiană și nu făceau excepție nici măcar lectorii străini. Eu am studiat italiana cu Domenico Sera și 6 ani am funcționat la Facultatea Sacro Cuore, ca lector. În Italia oricine a studiat 4 ani ca licențiat într-o limbă străină devine profesor de liceu în limba italiană, latină și istorie. Dar licența se dobânda cu o exigență maximă. Comisia era formată din 11 profesori, dintre care 3 erau referenți.

Îmi amintesc că românele, căsătorite cu italieni, ca să li se recunoască licența în franceză, îmi făceau și un curs de italiană. Licența se susținea în italiană, dar dacă era vorba de catedra de români, susținerea era în spaniolă.

A.S.: Cum ați ajuns lector de română la Torino?

O.D.: A fost o întreagă poveste. Profesorul Ruffini trebuia să iasă la pensie. Catedra era în nomenclatura italiană. În ziua ieșirii, profesorul Ruffini face propunerea consiliului profesoral, care era foarte larg și important ca putere de decizie, ca Ovidiu Drimba să-l urmeze. Consiliul a acceptat în 1966, când propunerea ajunge la Ministerul Instrucțiunii Publice Italiene, de unde este trimis la București pe adresa particulară a mea. Eu am dus originalul la Ministerul de resort, care timp de doi ani nu a răspuns nimic. Ce vrei? Nu eram membru de partid și mârlnăia comunistă era în floare. Ruffini a făcut și el o intervenție, dar fără rezultat. Cursul de română nu începea. Ca să nu desființeze cea mai veche catedră de română, profesorul Ruffini acceptă să mai activeze un an. Este acceptat un an, dar nu trei....Abia în 1968 am reușit să plec împreună cu Adrienne, soția mea, având pașaport, dar în concediu. După 3 ani de funcționare la Torino, Ministerul Român a trimis ambasadorul să spună în Italia că profesorul Drimba este chemat în țară numai pentru câțiva ani, ca apoi să fie din nou trimis în Italia. Era pregătit un alt profesor să-mi ia locul. Decanul Corrado Grassi a răspuns: „Dacă-l vreți, luați-vi-l. Dar voi, români, nu aveți dreptul să numiți pe altcineva.” Provizoriul devine inamovibil!

A.S.: Astăzi sistemul Bologna s-a încetățenit și la noi. Dar ce era acum a jumătate de secol noi nu avem cum să mai știm. Ce vă amintiiți?

O.D.: Nu știu dacă realizezi ce structură avea sistemul de învățarea limbii române în Italia de acum 50 de ani. Erau două catedre. La Roma era catedra Rosei del Conte, căci pe lângă Universitatea catholică, mai funcționa și o catedră de stat. La Torino eram eu și mai apărea și catedra de la Milano. Eu făceam tot timpul rapoarte de activitate cu conferințele ținute, cu secția română a muzeului de etnografie din Torino, cu filmele aduse din țară. Propaganda românească se făcea cu bani→

**Interviu realizat de
ANCA SÎRGHIE**

italieni. Ceea ce cheltuiau se deconta. La Milano era Biblioteca Ambroziană. Am realizat vreo 30 expoziții etnografice de câte două săptămâni în orașe italiene istorice din jur. Materialele erau aduse din țară, dar primăria fiecărei localități făcea organizarea. Când se vernisa la Milano o asemenea expoziție, erau invitați episcopi, cardinali și primarul orașului, adică participau somități ale oficialității.

A.S. Ce vă leagă de Biblioteca Ambroziană?

O.D.: Biblioteca Ambroziană data din secolul al XVI-lea, așezată într-o veche clădire de mănăstire. În curtea de onoare erau 16 statui de bronz de mărime naturală ale unor personalități de primă mărime în istoria europeană. Frontal erau așezați Dante Alighieri și Toma d'Aquino. Eu făceam la toate manifestările românești cadouri de valoare, de la fețe de masă și iuțe până la albume de artă, așa că în momentul în care s-a anunțat că trebuie găsită încă o personalitate europeană spre a face o statuie nouă, plasată în acel loc liber al curții, eu am făcut propunerea ca Dimitrie Cantemir să fie ales. Nicolae Ceaușescu, pe care eu îl întâmpinasem la Torino, a acceptat și statuia lui Irimescu este și azi acolo.

A.S.: Totdeauna m-a impresionat tezaurul livresc pe care îl păstrați cu atâta sfîntenie în preajmă. El este chiar lumea în care v-ați mișcat într-o întreagă carieră strălucită de magistru. Ce lucrări de valoare păstrați în biblioteca dumneavoastră?

O.D.: După Vasile Pârvan, al doilea director al Bibliotecii Accademiei di Romania din Roma a fost profesorul Emil Panaitescu, iar fiul lui, Emilio Alessandro Panaitescu, este autorul unei ediții superbe cu Divina Comedia de Dante Alighieri în 6 volume, apărută la Milano în 1965 la Editura Fratelli Fabbri. Eu am achiziționat-o cu bani buni și este unicat în țară. Uite și cele nouă volume ale Enciclopediei dei popoli d' Europa, dedicată, așadar, națiunilor continentului nostru. Lucrarea a fost tipărită în 1973. Mie mi-a fost încredințat capitolul consacrat României, pe care îl cereau unii români stabiliți în Italia și care ar fi prezentat țara în cu totul alte culori decât se cuvenea. Doi ani de zile am lucrat la acest capitol de 220 pagini. Fotografal italian care a colindat țara, luând imagini ca un adevărat profesionist, nu a cerut niciun ban

statului român. A făcut 600 imagini. A cerut una sau două picturi ale unor artiști contemporani, care se procurau pe atunci cu destulă ușurință. Ce crezi? Ministerul Culturii a răspuns negativ, afirmând că nu are bani. Uite în al VII-lea volum al Enciclopediei dei popoli d' Europa, scoasă de Luciano di Bona, omul de concepție, care a apelat la M. Confalonieri din Milano ca editor. Privește între colaboratori, eram și eu. Ministrul Niculescu Mizil nu a acceptat să achiziționăm măcar un exemplar al acestei enciclopedii, din același motiv, al lipsei banilor. Așa am eu unicul exemplar din țară.

A.S.: Cum s-a terminat experiența italiană a familiei Drimba?

O.D.: În cel de-al 11-lea an de profesorat acolo, nevasta mea nu a mai primit viza de ieșire din țară, iar eu am fost rechemat în România în luna martie, adică înainte de finalizarea anului universitar. Dezastrul era inerent. Studenții cursului de română nu puteau încheia anul, nu aveau cum să dea examenul final. Ca lectori erau trimiși niște securiști. Marin Mincu era obraznic. Asta a fost.

A.S.: Pentru că lucrările semnate Ovidiu Drimba sunt titluri de referință indiscutabilă în domeniile pe care le-ați abordat, ce noutăți editoriale din opera dumneavoastră îmi puteți menționa în încheiere?

O.D.: Știi că am niște unicate despre istoria și civilizația culturii. Crezi că în afară de ceea ce ai recenzat mata, s-a mai găsit cineva să scrie despre opera mea? Ai văzut cartea Geniul Spaniei, apărută în anul 2007? Dar noua ediție a Istoriei la care recent au apărut volumele 12 și 13, unde Renașterea este definită pe 60 de pagini? După 47 ani de la prima ediție, a fost retipărită monografia dedicată lui Leonardo de Vinci. Am constatat ceva, anume că o ilustrare imediată, profesorul i-a răspuns la telefon unui autor care

z nu se citesc decât cărțile pe care le cumperi și nu cele primite cadou. Și ca ilele trecute îi adusesese o carte.

Da, l-a căutat la telefon să-i mulțumească, dar acela nu-i răspunsese. Dorea să-i spună că a început să-i citească volumul, dar de cum a terminat convorbire telefonică mi-a spus că nu era deloc așa, însă vruse să-i facă o bucurie celui tânăr. El socotea viața lui încheiată, iar în jur nu vedea decât o negură fără ieșire.

Totuși luminișul de suflet în care tocmai depănaserăm amândoi amintiri din Italia îl contrazicea, măcar pentru un moment.

Ovidiu Drimba – reputat istoric literar, profesor universitar de literatură universală, care s-a stins la 95 de ani, în 29 aprilie 2015, fiind îngropat la Lugașu de Jos din jud. Bihor.

Activitatea sa cuprinde lucrări dedicate istoriei culturii (Istoria culturii și civilizației, Pagini despre cultura europeană, Studii și eseuri de literatură universală s.a.).

A fost unul dintre asistenții filozofului Lucian Blaga de la catedra de Filozofia culturii de la Universitatea din Cluj.

Profesorul Ovidiu Drimba a petrecut în Italia peste zece ani, ca lector și șef al Catedrei de limba și literatura română modernă de la Universitatea din Torino și apoi la Universitatea Catolică din Milano. Aceasta a fost tema interviului nostru, realizat la București.

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITATĂ: soprana IOANA BENTOIU

(II)

Împreună, indiferent de vârstă.
Ioana Benteoiu despre familia ei:
„Nu e normal să fie un clivaj. Moșii
cu moșii, ăia mici cu ăia mici – de ce,
e absurd?!”

I.V.: Sunt și meserii în care
afirmarea vine mai târziu, odată cu
niște experiențe acumulate.

I.B.: Eu eram mică. Noi trăiam toate
generațiile împreună. De exemplu, am
avut o zi de naștere în care mi-am
invitat și prieteni de vârsta mea, și
bunici, și prieteni ai părinților. Adică
așa e normal să fie. Nu e normal să fie
un clivaj. Moșii cu moșii, ăia mici cu
ăia mici – de ce, e absurd?!

I.V.: De ce credea mama dvs. că
viața ei în sine nu reprezintă niciun
interes? Dar că romanul biografic e
mai degrabă interesul pentru o
epocă, un timp și niște valori? Din
1946 mama dvs. nu a mai scris
poezie. Era poetă. Citez:
„Hotărâsem să trăiesc pur și
simplu”. Ați găsit poezii, nu știu
dacă în acea corespondență,
literatură de sertar, cum se spune,
există poezii ale lui Annie Benteoiu,
care nu au văzut lumina tiparului?

I.B.: Da, există multe poezii care nu
au văzut lumina tiparului. Pentru că
mama scria proza în română și poezia
în franceză.

Deci ea a scris pentru sertar ani și ani
de zile poezie în franceză. Și la un
moment dat, eu aflându-mă acolo și
intrând în relație cu oameni care aveau
edituri, le-am arătat unora dintre ei
poeziile mamei. Și au înnebunit:
„trebuie neapărat să fie publicate”. Și
au fost publicate. Sunt vreo zece
volume de poezii, scrise în franceză,
publicate în Elveția. Sigur, poezia în
traducere e cu totul altceva. Dar ea
scria.

**Annie Benteoiu, poezii ținute la
sertar. Ioana Benteoiu:** „Scria pentru
sertar. Închidea sertarul cu cheia. Ca
și când noi nu aveam altceva de
făcut.”

I.V. Ar putea fi tradusă?

I.B.: Ea era de o modestie excesivă.
Scria pentru sertar. Închidea sertarul
cu cheia. Ca și când noi nu aveam
altceva de făcut. Nici nu știu unde
punea cheia, într-un vas de flori, nu
știu, habar nu am.

Acasă la familia Benteoiu: „Una
dintre camere era pentru scrisul în
franceză, cealaltă pentru scrisul în
română.”

I.V.: Cheie la poezie, asta e
interesant...

I.B.: Cheie la poezie, da. Din
apartamentul nostru din Drumul
Taberei, care era cu patru camere
mici, ea se extinsese și pe camera pe
care o lăsasem eu. Una dintre camere
era pentru scrisul în franceză, cealaltă
pentru scrisul în română.

I.V.: Cum vă amintiți cartierul
copilăriei și al adolescenței?

I.B.: Păi de aceea nu pot să mă
desprind. Pentru că este acolo... nu al
copilăriei, pentru că eram la Conser-
vator când a avut loc cutremurul...

I.V.: Adolescența.

I.B.: Eram în Maria Rosetti, în seara
aceea am plecat și nu m-am întors
niciodată acasă. Blocul era foarte
scuturat. Nici nu știu cum mai stă în
picioare. După ce am locuit niște luni
de zile la prieteni, tata a cumpărat
apartamentul acesta din Drumul
Taberei care pe atunci era bine legat
de centru. Cu autobuzul făceai 20 min.
Acum bine că s-a făcut metroul. S-a
mai schimbat un pic.

**Plăcerea nevinovată a Ioanei
Benteoiu, albumele de fotografii:**
„Îmi place ideea să fiu în pat, de
exemplu, să iau un album de
fotografii, să întorc paginile și să mă
cufund în istorie, până la urmă, că
tot istorie e.”

I.V.: Mama dvs. amintește ziua
cununiei, în care a purtat o fustă
plisată neagră și o bluză galbenă,
culoarea lămâii. „Pozele îmi sunt
foarte dragi și sunt printre puținele

care mi-au rămas din acea perioadă.
Filme pentru bătrânul nostru kodak
nu se mai aduceau. Nimeni nu are
decât puține imagini din anii grei”.
Cum arată pozele familiei Benteoiu?

I.B.: M-am uitat așa de mult...

I.V.: S-ar putea face o carte album
cu ele?

I.B.: Sigur, sigur... m-am uitat așa de
mult la albumele lor. Când mă gân-
desc la miile de fotografii pe care le
punem pe telefoanele portabile astăzi
și pe care nu le mai printăm. Eu le-am
printat până acum câțiva ani, acum nu
le mai printez, dar îmi pare rău. Îmi
place ideea să fiu în pat, de exemplu,
să iau un album de fotografii, să în-
torc paginile și să mă cufund în isto-
rie, până la urmă, că tot istorie e. Pe
atunci era altfel, au făcut asta la Sfat,
nu la Biserică, nici nu se putea pe a-
tunci, era imposibil. Mama avea un fi-
zic de actriță americană. Era brunetă.

**Annie Benteoiu, Linda Darnell a
României**

I.V.: A se vedea poza aceasta de pe
copertă.

I.B.: Da, da, da, Linda Darnell i se
spunea. Și nu se vede părul, dar părul
era mare, negru, buclat, era foarte
frumoasă. Dar era de o modestie,
repet. Și când ieșea pe stradă, pe
atunci, își punea batic. Fiindcă
trebuia să fii într-un anume fel.

I.V.: În spiritul epocii.

I.B.: În spiritul epocii, da.

I.V.: Când l-a cunoscut pe Bobiță
Benteoiu, că așa îi spunea...

I.B.: Da...

**Vinerea Mare a lui Pascal Benteoiu,
un noroc**

I.V.: Annie a făcut-o alergând la
cursul de drept roman, la care →

întârziase. Părinții dvs. au făcut dreptul. Spune șugubăț că regretă că se lăsase agățată. L-a îndrăgît curând și din detaliile biografice aflăm, citez, „primul său nume de botez este Aurelian, ca al tatălui său, al doilea i s-a dat fiindcă s-a născut în Vinerea Mare, chiar la ora 3 după amiază, și în semn de simpatie pentru Pascal Rădulescu, creatorul Universului Copiilor”. Cât a contat această Vinerea Mare în biografia lui Pascal Benteoiu?

I.B.: Enorm! Ora 3 după amiază este ora la care se presupune că Iisus Hristos a murit. De aceea i s-a spus Pascal, și nimeni nu i-a spus Pascal multă vreme cu excepția lui Wilhelm Berger, prietenul lui compozitor. Toată lumea îi spunea Bobiță, ceea ce, mă rog, lui îi plăcea mai mult sau mai puțin. Părinții mei și-au dat tot felul de mici nume afectuoase, în decursul timpului, și ea a ales totuși să spună Pascal în cartea asta, deși în familie nu prea era Pascal.

Ioana Benteoiu despre tatăl său: „Nu a vrut să fie numit Aurelian, ca primul lui nume, pentru că fusese numele tatălui lui. Atunci, și el a vrut să își facă un prenume. Și a ales Pascal”

I.V.: Pentru marele public este cunoscut Pascal.

I.B.: Și nu a vrut să fie, el însuși, nu a vrut să fie numit Aurelian, ca primul lui nume, pentru că fusese numele tatălui lui. Atunci, și el a vrut să își facă un prenume. Și a ales Pascal.

Călătoria inițiativă a Ioanei Benteoiu, în Vinerea Mare, la Trieste: o revelație. Ioana Benteoiu: „Aveam ideea fixă că cineva va dori să îl asasineze pe Papa. Am văzut o figură pe care după aceea cred că am recunoscut-o, și care era foarte mult cea a lui Ali Ağca, cel care după aceea avrur să îl asasineze pe Papă, și care m-a frapat pentru că era singura persoană care nu zâmbea. Toată lumea era în extaz, aștepta venirea Papei, era fericită, eu l-am văzut pe acesta, care se uita foarte închis la tot, și după aceea, după ceremonie, m-am întors la prietenii mei, ei mi-au spus: „nu, nu, tu ești un pic paranoică, pentru că vii din străinătate”. În fine, am plecat. După două săptămâni a avut loc tentativa de omor. Pentru mine, asta a fost o premoniție. Și am avut de atunci, întotdeauna, cu Papa Ioan Paul al II-lea un fel de legătură intimă, a mea, doar a mea, cu el! E, în fine, asta a fost!”

I.V.: Undeva în carte vorbește despre călătoriile inițiatice. Și se întreabă: „Există călătorii inițiatice? Fără îndoială că există deși noi, în ignoranța noastră suprainformată” – deci vorbește de suprainformație în acel timp – „nu ne mai recunoaștem”.

Vă întreb: în biografia dvs., în viața dvs., există o călătorie inițiativă? De tipul celor la care face referire mama dvs.?

I.B.: Există mai multe. A existat o călătorie pe care am făcut-o chiar în primul an, când din Trieste am ajuns la Roma, și prietenii la care stăteam la Roma cunoșteau în Vatican persoana care avea cea mai mare funcție ca laic. Urma să fie Vinerea Mare. Înainte să ajung în Elveția.

I.V.: Tot Vinerea Mare.

I.B.: Tot Vinerea Mare. Da, nu m-am gândit așa... am fost invitată împreună cu ei prin niște locuri așezate, în Catedrala Sfântul Petru. Ceea ce era o mare onoare. *Urma să treacă Papa acolo. Eu aveam în mine un fel de neliniște totală, stranie, nu am avut niciodată așa ceva. Dar aveam ideea fixă că cineva va dori să îl asasineze pe Papa. Și mă uitam în jur, mă uitam în jur, nu știam ce să fac. Și uitându-mă la un moment dat în stânga, în spate, am văzut o figură pe care după aceea cred că am recunoscut-o, și care era foarte mult cea a lui Ali Ağca, cel care după aceea a vrut să îl asasineze pe Papă, și care m-a frapat pentru că era singura persoană care nu zâmbea. Toată lumea era în extaz, aștepta venirea Papei, era fericită, eu l-am văzut pe acesta, care se uita foarte închis la tot, și după aceea, după ceremonie, m-am întors la prietenii mei, ei mi-au spus: „nu, nu, tu ești un pic paranoică, pentru că vii din străinătate”. În fine, am plecat. După două săptămâni a avut loc tentativa de omor. Pentru mine, asta a fost o premoniție. Și am avut de atunci, întotdeauna, cu Papa Ioan Paul al II-lea un fel de legătură intimă, a mea, doar a mea, cu el! E, în fine, asta a fost!”*

I.V.: O personalitate extraordinară... deci ați intuit, ați simțit.

I.B.: Am simțit ceva.

De ce i-ar trebui Ioanei Benteoiu mai multe vieți? „Să fac multe lucruri deferite. Aș vrea să fiu și medic, aș vrea să fiu și mamă de opt copii, patru băieți, patru fete, le-am dat și nume în capul meu, sunt un pic zăpăcită așa, de felul meu, și mi-ar plăcea să am o viață în care doar să pot călători, să cunosc popoare, civilizații, oameni, clădiri...”

I.V.: În 1981 a fost această tentativă de asasinat. Sigur, după aceea, Papa Ioan Paul al II-lea l-a vizitat în închisoare.

I.B.: A fost în mai. Eu tocmai plecasem, ajunsesem în Elveția. A fost o chestie foarte stranie. Altfel am făcut multe călătorii. *Dacă aș avea o altă viață... dacă aș avea mai multe vieți... Mie mi-ar trebui mai multe vieți! Să fac multe lucruri diferite. Aș vrea să fiu și medic, aș vrea să fiu și mamă de opt copii, patru băieți, patru fete, le-am dat și nume în capul meu, sunt un pic zăpăcită așa, de felul meu, și mi-ar plăcea să am o viață în care doar să pot călători, să cunosc popoare, civilizații, oameni, clădiri...*

I.V.: Din toate călătoriile care e locul care v-a fascinat, care e locul care v-a fermecat?

I.B.: Italia și Franța, sub toate aspectele, în toate luminile și toate bucățelele. Da, foarte mult, foarte mult. Și Israelul mi-a plăcut foarte mult. Am fost de două ori în Israel. Aveam un prieten foarte mult, care m-a invitat acolo și am fost foarte impresionată de țara aceea.

Geniul muzical, Pascal Benteoiu, un pictor talentat în intimitatea casei sale?

I.V.: Pascal Benteoiu picta. Numai că a renunțat la pictură pentru că s-a dedicat muzicii. Ce s-a ales de tablourile pe care le-a pictat Pascal Benteoiu?

I.B.: Sunt la mine, le am.

I.V.: Le aveți.

I.B.: Da!

I.V.: Nu au fost văzute niciodată.

I.B.: Nu sunt foarte multe. Avea un talent formidabil, are un autportret la 15 ani care a stat întotdeauna la noi în salon, și prietenul nostru, pictorul Ion Alin Gheorghiu, venind în casă prima oară și dând cu ochii de acest tablou, i-a zis tot așa, cu un umor care se practica mult pe atunci, „Dacă aș fi avut eu talentul ăsta...”

Ioana Benteoiu despre tatăl său: „Talent avea, tata, sigur. Dar l-a tras așa la muzică, voia să compună.”

I.V.: Un pictor cu o carieră...

I.B.: Bineînțeles, ce să mai vorbim, un imens pictor... dar ăsta a fost un banc. Talent avea, tata, sigur. Dar l-a tras așa la muzică, voia să compună.

Ioana Benteoiu despre părinții ei, scriitoarea Annie Benteoiu și compozitorul Pascal Benteoiu: „Tata era ca un fel de călugăr în capul lui. Cu →

timpul mama în capul ei s-a călugărit și ea. Ei au fost un fel de cuplu de călugări, dacă pot să spun.”

I.V.: Vorbim de umor. E mult umor în acest volum. Mama dvs. trebuia să fie domnișoară de onoare la o nuntă, și citez dintr-o scrisoare a lui Pascal Bentoiu: „Mă zgârie foarte mult domnișoara ta de onoare, mai ales că nu te-am văzut demult la brațul altuia, și apoi că pentru mine nu ești o domnișoară. Ești jumătate din ființa mea, care pleacă de la mine, și joacă un rol idiot într-o piesă pe care o detest.” Nu suferea nunțile sau ce a însemnat momentul acesta?

I.B.: Da, mi-au povestit, a fost o nuntă amuzantă. Mamei îi plăceau lucrurile astea. Tata era ca un fel de călugăr în capul lui. Cu timpul mama în capul ei s-a călugărit și ea. Ei au fost un fel de cuplu de călugări, dacă pot să spun. Da, tata era foarte, foarte afectiv. Nu dorea să se vadă acest lucru și apăsarea în public cu o imagine casantă, nesurâzătoare, neapărat. Era apărât în felul acesta, dar de fapt era un om foarte afectiv, și când a găsit-o pe mama, ea a fost femeia vieții lui și asta a fost! Și eu mi-am închipuit în mod idiot că așa trebuie să fie un cuplu, pentru că eu i-am văzut pe ei. Și zic în mod idiot pentru că pentru mine nu a fost așa. Dar vedeam în jur numai oameni care sunt căsătoriți de foarte multă vreme, care suportă multe lucruri unul de la altul. Ei au fost un model din acest punct de vedere, până la sfârșit.

Bunicul patern al Ioanei Bentoiu, coleg de celulă cu Nicolae Steinhardt. Amintiri despre suferința generației părinților și bunicii ei: „S-a încercat o exterminare.”

I.V.: Spune că are o memorie selectivă care îi îndepărtează personajele nocive din viață. Preferă să stea doar lângă cei care o iubesc. Se simte confortabil. Care a fost zona nocivă? La cine face referire aici?

I.B.: Ca oameni?

I.V.: Ca oameni.

I.B.: Cercul lor de prieteni era destul de restrâns. Erau oameni care dovediseră că merită să facă parte din acest cerc, să spunem. Nu știu dacă face referire la cineva anume sau la tot felul de personaje ieșite din politică și din viața teribil de cruntă, a

României, din stalinism. La ora actuală se vorbește foarte mult de epoca Ceaușescu. Tinerii habar nu au ce era înainte și ce era înainte a fost mult mai crunt. Fără nicio discuție.

I.V.: Sunt încercări de edulcorare.

I.B.: S-a încercat o exterminare. În momentul în care ai, cum aveam amândoi, douăzeci de ani, și ți se ia absolut tot ce ai avut până atunci – părinții, casa, cărțile, pianul, vioara, ce mai avea fiecare, și ești lăsat așa, ca un pui, în natură, în frig, în foame – au suferit de frig, au suferit de foame, au suferit moral, pentru că, de exemplu, tatăl meu nu a știut, timp de opt ani, unde se afla tatăl lui, după care acesta a fost eliberat timp de un an și jumătate, și la vârsta de 70 de ani, în 57, toamna, recondamnat la 25 de ani de închisoare. A murit după cinci ani, noi neștiind nimic. Prima oară când s-a știut ceva de bunicul meu a fost în cartea lui Nicolae Steinhardt, Jurnalul fericirii. Pentru că au fost colegi de celulă.

I.V.: A fost coleg cu N. Steinhardt.

I.B.: Da. La un moment dat, în multe închisori în care s-a perindat.

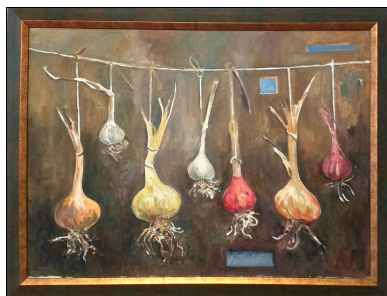
I.V.: Și asta știți din...

I.B.: Din Jurnalul fericirii. Da. După aceea au mai venit și alte indicații și alte surse.

Pascal Bentoiu, un stoic cu patru principii de viață. Cât de adevărat e că a citit din Biblie până în ultima zi din viață?

I.V.: În momente grele, în momente critice, Pascal Bentoiu a avut patru principii de viață: „1. Să nu mă gândesc la viitor, 2. Să lucrez muzică, 3. Să caut să mă domin și să nu mă las pradă niciunei disperări, 4. Să citesc în fiecare zi din Biblie.” A citit în fiecare zi din Biblie până a murit?

I.B.: Da, a citit în fiecare zi din *Vulgata*. Tata vorbea latina curentă. Și citea *Vulgata*. El nu ieșea din camera

Mihai Șerbănescu, Leacuri de iarnă

lui până când nu își făcuse lectura zilnică. Pe asta a făcut-o. După aceea, chestia cu disperarea, avea o tendință naturală spre melancolie, pe care o combătea. Tata nu putea cum făcea mama. Mama putea să se uite la filme îngrozitoare teribile, tata nu prea suporta lucruri de tipul acesta, și atunci prefera să se uite la filme cu Fred Astaire, care erau o încântare pentru el, comedii în general.

I.V.: În orice caz, care dădeau o stare bună.

I.B.: Da, sau la filme de aventuri, sau atunci se uita la filme din cel de-al Doilea Război Mondial, dar filme documentare. Adică nu chestii oribile.

Fericiti, nu burghezi. Ioana Bentoiu despre starea materială a familiei sale: „Nici unul dintre ei nu a avut un job fix, salarizat. Primul salariu pe care l-au primit a fost la pensie. Câteodată erau bani, câteodată nu erau bani. Și ne descurcam cu ce aveam. Și nu era nicio dramă. Și nu ne petreceam viața vorbind despre bani, cum se face acum.”

I.V.: Dacă ar fi să dați timpul înapoi, ar fi o zi pe care ați alege-o, de care vă amintiți în mod pregnant, petrecută împreună cu părinții dvs.?

I.B.: Îmi amintesc de cum era o zi cu ei. Era ceva foarte, foarte dens. Nu o zi anume, mai multe zile. Era foarte dens, fiindcă ei vorbeau tot timpul. Nici unul dintre ei nu a avut un job fix, salarizat. Primul salariu pe care l-au primit a fost la pensie, pentru că au fost membri ai uniunilor de creație și au avut, dar până atunci au trăit tata din drepturi de autor și mama din traduceri. Câteodată erau bani, câteodată nu erau bani. Și ne descurcam cu ce aveam. Și nu era nicio dramă. Și nu ne petreceam viața vorbind despre bani, cum se face acum. Și erau mult mai săraci decât mulți de acum care se plâng. Densitatea mentală pe care o aveau și-o exersau tot timpul, vorbeau tot timpul între ei. Se duceau fiecare în camera lui de lucru, unul scria muzică, altul scria poezii sau traducea, la un moment dat se întâlneau pe coridor, ziceau: „Ne facem un coffee?” Și își făceau un coffee, câteodată mama puneă un ibric, uita de el, și tata foarte gentil îi spunea: „Draga mea, iar ai pus un ibric la uscat?” Deci așa era totul. →

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITAT: RADU F. ALEXANDRU

(II)

Fiica lui Radu F. Alexandru:
adoratie, nu inspirație

I.V.: Tu dedici mai multe volume fiicei tale, Deborah. Ea este sursa ta de inspirație, la ea te gândești cel mai mult?

R.F.A.: Nu. Nu! Nu poate fi sursa mea de inspirație. Mă rog, pe parcursul timpului, un copil, o fetiță, astăzi o femeie de 32 de ani, ea poate fi ce a fost și a rămas, un subiect de iubire permanentă. De adorație. Dar nu de inspirație. Pentru că... sunt existențe diferite...

Omul, personajul predilect al lui Radu F. Alexandru. Cea mai frumoasă cronică, primită de la o doamnă responsabilă de curățenia din teatru: „Eu nu pot să vă spun decât că după ce am văzut spectacolul nu am mai dormit noaptea asta”

I.V.: În *Poveste despre tatăl meu*, ai și un cuvânt înainte, de Radu Beligan, iar Radu Beligan spune, vorbind nu numai despre această piesă, ci și despre altele, că omul este personajul predilect al lui Radu F. Alexandru. Omul cu *O mare*, cu calitățile lui, cu virtuțile lui, cu vulnerabilitățile lui. Am văzut și eu mai multe piese. Mai cu seamă cele montate la Teatrul Național. Ai fost unul dintre răsfațații, dramaturgii contemporani foarte jucați. Și la Teatrul Național, și la Bulandra, și în alte locuri.

R.F.A.: La toate!

I.V.: La toate! De ce omul și nu istoria, să zicem, sau teme mai abstracte?

R.F.A.: Pentru că zi de zi, ceas de ceas, cred că fiecare dintre noi, oamenii, trăim aventuri în sensul existențial cu totul și cu totul inedite, și copleșitoare. Gama trăirilor, felul în care aceste experiențe de viață trăite sub ochii noștri se manifestă, din punctul meu de vedere, e un subiect fascinant, e un subiect de la care nu poți întoarce capul. E interesant ce spui tu, dar de muma lui Ștefan cel Mare, ce părere ai? No, am o părere foarte bună... dar nu cred că mai pot să îți dau nicio mână de ajutor cu scrierile mele. Ah, să nu o luați ca

o cutezanță. Adică tu cu scrierile tale dai o mână de ajutor? Da, dau o mână de ajutor. Și vă mai spun ceva. Și să îmi faceți semn când trebuie să nu vă mai spun. La premieră, ca dramaturg, premiera ca dramaturg a avut loc la Teatrul din Bârlad. Și la Teatrul din Bârlad, ca peste tot, viziunea, adică spectacolul, ajungea să aibă drept de existență după ce cenzura, consiliul Culturii, venea, instructorul de acolo, și spunea: „da, merge” sau „nu merge” sau „tai replica” sau „tai scena” sau „nu merge spectacolul”. S-a jucat spectacolul, după masă, și a doua zi dimineață s-au adunat trupa, consiliul artistic și tovarășul de la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, să afle părerile și să spună punctul lui de vedere. I-a întrebat pe unii sau pe alții și în fundul sălii stătea o doamnă, așa... „Doamnă, dvs. ce părere aveți de spectacolul de aseară?” „Ah, nu, vă rog să mă scuzați, eu nu sunt actriță. Fac curat!” „Doamnă, ați văzut spectacolul?” „Da!” „Ce părere aveți?” Și a stat o clipă. „Eu nu pot să vă spun decât că după ce am văzut spectacolul eu nu am mai dormit noaptea asta.” A fost cea mai frumoasă cronică și cel mai frumos comentariu. Și esența rațiunii pentru care scriu. Să pun oamenii pe gânduri. Să îi invit să reflecteze la existență și la viața lor.

Filosof, matematician, dramaturg. Exercițiul favorit al lui Radu F. Alexandru: „Mă duceam în librării și mă uitam să văd ce fac cititorii când ajung. Era un dialog al oamenilor cu cartea, din care eu eram exclus”

I.V.: Tu ai făcut matematică și filosofie. Cum a ajuns la

dramaturgie un profesor de matematică?

R.F.A.: Eu am debutat cu un volum de proză. În numărul de doliu al *Gazetei Literare*, la moartea lui Tudor Arghezi, pe mijlocul revistei, *Gazeta Literară* vă recomandă două schițe de Radu F. Alexandru.

I.V.: Arghezi moare în 1967.

R.F.A.: Și erau publicate două schițe. Am continuat cu proză. Nu vreau să prelungesc. *Mă duceam în librării, vedeam volumul, am scris în continuare, am publicat un volum, un volum cu fața spre ceilalți, spre ceilalți! Deci nu era cu fața spre mine, era cu fața spre ceilalți. Și mă duceam în librării și mă uitam să văd ce fac cititorii când ajung. Se uită la carte, nu se uită, o cumpără, nu o cumpără, și am simțit nevoia... era un dialog al oamenilor cu cartea, din care eu eram exclus. Am simțit nevoia dialogului. Și dialogul însemna scenă, însemna teatru. Și așa am pus deoparte un manuscris la un roman pe care îl începusem și cu care eram în planul editurii, și am început să scriu teatru. Și am scris o piesă, și m-am dus cu ea la Teatru, și mi-au spus: „uită! N-ai nicio treabă!” Și am zis: „Bine, mai vedem!” Am luat-o ca și cum învăț alfabetul. Pentru că teatrul presupune o știință. Bun, și proza*

. Dar nu poți să te așezi să spui: „Costică, trei cuvinte..” Nu. Știința construcției dramaturgice, știința scrierii am luat-o, cum să spun... și am ajuns...

Omul zilei de astăzi. Nemulțumirea lui Radu F. Alexandru față de media: „Imagini care vă pot afecta emoțional!”→

I.V.: Ești autorul a numeroase scenarii, ai lucrat cu regizori importanți. Unul dintre ei este Dan Pița. Ai făcut scenariul unui film, în 1997, cred, *Omul Zilei*. Un film de mare succes. L-am revăzut recent. Cine mai poate fi astăzi *Omul zilei*?

R.F.A.: Depinde în ce sens. Depinde în ce sens... e o întrebare cu care mă pui...

I.V.: În spiritul filmului tău, al scenariului tău.

R.F.A.: Ah, în spiritul scenariului meu. Da, în fiecare zi află de câte un lucru care te uimește, te stupefiază.

I.V.: E ceva în ultima vreme care te-a șocat? Te mai șochează ceva?

R.F.A.: Ionuț, trec cu telecomanda, la ora edițiilor informative. TVR, PRO TV, care mai e... nu știu dacă o faci și îți propun un lucru care vine ca răspuns la întrebarea: cu ce frecvență, în fiecare zi, în fiecare zi! Pe fiecare post, crainicul TV, atenție, urmează informații și imagini care vă pot afecta emoțional. E un *leitmotiv*. În fiecare zi, în fiecare seară aflăm fapte care ne pot afecta emoțional și care, de fapt, sunt năucitoare. Peste tot în țară! ca să spui asta e cea mai...Păi stai puțin, aia de ieri ai văzut-o? Nu! Pe aia de alaltăieri ai văzut-o? Dar aia de mâine, te aștepți să fie altfel?

Rabat de calitate în televiziuni.

Radu F. Alexandru: „*Audiența cu orice preț. Ori audiență cu orice preț înseamnă calitate.*”

I.V.: Pentru că ai introdus în discuție media și presa în general... tu ai fost în mai multe mandate în consiliul de administrație...

R.F.A.: La Radio!

I.V.: Cu siguranță urmărești... cum îți se pare, că radioul public, televiziunea publică își îndeplinesc rolul pe care îl au prevăzut prin Constituție, de educație și de instrucție. Crezi că își îndeplinesc acest rol? Ne referim la radio și TVR, nu la piața liberă, comercială.

R.F.A.: E o mare problemă, și pentru radio, și pentru televiziune. Erai în Parlament când s-a luat o decizie, cu consecințe profund nefaste. S-a tăiat subvenționarea atât a radioului public, cât și a televiziunii publice.

I.V.: Taxa.

R.F.A.: Care era modică.

I.V.: Și care era legătura publicului

R.F.A.: Pe de o parte. *Dar pe de altă parte dădea posibilitatea unei existențe materiale în condiții de onestitate spre deosebire de acum, când s-a intrat și e această obsesie a competiției cu posturile private. Și la radio, și la televiziune. Audiența cu orice preț. Ori audiență cu orice preț înseamnă calitate. Da? Pentru că uită-te la TVR cultural. Care e audiența?*

Despre rentabilitatea și audiența posturilor de televiziune culturale.

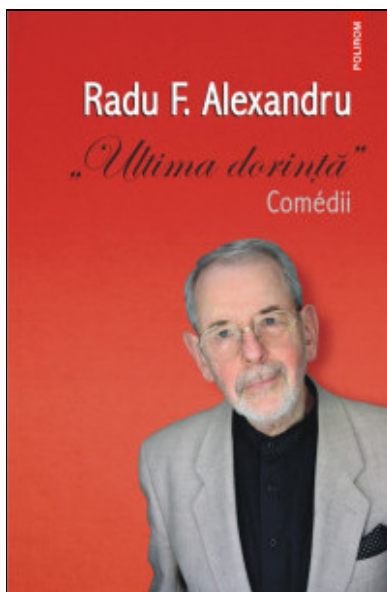
Radu F. Alexandru: „*Când e vorba de cultură, de un nivel de onorabilitate, nu merg pe câștig în detrimentul calității.*”

I.V.: Modestă!

R.F.A.: Cât a fost bătaia? Cât a fost de renăscut un post care, dintr-o eroare de neiertat, aș spune, a fost desființat? Exact pe argumentul acesta. Nu face audiență. Păi nu merg pe câștig. *Când e vorba de cultură, de un nivel de onorabilitate, nu merg pe câștig în detrimentul calității.* Acum l-au reînființat, dar oricând, ferească Dumnezeu, ghilotina asta a rentabilității...

I.V.: Va fi primul vizat.

R.F.A.: Și a tăierii subvențiilor. Pentru că acum și radio, și televiziunea oferă salarii derizorii. Deci oamenii care lucrează în radio, unde sunt în acest consiliu de administrație, dar și în televiziune, se confruntă pe plan personal cu mari probleme, tocmai datorită salariilor extrem, extrem de joase.

Radu F. Alexandru: „*Acum am cea mai grea misiune. Cinci minute de critică de film*”

I.V.: Tu prefățezi în fiecare săptămână la TVR, la postul public de televiziune, *Cinamateca*. E unul dintre tronsoanele de legendă ale postului public, care au marcat generații. Cum ai ajuns să prefățezi, tu alegi filmele, tu faci selecția, sau care este istoria colaborării tale cu această emisiune?

R.F.A.: E o istorie lungă, începută nu mult după 1990, pe care cu întreruperi care țineau de un anumit context al postului șamd. se întinde, am continuat-o pe parcursul foarte multor ani. Și care, firește, se sprijină, are ca suport preocuparea permanentă a mea pentru ce înseamnă cea de-a șaptea artă. Întrebarea aceea, pe cine iubești mai mult, pe mama sau pe tata, e absurdă. *Așa și întrebarea ce îți place mai mult, filmul sau cartea? Amândouă! Văd foarte multe filme, citesc despre foarte multe filme și am plăcerea să le pot comenta și prezenta, având în minte un prim model, D.I. Suchianu, prezenta la Sala Dalles, duminică dimineața. O încântare! De multe ori mergeai pentru prezentare mai mult, și a prezentat și la televiziune. Un tip minunat! Și pe urmă o altă prezență cu totul memorabilă, doamna Ecaterina Oproiu. Catrinel! Deci, cum să spun, am avut niște repere. Acum am cea mai grea misiune. Cinci minute. Prezintă un film, începând cu „bună seara”, titlul filmului, realizatorii, „vă doresc vizionare plăcută”. Cinci minute. E o ghilotină de neevitat și trebuie să aleg, pentru că sub nicio formă nu pot și nu am voie să povestesc filmul. Trebuie să aleg acele lucruri pe care, deschideți ochii, asta trebuie să conteze, asta trebuie să rețineți! Deci lucrurile alea punctuale, pe care eu consider că am datoria, în cadrul emisiunii, așa cum o fac, să le ofer telespectatorilor.*

I.V.: Urmează o lună Hitchcock la TVR.

R.F.A.: Urmează trei filme Hitchcock.

Topul filmelor preferate ale lui Radu F. Alexandru

I.V.: Dacă ai recomanda unui tânăr trei filme memorabile românești și trei filme străine, care ar fi →

acelea? Să îl apropii de cea de-a șaptea artă?

R.F.A.: E atât de greu. Pentru că am vorbit atât de mult despre Hamlet, nu pot să nu spun: *Hamlet!* Numai că nu *Hamlet* al lui Laurence Olivier, *Hamletul* lui Innokenti Smoktunovsky, de Kozințev. Un actor de geniu, rus, care a făcut acel *Hamlet* contemporanul nostru, din care ne-a învățat Jan Kott. Laurence Olivier e un *Hamlet* de vitrină, al lui Smoktunovsky e un *Hamlet* într-adevăr, contemporanul nostru. Am terminat *Filosofia*, lucrarea de licență, *Despre tragic*, Anthony Queen. *Ora 25*, probabil că l-ai văzut.

**„Zorba înseamnă atât de multe”
pentru Radu F. Alexandru**

I.V.: Sigur!

R.F.A.: Bun, când e opera unui actor ca Anthony Queen... Ai să spui: nu *Zorba*? Nu, *Zorba* înseamnă...

I.V.: E altceva.

R.F.A.: Nu, dar înseamnă atât de multe. Dar *Ora 25* e într-adevăr un rol și un film cu totul aparte. Și un al treilea, bagă mâna, legat la ochi, să scoți dintr-un vas un bilet. Doamne, câte, cum. Am spus un film rusesc, am spus un film american, *Ora 25*... Fellini!

I.V.: *La dolce vita*.

R.F.A.: Nu neapărat. Nu neapărat! Sigur că tot ce a făcut Fellini și tot ce au făcut Fellini -Mastroianni... e greu să spui asta mai mult decât asta. Da, *Amarcord*.

I.V.: *Amarcord*.

R.F.A.: Absolut la nimereală. Dacă mă întrebi de ce nu...

**Genialul lui Radu F. Alexandru:
Chaplin**

I.V.: Sorrentino îți place? *La grande bellezza*?

R.F.A.: Îmi place foarte mult Benigni. Un actor cu totul special. Și aș fi de neiertat dacă aș omite Chaplin. Absolut genial.

I.V.: Nici Radu Cosașu nu ne-ar ierta acolo unde e dacă nu l-am pomeni pe Chaplin.

R.F.A.: Absolut genial.

**Topul românesc al lui Radu F. Alexandru: Reconstituirea,
Moromeții I, A fost sau nu a fost**

I.V.: De la noi?

R.F.A.: Cu siguranță *Reconstituirea*, cred că *Moromeții*...

I.V.: Stere Gulea.

R.F.A.: Stere Gulea. *Moromeții I* e un film notabil. Și un cap de serie, cap de școală, *A fost sau nu a fost*. Pentru că tot ce a însemnat ulterior filmul minimalist, cu care România a avut succesele pe care le-a avut, de aici se trag.

**Radu F. Alexandru, ministrul
Culturii în Guvernul alternativ, dar
neinvestit: „Nu s-a ajuns la Piața
Victoriei și nu am trufia să spun că
dacă s-ar fi ajuns, aș fi obținut”
bugetul provocator pentru domeniu**

I.V.: Ai fost directorul executiv al unei fundații, pe care ai întemeiat-o, Forumul pentru Starea Culturii. Cum ți se pare starea culturii azi?

R.F.A.: Am fost ministrul Culturii în Guvernul alternativ, shadow cabinet, al PD-ului. PDL-ului. Nu a ajuns guvernul acesta să fie și instalat în Piața Victoriei, dar toți membrii cabinetului am venit cu un program. Programul meu a venit cu o cifră la proiectul de buget pentru Cultură, care a provocat uimire, stupeoare, revoltă, „ești nebun?” „Nu avem despre ce discuta. Ori, ori”. Nu s-a ajuns la Piața Victoriei și nu am trufia să spun că dacă s-ar fi ajuns, aș fi obținut, dar condițiile în care Cultura și instituțiile culturale, din punct de vedere material se zbat în promiscuitate... e foarte greu de vorbit și de așteptat performanță. Îți amintesc că acum unul dintre subiectele care a dat naștere la multe discuții, fuzionarea instituțiilor culturale, tot felul de îmbârligături, care de fapt să reducă resursele și felul de a finanța și de a asigura o funcționare normală. Pe de o parte statul, atitudinea statului față de Cultură, comparativ în toate statisticile europene, suntem mult sub

Mihai Șerbănescu

ultimul loc. Dar nu aș pune mâna în foc, că atitudinal, ce înseamnă... lucrurile sunt mai largi. Apropo de media, de receptivitate... pe vremea mea, când apărea o carte, erau dezbateri, erau evenimente. Nu mai există. Nu mai există revistă de teatru, nu mai există revistă de cinema. Era revista *Cinema*, pe vremuri, era Revista Teatru, era Florica Ichim, Dumnezeu să o ierte, a fost una dintre ultimele...

I.V.: Unele dintre ele apar, dar în tiraje insignifiante, fără difuzare.

R.F.A.: Fără difuzare, fără nimic.

O dorință neîmplinită a lui Radu F. Alexandru

I.V.: Aici ne-ar trebui cu siguranță încă o oră pentru a dezbate starea Culturii astăzi, dar m-aș întoarce la un titlu al tău, O ultimă dorință. Care ar fi o dorință care nu o să fie ultima, dar o dorință neîndeplinită. Ce ți-ai dori să se întâmple, ceva vital, ceva esențial pentru tine?

R.F.A.: Pentru mine?

I.V.: Da.

R.F.A.: Să îmi dea Dumnezeu sănătate.

**Radu F. Alexandru către publicul
podcastului Avangarda: „Îți felicit”**

I.V.: Radu, să îți dea Dumnezeu sănătate.

Îți mulțumesc mult pentru acest dialog, și în final aș vrea să te rog să adresezi un gând, o urare, un îndemn, celor care urmăresc podcastul meu, *Avangarda*, cu Ionuț Vulpescu.

R.F.A.: Nu aș vrea să li se pară prea mult, dar îi felicit. Îți felicit pentru opțiune, îi felicit că au înțeles că au nevoie și că le face bine să urmărească aceste dialoguri la care am avut plăcerea să particip. De asta m-am și întins atât. Nici nu știu cât a durat. Am avut plăcerea să particip cu tine.

Este un merit al tău, cu siguranță, și este un merit al fiecăruia dintre cei care au nevoie, cuplează și rezonază cu ceea ce faci. Nu știu unde suntem, nu știu cine asigură existența fizic-materială, dar te felicit și cum eu mi-am dorit mie sănătate, îți doresc și ție viață lungă în postura în care ești, de gazdă și realizator al acestor dialoguri.

I.V.: Mulțumesc mult, Radu!

R.F.A.: Și eu îți mulțumesc!

Vatra veche dialog

Aura Christi Ce murmur ivit din adâncuri!

(I)

Liliana Popa: Care credeți că este forța poeziei ?

Aura Christi: De fiecare dată se întâmplă la fel, aproape, ție dându-ți-se, probabil, privilegiul de a vorbi, din când în când, din miezul ființei. E ca și când ceva indistinct, abia sesizabil, ar șterge subit cu buretele oboseala, ținuturile de melancolie, rătăcire, tristețe, bucurie, împlinire, jubilar, extaz sau zădărnice, și te-ar redărui curat, renăscut instantaneu, aproape, unui pământ necunoscut, adunat pe aripa uriașă a unui pegas, care – de cum simte că te-ai strâns în tine însuși – te duce cu o viteză uluitoare nu se știe unde. Ești departe de a cunoaște destinația, durata și direcția acelei călătorii, a acelei incursiuni inițiatice. În tot acest timp, ghidat de o entitate despre care ești tentat să scrii că e necunoscută – deși o știi de o viață și-i recunoști însuflețirea melodioasă – te transformi în prelungire a aceluia pegas botezat alte dați străinul sau geamănul, sau fratele, sau Zeul; Friedrich Nietzsche îl numește Unicul Primordial. Ești atent să transcrii conștiincios tot ce ți se dictează. Oriunde ai fi, știi că se cuvine să te supui și să notezi ce ți se întâmplă; efortul e să găsești un pix, un creion, căci laptopul are nevoie de timp, de bună seamă, ca să-și recapete suflul, actualizându-și conștiincios și exasperant de încet programele când ți-e lumea mai dragă... Efortul e să notezi, așadar, cât mai iute și cât mai exact totul, fie primele versuri, fie poeme întregi ce curg spre uimirea ta – uimire înregistrată la suprafața firii – unul pe urmele altuia. În subterana ființei tale, diferite de eul de fiecare zi – o magmă în fierbere lentă, cvasimetodică; exercițiul de decenii te

servește perfect. Instinctele sunt în alertă. Și se supun geamănului fără a clipi din ochi, fără a pune la îndoială nimic, într-o liniște de început de lume, o lume ideală. Respectă cu strictete, cu o candoare vie, activă – care, uimitor, se reinventează din resurse absconse – regulamentul de ordine interioară, cunoscut, însușit răstimp de decenii. Te supui, te predai și urmezi orbește, cu întreaga făptură, acea... eziți să-i spui dublură, pentru că nu e așa ceva și pentru că ai risca să-i lezezi demnitatea. E ca și când ceva deasupra firii te-ar coborî de tot adânc în subterana sinelui. Pe măsură ce descinzi în forul interior, rămân la suprafață eurile social, sentimental, familial ș.a. Rămân departe zgomotele contingentului, viermuiala, agitația, restricțiile și limitele impuse de Cetate. Aici, într-o libertate absolută, fără pată, dincolo de limite, tu ești tu însuși și, totodată, în esență, altcineva, cu totul altcineva; eziți să spui străin, fiindcă te cunoști, îl cunoști pe acel străin, geamăn, frate. Și, cunoscându-l, el, pegasul acela vrăjit sau ce o fi la mijloc – chemat, invocat de nenumărate ori inclusiv cu numele pronunțat ca o formulă deschizătoare de uși fermecate de copiii scriitorului Thomas Mann: Vrajitorule – acel pegas, așadar, rămâne străin, totuși, deși ori de câte ori reapare în existența ta, în intimitatea atroce a ființei tale, te redă pe tine însuși ție, iar când dispare nu se știe nicidecum pentru cât timp sau pentru totdeauna, ți se face un dor intens – nebun era să zic – de el și de

tot ce reprezintă domnia sa pentru tine. Știi un singur adevăr: de aceea entitate te leagă ceva profund, iremediabil, în absența altor termeni, numit iubire ce radiază și din prima – în opinia lui Gotthold Ephraim Lessing – lege a artei: legea frumuseții.

Treptat, încet, ești dus de acel magic și imprevizibil cal – în care inegalabilul G. Călinescu vedea un „geniu subaltern al omului” – într-un ținut vrăjit; aerul tare și rar e recunoscut fulgerător, căci e familiar. E ca și când ai reveni după o despărțire de milenii la Ithaca ta secretă – inconștientul considerat de C.G. Jung un spațiu sacru –, ai cărei aburi îi simți de la distanță, îi simți, totodată, miresmele, felul în care se unduiește văzduhul sfânt, îi contempli relieful, savurezi felul galeș în care își legănă spinările dulcii delfini – asistenți magici – care te preiau și te duc pe spinările lor lucioase și mai departe, într-o țară melodioasă, fără nume, unde despărțirea e dar, viața e darul darurilor, nefericirea – balsam, echivalent cu lumina arcuită deasupra comorilor, suferința – prilej de a te strunji, de a te automodela, apropiindu-te astfel de divinitate – de divinitatea dinlăuntru tău, în primul rând – și pretext de a reafirma din alt unghi bucuria și recunoștința, risipa – pretext de a fi salvat de tensiunea adunată, strat peste strat, în subteranele dinlăuntru, unde s-au concentrat aurăriile lumii, de care se cuvine să scapi cât mai repede, mai exact, în regim de urgență, cât mai total, mai definitiv; poezia, spuneam și alte dați, e o urgență destinală. Totul e recreat printr-un ochi străin și familiar, în egală măsură; totul se scaldă într-o lumină puternică, vie, care e și nu e de aici, și rămâne a fi, nietzschean vorbind, consecința fericită a încleștării dintre forțele apolinice și dionisiace. Ritmurile în care se succed sistolele și diastolele se suprapun peste ritmurile cosmice, alergarea echivalentă cu o plutire fiind transcrisă ca în vis de visul care ești tu însuși pentru tine. Un vis adânc, precum un plonjeu în Groapa Marianelor. Pe măsură ce luneci în adâncurile inconștientului, plutirea devine din ce în ce mai tentantă, mai iute, mai totală. Totul e irezistibil. Ești atras ca de un magnet magic spre un soi de centru iradiant. E ca și cum te-ai regăsi, în chip de neînțeles, în miezul încins al unei tornade, unde te simți ca delfinii în apele dulci, ducându-l pe→

LILIANA POPA

Apollo spre minunatul Delphi – centrul lumii. Fiecare celulă a trupului spiritual, fiecare atom al trupului fizic se-ntorc spre acel centru magic, arheic, regăsit adânc, înlăuntrul tău, în care te recunoști așa cum ești în realitatea cea mai profundă, de o intimitate flagrantă a ființei: realitate abisală, realitate a inconștientului, numită de C.G. Jung „matrice a fanteziei creatoare”, prin care se accesează arhetipurile mitice. E ființa ta, parcă; și, totodată, e altceva. Important e să rămâi treaz, cât mai conștient, și să reții totul, consemnând detaliat orice mișcare, cuvânt, silabă, icnet, verb, munte, val, dar, limită, respirație, suferință, efort de autostrunjire...

Ce murmur ivit din adâncuri! O bolboroseală ca de Pythie surprinsă în miezul divinației, pe aripa ce-i este pământ, departe de totul, rămasă singură, față în față cu eul ei sacru, ochi în ochi, respirație în respirație, duh în duh cu acela... Grăbită – într-o pace de început și sfârșit de lume – să înregistreze fiecare mișcare, gând, pregând, gest uitat la jumătate, vis ce-și lasă trena amplă peste lume, recreând-o din temelii și redându-i magia din care se hrănesc viii și morții laolaltă...

Subjugat de eul veșnic romantic, hrănit din lumea ideală, poezia – și, în primul rând, poezia abisală – transformă imposibilul în realitate cvasipalabilă, rearticulând omul, sensul existenței și lumea. Poezia e fastă consecință a întâlnirii cu tine însuși, mai exact, cu partea sacră din subterana ființei, la care ajungi purtat de o mână străină și apropiată, în egală măsură, în momentele de vârf ale intensității lăuntrice, când te înalți în spirit și redeveni tu însuși, sufletul devenind o magică curea de transmisie spre ceva aflat mult deasupra domniei sale, căci exclusiv sufletul are forța de a se înălța și de a recrea, de a renaște ființa, pregătind-o pentru ruptura de nivel – ar spune Mircea Eliade – pentru saltul uriaș, abrupt, ca o lovitură de secure (metafora e improprie și, totuși, o păstrăm ca pe o sugestivă variantă de lucru), care apropie de focul esențelor. Mecanismul e descris cu lux de amănunte de C.G. Jung, e adevărat, prin recursul la poeme sau pagini de corespondență aparținând lui Schiller, Nietzsche sau Goethe. Mecanismul e surprins în cunoștință de cauză și de pelerinul rus ale cărui manuscrise au fost făcute publice la 1911 – și de

atunci au fost răspândite pretutindeni în lume – de episcopul Nocim după stingerea din viață a Sfântului Ambrozio de la Mănăstirea Optina, lăcaș aflat în Rusia centrală (la o distanță nesemnificativă de orașul Kozelsk), în regimul bolșevic inclus în sistemul Gulag, după cum mărturisesc martorii acelei istorii sângeroase. În acele povestiri de o stranietate ce se recrează, făcând să tresară scriitura în pagini, pelerinul care exista în lumina Rugăciunii Inimii vorbește despre uriașa putere a sufletului uman, bruiată, zi de zi, de gândurile pasagere, ancorate în existența cotidiană, și de ignoranța hrănită la rădăcini de varii limite umane, asupra cărora nu e cazul să insistăm. Condiția renașterii puterii sufletului e întâlnirea ta cu tine însuși, produsă după despărțirea de cele înconjurătoare: „Când ne întâlnim noi în noi înșine, când ne despărțim de ceea ce ne înconjoară și, astfel, ne subțiem spiritul (s.n.), sufletul își găsește facultățile și lucrează în deplinătatea puterilor sale. În felul acesta, multe din cele ce sunt neînțelese, devin naturale”, înglobate firescului. Hălci mari de mister devin astfel accesibile și pregătesc terenul pentru a înainta pe aripa pegasului în țara tainei de a fi, a fi om și a redescoperi omul superior dinlăuntru – o proiecție a divinității –, în care, ar spune Mihai Eminescu, se încearcă Universul. Condiția, așadar, e să te regăsești, să te desparți de tot ce-i lumesc, devenind străin în sens veterotestamentar, căci astfel vei crea condiții sufletului să redevină el însuși și să lucreze „în deplinătatea puterilor sale”, cu rădăcinile adânc ancorate în apele nevăzute ale Sursei, care te va pune pe șină, arătându-ți Calea. Astfel vei redeveni un om întreg, cu sufletul întors spre Cer, cu ochii hrănindu-se din cel de-al treilea ochi, triumfiular, dintre sprâncenele arcuite divin, cu rădăcina în misterul de a fi creat din lutul peste care a trecut o boare. O boare simțită prin rărunchii ființei. O boare identificată cu o ancoră în setea de eternitate; Unamuno îi spunea foamea de eternitate. Darurile peste fire largesc hotarele acesteia și ne arată fețele accesibile ale de neînțeleșului, urcându-ne în spirit în scopul cunoașterii de sine și accederii spre Sinele Absolut; Eul Absolut, îi spune Fichte, în a cărui lumină orbitoare și se dezvelesc – odată ce ai glisat, treptat, ușor, spre Marea

Amiază a sinelui absolut – fețele secrete ale vieții, morții, tainei, spaimei, din realități, câteodată, vii și contradictorii – transformate în punți luminate, conducătoare spre altceva, accesibil inițiaților deschiși pentru epifanii și darurile acestora făcute atunci când ajungi la straturile freactice ale ființei. C.G. Jung numește această realitate substanțială luminată, ca să nu zică ideală – „lumea de vis a ideilor eterne”, care renaște, dând semne că există în exces, atunci când se produce „identitatea dintre sine” și „esența lumii”, imaginea ei originară, la care acced atât unii poeți naivi care sunt, în opinia lui Schiller, natură, cât și unii poeți sentimentali ce tind spre natură. (Tipuri psihologice) Acest mecanism abisal, de care s-au apropiat gânditori ca Schiller, Goethe, C.G. Jung, Nietzsche, Eminescu, Lucian Blaga, Heidegger, Brodski ș.a., rămâne a fi, evident, ultradificil de pătruns și, de obicei, e descris prin recursul la metaforă, adică la un instrument decupat din universul estetic, deși teamă mi-e să nu existe o legătură directă între mecanismul abisal invocat, tehnică, inclusiv tehnica „de producere a dispoziției estetice”, și estetica propriu-zisă, plonjeul în lumea inconștientului rămânând a fi un dar, un dar sacru, prin intermediul căruia se accede la epicentrul divin, la acel „izvor al începutului”, definit magistral de C.G. Jung, e adevărat, prin recursul la scrisorile schilleriene: „De aici [din acel „izvor al începutului” – n.n.] se ridică simbolul ca o imagine a mișcării progresive incipiente care reprezintă o sinteză a tuturor factorilor inconștienți, «forma vie», cum numește Schiller simbolul, o imagine a lui Dumnezeu, cum arată istoria”. Imagine spre care ești harponat din labirintul – la suprafață obscur; Iosif Brodski are dreptate în această ordine de idei! – al iraționalității.

Memorialistică

Însemnările zilnice ale lui Titu Maiorescu

Personalitate de excepție a României sfârșitului secolului al XIX-lea și începutului secolului al XX-lea, Titu Liviu Maiorescu (1840 - 1917) a fost avocat, critic literar, eseist, estetic, filosof, pedagog, scriitor, ministru, prim-ministru între 1912-1914, fondator al Academiei Române, academician. A fost autorul celebrei teorii sociologice a „formelor fără fond”, baza junimismului politic și „piatra de fundament” pe care s-au construit operele Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale și Ioan Slavici. Al. I. Brătescu-Voinești îl caracterizează astfel: „O cutie cubică, de aur masiv și ermetic închisă; cubică spre a nu se putea răsturna, de aur spre a nu rugini, ermetic închisă spre a nu pătrunde într-însa niciun bob de praf, așa părea Maiorescu; când însă deschideai cutia găseai într-însa o comoră de duioșie și de bunătate ... când se vorbește despre dânsul, se insistă asupra inteligenței lui scilipitoare, asupra vastei lui culturi, asupra neîntrecutului lui talent și farmec de orator și de povestitor, asupra minunatelor lui calități de profesor și asupra spiritului lui de datorie; dar, din pricina discreției cu care el înțelegea să facă binele și să-și ascundă înduioșările, puțini sânt aceia care știu că pe lângă toate acele însușiri, el mai avea și pe aceea de a purta sub aparența unei firi reci și echilibrate un suflet bun și diuos”.

Titu Maiorescu a lăsat o operă memorialistică impresionantă: „Jurnal”, operă publicată postum, se întinde pe zece volume, fiind cel mai lung jurnal intim din literatura română. „ÎNSEMĂRI ZILNICE – Publicate cu o introducere, note facsimile și portrete de I. Rădulescu-Pogoneanu” este un amplu volum editat în septembrie 1939 și cuprinde perioada 1881-1886.

Perioada de 6 ani pe care o include această secțiune a vastului jurnal ne dezvăluie un bărbat matur, de peste 40 de ani, mai închis în sine, urmare și a numeroaselor atacuri primite împotriva acțiunilor sale având ca scop „trezirea spiritului public spre o mai bună judecată”. Maiorescu ne apare rezervat și retras într-un cerc restrâns (pe care și-l formase în cei în cei trei-

patru ani de când se mutase de la Iași la București) și în exercitarea liberei profesii (avocatura) căreia i se dedicase de nevoie, parcă în așteptarea unei noi întorsături a soartei. Într-o scrisoare din noiembrie 1981 către Iacob Negruzzi, Maiorescu mărturisește ierarhia preocupărilor și sentimentelor sale astfel: „Întâi relațiile omenești, apoi literatura, în al treilea rând politica, așa merge scara intereselor sufletești ale subscrisului”.

Dintre prietenii vechi se vede a păstra o deosebită afecțiune pentru Teodor Rosetti, prieten încă din timpul studiilor universitare la Paris. Astfel, când Petre Carp îi aduce la cunoștință propunerea primului-ministru Brătianu de a colabora cu el la guvern, îi spune lui Carp că fără Rosetti el nu intră în minister. Pentru că Rosetti nu primește, nu primește nici el propunerea. Când se produce tragica manifestare a bolii lui Eminescu, primul la care se duce să-i aducă la cunoștință este Rosetti. Când e vorba de pregătit un loc de odihnă pentru Eminescu, după amăgitoarea însănoșire, la moșia lui Teodor Rosetti îi este oferit. Tot în categoria bunelor prietenii, având în vedere diferența de vârstă și marea prestație națională a poetului, este și relația cu Vasile Alecsandri, față de care avea o înaltă stimă. „Jurnalul” menționează două interesante momente ale legăturii dintre poet și critic. Dintre prietenii mai tineri, cel pentru care Maiorescu are, după cum era firesc, nu numai o specială afecțiune, ci, după nenorocirea ce-l doborâse, este Mihai Eminescu. Iubirea și grija pentru Eminescu au fost de o discreție regală. Tot pe la capitolul relațiilor personale sunt notate, desigur pe alt plan și intersectându-se cu domeniul politic, sunt convorbirile sale cu regele și cu unii diplomați străini, denotând incitante mărturisiri și amănunte importante din punct de vedere istoric.

Un spațiu destul de întins al jurnalului acestei perioade îl reprezintă însemnările de ordin politic, constituind un valoros izvor documentar. În ce privește notarea relațiilor literare, însemnările se limitează a reține consemnarea pe scurt a ședințelor literare (de obicei, săptămânale, în casa sa), cu precizarea persoanelor care luau parte la ele și adesea a lucrărilor citite; apoi, drumurile la Iași pentru tradiționala aniversare a Junimii, datele unora dintre lucrările

scrise și a traducerilor făcute în acest timp, precum și interesul pentru lucrările altora.

Firește, jurnalul dezvăluie și aspecte personale din viața lui Titu Maiorescu. Unul, mai puțin cunoscut, se referă la preocuparea sa, în acel timp, pentru fenomenele de hipnotism. Asistă la experimente de hipnotism la un spital, întreprinde câteva călătorii pentru a se edifica științific. Scisoarea sa din 14/26 noiembrie 1885 către profesorul de fiziologie Rudolf Heidenhain ne descoperă o latură necunoscută a personalității lui Maiorescu.

Însemnările din această perioadă conțin și mențiuni despre procesele ce i se încredințau ca avocat. Între acestea, e unul cu caracter național: însărcinarea din partea guvernului român de a duce la capăt, juridicește, vânzarea drepturilor statului român asupra unor moșii din Bucovina aparținând unor mănăstiri din Moldova, moșii asupra cărora ridica pretenții în fața tribunalelor austriece Patriarhia din Constantinopol.

Jurnalul conține și însemnări curente din viața sa. Așa este, de pildă, deprinderea constantă, intrând ca o caracteristică în disciplina vieții sale de om de cultură occidentală, de a nota zilnic temperatura aerului și starea vremii. În ce privește familia, criza începută în 1876 pare a se fi atenuat. O parte din timp, soția și fiica sa stau la Berlin, la familie. În răstimpul când sunt în țară, iau parte activă la viața socială și literară din casa lor, la lecturile în comun, la ședințele literare și serile muzicale, la plimbări și excursii.

În fine, se cuvine apreciat că însemnările din acest volum constituie un bogat material de informare și reflecție, nu numai pentru cunoașterea vieții și psihologiei uneia dintre cei mai remarcabile personalități ale culturii noastre, ci pentru istoria→

DORIN NĂDRĂU

românilor.

FRAGMENTE:

= „Marți 10 Martie 81, seara. Alaltăieri, Duminecă seara, la joc cu Baby la alde Kremnitz, mi-am scrântit așa de rău piciorul stâng, trântind piciorul la dans, încât a trebuit să mă odihnesc un minut scăldat în sudori. Din Jena, n'am cerut nimic mai departe, ci [am] citit noul roman al Mitei, cartea I, până pe la [ora] 11. Dar noaptea spre Luni, dureri. Luni, imposibil să pun piciorul în pământ, glezna umflată (exsudat), dimineața chemat pe Wilhelm, bandaj. La prânz, la Curtea de Casație (caștigat, Warschawsky). Pe la ora 3, întins la pat și punga cu ghiață. Astăzi, mai bine. Ieri, în mijlocul acestora, ziua de naștere a Clarei, plăcut. Alde Rosetti și alde Kremnitz la masă, Slavici și Popazu. Astăzi, Marți, [s'a] deschis sesiunea generală a Academiei. Cald, chiar înnăbușitor”.

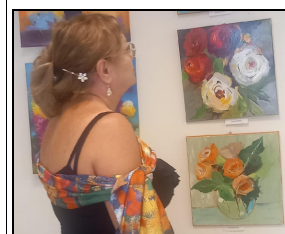
= „Duminecă 28 Febr. 82. Excursie la țară, la Cernica; a trebuit să comand trasură cu 4 cai înaintași, la stăruința Kremnitzilor și împotriva intenției mele (38 de franci). Au mers alde Bothmer, contele Leyden, Mite și Annette, așadar 6 [persoane]. Alde Wedehlen și alde Negruzzi au anunțat în ultimul moment că nu vin, Wilhelm a declarat, de asemenea, că-i e imposibil să vină, din cauza unuia din copii, Moscu, cu hemoragie care nu se oprește. Astfel, plecarăm la 1/2 în număr de 6 la Cernica; la început ceva praf și vânt, dar în timpul mesei-piknik, în aer liber, peste drum, în fața casei mitropolitului, era cald, frumos, minunat joc de lumină. Foarte reușită [excursie]. Contele Leyden gentil, doamna v. Bothmer afabilă cu calugării. Seara la 8, eram acasă, eu la 9/2 în pat, trist... pe lângă, asta înhățat spre excursii, lectură ș. a. m. d., de care nu-mi mai aduc bine aminte. Însă voi sta mai retras.

= „Miercuri 31 Ianuarie 1883. Toată ziua acasă, citit și făcut planul călătoriei în Elveția. Seara, adunare rară: Prezenți: Crețeanu și fiica sa, Candiano-Popescu, Exarchu, alde [T.] Rosetti, Annette, Mite, Slavici ș. a. m. d. (Burghel, Eminescu în spital, alde Mandrea, lipseau). Citit: din lucrarea lui Gaster, o snoavă de Ispirescu, un bun articol de Popescu (Hermes) despre teatrul de maimuțe la București. Seară plăcută”.

= „Duminecă 19 Oct 84. Din nou timp frumos, dar răcoare. Astăzi (din

cauza întârzierii), abia la ora 7 seara am plecat cu Orient-expresul prin Viena la Berlin Ado Bardeleben. De la 5-7 am avut la mine conferința cu primarul Galaților Robescu, Stătescu, A. Lahovary, în afacerea procesului în contra lui Iliad Cărciumărescu. Mai înainte, respinsesem prin [Mihail] oferta lui Iliad de a-l reprezenta, pentru 10.000 de lei, la Curtea de casație, deși, el, formal, are dreptate. [Telegramă. Petru Carp, Vaslui. Imposibilă venirea la 16. Am lăsat libere ultimele șase zile din Octomvrie pentru chestii electorale. Atunci voi veni oriunde va cere trebuința. Maiorescu”.

= „Miercuri 26 Martie/7 Aprilie 1886. La ora 9 dimineața, plecat cu trenul prin Titu la Târgoviște (pe un soare foarte frumos), cu ministrul plenipotențiar german C. A. Busch și soția lui, Theodor Rosetti și soția, Al. A. Balș și sora [lui] Elena, Natalie Ghica, Claria, Livia, și eu (10 persoane). Carp n'a putut veni, din cauza desbaterei bugetului, Al. Marghiloman din cauza frigurilor, Gavarry din alte motive). La 9,51 la Titu, cumpărat multe buchete de violele de la nu prea frumoșii copii de țărani. La 11,45, sosit la Târgoviște. Patru trăsuri (ale birjarului Pitiș) cu câte 4 cai înhămați înțai, de-a lungul, 2 și 2, ne așteptau. (Clasa I de la București până la Târgoviște a 10 lei 90 b.; fiecare trasură 16 lei., + 2 lei fiecărui vizitiu, de la mine). În întâia trasura D-na Busch, D-na Pulcheria Rosetti, eu; într'a doua Busch și Clara; într'a treia Theodor Rosetti și d-ra Elena Balș; în cea din urmă, A. Bals, Nat. Ghica și Livia. Servitorul meu Ion era cu coșul de mâncare pe capră. Am trecut prin fața ruinelor mitropoliei, prin fața ruinelor de la Curtea Domnească, și apoi în sus spre Dealul, cei mai mulți pe jos. Multe violele printre bălării, spre încântarea D-nei Busch; sus, la [mănăstirea] Dealul, la ora 1, am campat pe terasa dintre cele două clădiri și am prânzit până la 2 1/4. (Eu luasem totul cu mine și am plătit trăsurile ș. a. m. d., afară de trenul invitaților). La 2 1/4, pe jos, peste deal, la Viforița, unde am ajuns la 3 1/4. Bună primire, cafea, dulceață. Stareța, gentilă. (Jos, pe cealaltă parte a dealului, încă ciclamen în floare (? (sus, lângă mănăstirea Dealul, erau toate trecute) și multe anemone”.

Tu te-ai născut cu aripi

într-un prezent străveziu
Mie mi-au crescut aripi mai târziu
Pe când nu știam că știu
Am tras o linie peste orizont
gândind să am sigur un cont
Căutam absolutul
și abia atingeam începutul

adagio în balet clasic

timpul s-a înscris într-un cerc
sau într-o tiară
pe care și-o scoate uneori
să mângâie safirele amintirilor
când aude stropii rățăciți
de vântul neregăsit
în sufletul de poet fără anotimpuri,
sub cetina norilor
dezamăgiți și desculți.
doarme puțin
după model bizantin
sau florentin
abia trezit,
își zornăie diamantele coroanei.
de ce nu crezi ființă de alabastru
în rostirea mea neblândă
timpul e soare senin
și aprigă furtună
ce-ncunună al nostru zenit
noi toți sântem anonimi
nu vezi frunza plâpândă
căzând pe caldarâm,
nu vezi cum ne frângem privirile în
finit
când clipa de viață e un infinit ?
doamnă a nostalgiilor
privesc în ochii tăi o lacrimă
rezemată în ziua albă
de ce nu pui un zâmbet
în palma pentru sărut
de ce nu închizi amarul
într-o cupă de iubiri
să urc prin depărtările timpului
treptele de vis
argintate, sticloase
încrustate cu arpegii
ce nu se mai sfârșesc
o să mă găsești
în căușul palmei
alb, translucid.
la porțile timpului
paznicul încremenit
își zornăie cătușele

LILIANA POPA

PROZA LITERARĂ a lui LUCIAN BLAGA

(XIV)

UN STUDIU REVIZUIT ȘI DEZVOLTAT

Conținutul politic al romanului arată că Poetul și Filosoful Lucian Blaga nu era abstras din realitate în zonele hyperionice. Creatorul e prezent în agora vremii sale pe care o analizează și o judecă cu un ochi ce vede viitorul imediat sau mai îndepărtat al țării. Toata viața Blaga a refuzat angajarea politică în numele vreunui partid politic, iar în vremea evocată, cu atât mai puțin în numele partidului comunist. Singura lui ideologie și politică a fost cea a libertății spiritului și creației (vezi în roman întâlnirea personajului-narator cu gazetarul și cu înaltul demnitar comunist – p.322-335). Asta nu înseamnă că Blaga era lipsit de gândire politică, că nu era capabil să citească poetic evenimentele.

LC este și un roman despre creație. Însumate ideile prezente în paginile romanului dau un mic tratat de *ars poetica*. În ficțiunea romanului, Blaga face distincție și separă poezia și filosofia prin scindarea personalității sale creatoare în gemenii: poetul Axente Creangă și filosoful Leonte Pătrașcu. Ideile lui Blaga sânt cunoscute din cugetările, interviurile și opera anterioare romanului. De data aceasta ele sânt integrate în trama romanului. Semnificativă este discuția dintre poet, personajul-narator și Octavia, poeta-teoloagă, despre relația dintre poezie și religie: “Educația religioasă poate fi foarte fertilă pentru poet, cu condiția ca poetul să nu rămână în ea. [...] Teologia poate fi un mare izvor de inspirație dacă poetul își păstrează față de ea distanța necesară și libertatea de creație”. La afirmația “blasfemică” a poetului, Octavia îi dă următoarea replică: “Față de revelația divină nu avem nici un drept de libertate creatoare.”. Replica Octavie arată că “ea îmbrățișa întreg corpul doctrinar al ortodoxiei cu o credință habotnică” (p.54). În aprecierea creației poetul e foarte sever și obiectiv. La cererea Octaviei de a-și spune părerea în legătură cu poezia ei, poetul răspunde: “Erau în mare parte contrafăcute după poeziile mele” (p.57). Cu alte cuvinte, poetul condamnă imitația și respinge opera lipsită de originalitate, inspirația facilă și așa-zisa virtuozitate de a face

“stihuri ce se scurgeau în peniță odată cu lacrima de cerneală” (p.191). Într-o discuție cu bizarul personaj Lae Nicolae, acesta îi zice lui Axente: “Ați spus creație? Creația nu este un drum pentru noi, oamenii. Creația s-a terminat în ziua a șasea”. Lae vede în poet un “demonizat, deoarece s-ar fi hotărât pentru o existență creatoare” (p.243).

Dimensiunea cărții de *biografie creatoare* cuprinde referiri la geneza și procesul de creație, un exemplu fiind referirile la drama *Arca lui Noe* (p.22,31, 51,64-65). Plină de valențe simbolice este descrierea cadrului natural în care scrie piesa: “un pripor înalt deasupra râului [...],[la] o măsură de brad ... cu picioarele bătute în pământ”. Înțelesul simbolic al cuvintelor “înalt”, “pământ” este evident.

Cu alte ocazii, prin personajul-narator, Blaga se referă la poezia sa, la felul cum trebuie citită și înțeleasă: “De-un glas prea tare stihurile mele se sfarmă. Poezia mea nu se pretează deloc la o dicțiune așa-zisă <<artistică>>”. Cititul “molcom” cu întreruperi de “multe tăceri” și cu “nuanțări” fără “arabescuri sonore”, pune în evidență “substanța poeziei. Numai prin o astfel de citire se pune în relief “sensuri și accente”; cuvântul din textul poetic trebuie “urmărit” cu “imaginația și cu inima deschisă”; interpretarea poeziei nu trebuie “să cadă în greșeala unei raționalizări” la care “poezia nu aspiră”, deoarece toate sensurile unei poezii țin de o “sensibilitate metafizică” care “coboară în adânc și vine din adânc” Această sensibilitate poetică nare nici o legătură cu “înțelegerea filosofică discursivă” (p.454). Pentru Blaga există deosebire între poezia de sensibilitate mitico-metaforică și teologie, între discursul poetic și discursul filosofic.

Poetul face mărturisiri și despre nașterea și elaborarea versurilor sale:

mersul sub “zarea largă” îi crează o stare “prielnică plâsmuirii”, versul născându-se în “ritmul pașilor”. Când se “poticnește” la câte un vers “ce opune rezistență cizelării ca nodul din care iese creanga copacului”, poetul îl părăsește și îl reia doar după un timp.(p.498). Regimul inspirației și creației poetice este o stare deosebită între *întuneric* și *lumină*, e ca o proiecție în organicul primordiale și cosmic. La p.472) găsim o mărturisire tocmai în sensul celor afirmate.

În răspunsurile la obiecțiile aduse operei sale de demnitarul comunist (priceput la toate), poetul răspunde demn, caracterizându-și obiectiv poezia: “Poezia mea este, în afară de orice intenție, așa cum este [...]. Cred că poezia mea nu este nici mai metafizică și nici mai mistică, decât a lui Tagore” (e luat ca exemplu, din a cărui poezie a apărut recent un volum de traduceri); “După opinia mea, o poezie fără de anumite elemente metafizice și mistice nici nu e cu putință” (p.330). La observația-reproș că poezia sa e plină de elemente mitice, mistice, și teologice, poetul răspunde că le folosește “în chipul cel mai liber”, ca mijloc de “expresie poetică”, că acele motive nu sânt “tratate dogmatic”, ci le “modifică” și le “amplifică” după necesitățile poeziei, ba mai mult, el “născocoște motive mitice la fiecare pas”. Fără aceste elemente, mai susține poetul, “nu ia ființă nici o poezie” (p.331). Cu ironie subtilă, citează, ca exemplu, versuri dintr-o “poezie” sovietică: “<<Stalin trece pe câmp, și iarba crește sub tălpile sale>>”. Și tot ironic amintește părerea unui “critic” despre poezia sa: “Pe când eram la Cluj, îmi spunea cineva, un critic literar, că *răsfoindu-mi* (s.n.) opera, ar fi găsit printre atâtea poezii mistice și una pe Linie” (p.331). E vorba de poezia *Lucrătorul*. În același ton, dă demnitarului comunist următoarea replică: “Singura dictatură prielnică literaturii și creației în general este aceea a libertății” (p.332). Întrebat ce părere are despre realismul socialist, poetul răspunde fără echivoc, fără “învăluiri” și digresiuni: “Nimic însă din ceea ce s-a scris la noi în ultimii ani pe teme de realismul socialist nu mi se par valabile din punct de vedere poetic. [...] Aceste teme au rămas exterioare conștiinței. Operele acestea sunt caduce prin însăși condițiile →

IONEL POPA

în care au fost scrise. S-ar alege desigur la opere de alt nivel artistic dacă scriitorii ar avea libertatea de a scrie așa cum le dictează conștiința” (p.332). Nimeni, spune poetul, nu știe ce este “realismul socialist”, dar “practic îl vedem cum se realizează”. Într-un limbaj mios-cinic, înaltul demnitar comunist se adresează poetului: “Vă asigur că Domniei Voastre nimenea nu v-ar cere să scrieți innuri și marșuri – și nici chiar stihuri despre tractoare. Scrieți și publicați [ce îndemn cinic, ipocrit când poetul nu avea drept de semnătură]. Integrețivă în aspirațiile zilei. Nu vă impunem teme. Vrem doar să ne deveniți, dacă nu tovarăș de ideologie, cel puțin un tovarăș de drum” (p.332-333). Relatând discuția, scriitorul strecoară următoarea observație de o zdrobitoare ironie: în timpul “dezbaterii” demnitarul comunist “Se mișcă masiv, viguros pe scaunul său. Scaunul scârțâie – sau geme de conștiință <<partinică>>?” (p.333).

Întreaga discuție a poetului cu demnitarul comunist este importantă prin faptul că prin replicile poetului ea depășește cadrul personal-particular, primind o semnificație generală, de principii.

Există în LC un paragraf esențial care conține cheia romanului: “Pentru mine trecerea unei ape cu brodul m-a impresionat încă din copilărie. Imaginea brodnicului care lucrează cu o lopată-vâslă, călăuzindu-și temeiul de-a lungul unei sârme întinsă de la un țârm la celălalt, s-a transformat în sufletul meu, în cursul anilor, într-o imagine plină de semnificații.” (p.251).

Textul dezvoltă simbolul *luntrea lui Caron* și metafora *treceții*, cele două cărămizi din zidăria romanului. Însoțite de un halo mitic, podul plutitor și trecerea de pe un mal pe celălalt semnifică schimbarea “de regim existențial, cultural și biografic”, transpusă într-o autobiografie romanțată cu “valoare testamentară”.¹⁷ Prin aluzia mitologică, titlul romanului lui Blaga semnifică pragul dintre două lumi: lumea de *aici* și de *acum*, cea a viilor și cea de *dincolo*, lumea morților. Scriitorul răstoarnă sensurile. În roman, *Hadesul* cu morții este *aici*, iar lumea viilor este *dincolo*. Scriindu-și romanul autobiografic, Blaga înfăptuiește pentru sine (dar nu numai pentru sine) *treceții* din Hadesul

comunist, dincolo --- în lumea copilăriei și “*preistorie*”, într-o lume care o croțește. Pornind de la imaginea podului plutitor și rostul lui de trecere de pe un mal pe celălalt, Mircea Muthu identifică în romanul blagian următoarele **treceții**. 1. În capitoul întâi *tranhumanța* (impusă din afară) semnifică “întoarcerea de *facto* din istoria contemporană”, barbară în “preistorie, încă vie” a satului și în mitul copilăriei; 2. “Dorul de trecere” unifică narativ secvențe biografice: refugiul la Căpâlna, în munte, cu un popas și apoi cu revenirea în satul natal, Câmpul Frumoasei; “exilul” impus, la Alba-Iulia; cele două drumetii la vestigiile dacice de la Costești și Grădiște, acum are loc și trecerea spre ultima etapă a creației poetice materializată în poezia postumă. Această trecere spre “*izvoarele supreme*” este o “*mutațiune ontologică*”. 3. Prin consemnarea secvențelor biografice se face *treceții* din autobiografic în ficțiune¹⁸; 5. În registrul simbolic al romanului sinuciderea jertfelnică a lui Leonte este tot o trecere: *treceții* din empiria terestră în transcendentul spiritului.

Motivul *treceții* stă la baza unei ample secvențe narative, cap. XII, de curată proză fantastică. Capitolul e compus din două episoade *legate*: *povestea* ciobanului misterios cu turma de oi-lupi trecut cu brodul de pe un mal pe celălalt și *povestea* Octaviei care, după executarea dansului de bacantă-*nud*, dispăre în apele Mureșului.

Conținutul de mozaic al structurii face posibilă interferența a mai multor tehnici narative și registre stilistice, ceea ce face posibilă citirea LC ca autobiografie romanțată, ca evocare mitico-poetică a satului arhaic, ca

Mihai Șerbănescu

roman al iubirii și al creației, ca scriere memorialistică, ca roman realist-politic. În mod paradoxal această pendulare narativ-stilistică devine o calitate. Întâmplările povestite, ce par simple episoade de viață individuală, se leagă între ele prin fire nevăzute, leagă “istoria mică” de istoria mare”. În felul acesta drama individuală este ridicată la semnificații general umane, dând romanului un mesaj.

Construcția textului din *puzzle*-uri se sprijină pe permanenta și puternica opoziție între realitatea imediată a istoriei care a luat-o razna --- lumea profanului e un *paradis în destrămare*, iar lumea refugiului din fața haosului e lumea *sacralului*. Timpul este o coordonată fundamentală pentru orice construcție romanescă. În romanul clasic cu mici excepții, timpul este liniar-cronologic. În romanul modern al secolului XX timpul curge sinuos, e labirintic ori circular. În romanul lui Blaga, timpul curge liniar, însă în funcție de mișcările memoriei. Totuși, timpul din LC are o ată caracteristică pe care se sprijină mesajul romanului, curge într-o albie cu două sensuri opuse: timpul prezent al istoriei imediate, timpul tragic al anilor 1944-1950, al schibării *zodiei politice*. În siajul acestui timp, scriitorul devine profet în țara lui: face profeții despre viitorul țării, care s-au adevărat; și timpul refugiului, un timp al coborârii în preistorie, al originilor. Primul timp e al trăirilor empirice, al doilea e al trăirilor în spirit.

Mai trebuie reținut un aspect temporal. Există în roman situații, gesturi, vorbe care declanșează rememorarea altor timpi biografici. De exemplu, fapta necugetată a servitoarei Măriuca, care născocesc povestea lăzilor cu comori aduse de personajul-narator la Căpâlna (p.37-39), îi amintește de episodul lusitan, când a fost diplomat (p.39-48). Aflând că o piesă din dosarul de urmărire e semnată de “Vițelul”, fostul contabil al Legației române din Portugalia, Blara remorează întraga poveste despre confruntarea cu fostul contabil sacționat pentru furtul din bugetul ambasadei (p.170-180). Paginile respective despre “comoară” și despre “Vițel” sânt în sine o mică povestire. Un alt exemplu: vestea bobardării Brașovului îi trezesc “foarte multe aduceri-aminte din tinerețe și de mai târziu” (p.27-30).

Restituiri literare - „FANTAZIANUL”

SCRIITOR ION C. PENA ȘI
DEVANSATUL LUI SIMȚ
„ORWELLIAN”

(XV)

Cam ceea ce s-a întâmplat la noi după comunizarea forțată a României, cu crearea acelor cooperative agricole de producție (CAP-uri), IAS-uri, SMT-uri, distrugerea proprietății și industriilor private, în general fiind vorba de epoca totalitarismului de stânga, care se știe cum a evoluat și a expiat.

Reținem aprecierea criticului literar Gheorghe Grigurcu despre caracterul anticipativ al prozei lui Ion C. Pena, care, de fapt, îl „devansează” pe Orwell: „De-o prețuire aparte merită scrierea în proză a lui Ion Pena, Moneda fantazienilor (Partea I, 1937/ VII capitole – Partea II, 1938/27 episoade) care oferă o viziune surprinzător anticipativă a ceea ce va reprezenta la noi societatea «socialistă». Cu o amărăciune ascunsă sub o relaxare candid exaltată, autorul descrie fenomenele totalitarismului ce se va instaura după moartea sa, de la cinismul viclean al dictaturii și eșafodajul economic inuman, la distrugerea proprietății private, deopotrivă la oraș și la sat, la propaganda deșănțată și ideologizarea obligatorie. E o operă de ținută orwelliană, cu impresiune vaticină, singulară, după cât se pare, în literele noastre. Negreșit, Ion Pena merită de acum încolo o susținută atenție recuperatoare.”

Finalul povestirii (partea a doua) ne aduce aminte de personajul din „Moromeții” lui Marin Preda, a cărui acțiune se petrece chiar în vara anului 1937, protagonistul Ilie Moromete reprezentând capul familiei patriarhale, al micii gospodării individuale trăind în rosturile unei economii proprii. Odată cu „spargerea satului” / comunizarea (din vol. II), Ilie Moromete este, față în față cu fiul său, Niculae, ajuns activist de partid hotărât a înfăptui „noua religie”, un fel de Tibon, țărănul chiabur, care-i reproșează conducătorului Fan ridicare în jurul său a „unui zid mai tare ca fierul și mai întunecat ca noaptea”. Țărănul, care refuzase să se înscrie în „coop”-ul gândit de Fan, se simte îngrădit și sufocat de legi, el rezistă,

altfel zis, până își dă duhul pe baricadă. Cu acest ultim semn de rezistență, - „moare ultimul cetățean al lumii vechi, (...) ultimul individualist și liberalist”. Iar cu Fan, ajuns la aceeași vârstă centenară, „moare primul cetățean al lumii noi, (...) moare primul colectivist”, „părinte al mântuirii”...

O lume moare, așadar, și alta se naște, dezrobind pe om din lanțuri și prejudecăți, o lume în care amintirea Marelui Reformist rămâne de veșnică recunoștință, „cu sufletul viu în eternitate, ca părinte al mântuirii lor eterne pe acest pământ”...

Nu simțim nicio parodiare a stilului propagandistic și „înalt”, omagial, dimpotrivă povestirea decurge sobru, rectiliniu și cu rezolvări punctuale, într-o evocare animată de ideile unui socialism utopic reformator, pus în practică și necesitând timp pentru organizare, consolidare și afirmare. Previzionând atât „implementarea” reformei monetare (care s-a făcut, dar în altă manieră, mai constrângătoare, impusă de regimul totalitar odată instalat cu transformarea unui Regat cu instituții adevărat democratice, într-o Republică populară, condusă de un regim monocolor și totalitar), cât mai ales a Reformei agricole (prin „transformarea socialistă a agriculturii”), în aceeași manieră a temporizării și insidioasei „implementări”, pe termen scurt, mediu și lung, a reformelor de comunizare, din 1945 până în anul 2000, povestirea scriitorului-finanțist Ion C. Pena este nu numai de o surprinzătoare intuiție socială privind „mersul vremurilor”, dar și un exercițiu deopotrivă de aplicat

profesionalism și simț al istoriei, al sensului în care se îndreaptă această „Magistra vitae”, cu întregul ei carusel de ideologii și prefaceri. În aceasta consistă originalitatea prozatorului Ion C. Pena, în crezul lui deloc „utopist”, ci doar pre-vizionar în sens cam „fantezist” pentru o epocă de radicale transformări, ținând o societate mai bună și o viață mai bună, în numele „poporului fantazian”. Iar dacă totul s-a dovedit, după mai bine o jumătate de secol, Utopie totalitară – căreia autorul nu i-a mai supraviețuit - , aceasta nu mai ține de el, de lumea previzionată de el, ci de un „mers al Istoriei”, de marjă continentală.

*

„Scriitor nedreptățit” cum îl consideră conjuțeșeanul de azi, criticul și istoricul literar Stan V. Cristea („Caligraf”, iulie 2005), Ion C. Pena „este, în postumitate, un nedreptățit, și mai puțin un uitat, pentru că despre el s-a mai scris și s-a mai vorbit, deși cel mai adesea cu referire doar la calitatea sa de epigramist, de prea puține ori încercându-se o conturare a personalității sale în dimensiuni exacte ...”

Volumul de Scrieri, alcătuit din amplul documentar literar realizat de ing. Mircea Scarlat, dimpreună cu pertinentul „Cuvânt înainte” al lui Ion Scarlat, contributor documentarist și prelucrător (nepot dinspre tată), trecând în revistă întreaga activitate a scriitorului, inclusiv receptarea lui critică în epocă și postumă, venea ca un omagiu, marcând împlinirea Centenarului nașterii (2011), „cartea dorind să-i scoată creațiile la lumină și să-l aducă pe Ion Pena la o întâlnire cu cititorii de pretutindeni”. Inclusiv la o întâlnire cu critica literară, care, cum deja s-a văzut, nu are decât să ia act „cu obiectivitate și decență” de opera atât cât este dar originală, devansându-și timpul, și „să-l așeze pe locul ce i se cuvine în cadrul literaturii române”.

ZENOVIE CÂRLUGEA

CĂLĂUZĂ PRIN HĂȚIȘUL REBRENILOR

(Clemente Plaianu)

(I)

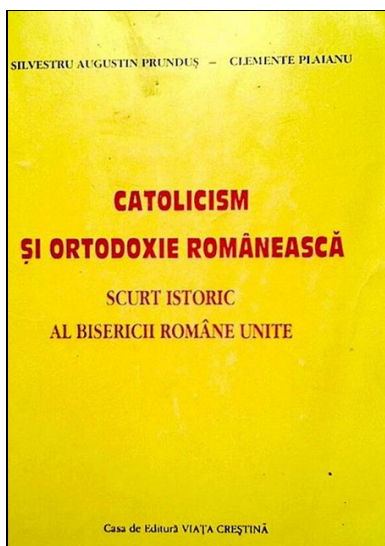
Notează Nicolae Gheran într-un articol din 2003¹, reluat apoi în *Rebreniana*, II:

„Cu mulți ani în urmă, bătătorind ulițele Rebrei și Rebrisoarei pentru a defini încrângăturile familiei ce mă interesau, m-am încurcat într-atât, încât nimic nu se lega din eforturile mele. Peste tot Rebreni, de multe ori neînrușiți între ei, darmită cu romancierul nostru. În cele din urmă, avea să mă scoată la liman tot un preot, părintele Clemente Plaianu, din Cluj, care răscolise toate registrele bisericești din multe așezări someșene pentru stabilirea unui arbore genealogic perfect documentat, nu după ureche. L-am reprodus ca atare, sub propria-i semnătură, în volumul «Tânărul Rebreanu», fiindu-i și azi recunoscător pentru bunăvoința lui.”

Preotul Plaianu – spirit iscoditor, tenace, devotat memoriei lui Liviu Rebreanu – își asumă un dublu rol pe lângă mai tânărul cercetător. Pe de o parte, „Clemente Plaianu are meritul de a fi descurcat firele înnodate ale unei derutante onomastici comune”², dublat de generozitatea cu care pune la dispoziția editorului toate informațiile, face muncă de *cap limpede* – corectează ferm, semnaleză sau numai sugerează – pentru manuscrisul volumului *Tânărul Rebreanu*. În paralel, grație și formațiunii sale teologice, mediază între editorul bucureștean, prin forța lucrurilor apropiat de Fanny și de Puia, și Rebrenii transilvani.

De la acest preot, născut în 1913 în Chiuza, decedat la Cluj în 1999, căsătorit cu Alexandrina Zinuca născută Rebreanu (mutată la cele veșnice în 26 martie 1988, la 75 de ani), se păstrează în arhiva Gheran 22 de scrisori, un ferpar, o carte poștală ilustrată și două felicitări, din perioada 1985-1989, în cea mai mare parte dactilografiate, dar purtând semnătura olografă, adunate într-un plic pe care stă scris: *De la CLEMENTE PLAIANU preot unit din Cluj – autorul genealogiei familiei Rebreanu și al multor studii referitoare la Rebreni.// Unchiul lui Andrei Moldovan din Beclean*

Din păcate, nici în cazul acestei corespondențe (din care reproducem

șapte epistole) nu putem rotunji întregul unui schimb epistolar, nici nu cunoaștem soarta scrisorilor lui N. Gheran către Clemente Plaianu. O singură epistolă, cea din 12 aprilie 1985 [2], poartă pe margine câteva însemnări olografe ale lui N.G., care probabil i-au servit la formularea răspunsului către preotul Plaianu. O redăm mai jos, transcriind notațiile gheraniene în chener, în finalul paragrafului din scrisoare la care se referă.

¹ *Glanetașii printre noi*, în „Adevărul literar și artistic”, XII, nr. 657, 11 mart. 2003.

² N. Gheran, *Tânărul Rebreanu*, Albatros, 1986.

[1]

Stimate domnule Gheran,

Abia am primit scrisoarea Dvs. și mă grăbesc să vă răspund.

Mai întâi vă mulțumesc pentru frumoasele Dvs. urări de Anul Nou 1985. La fel vă doresc și eu ca anul abia început să vă aducă, mai întâi de toate sănătatea, și cu ea deplina putere de muncă pentru a continua atât de frumoasele Dvs. realizări rebreniene.

1. În ce privește problema paternității descoperirii lui Andrei Rebreanu, străbunicul scriitorului, nu că ar fi fost o descoperire nouă, dar a comunicat-o cel dintâi într-un simposion literar Andrei Moldovan, la 29 oct. 1978 la Chiuza. Deci îi aparține. În schimb genealogia îmi aparține mie, ca fruct al cercetărilor de câțiva ani. Și Andrei Moldovan se ocupă mult de problema chiuzeană a Rebrenilor. Dar genealogia completă –

pe cât se poate spune – pe lângă cercetarea matricolelor a cerut și studierea în ansamblu a „neamului” scriitorului în contextul geografic al satului. N-am putut determina, și nu va putea nimeni, nimic în legătură cu acest neam înainte de a stabili „leagănul familiei, casa și ulița” în care și-au desfășurat activitatea străbunii scriitorului, și în care „alte neamuri Rebreanu” din localitate. Toată lumea, inclusiv Tiberiu Rebreanu, vorbește numai de casa din ulița „Hrube” unde a locuit Samoilă, dar el s-a așezat acolo ca ginere în casa lui Demian Bulea (1808-1853), abia în 1860, prin căsătoria cu Irina Bulea, fiică a cantorului decedat Demian Bulea. Trebuie urmărit cadastrul cu situațiile schimbărilor anuale ale acestuia începând din anul 1851 pentru a putea determina grădina, intravilanul, pe care a fost clădită casa familială în care a locuit Andrei și fratele mai mic Vasile (1822-1867), ori aceasta a fost în ulița „Brădeștilor”, păstrată și azi de descendenți din familia acestui Vasile Rebreanu, pe când casa din Hrube a fost deja înstrăinată, acolo nemaiaștinând nimic de ascendenții scriitorului, nici cel puțin o placă comemorativă. Găsind locuința din ulița Brădeștilor, împreună apoi cu cercetarea matricolară, utilizând de „argumentul” nașilor am descoperit rudeniile lui Andrei pe linie colaterală și ceilalți descendenți ai lui, pe care i-am urmărit apoi genealogic până în zilele noastre. Deci aceste „descoperiri” îmi aparțin în exclusivitate. Așa că problema „nașilor” a plecat de la mine și în convorbirea avută cu Andrei Moldovan despre nașii unora dintre Rebreni, foarte cinstit mi-a spus că mă citează. Și nu pun la îndoială probitatea lui Andrei Moldovan. Așa că articolul pentru care ați intervenit să i se publice să nu-l împiedecați chiar dacă unele chestiuni se potrivesc, coincid, cu cele din monografia mea.

2. În manuscrisul care vi l-am dat când ne-ați vizitat s-au strecurat unele greșeli de dactilografiere din care mai importante ar fi două date: nașterea lui Vasile Rebreanu, tatăl romancierului la 22 și nu 18 aprilie 1862 și a doua, data căsătoriei cu Ludovica Diugan, la 15 februarie 1885 și nu 1855 cum greșit este trecut în manuscrisul meu. De altfel pentru Dvs., erau date arhicunoscute, dar am ținut totuși să →

RODICA LĂZĂRESCU

vă atrag atenția pentru a nu mă judeca, eventual, că le-am luat din vânt.

3. Când mă citați ajunge „Clemente Plaiianu, Cluj-Napoca”. N-am fost niciodată preot în Chiuza, ci în alte părți. Cercetarea pentru monografie am făcut-o atât la Chiuza cât și la Bistrița, Ciceu Cristești etc. deplasându-mă de atâtea ori de la Cluj. Și la Cluj-Napoca am găsit mult material, aici, la Arhivele st[atului] fiind cadastrul, tabelele de impunere și multe alte acte în legătură cu satul Chiuza.

4. N-am primit articolul Dvs. pentru revista Cercului „Plaiuri năsăudene și bistrițene”.

5. Nu știu dacă ați trimis Jurnalul II promis? Încă nu l-am primit.

6. Monografia trimisă la Academia Română, Serviciul Bibliotecă mi-a fost returnată pe motivul că avizat și reavizat destinatarul nu s-a prezentat la poștă să o ridice. Ce-i de făcut?

Aceste fiind spuse, Vă rog[,] Domnule Gheran[,] să primiți expresia celor mai sincere sentimente de stimă și prețuire.

Când treceți prin Cluj-N[apoca] sperăm că nu ne veți ocoli.

Clemente Plaiianu

Cluj-Napoca, 9 ianuarie 1985

Bulevardul 1 Dec. 1918. Nr. 60 / Cod 3400 / Telefon 82669

[Dest.] Domnului Nicolae Gheran str. Stejarului nr. 34 Bloc 25, Scara 1, etaj 10, ap. 42 sector 3 74502 București

[Exp.] Clemente Plaiianu Bul. 1 Dec. 1918 nr. 60 Județul Cluj Cod 3400 Cluj-Napoca

[Text dactilografiat]

[2]

Stimate domnule Gheran,

Mă simt deosebit de onorat de favorul ce-mi faceți de a fi eu întâiul lector al capitolelor privitoare la neamul Rebrenilor, ba îmi acordați în plus și încrederea de a face unele observații în legătură cu datele înscrise în aceste prime capitole ale „Monografiei REBREANU”, care, din semnele începutului, se poate prevedea ca o minunată lucrare de istorie literară.

M-a impresionat plăcut hotărârea dvs. din scrisoarea cu care mi-ați trimis materialul – expediată vineri, 5 aprilie, și primită abia marți, 9 aprilie a.c. – că nu vă grăbiți. Bine faceți! „Să se grăbească – vorba dvs. – amatorii

de senzații tari, ghicitorii în cafea...” etc. O asemenea lucrare nu se poate da peste cap.

Vă restituți materialul.

Eu am făcut unele însemnări marginale, cele mai multe neesențiale, îndeosebi pentru deplina dvs. lămurire, în sensul de a cunoaște până la ultimul amănunt problemele de tradiție sau de istorie locală despre care sunteți nevoit să vorbiți.

– Dintre cele 44 de comune grănicerești, militarizate, cele de pe Valea Someșului – 24 – nu au fost iobăgești „datorită dispoziției regelui Matei Corvin, înscrisă în actul din 1475, prin care s-a stabilit expres condiția de egalitate între comunele anexate și orașeni”, (Cf. Val. Sotropa, „Districtul grăniceresc năsăudean”, pag. 39). Drept urmare cred că trebuie formulată altfel fraza dvs. de la pagina 20, notată de mine cu F₂: „Desființarea iobăgiei în 44 de comune grănicerești...” fiindcă locuitorii lor de drept erau „egali” cu sașii. E adevărat că sașii au vrut să-i readucă în iobăgie, ba chiar îi tratau ca pe iobagi, prigonindu-i și exploatându-i, dar de drept erau oameni liberi. În subsolul aceleiași pagini (20) am formulat și eu un proiect al frazei în cauză.

da!

– Pentru Rebrenii urmăriți de dvs. în anuarele liceului din Năsăud (pag. 21), aceștia fiind aproape toți chiuzeni din neamul „Contrașului”, v-am anexat un extras din genealogia acestora, rezumându-mă mai mult la intelectualii descendenți dintre ei și aceasta mai mult pentru lămurirea dvs.

Mihai Șerbănescu

decât pentru modificarea textului din manuscris.

nu! Prezența lor în monografia le natură să sugereze „încurcături posibile ale istoricului literar

– La pag. 22, între paranteze vorbiți de scriitorul Vasile Rebreanu. Acesta, născut în 11 noiembrie 1934 în Florești, județul Bistrița-Năsăud – la distanță de 3 km de la Chiuza, peste Someș – nu are nicio tangență de rubedenie cu Rebrenii din Chiuza. În schimb scriitorul Dan Rebreanu, născut în Cluj la 15 decembrie 1933, este din neamul Rebreanu al Contrașului din Chiuza, bunicul său, Gavril Rebreanu, născ[ut] 1880, deced[at] 1962, absolvent al liceului din Năsăud promoția 1899/1900, fost preot, s-a născut în Chiuza.

da!

– Tot la pag. 22 am aflat încurcăturile produse de Samoilă Rebreanu „mințind în fața sfântului altar...” la căsătorie „declarându-se cu doi ani mai tânăr”. L-am compătimit pe bietul Samoilă și mi-a plăcut stilizarea atât de literară a acestei întâmplări. Însă adevărul e cu totul altul. La examinarea mirilor ce se făcea pe acele vremuri la oficiile parohiale vârsta li se trecea din matricola botezaților însă preotul Ioan Mureșan care a oficiat căsătoria n-a catadixit [sic!] să caute în matricolă și a trecut vârsta după ureche. Această greșeală o repetă în multe cazuri, chiar și la propriile sale fiice, când la mărită le greșește vârsta. Ioan Mureșanu a avut puțină școală. Era preot „moralist” adică cu pregătire redusă. De aceea după moartea tatălui său, protopopul Anton Mureșan (1776-1846) rămâne numai preot la Chiuza, protopopiatul fiind dat preotului din Cristeștii Ciceului, la 15 km distanță de Chiuza, spre Dej.

nu!

– La pagina 23 am făcut o însemnare marginală pentru a explica noțiunea de „argat”. Faptul că Samoilă a fost „slugă” – cum se spune la Chiuza – la preotul Mureșan nu trebuie interpretat în sens peiorativ.

Citatul îi aparține lui Tibe Rebreanu. Oricum greșește, à propos le faptul că, după unii, bunicii n-a fost din Chiuza. Am atenuat tot expresia opinii „eronate”, înlocuindu cu „opinii discutabile”.

Rugul Aprins

simbol al isihasmului românesc

(III)

Cenaclurile literare premergătoare RUGULUI APRINS

În perioada interbelică, conferințele publice și cenaclurile literare reprezentau o reală atracție atât pentru intelectuali cât și pentru studenți. Mitropolitul Antonie Plămădeală, student în acea perioadă la teologie, își amintește că în cadrul Mănăstirii Antim se strânseseră câțiva intelectuali care urmăreau să pună bazele unui nou cenaclu. Astfel, pentru puțin timp, prin 1936, sub conducerea lui Iuliu Scriban¹ a funcționat în incinta locașului cenacluul „Gând și slovă”². Printre participanții constanți ai întâlnirilor se numărau: Paul Sterian, Paul Comarnescu și Sandu Tudor. În cadrul grupului aveau loc dezbateri literare și teologice.

Un al doilea cenaclu, care s-a desfășurat, tot pentru scurt timp, în incinta mănăstirii a fost „Oarba”. Din păcate, nu avem prea multe informații în ceea ce privește activitatea acestui grup. ÎPS Antonie Plămădeală, în monografia Rugul Aprins, o amintește dar nu ne oferă detalii.

În concluzie, atât simpozionul organizat la Cernăuți, „Sapte zile de priveghere”, cât și cele două cenacluri desfășurate în cadrul Mănăstirii Antim, sunt, în opinia Mitropolitului Antonie Plămădeală „printre vectorii care au dus în cele din urmă la «Rugul Aprins», [...] aspect care nu trebuie ignorat.”³ Aceste activități, premergătoare le înscrیم „în preistoria «Rugului Aprins»”⁴.

Antimul, o prelungire a Mănăstirii Sfânta Ecaterina

Sandu Tudor, un apropiat al Mănăstirii Antim, urmărea să înființeze un nou cenaclu, mult mai amplu, la care să participe nume mari din cultura română dar și un auditoriu pe măsură. Având multe relații în spațiul public, încă din 1936 a început să adune în jurul său un număr de specialiști din diferite domenii, căutând în felul acesta să pregătească terenul pentru constituirea unei ample grupări de „renaștere neo-bizantină”.

Pe această cale, Sandu Tudor dorea să demonstreze că toate ramurile științei pornesc și sunt subordonate principiului divin.

Prin urmare, a împărțit încă de la început cenacluul pe mai multe secțiuni: literatură, teologie, dramaturgie, medicină, fizică, chimie, economie. În felul acesta dorea să atragă atenția unui public cultivat, care, la acea vreme, frecvența întâlnirile de acest gen. Sandu Tudor îi avea în vedere în special pe studenți, intelectuali în formare, care ar fi asigurat, în timp, continuitatea acțiunilor grupului. Așadar, prin acest amplu plan Sandu Tudor urmărea de fapt educarea unei mase mari de oameni, dar cu precădere a tinerilor, (care, dată fiind situația politică internațională, erau profund dezorientați), în spiritul conservării valorilor naționale.

Denumirea cenacluului nu a fost aleasă la întâmplare, „Rugul Aprins”, fiind o metaforă vetero-testamentară cu puternice conotații legate de desăvârșirea umană în lumina idealurilor creștine. În Vechiul Testament, în „Cartea Exodului”, capitolul al III-lea, versetele 2-3, se relatează pe larg episodul rugului care ardea fără consumarea materiei, focul fiind unul nematerial. Moise, aflat pe muntele Horeb, pe când păștea turma de oi a socrului său, vede un rug arzând care nu se mistuia. Apropiindu-se, din interiorul acestuia, a auzit vocea Domnului.

Pornind de la viziunea lui Moise de pe muntele Sinai, s-a dezvoltat în jurul acestei hierofanii o întregă tradiție bizantină. Părintele Sofian Boghiu, membru al „Rugului Aprins”, formulează următoarea explicație cu privire la înțelesul teologic al metaforei vetero-testamentare. „Acest rug, în teologia Bisericii noastre Ortodoxe, este simbolul Maicii Domnului, mama Dumnezeuului întrupat. Ea a purtat în ființa sa sfântă focul ceresc, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și a rămas nearsă, însă îndumnezeită. Pentru noi, care ne-am ales acest patron sfânt al Mănăstirii Antim, Rugul Aprins este simbolul rugăciunii neîncetate. Cel ce se roagă neîncetat se aseamănă rugului de pe muntele Sinai care ardea și nu se mistuia. Suntem mereu sub focul lui Dumnezeu, această vâlvătaie de lumină și de putere, și cu cât rugăciunea noastră arde mai mult, cu atât devenim mai luminoși și mai aproape de Dumnezeu. Acesta este înțelesul Rugului Aprins.”⁵

Astăzi, pe muntele Sinai se află, cea mai veche mănăstire ortodoxă, atestată documentar încă din secolul al VI-lea. La început locașul a avut ca

prim hram „Schimbarea la Față”, ca mai târziu să primească și hramul „Sfânta Ecaterina”, după numele unei fiice de împărat, vestită în imperiul Bizantin pentru inteligența și înțelepciunea sa. Mănăstirea, sub formă de cetate, este un sanctuar plin de simboluri ezoterice și deține cea mai veche bibliotecă a creștinismului răsăritean, din lume. Circa patru mii cinci sute de papirusuri din primele secole se găsesc bine depozitate în catacombele cetății. Acest inestimabil tezaur, după cum susțin specialiștii, este singurul care poate rivaliza cu Biblioteca Vaticanului.

Atent la detalii, Sandu Tudor a căutat în București un loc investit cu sacralitate, asemenea Mănăstirii „Sfânta Ecaterina” de pe muntele Sinai, pentru a iniția o mișcare de promovare a valorilor religioase, literare, științifice, ca o contrapondere la materialismul ateu ce începuse și la noi să se întrevadă. Și parcă nicăieri universul cărturăresc cu cel spiritual nu se împleteau mai bine decât în sfântul locaș al Mănăstirii Antim. Așezământul, ctitorit de omul de cultură ÎPS Antim Ivireanul, o capodoperă a stilului brâncovenesc, deține o bibliotecă formată din cărți vechi, unele dintre ele fiind din secolul al XVI-lea, pare a fi o prelungire, la o scară mai mică, firește, a prestigioasei mănăstiri de pe muntele Sinai.

Frăția „Zoi”, un posibil model pentru grupul cultural adunat la Antim

La sugestia Mitropolitului Tit Simeonia, Sandu Tudor, în anul 1929, va petrece opt luni în Sfântul Munte Athos, cercetând cu multă atenție practicile religioase, cărțile și obiceiurile de cult ale lăcașurilor de aici. Vizita în „țara monahilor”, după →

CAMELIA SURUIANU

Dimitrie Stelaru

Interviuri cu și despre poet și
alte contribuții inedite

Natalia Bobeică

verișoară primară a poetului

(III)

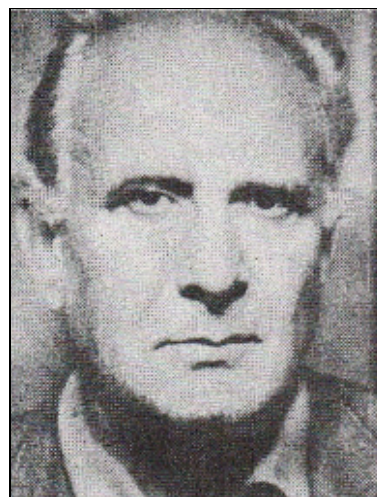
Gh. S., M. S.: - *Fiind cu șapte ani mai mare decât dumneavoastră, presupunem că viitorul poet se afla mai mult în compania fraților [Dvs.], cam de aceeași vârstă cu a sa.*

N. B.: - Frații mei erau prietenii lui de joacă și partenerii de discuții în adolescență. La vârsta de șapte ani, viitorul poet și mama sa s-au mutat la Turnu Măgurele, deoarece, după împlinirea a șapte ani de la moartea pe front a soțului ei, Pasca Petrescu se recăsătorește în acest oraș cu Forea Stoicea [v. Note]. Vărul nostru venea adesea în vizită la Segarcea Vale, unde locuiam împreună cu bunicul. De la frații mei știu că era un copil liniștit, reținut la joacă, visător, mai molâu. Mergeau împreună să se plimbe în zăvoiu de pe marginea Sâului sau a Oltului. Întotdeauna când venea la Segarcea Vale făcea plimbările acestea. Mergea de multe ori singur, dar niciodată nu i-a însoțit la vânatoare pe frații mei. Nu-i plăcea. Pentru noi, cei mai mici, era o adevărată plăcere când venea să ne viziteze. Avea răbdare cu noi și ne povestea cu mare disponibilitate lucruri captivante, frumos spuse. Îl ascultam în liniște, impresionat, pentru că nimic din cele auzite nu semăna cu basmele sau poveștile pe care le știam noi. Seara, stăteam afară

și ne vorbea despre stelele de pe cer. La auzul celor relatate, cu un timbru al vocii deosebit de plăcut, rămâneam cumiți, uimiți, electrizați. Îmi plăcea să stea de vorbă cu copiii și chiar și cu noi era atent, politicos. Ni se adresa cu „matală”. De altfel, toată viața a fost afectuos cu rudele. Îmi amintesc faptul că, în vara anului 1933, pe când eram elevă în clasa a treia primară, trebuia să recit la serbarea de sfârșit de an o poezie. Vărul meu era în vizită la noi și, neplăcându-i poezia pe care mi-a dat-o învățătorul meu, mi-a sugerat să învăț *Cu mâine zilele-ți adaogi*, de Mihai Eminescu, deoarece – spunea el – se potrivește mai bine pentru o școlăriță care ia premiul cu coroaniță.

Gh. S., M. S.: - *De fapt, spuneți că la Segarcea Vale v-a adus și niște plachete de versuri scrise de el.*

N. B.: - Cred că eram în clasa a patra primară, când, în primăvara lui 1937, poetul a venit și ne-a dăruit placheta „Abracadabru”, semnată cu pseudonimul D. Orfanul, pe coperta căreia se afla fotografia sa. Evenimentul a făcut senzație în familie. M-am uitat imediat în „Dicționarul universal al limbii române” al lui L. Șăineanu să văd ce înseamnă „Abracadabru”. Poetul ceruse anterior niște bani mamei sale – care a venit să se sfătuiască la Segarcea Vale cu tatăl meu și să-i ceară sprijin în acest sens – așa încât apariția plachetei constituia pentru familie o certificare a preocupărilor poetului. Aduș că, după cele patru clase primare urmate de poet la Școala nr. 2 din Turnu Măgurele (situată pe strada Traian) și după trei clase de

liceu absolvite la Liceul teoretic de băieți „Sf. Haralambie” (devenit ulterior Liceul agroindustrial), poetul a fost trimis de tatăl vitreg la Liceul de rit adventist de la Stupini (lângă Brașov) – unde învăța și sora vitregă a poetului, Oprica Stoicea [v. Note].

Gh. S., M. S.: - *Și a mai trecut pe la Segarcea Vale?*

N. B.: - Poetul a continuat să ne viziteze în vacanțe și să ne scrie. În vizită la Segarcea Vale a venit adeseori și Oprica Stoicea, chiar și după căsătorie, împreună cu soțul ei, Gh. Graur. Scrisoarea trimisă de la Stupini de poet – cea pe care am oferit-o domnului Al. Raicu spre publicare (n.n.: apărută în „Almanahul literar” 1978, p. 163-165) – trebuie să fi fost adresată unuia din frații mei. Când, în 1935, poetul a părăsit Liceul de la Stupini, în pragul absolvirii, știu că și familia mea a fost îngrijorată.

GHEORGHE și MARIA SARĂU

Rugul Aprins

→cum însuși va mărturisii ulterior într-un număr al revistei „Gândirea”, va avea puternice influențe în deciziile sale de mai târziu.

În Grecia, în anul 1907 a luat ființă cea mai importantă asociație religioasă misionară laică, cunoscută sub denumirea de „Frăția Zoi”. Această grupare acorda o deosebită importanță practicării ascetismului și pietismul de tip biblicist, încercând o catehizare în masă a populației.

În Omul – animal îndumnezeit, Panayotis Nellas ne oferă câteva informații cu privire la Asociația „Zoi”. De-a lungul timpului, frăția și-a mărit numărul de adepți. Astfel, dacă

„în anul 1938 ea avea 300 de școli catehetice cu 35.000 de elevi, în 1959 ea deținea 2.216 școli cu 150.000 de elevi.”⁶ Dar activitatea frăției nu s-a limitat doar la organizarea de școli catehetice. De-a lungul timpului, a deținut și două reviste teologice, „Synoro” și „Synaxi”, cea din urmă editându-se până în zilele noastre. Organizația, condusă de teologi și oameni de cultură, a format intelectuali de renume internațională, printre care îi amintim pe Panayotis Nellas și Christos Yannaras.

Sandu Tudor, în timpul stagiului său petrecut în Grecia, cu siguranță că a luat cunoștință despre această importantă asociație religioasă de anvergură națională. Faptul că „Rugul Aprins” va avea similitudini cu

programul „Frăției Zoi” ne duce cu gândul că mentorul mișcării a urmărit să realizeze la Mănăstirea Antim un centru cultural, asemănător celui deja existent pe teritoriul elen.

¹ Iuliu Scriban (1878-1949) după ce și-a încheiat studiile teologice din țară a absolvit Facultatea de Teologie Catolică și Protestantă din Strasbourg și cea de Filozofie din Heidelberg. S-a individualizat de-a lungul timpului prin apărarea drepturilor românilor din zona Moldovei și din Transnistria, unde în perioada interbelică a dus o bogată activitate misionară.

² Antonie Plămădeală, *Rugul Aprins*, Editura Arhiepiscopiei Sibiului, Sibiu, 2002, p. 12.

³ *Ibidem*, p. 24.

⁴ *Ibidem*, p. 12.

⁵ *Duhovnici români contemporani, Părintele Sofian*, Ediție îngrijită de Ioana Iancovescu și Constanța Costea, Editura Bizantină, București, 2007, p. 119.

⁶ Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit*, Editura Deisis, Sibiu, 2002.

IOAN ALEXANDRU INEDIT

„De Dumnezeu nu ne putem ascunde”...

– O poezie inedită a lui Ioan Alexandru, descoperită în Cartea de Onoare a Capelei Ortodoxe Române „Mihail Sturdza”, din Baden-Baden, Germania –

...Pe poetul și omul Ioan Alexandru l-am cunoscut cândva, demult, într-un alt secol, la impudica vârstă când eram mai tineri și la trup curați (vorba Cezarului). Venise de la Cluj – unde fusese exmatriculat din Facultate și se aștepta să fie înhățat la armată – însoțit de poetul Ion Cocora. Urma să-l întâlnească, sau îl întâlnească deja, pe Mihail Beniuc, președintele Uniunii Scriitorilor, care-i sugerase să dispară un an din vizorul autorităților (ca să scape de încorporare) promițându-i că îl va ajuta să se transfere la București, să-și continue facultatea; ceea ce s-a și întâmplat. De altfel, Beniuc avea să-i prefăteze și volumul de debut, „Cum să vă spun”, Editura pentru Literatură, Colecția Luceafărul, 1964.

Întâlnirea noastră s-a petrecut în iunie 1963, când anul universitar era pe terminate (eu urmând să închei cei cinci ani de studii filologice). I-am întâlnit, pe cei doi, în curtea căminului studențesc în care eram cazat; o construcție nouă, pe bulevardul 6 Martie 64, între Opera Română și Facultatea de Drept. În cămin, locuiau și fete. Mă bucuram de încrederea amicală a unei studente de la Istorie: Ulvine (Ine) o fată frumoasă, de etnie germană. De la prima vedere, între ea și Ioan Alexandru a izbucnit o dragoste fulgerătoare. După trei zile, petrecute (serile) într-un grup restrâns de cenaclu literar la Restaurantul „Independența” (mai târziu, „Opera”) între bere (puțină) și poezie (multă) Ioan trebuia să plece în Delta Dunării (să se ascundă) la un prieten al său, Ion Mureșan, poet și profesor de Matematică. Ine a luat hotărârea să-l însoțească – și m-a consultat: „Ce părere ai, Nene, greșesc?” (așa-mi zicea, nene; apelativ pe care și l-a însușit și Ioan). „Nu, i-am spus, urmează-ți inima”. Și de atunci l-am urmat o viață! Și-au fost fericiți. Deși n-au dus-o ușor. Pot spune, astfel, că le-am fost un fel de naș.

Evocare Ioan Alexandru, la biserica din Topa Mică, 29 decembrie 2021

Ne-am revăzut peste un an, când amândoi au revenit în București, la facultate. I-am vizitat în odăița pe care o închiriaseră (sau le fusese oferită) la un cunoscut anticar. Mi-a dăruit cartea de poezie („Cum să vă spun”) apărută în acea toamnă, cu următorul autograf: „Poetului Ion Andreiță, prieten drag, apropiat, în amintirea iernii grele din 63-64, cartea mea primă, cu dragoste și sinceră afecțiune, Ioan Alexandru, 3 Nov. 64, București”. (...)

x x x

Cercetez (cercetam, cu câțiva ani în urmă) – prin amabilitatea bunului preot Radu Mironovici, superiorul Capelei Ortodoxe Române „Mihail Sturdza”, din Baden-Baden – cele câteva cărți de onoare puse la dispoziția vizitatorilor voitori să-și înscrie numele și impresia în ele. Descopăr nume ilustre, de pe întregul mapamond: slujitori ai bisericii, artiști, scriitori, savanți, demnitari, oameni de toate culorile – ale pielii și opțiunilor politice – alături de marii anonimi ai clipei călătore. Mă opresc mai pe îndelete asupra celei de-a șasea Carte, poate și pentru că timpul pe care-l conservă era mai aproape de sfera activă a memoriei mele de atunci. Pe ultima pagină, datată 16 mai 1996, părintele Radu Mironovici consemnează: Încheiem prin aceste rânduri, în al 14-lea an de slujire la această sfântă Capelă a vrednicului întru pomenire ctitor și fost domn al Moldovei Mihail Sturdza, cea de-a 6-a Carte de însemnări a Bisericii. Mulțumesc Atotputernicului că mi-a dat sănătate și putere să slujesc altarul sfânt al acestui așezământ și să împărtășesc credincioșilor din tezaurul spiritual al credinței Bisericii noastre ortodoxe și al tradiției neamului românesc.

Frumoase cuvinte, vrednic slujitor...

Dau timpul înapoi, filă cu filă, și ajung la pagina datată 9 septembrie 1984, cu care începe Cartea. Citind, simt că mă împresoară surpriza. Dar iată textul: *Deschidem această a șasea Carte cu însemnările vizitatorilor Bisericii din Baden-Baden, ctitorie a Domnului Țării Moldovei Mihail Sturdza, exprimându-ne bucuria de a fi săvârșit sfânta Liturghie la altarul ei. Am pomenit cu evlavie pe ctitorii, binefăcătorii și slujitorii ei și ne-am rugat lui Dumnezeu pentru binele, propășirea și mântuirea neamului nostru și pentru pacea a toată lumea.*

Venim cu scriitorul Ioan Alexandru și cu profesorul teologic Emilian Popescu de la lucrările celui de-al 7-lea Seminar sud-est european de la Heidelberg, unde s-au discutat, în mod fructuos, probleme teologice și istorice care privesc viața popoarelor și bisericilor din această parte e Europei.

Acum am poposit la această vatră de credință ortodoxă și viață românească de pe meleagurile Germaniei, rugând pe Dumnezeu, de la care vine toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit, și mulțumind pentru tot ajutorul dat.

Primirea călduroasă a părintelui Mironovici Radu și dragostea cu care ne-au înconjurat credincioșii veniți la slujbă ne-au dat clipe de înălțare sufletească și de încredere în viitorul poporului român.

Binecuvântează, Doamne, sfințele biserici și le păzește pe ele.

Semnează, olograf: Vasile, Episcopul Oradiei (căruiua îi aparține și scrierea textului); Prof. Emilian Popescu; Ioan Alexandru; Ierod. Casian Crăciun.

Dar surpriza cea mare acum urmează. Pe pagina a doua se află o poezie scrisă de mâna poetului Ioan Alexandru. „Părinte – i-ar fi zis el preotului Mironovici; după cum acesta mi-a mărturisit mie – dă-mi puțin cartea aceea...”. Și-n cele câteva momente, cât însoțitorii săi s-au răcorit la o chesă de dulceață, oferită de coana preoteasă, poetul a scris în Carte următoarea poezie, creată ad-hoc:

Liturghie la Capela Sturdza

Părintelui Radu Mironovici

Să ne fină cald în țări străine
Luăm cu noi icoanele divine
Și dincolo de stele de ne-am duce
Un antimis cu Mirele pe Cruce→

ION ANDREIȚĂ

Pământul e ca o ființă vie

Doamne, dacă mă mai iubești
așa cum m-a făcut mama să cred
când am început să-nțeleg ceva din
lumea asta, trimite-mi, rogu-te
la geam o mierlă care să-mi
spună în graiul ei c-a răsărit
soarele;

Răsăritul și apusul soarelui
mirosul de fân proaspăt
erau cele mai dulci miresme
ale copilăriei mele
din vremuri demult plecate
ce nu se vor mai întoarce niciodată;

Când tata după mulți ani pierduți
prin țarini străine
a adus acasă un miros îngrozitor
de sânge și moarte, de gloanțe
și mi se părea că n-o să mai fim
oamenii care-am fost, niciodată
a plouat câteva zile la rând
risipind miasele acelea fetide;

Iarba se făcuse atât de verde
de grasă, de frumos mirositoare
că ne venea s-o tăiem mărunț
și s-o punem în farfurie și
să presărăm peste ea puțină sare
să punem câțiva stropi de oțet

și s-o halim ca pe cea mai
gustoasă salată;

L-am ajutat pe tata să ridice
gardurile dărâmate de vânturi
și ploii, de pustiuri și lacrimi
mama plivea buruienile din
ogorul cu cartofi
uneori lăsa sapa la o parte
și parcă stătea de vorbă cu
duhul pământului, asculta cum
bate ceasornicul lui;

De la ea am învățat că pământul
e o ființă vie, că are inimă și suflet
rodește de dragostea noastră
ce i-o purtăm de mii și mii de ani
de când l-a făcut și ne-a făcut
Dumnezeu unul pentru altul
ce s-a întâmplat Doamne

acum e împădurit, șuieră năpârci
și salamandre, urlă vânturi sinistre.

Schimb de locuințe

Un poet din Peru, o țară cu multe
coline și arbori de cafea
unde am visat odată să merg la
Machu Picchu și să beau un
pahar de tequila la
” Cuibul condoriilor”
se lamenta că are o odaie
cu patru intrări și nicio ieșire;

Eu tot un poet trăitor
pe o terasă păduratică
dar de pe un alt continent
am o casă cu patru ieșiri
și nicio intrare și
aș vrea să fac schimb de locuințe cu el
am dat sfoara în țara lui Montezuma și
n-am reușit
să dau de el;

N-am reușit, mă gândesc că poetul
poate s-a prăpădit și i-au luat urmașii
casa cu tot ce avea în ea
dar pe unde naiba au intrat
asta nu se va ști niciodată.

GHEORGHE JURCĂ

IOAN ALEXANDRU INEDIT

→O candelă să spânzure-n altare
Să nu mă înspăimânt între popoare
Cu Pruncu-n brațe Precista Fecioară
Îmi ține loc de patrie și țară
Când eu n-o voi mai putea plânge
Să-nceapă ea cu lacrimi de sânge
Cu un surâs ceresc să se abată
Peste Carpați și Bucovina toată
Să nu ne fie țara pustiită
Într-un dosoi o prescure-nvelită
În straița Transilvaniei străbună
Cu trandafirii rănilor în mână
De Dumnezeu nu ne putem ascunde
Cu clopotele sunt ajuns oriunde
Cu strămoșii-mi bubuie pe urme
Până suflarea-n mine-o să se curme
Cu cât nu mă dezic de suferință
Țin de neam prin milă și credință
Pe cât purtăm o față cuvioasă
Țara-i cu noi, nu am plecat de-acasă
Pe Domnul să-l întâmpin, e la ușă!
Din pulbere ieși-voi din cenușă!

Semnează: Ioan Alexandru, Baden-Baden, 9 septembrie 1984, Sf. Ioachim și Ana

...Poezie necunoscută, poezie-testament, poezie de viață și de moarte;

dar mai ales poezie de încredere în
neamul său, care nu se poate mântui
decât prin credința în Dumnezeu.

*

Ce s-a întâmplat, mai departe, cu
poetul Ioan Alexandru – în mare, se
știe. Mă voi opri doar asupra unui
aspect legat de plecarea sa întru
Domnul. Puțini, neîngăduit de puțini
au fost cei care i-au stat câteva ceasuri
la catafalc, după ce sicriul cu corpul
neînsuflețit fusese adus din Germania
și așezat în Biserica Sf. Gheorghe, din
centrul Capitalei, ctitorită de
Constantin Brâncoveanu. Dar și mai
puțini știu că familia nu a primit
învoirea ca Ioan Alexandru să fie
înmormântat în curtea acestei biserici,
cunoscându-se afecțiunea specială pe
care poetul o avea pentru domnitorul-
martir, exprimată în poeziile sale și în
multe alte luări de cuvânt. Așa că
bunul credincios – cel care ani de-a
rândul îi îndemna pe tineri, de la
catedra ce-o avea la Facultatea de
Litere din București, să-și iubească
țara și să creadă în Dumnezeu – a luat
drumul Transilvaniei natale (cum, în
alt veac, „munteanul” Gheorghe Lazăr
ori „moldoveanul” Simion Bărnuțiu)

poposind definitiv în grădina
Mănăstirii Nicula.

Poate că așa trebuia să se întâmple.
Mă stăpânește acest sentiment după
ce, recitându-i opera, mă reîntâlnesc cu
emblematica poezie *Casa mea*, aflată
în volumul „Vina” (Editura
Tineretului, 1967) dedicat soției sale,
inegalabila Ulvine. Iată cum sună
astăzi această prevestitoare poezie:
*În cele din urmă am intrat cu forța
în această casă ce mi s-a spus că ar
fi a mea.*

*Săptămâni în șir, noapte de noapte,
am vegheat zarurile ei strălucitoare
sub peceți și cheile pierdute.*

*Aseară mi-am strâns bruma de
prieteni,*

*i-am sfătuit să mă încurajeze
și iată-mă acum*

*în acest înăuntru vast
ce nu mă recunoaște.*

*Ochii liniștiți din păienjenii
ungherelor
au năvălit asupra mea.*

E atât de bine aici

*că se aud groparii în Ardeal
cu târnăcoapele de piatră*

*săpând mormântul celui care a fost
însălmântatul Alexandru.*

JURNAL DE PREZENTĂ

(XX)

1971

21 mai

L-am văzut pe X la bibliotecă și am aflat că ieri a fost ziua lui. E născut pe 20 mai 1945. M-am întâlnit cu Mircea Martin. Am mai vorbit cu doamna Dumitrescu.

22 mai

Am fost la BCS și la Biblioteca de Filosofie a Universității pentru bibliografie. I-am telefonat lui George Macovescu. Mă văd cu el miercuri la Ministerul de Externe. Am spălat și am călcat.

23 mai, duminică

Citesc Hegel, *Eстетica*, vol. II.

24 mai

Avramescu e foarte nervos. Zigu a provocat un accident de mașină la Câmpina. Cornel Simionescu mi-a adus din Țara Oașului, de la Sâmbra Oilor, o farfurie. Tata mi-a telefonat că vine joi. Citesc din Hegel.

26 mai

Am fost la bibliotecă. X lipsea. Am fost la Macovescu la Externe. Foarte amabil, dar e pe dinafara esteticii. E însă un bun diplomat și are idei de direcționare a generațiilor. Un tip solid și plăcut. Aud că e de fel de la Pogoanele, nu departe de Râmnic. Da' ce mică-i lumea! Am văzut acolo doi ochi ambițioși pe care i-am lăsat făcând anticameră. Citesc E. Souriau.

27 mai

A venit tata. Cred că se va aranja cu doamna Dumitrescu. Citesc Huysmans pentru BPT. M-am gândit la situația Avramescu versus Teică.

28 mai

Citesc tot Huysmans. Am primit răspuns de la Jean Starobinski. O să-mi trimită cărțile lui. Teică mi-a spus că Avramescu vrea să mă dea afară fiindcă am lipsit trei zile fără bon. Numai că aveam bon, exagerează el, pricep cu ce teme.

29 mai

Citesc Hegel, ascult Schubert – *Dansuri germane*.

30 mai, duminică

Citesc Hegel și ascult Ottorino Respighi – *Sărbătorile romane*.

31 mai

Felicia de la contabilitate m-a întrebat ce cred despre Moldoveanu, fostul meu

coleg de an și actualul meu coleg de editură. Adevărul e că s-a însurat cu o doctoriță foarte exigentă nopțile și recuperează efortul dormind ziua.

Mi-am făcut ordine prin hârtii. Citesc tot din Hegel. Ascult Ottorino Respighi – *Sărbători romane* și citesc Hegel. Trebuie să mă obișnuiesc să fac formele de plată pentru lucrări și să le urmăresc pe firul semnăturilor, ca să nu pălesc la fel ca Avramescu. Ancheta a găsit că m-a semnat Bianca (cum credea ea că semnez!) pentru dactilograma la Virginia Woolf. Ori mie nici nu mi-a parvenit originalul dactilogramei, doar o copie. Ancheta a găsit că la Musset erau plătite în plus 150 de pp. Or pe vremea aia eu nu făceam nici un fel de hârtii, eram prea nouă la redacție și, în plus, nimeni nu-mi cunoștea semnătura. O, Doamne!

1 iunie

Am fost la bibliotecă și m-am văzut cu X. Gabi Negreanu mi-a spus, apropo de faptul că n-o acopăr pe Bianca, să mă potolesc, că nu sunt înțeleaptă. În cadrul anchetei legate de falsurile făcute de Lili Meleacă, s-a descoperit că, deși eu am redactat Virginia Woolf – *Spre far*, exista o semnătură (probabil falsă) a Biancăi Schechter pentru platadactilografierii. Dactilograma în original nici n-a ajuns la mine. Doar copia. Ce chestie! Nici nu-mi mai dau seama ce se ascunde în dosul acestor acuzații încrucișate.

2 iunie

M-am văzut cu X la bibliotecă și am citit Jean Rousset. Ne-au chemat la o ședință la OCLPP. Savin Bratu a fost pe la editură și a vorbit cu Gabi Negreanu despre mine.

3 iunie

Citesc din Rousset tot la bibliotecă. Acolo cunosc un amic al lui X, grăsuliu, specialist în nu știu ce. Îl cheamă Florin Constantinescu și e cadru didactic la Electrotehnică. Mă văd cu Al. Șerban de la Catedră. Seara ascult Liszt – *Faust*.

4 iunie

Avramescu l-a făcut pe Cornel Simionescu „turnător” de față cu mine (adică ce? Unde? De ce?). Teică era foarte atent. Eu n-am avut nici o reacție. Am primit echipament pentru Apărarea Patriotică și se pare că vom face și instruire.

5 iunie

Dan Grigorescu (nota bene, ca formație adept al lui Tudor Vianu) și-a trimis cărțile proprii cumpărate în SUA (unde conduce Biblioteca Românească din New York) pe numele BPT, ca să-l coste mai ieftin (pentru cazul când dăruiești cărți unei biblioteci românești).

Tiberiu mi le-a arătat și m-a invitat să le împrumut pe rând, până la vară, când vine proprietarul să le recupereze. La fel i-a spus și Biancăi Schechter (măritată Zamfirescu), fiindcă traduce din engleză. Apropo de venirea unei noi secretare ne-a spus, poate glumind, că și Cornel Popescu (șeful Redacției de literatură română contemporană la Editura Minerva) e securist...

Cornel Simionescu a zis, uitându-se fix la mine, că el e bun, dar neînțeleș de cei dragi. Aflu că e un om hotărât în ce privește parcursul lui, s-a înscris la 19 ani în PSDR. Citesc din Huysmans.

6 iunie, duminică

Citesc Rousset și *Eстетica* lui Vianu. Ascult la radio Schubert – *Simfonia a VIII-a în do major* și Beethoven – *Cantata pentru orchestră, cor și soliști opus 103 – Clipa glorioasă*.

7 iunie

Silvian Iosifescu a fost pe la BPT. Mi-a dat indicații când să dau examen și m-a întrebat, cu o privire foarte pătrunzătoare, cum m-am obișnuit cu munca de editor. Avramescu era în birou. La fel Bianca și Comșa. Nușa Murgu și Teică au ieșit. Semnificativ, nu?

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

SETEA(?) DE LECTURĂ

Dacă ar fi să spun năzdrăvăni, atunci mă lansez vitejește într-un fel de pledoarie pentru a demonstra actuala *sete de lectură*. Tema, normal atrăgătoare, nu exprimă o noutate în domeniu, ci, mai degrabă, un joc arhicunoscut și nu fără nuanțe de veselie. Oricare sceptic dintre cei care se respectă ar considera un test superfluu, fiindcă răspunsul poate fi un zâmbet înțeleghător, ori chiar o izbucnire de râs:

–Ce, măi, sete de lectură? Ia o carte subsuoară, ieși pe stradă și te poți trezi cu o asemenea întrebare, ușor retorică adresată de către cineva cu responsabilitate nou-democratică...

Adică, să o faci pe iubitorul de carte, acum când generozitatea internetului și a tuturor rețelelor de socializare a devenit, fie și doar în ultimii ani, mama și tata informațiilor de orice fel, însemnând depășirea practică a oricărei gândiri vetuste?

Nu se poate!

Un individ cu o carte în parc pe o bancă, poate ușor intra în atenția mulțimii de specialiști fără specialitate fojgând preocupați să îndrepte răutățile instalate comod în duo-ul libertate-democrație. Aceasta în vreme ce lectura unei cărți în arealul de liniște, aer curat și chiar un tril de pasăre cu probleme inexplicabil-instinctuale renunțând la o plecare spre sud, poate declanșa întrebări cumva incomode, dacă nu chiar subtil-deranjante. Să nu mergem până acolo cu supozițiile încât să auzim ici-colo câte-o o exclamație binevoitoare a vreunei mini conversații:

–Mami, mami! Ce face nenea acolo?

–Citește, puilor...

–Jocuri de pe calculator?

–Da, puieu!

Și, uite-așa, mămica i-a înfipt prichindelului în suflet o senzație nouă și ciudată – *setea de lectură*. În realitate am putea vorbi despre reînvierea unui virus care, în alte vremuri, făcea ravagii începând cu cititul „*pe sub bancă*”, să zicem... Dar să admitem ca pe un joc simpatic de idei, începutul setei de lectură: basme, povești inventate direct la gura sobei, care sobă? Cine le mai crede? A vorbi în ziua de azi despre *setea de lectură*, sintagma poate fi interpretată ca o anecdotă cu final la care se zâmbește pe bază de gădilat, fiindcă trăim o vreme a temei cumva egală cu cele despre vreme, fe-

mei, agricultura și fotbal, iar lumea puțin mai elevată, mai dă o raită și pe la Simona Halep, Gigi Becali... În subsidiar, se mai face câte-o haltă în conversație pe la „*fuga de răspundere*” o normă de cros pentru viitoarele Jocuri Olimpice, afirmă cu seriozitate echipa de mucaliți școliți în ramura de succes a cursului: „*Noile anecdote cu Bulă*”.

Asta, da!

Este un manual de succes care pune omărul la declanșarea și adâncirea dorinței de lectură. Adevărul este că a discuta despre toate avatarurile cuprinse în sindromul „*sete de lectură*” poate fi catalogat ca fiind o temă de umplere a timpului, temă reprezentând starea actuală a generațiilor de tineri obsedați de mijloacele de comunicare în masă începând cu folosirea telefoanelor mobile și cu preșcolarii. Setea de lectură a devenit în zilele noastre o senzație convertită în setea de contact cu rețelele de socializare și mijloacele de comunicare în masă, inclusiv la îndemâna semianalfabeților care își încep viața de inculți comunicând prin intermediul telefoanelor mobile și utilizând o variantă de... *esperanto*, o limbă inventată ad-hoc, dar cu mare trecere în rândul populației tinere. În acest context, audiovizualul a devenit o forță a cărei anihilare constituie o chestiune înrudită cu utopia, că de a o concura și exclude ține de *science fiction*...

Doamne ferește să cred că eu aș cuteza să mă afirm ca un inițiator și „lansator” al sintagmei „*setea de lectură*”, fiindcă semnalul în sine are vechime, se spune, de câteva milenii, dar acesta se constituie acum ca un pericol iminent al creșterii cu pricepere și hârmicie a prostiei omenești, fenomen sesizat inclusiv la

noi, la utilizarea limbii materne ca mijloc de comunicare căreia nu i se mai acordă importanța normală, ci este ciopârțită în fel și chip... Aș îndrăzni să spun că lipsa *setei de lectură* nu este o apariție meteorică, ci o urmare firească și sistematică a invadării agresive a audiovizualului în viața de zi cu zi, oră de oră... În această ordine de idei, de-a lungul vremii, au fost lansate semnale de alarmă de către specialiști, oameni de știință, lingviști avându-se în vedere, desigur, salvarea de la căderea în mediocritate cu evoluție spre prostie-animalism a omenirii. Iar dacă mai ținem seama că majoritatea televiziunilor au devenit depozitare exclusiv a știrilor de senzație, a zeci și mii de minute de publicitate în interiorul programelor, mijlocul de comunicare este batjocorit și slujit în fel și chip, avem imaginea destul de clară a fenomenului de „inculturizare”. Și pe această cale s-a ajuns la eliminarea treptată a *setei de lectură*; la ce să stăm ore întregi cu ochii în paginile cutărei cărți când audiovizualul ne servește pe tavă informația de-a gata? Asistăm la distrugerea sistematică a *setei de lectură* și înlocuirea acesteia cu acumularea de cunoștințe nu totdeauna trebuincioase, dar agresive și ciopârțite, mai ales față de tinerii adepți ai... imediatului nu a perspectivei.

Desigur că nu e ușor, dar fără o îndrumare atentă și profesionistă, *setea de lectură* ar putea fi reintrodusă în viața tinerelor generații nu accidental, ci tot timpul, cu orice ocazie, începând din familie până la ciclul primar și în continuare. Evident, problema nu dispăre pe bază de... telecomandă la această oră când omenirea în general este acaparată efectiv și eficient de mulțimea de informații năvălind victorioase în detrimentul lecturilor, și nu se prea ține seama că lecturile sunt cele mai la îndemână mijloace de creștere a nivelului de cultură generală și de menținere a ei.

Setea de lectură nu e o sintagmă și-atât, ci poate fi și trebuie să fie o consecință „*a eforturilor pe care le fac în materie de școlarizare și alfabetizare țările care (...) și reușesc, încetul cu încetul, să pună la punct dispozitivul de receptare a cărții...*” (Robert Escarpit, *De la sociologia literaturii la teoria comunicării*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 152).

DUMITRU HURUBĂ

Cronica literară

TEME NOI

În seria de poezie tematică dedicată unor poeți români de marcă, Răzvan Ducan revine cu un nou volum (*Români la Viena*, V. Veche, 2024) rezervat Vienei și românilor ei, în frunte cu eternul Eminescu, pentru care autorul are o fervoare specială, alimentată de mai vechi și noi căutări conturând un cult sui generis pentru marele poet, dar și pentru omul Eminescu, jurnalistul de excepție, întrunind icoana unui patriot profund animat de visul grandios al "Daciei" (României) Mari.

Elogiului eminescian i se adaugă evocări inspirate aduse altor personalități sau oameni simpli dar relevanți prin atitudine în împrejurări semnificative. Versurile din volumul lui Ducan se înscriu în "dosarul procesului poporului român, intentat Vienei de ieri și de azi" (aprecierea lui Nicolae Băciuț din finalul unei concise, sintetice prefețe). În pledoaria sa Răzvan Ducan apreciază "Viena culturală" în dauna celei istorice care a impus românilor multe, grele daune. Din galeria de "români la Viena", portretul prim e al lui Eminescu-student: frumos (ca în fotografia clasică) și galant (scena cu doamnele salvate din mâna unor atacatori), îndrăgostit (alături de Veronica prin Viena culturii și artelor), studios (cu înțelegere matură a textelor-cheie de filosofie), patriot (în vizită cu colinzi la fostul domnitor Cuza în suburbia vieneză Dobling, de Anul nou 1870, sau la hotelul de popas al viitorului rege Carol I în drum spre România), jurnalist militant combătând, în "Federațiunea" din Pesta, pretențiile nefondate ale maghiarilor la supremație în Transilvania. Imaginea perenă a poetului reiese din scene reale sau imaginate, de adânci semnificații. Sub aspectul compoziției, poemele stau sub semnul diversității, adesea opozitive: așa e improbabilă recunoașterea, în contemporaneitate a valorii poetului, seducătoare ca idee ("Ea, a doua capitală a Europei,/ Și el, un Luceafăr în căutare de cer" - p. 36); sau ipostaza de la "România Jună" unde "Eminescu a activat/ Sub supraveghere de poliție secretă"; ori ideea că "lumea-i clipă suspendată/ între trecut și viitor" (44); chipul poetului răsfrânt în "Dunărea

albastră" apare "ca niște fotografii consecutive/ Din care animație se poate țese".

Alte figuri de intelectuali, savanți, istorici ori inventatori de geniu ca Aurel Vlaicu întregesc tabloul unei metropole și de inspirație românească, în ciuda vicisitudinilor impuse "nației" de cecitatea imperială a unor epoci pe drept apuse. "Viena culturală" apare ca locul de comuniune, spațiul întâlnirii unor spirite profunde în multiple domenii. Proeminente sunt: imaginea rezistenței eroice a lui Avram Iancu față cu insistența "împăratului" de a împărți "jucării"/decorații. Sau drumurile bătute de Horea la împărat, cu plângerile românilor, preschimbate prin supliciu în spiță de roată pe drumul revoltei pentru drepturi; ori ridicarea românimii sub slugerul Tudor, cu devisa: "Țara este poporul, nu tagma jefuitorilor". Pelerinajul vienez ia proporții mitice cu Mihai Viteazu, a cărui scurtă dar întreită domnie aduce un val nou de semnificare istorică: „certitudinea” unirii căutate "cu pumnul în porți ferecate,/ sau cu buzduganul în numele ei". "Pofta" ce-a poftit-o "Rex Daciae" "a fost modul poporului român,/ De a ieși din istoria mică/ și de a intra în istoria mare". Învățați străluciți, reprezentanții Scolii Ardeleni și-au legat și ei numele de al Vienei, în căutările lor majore pe calea deșteptării românilor. Micu, Șincai, Petru Maior, Molnar-Piuariu își au portretele schițate în galeria corifeilor neamului. Fondatori de cultură, ei sunt și luptători, promotori pe calea reformelor, ai emancipării nației. Dacă în planul drepturilor politice Viena ne-a fost mamă vitregă lungă vreme și sub multe aspecte, "Viena culturală" căreia poetul îi aduce meritate elogi a fost loc al inspirației și pentru creativitatea atâtor artiști români, figuri culturale de marcă. La Viena au studiat, s-au format și și-au afirmat personalitatea muzicieni străluciți precum Ciprian Porumbescu și George Enescu; tot aici s-au făcut cunoscuți ca rânduitori ai manuscriselor lui Brahms – Nicolae Dumba și muzicologul Mandicevski; aici și-a croit vad pictorul-zugrav Bucevski; a cerut audiență la împărat și Badea Cârțan, care în vremea Ardealului înstrăinat vedea granița-i vremelnică drept o absurditate; și-au făcut un nume inventatori ca Nicolae

Teclu, Petrache Poenaru cu al său "condei portăreț fără sfârșit" și în fine miraculosul Aurel Vlaicu care "a acaparat tot cerul Vienei". Tribut de recunoștință e și poemul închinat artistei româno-vieneze Agatha Bîrșescu sau elogiul adus politicianilor Iuliu Maniu și Gheorghe Opresan care la 1918 au condus trupele române în apărarea Vienei de rebelii anarhici ai revoluției.

În "laudatio" adusă atâtor figuri ilustre poetul atestă un flux neobosit de energie imnică. Poemele-ode sunt structurate pe suportii solizi ai metaforei, "potrivite" în ritmuri strofice inspirate. În galeria meritelor poetul exersează înțelegere și admirație statornică față cu legenda Eminescu în complexa lui devenire vieneză, dându-și măsura ca studios discipol în filosofie, spirit liber în mișcarea politică spre libertate, patriot fervent, lider al serbărilor de la Putna și combatant contra pretențiilor maghiare asupra Ardealului, june frumos, galant, totodată fire îndrăgostită descoperindu-i Veronicăi Micle comorile urbei împărătești. Măreția lui transpare frecvent din comparația cu alte spirite apropiate, precum Maiorescu al cărui portret pus lături de al poetului culminează în această metaforă relevantă: "Rămâne dealul ce-a ajutat un munte!". Răzvan Ducan are un dar al punerii în pagină inspirate. Expresia-cheie ce poartă greutatea mesajului e pregătită prin încadrări bine meșteșugite ce o pun în relief, ca în scena întâlnirii probabile a lui Iancu cu Împăratul, întâlnire respinsă de român prin replica rămasă celebră:→

IOAN MARCOȘ

nu cerem jucării, ”Vrem drepturi, majestate!” Gândul ales și formularea expresivă se îmbină reciproc în reușite poetice care dau discursului liric o consistență specială, ducaniană. Excelența acesteia se realizează nu în ultimul rând prin suita de citate celebre însoțind evenimente nu mai puțin memorabile. Așa aluzia la a hori din Horea are puternice ecouri: ”De aceea, Nicolae Ursu, zis Horea,/ Ce horea și-n temnița împărătească,/ E acum spiță de roată,/ Pe care nemulțumirea o poate face să renască” (17). Aluzia la fapte istorice binecunoscute e recurs la un livresc de substanță. Bogăția răpită a Apusenilor e menită să trezească un simț de vinovăție de castă: locuitorilor fiecărei ”dantelării de piatră” rapsodul le dorește ”să se simtă cu musca pe căciulă,/ că ținem și acum tezaurul/ sutelor noastre de tone de aur din Apuseni,/ în castelele lor de conjunctură”. Lacrimile împilării cer dreptate: ”Și bogățiile Vienei ar trebui./ În numele acestora, să ne ceară iertare” (23). Sentimentul de culpă majoră e impregnat în toate mărturiile-monumente ale bunăstării elitelor. Raptul multiplu datorează recunoaștere jertfei: ”Sudorii poporului meu, îți cer imperativ,/ Să-i dai recunoaștere de coproprietate” (25). Revenirea la Eminescu e mereu augmentată de inserții biografice însoțite de aluzii la opera acestuia impunându-și amprenta pe fundalul urbei celebre (36-37). Poetul evocator immortalizează imaginea marelui poet, inclusiv în seria fotografică a acestuia – începând cu cea emblematică, apoi pozele de grup, cu prieteni, în cadrul cărora se insinuează discret și persoana-martor a ”mărturisorului” (38). Atmosfera istorică vieneză se degajă firesc din viziunea unor persoane secunde, respirând viața obișnuită a urbei. În această galerie a evocărilor se înscriu și mărturiile prietenilor, episoadele vieții de chiriaș, cafenelele tinerimii române, spectacolele teatrelor celebre, cu protagoniste nu mai puțin cunoscute, replici devenite clasice din împrejurări memorabile.

De la tonalitatea odei Ducan trece reflex, când contextul o cere, la atitudinea polemică. Precum în această înscriere de abuzuri la care e supusă memoria Poetului: ”Dar, din păcate, se și abuzează,/ numele fiindu-i pus la orice:/ de la instituții nemeritate,/ sine

die,/ la nume de sare/ sau de cuie de tâmplărie;/ de la nume de rețete de prăjitură/ la nume de programe/ de dat din gură” (105). Sau în poema ”Unii spun că e mai bună” în care soarta badantelor cu grija bătrânilor din Vest e răsturnată într-o postură în oglindă, cu perspectiva grotescă a ștergerii dosurilor românilor. Cu aplombul conștiinței de sine, în discurs judiciar, viersuitorul atacă, în formulări ample, trecutul de abuzuri vieneză din vremea când românii ”au fost nevoiți să se căciulească” spetindu-se în datorie și muncă la întreținerea ”soldaților din garnizoana habsburgică/ Din Bălgradul de altădată” ca și a ”zidurilor cetății de piatră // Aurul, grâul și hergheliile de cai,/ Și turme întregi de vaci și oi/ Erau luate pe nimic și duse”. Poetul ia notă de realități (unele perpetuate până azi), dar fără ”sfioșenie, / ca la o casă de stăpâni”, ci ”dezinhibat și imperativ”, venit ”să te salut, să văd, să aflu, să știu,/ Și-apoi să-mi văd de drum” (135).

Într-o abordare intertextuală, Ducan intercalează între poeme fragmente de proză – evocări din exegeze anterioare, relevante pentru contribuția românilor la istoria culturală dar și evenimentială a Vienei. Exemplar este fragmentul prevalând momente din biografia vieneză a tânărului Eminescu; mitologia lecturilor sale (citea ”pe nerăsuflete”, acasă, la cafenea și la bibliotecă, zi și noapte, din toate domeniile spiritului, cărți de amanet, sau cumpărate); galeria fotografiilor sale; experiențe speciale precum cunoștința a două dame ”salvate” de un atacator, una dintre ele posibilă muză a poetului din această perioadă; apoi dragostea pentru Veronica Micle, intensă și de

Mihai Șerbănescu

profunde implicații pentru destinul poetului; omul politic și gazetarul în formare sunt prezentați în episoade concludente, adesea ignorate de publicul obișnuit. Între expresiile favorite ale poetului erau și patrioticele ”Trăiască nația!” ”Sus cu dânsa!” . Iubea cântecele tradiționale, cele populare. A avut premoniția profetică a Unirii Mari când, în gara din Brașov, în drum spre Ober Doblin, striga ”Trăiască România Unită!” Sufletul îndoit cu care întâmpină vestea publicării propriului volum de versuri arată deosebirea de vederi față de Maiorescu, încrederea în versiunea proprie de titlu

incluzând subtitlul „versuri lirice”. O atitudine vizionară avea poetul-profet și în privința unirii României ”mici” cu Ardealul și Bucovina, în cadrele patriei comune. Atitudinea recomandată față cu Poetul tutelar al românilor este una activă, de invocare trează a năzuințelor sale: ”Nu trebuie lăsate să se răcească/ Mărturiile, puține sau multe”; ”Trebuie luați pașii lui potențiali./ De pe străzile pe unde a locuit”; ”Întreabă, trebuie, intențiile din inerții./ Gravațiile din arhivele firii./ Cum a fost, ce-a fost, pe unde, când./ Inclusiv ce-a scăpat din chingile închipuirii” (96).

O atitudine activă, de participare dinamică la fenomenul eminescian probează constant poetul Ducan și relativ la faza vieneză a biografiei acestuia. Același dinamism liric îl dispune poetul și pentru alte fațete ale manifestărilor istoric-culturale ale românilor de marcă ai Vienei. Locuitor în zona Târnavei Mici, poet prolific și de ales talent, Răzvan Ducan consumă energii nesecate în brazda elogiului patriotic autentic. Raza sa de inspirație se află nu întâmplător în orizontul metropolelor cultural-politice ale Ardealului – Blajul și Alba Iulia. Temele lui poetice, ca și căldura discursului ce le străbate confluesc în albia liricii românești de substanță. Autorul volumului rezervat Vienei ne transportă, cu o putere de evocare specială, în enclava unui trecut zbuciumat, cu intrări curajoase și ieșiri avântate în actualitatea prezentului. E ipostaza poetică a unei judecăți de apoi a Imperiului, a cărui bogăție de splendori, de palate aurite își află sursa reală în sudoarea unei nații supuse tăcerii. În pragul erei moderne ea își clamează dreptatea. Cu vocea poetului târnăvean își găsește și îndreptățirea.

PE ACEST MAL DE STYX

Viitorul este pentru fiecare un mare necunoscut și acest lucru face parte din farmecul vieții. V-ați gândit ce trist ar fi dacă am ști ce ne rezervă ziua de mâine, câtă lipsă de speranță și de bucurie ar fi pe umerii zilei de azi? În fond, ne aflăm pe un mal al Styxului încă de când ne naștem! La început, obișnuiți cu priveliștea, nu remarcăm prezența amenințătoare a vestitului râu, dar, odată cu trecerea timpului, pe măsură ce apele sale se rotească de mai multe ori în jurul Hadesului sau în momente de cumpănă care intervin pe parcurs, devenim tot mai conștienți de existența sa, de faptul că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să-l traversăm. Nu e deloc de mirare că Dumitru Hurubă, la cei 80 de ani împliniți recent, îi vede cu claritate volbura. Cu toate acestea, stând **Pe mal de Styx** și scrutând orizonturi enigmatice, poetul găsește prilej de meditație, de rememorări ale momentelor importante ale vieții. Ecouri nostalgice din trecut se fac auzite, împrumutând vibrații poetice. Gândul poetului regăsește farmecul satului natal și cum poate fi exprimat mai bine această trăire decât prin afirmația: „mi-e dor”? „*E doar un dor, o amintire, / Căci Șăstina, Cătunul drag, / Acum îmi e doar retrăire / Din care-abia mă mai sustrag!*” (poezia *Dor*)

Satul natal, Șăstina, capătă valențe sacre atunci când este evocat, fiind indisolubil legat de cea mai pură perioadă a vieții, aceea în care imaginarul devine posibil, confundându-se cu realitatea, anume copilăria. Poeziile de inspirație folclorică (*Folclorică I și II*) subliniază filonul liric ancestral din spațiul geografic harghitean la care se raportează poetul. El își cheamă cu nostalgie amintirile, cu dorința explicită de a retrăi perfecțiunea acelor ani în care toate orizonturile sunt larg deschise. „*Pierduți în dulce reverie, / Să ne întoarcem la trecut, / La anii din copilărie, / La tot frumosul petrecut.*” (*Reverie*)

Adolescența și tinerețea, cu vigoarea lor caracteristică, cu energia care se vrea materializată în realizări și în schimbări, sunt și ele zugrăvite în culori calde, generatoare de percepții luminoase cu privire la acele vremuri „*Când încă eram tineri, / Când încă mai visam / Să nu avem rețineri / În tot ce ne doream...*” (*Adolescență*).

Pastelurile din acest volum au un miez de alean. Deși regăsim și câteva

poeme „estivale”, toamna, anotimpul culegerii roadelor, dar și cel al desfrunzirii, al ploilor mohorâte, al cenușului, este dominant. E ales simbolic, în ton cu trăirile și conștientizarea ireversibilității timpului. „*Bate vântul și e Toamnă, / Nu mai este loc dentors*”, afirmă poetul în poezia *Pastel autumnal*. Dumitru Hurubă nu se mai lasă impresionat de frumusețea cromatică a acestui anotimp, ci remarcă doar ceea ce se sincronizează cu stările lui interioare, cu îngrijorările și preocupările sale. În poezia *Vine toamna*, versul poetului are prevestiri sumbre, transmise alegoric. „*Și vine Toamna cu de toate / Dar mai ales cu vânt și ploie! / Organizată-n triste gloate / Vin corbii negri peste noi*”.

Toamna este percepută ca pe „o maladie”, chiar dacă „este șablon”, iar norii și ploile, însemne ale tristeții, sunt „dușmani” care condamnă. „*Vin ploile prelungi de Toamnă, / Loiale ca niște dușmani, / Vin ploile și ne condamnă / Să cugetăm la boli, la ani...*” (*Toamna – șablon*)

Poeziile devin astfel prilej de meditații autumnale. Simbolurile, imaginile realizate prin metafore vizuale, versul elegiac, toate sunt menite a configura cititorului trăirea autorului, fiind în sincronism cu aceasta. Un astfel de exemplu regăsim și în poezia *De Toamnă*: „*Ne adâncim în Toamnă, / În neguri și în ploie – / E timpul ce nendeamnă / Să medităm la noi...*”

Meditația fundamentală este asupra curgerii timpului, asupra a ceea ce ia omul cu el în marea traversare a Styxului și a ceea ce rămâne. Este o meditație generală asupra condiției umane, dar și una individuală, raportată la experiența personală și la

sentimentele autorului în raport cu lumea. Și, cum ironia i-a fost mereu camaradă poetului, ea îi însoțește, ca o umbră, și aceste meditații profunde asupra efemerității existenței. „*Trecem Rubiconul, Styxul Și îi dăm cu tifla sorții! Căci, aflați în fața Porții, Avem nemuririi... fixul*” (*De toamnă*). Credem că barca Charon va avea mari probleme cu aceste reacții pline de umor ale călătorului Hurubă, atunci când va fi să fie, sperăm cât mai departe în timp!

Fragilitatea vârstei este și ea luată în glumă, umorul fiind în acest caz pe post de pansament, un fel de terapie cu potențial vindecător. „*Corpul cere să se culce, / Spre normală odihnire! / Dar, la somn adânc și dulce, / Dacă nu e cu... trezire?*” (*De viață...*).

Boli, cum ar fi diabetul, sunt trecute prin „laborator personal” al poetului, unde sunt supuse unei alchimii poetice, astfel încât tragismul, tratat cu umor, e transformat în motiv de amuzament.

Satira, cea care i-a fost scriitorului deopotrivă mijloc de atac, dar și de apărare împotriva tarelor sociale, nu lipsește, demonstrând că Hurubă rămâne același fin observator pe care îl cunoaștem, omul cu minte lucidă și suflet tânăr încă, dornic de schimbare a moravurilor vremii, prea adânc încetățenite în contemporaneitate. Sunt recognoscibile caracterele înfierate de penița poetului: aroganțul, persoanele superficiale, snobul, „fițoasa”, „bețivanul”, „studentul-pensionar”, impositorul și incultul, ca și în alte scrieri ale domniei sale, indiferent de genul literar pe care l-a abordat. În toată opera scriitorului simțim o dorință acută de dreptate, o luptă pe care Dumitru Hurubă o poartă în felul care l-a consacrat, inteligent și cu haz sfichiuitor. „*Mi-am vrut în jur onestitate / Și inși cu sufletul curat... / Am tot tânjit după dreptate, / Dar, Doamne, des m-am înșelat!*” (*Tânjiri*)

Toate scrierile sale – proză, dramă, poezii, publicistică, realizează o frescă a vremurilor prezente și rămân o mărturie în timp. Nu putem decât să-i adresăm mulțumiri pentru tot ceea ce a realizat în literatura umoristică, un gen literar neapreciat la justa valoare și să-i dorim sănătate, să mai stea pe acest mal al Styxului și să mai dăruiască mostre ale harului său în continuare, adăugând noi și noi volume la cele peste 80 pe care deja le-a scris!

SIMONA MIHUȚIU

DUMITRU CRISTĂNUȘ ȘI „LECTURA” OASELOR

Debutând editorial în anul 2015¹ și promovând o poezie atipică, atât prin structura și compoziția poemelor volumelor, cât și prin promovarea unei tematici mai puțin agreată de poeții contemporani, Dumitru Cristănuș reușește și în *Citirea oaselor*², să facă din tema thanatosului, o fantă nevremelnică, prin care să contemple din afară, cum ar fi spus Nichita Stănescu în „Contemplarea lumii din afara ei”³, societatea aceasta efemeră, cu racilele ei.

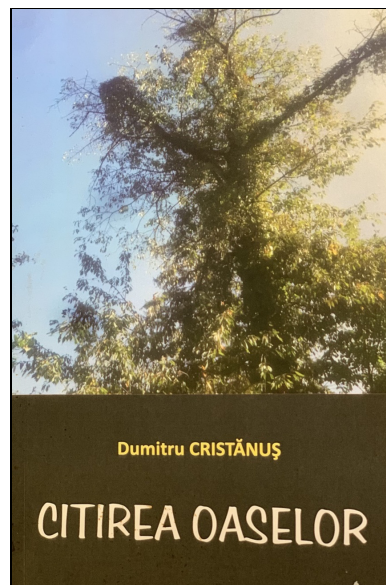
Cel de-al patrulea volum de versuri al poetului Cristănuș, *Citirea oaselor*, este de fapt, mai mult decât o provocare, cititorul manifestând totodată, nevoia de a relua, spre lectură, în paralel, pasaje din *Psalmul 50*, care vizează motivul *oaselor*. Bunăoară, enunțul „Bucura-se-vor oasele mele cele smerite”, nu întâmplător precedat de cel închegat în jurul *auzului*: „Auzului meu vei da bucurie și veselie” sau în jurul altor motive-simbol, *inimă, limbă, buze și gură*: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru meu”; „bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta”; „Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta”, evidențiază termeni abstracti precum: *duh, laudă, mântuire*. Cu toată depărtarea acestor termeni de sensul de propriu de bază, se ivesc întrebările: de unde știa psalmistul că în măduva osoasă a omului, se înfiripă hematiile, sursa vieții, alături de inimă? De unde știa psalmistul că urechea interioară, culoar de comunicare cu divinitatea, este responsabilă cu echilibrul corpului uman, așa cum sunt buzele, limba și gura, organele vitale ale rostului cuvintelor?

Abia recitind *Psalmul 50* putem observa care este valoarea poemelor incluse de Dumitru Cristănuș în prezentul volum de versuri, al cărui imaginar poetic se însăilează în jurul laitmotivului *oaselor*. Așa cum combustia sufletească a psalmistului rezidă din uzitarea sensului figurat al termenilor-cheie, pentru a scoate în

evidență *bucuria mântuirii* („Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește” vs.13), tot așa autorul *Întemeierii somnului*, trimițând cititorul cu lectura, în infratext, vrea, prin metafora *oaselor*, să sublimeze orfic lumea aflată sub semnul căderii (*istud tempus*). Și tot așa procedează și cu alți termeni-cheie, proprii universului său poetic. Cu alte cuvinte, nici în această a patra carte a lui Cristănuș, în care poeziile au, în loc de titluri, câte trei asterixuri, nu este vorba despre oase numai cu sensul propriu al cuvântului.

În calitate de responsabil al unui spațiu al limitei dintre viața trecătoare și viața veșnică (cimitir înseamnă *dormitor* în limba greacă!), este firesc ca autorul *Cărții cu mituri* să jongleze cu termeni aparținând registrului macabru, similar cu cel al poetului ploilor cangrenate, G. Bacovia: *moarte, sicriu, groapă, capelă mortuară, oase* etc, deschizând astfel cititorului apetitul de a descoperi în infratext, adevărata lume a expresiei sufletești. Neobișnuit cu astfel de termeni care concură la închegarea temei morții, cititorul aflat la prima lectură, se lasă captivat doar de aparențe ieftine, nutriend un singur sentiment: cel de repulsiei față de moarte. Decriptând însă, termenii cu sensul lor figurat, el va ajunge să descopere adevărurile Vieții dincolo de viață sau ale Nemorții de dincolo de moarte.

Așa cum lirica bacoviană, în prag de secol XX, prefigurată de baudelaireana *Florile răului*, schimbuse radical viziunea asupra vieții și morții, lumea fiind un imens cavou în care „dormeau adânc sicriile de plumb./ Și flori de plumb și funerar vesmtmânt”, tot așa, lirica lui Dumitru Cristănuș promovează viziunea asupra lumii începutului de veac XXI, aflată într-o nemaiîntâlnită degradingoladă, detașându-se măcar parțial, de poezia postmodernistă. Lumea imaginarului său poetic, ca un imens cimitir, frumos amenajat pentru vii, la suprafață, cu cruci sofisticate, cu cavouri cât mai costisitoare, cu multă verdeață, cu mult fast, marchează mult așteptatul salt de la nonsensul vieții la sensul acesteia, ce ar aminti de practicarea aceluși „soi de postmodernism clasicizat”, cum remarcă Petru Poantă în *Dicționar de poeți*. Lira poeților care anunță depășirea *Vârstei postmodernismului*, cum e și cazul autorului *Mormintelor insomnice*, pare a se

dezice, așadar, de cea postmodernă, despre care Ihab Hassan spunea: „Ira lui Orfeu este astăzi fără strune/ Lyre without strings”⁴. Prin nevoia de transcendent, eul poetic al Livezii noptii se dezice, spre exemplu, de *jocul* la care face referire Jaques Derrida în *De la grammatologie*: „Am putea numi acest joc absența oricărui semnificat transcendent (...). Acest joc, conceput ca o absență a unui semnificat transcendent, nu este un joc în lume, așa cum a fost până acum definit (...), ci un joc liber al lumii”⁵, cu referiri la imanența existenței vieții după moarte. Cel puțin în ultimele sale volume de versuri, Dumitru Cristănuș sugerează cititorului un nou mod de a vedea viața, în ideea că *sensul* acesteia nu este unul care se termină în neant sau cel puțin în nonsens, deoarece adevărata Viață nu are cum să sfârșească într-un biet *cimitir*. O spune însuși eul poetic în versurile: „stau/ lângă sicriul/ gol/ uimit cum/ moartea mea/ a intrat/ în paragină/ ușa capelei/ mortuare/ e deschisă/ către cer/ pe pragul ei/ câinele meu/ roșu în lanț/ doarme dus/ într-o țară/ fără nume/ cerul pământului/ rîde și lasă/ anume lumina/ să cadă/ peste cimitir/ afară se pornește/ un ropot de ploaie/ semn că pământul/ a înviat” (p. 98). Subliniind în extrasul de mai sus, termeni și sintagme-cheie care vizează, nu→

NICOLAE SUCIU

¹ DUMITRU CRISTĂNUȘ - *Întemeierea somnului*, ed. Agnos, Sibiu, 2015

² DUMITRU CRISTĂNUȘ - *Citirea oaselor*, ed. Agnos, Sibiu, 2021

³ NICHITA STĂNESCU - *Fiziologia poeziei*, Editura Mihai Eminescu, 1990, p. 64

⁴ IHAB HASSAN în Liviu Petrescu, *Poetica postmodernismului*, id., p. 143

⁵ JAQUES DERRIDA în Liviu Petrescu, *Poetica postmodernismului*, Ed.Paralela 45, Pitești, 2011, p. 131

tocmai închiderea și absența vieții, ci deschiderea spre lumina vieții: „scriul/ gol”; „moartea (...) a intrat în paragină”; „capela mortuară/ e deschisă/ către cer”; „oasele mele/ au prins aripi”, „ropot de ploaie” (p. 34), descoperim valențele vitale ale concepției despre viață a poetului sibian. Același efect par a-l avea și tandemul motivelor din textul: „oasele-mi/ în trup/ sunt într-un/ continuu/ exercițiu al nemuririi” (p. 36), pledoaria poetului Cristănuș fiind suficient de convingătoare, în ceea ce privește contrariul închiderii și al limitării la un simplu cimitir cu toate obiectele funerare aferente concepția despre sensul vieții și rostul morții ca trecere dintr-o viață în alta. Mai mult decât atât, în loc să nutrească angoasa în fața morții, proprie poeziei moderne a veacului trecut, poetul își imaginează „muntele sacru/ al morții/ ca pe un surâs/ al cireșului/ înflorit” (p. 92), așa cum îl asigură oasele, „vom urca/ muntele sacru/ al morții fără trup” (p. 93). Așa cum s-a putut observa, metafora oaselor este cea care deține multe secrete ale vieții și ale morții, deoarece ele îi spun elui poetic ceea ce muritorii de rând privesc cu mare îndoială: „crezi/ că se poate/ vindeca moartea/ de nemurire?/ m-au întrebat/ oasele/ și mi-au deschis/ cartea” (p. 79). Prin urmare, lait-motivul *oaselor* e cel puțin, liantul sau *podul* dintre lumi. Una reală, trecătoare și o alta, plămădită prin sublimarea orfică: „ne-a unit/ singura scăpare/ podul/ dintre/ două lumi” (p. 50); „între două lumi, „ale întunericului” (p. 48), așa cum reiese din *Elegia întâi* duinează a lui R. M. Rilke, că „omul trăiește pe fragila punte care are un picior în viață, și un altul în moarte; hărăzit, sub aspect metafizic, să populeze acest spațiu de intermundii, el este, desigur, ființa esențial binară, având o jumătate de existență în viață, și o altă jumătate în moarte”⁶.

Ca niște veritabile personaje, alături de *cer*, de *pământ*, de *trup*, *oasele* sunt „insomniace” (p. 39), au comportament uman, vorbesc, dau sfaturi, râd: „rădeau fericite” (p. 17), cântă: „oasele mele/ cântau în cor/ aveau voci/ dumnezeiești” (p. 40). Oasele sunt „libere/ să umble prin lumină”; „uneori oasele/ mă umbresc” (p. 24), alteori ele se ascund: „de frică oasele/ s-au ascuns/ în trupul meu” sau se

închină cerului: „oasele/ s-au închinat/ cerului/ în aplauzele/ îngerilor” (p. 41). Oasele îi dau elui poetic curaj: între două lumi, „ale întunericului/ *oasele mele*/ întâmpină/ moartea ca pe-o regină” (p. 48). Oasele îmblânzesc timpul: „cu oasele/ și tot pământul/ pătrundem/ în gura unei/ peșteri de foc/ pentru a îmblânzi/ șarpele timpului” (p. 55) și sunt mai vechi decât moartea: „au dispărut/manuscrisele/ oaselor/ fiind/ mai vechi/ decât moartea” (p. 78). Poetul citește „tot ce au/ scris/ oasele despre/ trupul/ ca pe un cimitir/ unde vin/ oasele/ să-mi dea/ de pomană/ lumina lor” (p. 48), își bate oasele în cuie pe peretele-firidă argheziană, ca și cum ar vrea să demonstreze că arta pornește din nimic: „pe un perete de lună/ al gropii/ mi-am bătut oasele/ în cuie” (p. 28) și dansează cu ele: „am dansat/ cu oasele/ la sărbătoarea morții” (p. 31) ș.a.m.d.

Cu o voită nonșalanță, eul poetic „își pune mâna/ streășină la ochi”, asemenea lui Iona, „privind/ oasele-păsări/ cum zboară” (p. 15), ca și cum ar vrea să sfideze ponderabilitatea, asemenea păsărilor „ce zboară/ Deasupra valurilor” ale lui Eminescu. Trupul, la fel. Și el se comportă ca un consilier al elui poetic: „întreb trupul/ ca pe un împărat/ al oaselor mele” (p. 85). Dacă în *Citirea oaselor*, oasele sunt literele, atunci trupul este însăși poezia care ctorește *poemul învierii*: „recompun/ trupul/ în locul/ fiecărui os/ așez un cuvânt/ ctitorind astfel/ poemul învierii” (p. 87).

De la personajul închis în chit, al lui Marin Sorescu, autorul *Livezii nopții* pare a împrumuta și predispoziția de a vorbi, de a sta la taclale, de a povesti, așa cum povesteau mai demult, bătrânii zăbovind pe o laiță în fața casei: „ai de gând/ să mă primești/ în oasele tale/ m-a întrebat lumina”; „îngerul cuvintelor mi-a spus/ că a scris/ cea mai frumoasă/ elegie a vieții” (p. 29); „fac o fotografie a morții/ și ea mă întreabă/ ce înălțime am/ între cer/ și pământ” (p. 44); „e o sinucidere curată/ îmi spuneau/ lacrimile ploii/ mânjite de întuneric”; (p. 45); „cerul mă întreabă/ ce am mai învățat/ la școala pământului” (p. 46); „oricine/ ai fi/ predă-te/ mi-a spus trupul” (p. 51); „pământul/ îmi ia oasele/ în brațe/ îmi spune/ la mulți ani”. Timpul verbului exprimă fie o acțiune neterminată (imperfect), în curs de desfășurare, continuă: „du-te mai încolo/ printre oasele mele/ îi

spun cerului/ până răsare luna” (p. 19). Adevărați îngeri păzitori „oasele/ ne urmau/ trupurile/ având/ o tristețe/ albă a lor” (p. 50). Urmărind economia folosirii timpurilor, desprindem fie imperfectul care sugerează o acțiune aflată în desfășurare „îngerii/ comunicau/ între ei/ prin poezia mea” (p. 45), fie perfectul compus care sugerează o acțiune terminată: „insomniacele oase/ vorbind o limbă/ numai a lor/ mi-au așezat poezia/ într-o iconă de trup” (p. 39), fie prezentul care exprimă o acțiune ce se petrece în momentul vorbirii: „recompun/ trupul/ în locul/ fiecărui os/ așez un cuvânt” (p. 87).

În sfârșit, una dintre cele mai convingătoare teme ale volumelor lui Dumitru Cristănuș o reprezintă crezul artistic, atât ca punct de plecare, cât și ca punct de sosire. De fapt, el este chiar sensul înălțării/ al sublimării lumii, prin scris, în cântec orfic: „la serbarea lirică a poeziei trupului”, ele, „oasele/ și-au îmbrăcat/ iile albe” (p. 42). Scrisul cuvintelor „începe seara”, venind din „viața/ oaselor mele”, așa cum, pentru psalmist, din „oasele smerite” vine credința, nădejdea și dragostea: „oasele se întorc în trup/ la următorul/ reflux/ al morții/ poate am moștenit/ lumina scrierii/ cuvintelor/ de la strămoșii/ poemelor noastre” (p. 53). Oasele vorbesc în cuvinte: „pentru întâia/ oară/ oasele/ au vorbit/ luminii/ în cuvinte/ despre mine” și stau legate de gâtul poemului: „într-un târziu/ poemul/ s-a întors/ acasă ud/ până la piele/ avea oasele mele/ legate de gât/ ca pe niște cuvinte” (p. 26). Înainte de a citi oasele, poetul a scris despre ele: „am scris/ despre oasele mele/ o seamă de cuvinte/ dar despre trup/ nu știu cine/ va scrie” (p. 38). *Quod erat demonstrandum*: mesajul suprem al liricii lui Cristănuș e despre condiția poetului de a se înălța prin cuvânt, deasupra unei lumi în continuă cădere („istud tempus”), mercantile și fără sens. De a se înălța deasupra morții care pare a fi ea însăși, un prilej de evadare din această lume a constrangerilor, într-un „illo tempore” (3 M. Eliade): „îmi așez/ sub cap/ piatra vieții/ și port amintirea/ morții/ în anumite/ zone/ ale nemuririi/ unde/ și oasele mele/ au murit/ de atâtea ori” (p. 52). Prin urmare, dacă metafora cimitirului semnifică lumea aceasta trecătoare, nici metafora morții nu poate fi mai prejos: „se întâmplase/ să mor/ în aceeași zi/ cu moartea mea” →

⁶Ștefan Borbely- *Pornind de la Nietzsche*, Editura Limes, 2010, p. 113

CUVINTE ȘI FLORI

Am primit în dar volumul de poezii, cel cu un nume încărcat de adânci semnificații, „Sunt”, al lui Marin Dumitrescu, scos la editura Betta în 2023. L-am savurat conform recomandărilor pe care autorul le-a prescris, personalizat, în cuvântul său de deschidere: „Draga mea cititoare, bucură-te că ai această carte în mână și dacă îți place, citește câte trei pagini pe zi, așa cum îți place să primești flori, iar dacă te pune pe gânduri, bucură-te că ești”. Desigur, nici domnii nu sunt văduviți de îndemnul poetului, dar îi voi lăsa să descopere singuri rețeta bucuriei de a fi! Este, fără îndoială, o rețetă plină de esențe vindecătoare pentru suflet!

Eu i-am urmat sfatul și aveam să constat că, prin intermediul cuvântului, particip la o întâlnire metafizică, înălțătoare, cu poetul. Am înțeles de ce acesta a fost apreciat de Nichita Stănescu, poezia și felul de a fi aparte al unuia și al celuilalt, apropiindu-i. Am încercat să-l descopăr pe cel ce i-a fost discipol în poeziile sale, după cum am încercat să simț și izul emin, după cum a sugerat în prefața cărții regretatul critic literar, Aureliu Goci. Fără îndoială, orice poet bea seva lăsată de înaintașii lui, iar aceasta li se înscrie genetic în codul poetic. Dar peste acest fundament moștenit, el clădește mai departe. Aveam să descopăr un Marin Dumitrescu subtil, profund, original în construcția poemelor sale și un mare talent pe care ar trebui – și asta fără întârziere, să ni-l revendicăm în literatura română!

Lirica lui Marin Dumitrescu este filosofică prin modul în care se proiectează la spațiu și timp, prin meditația asupra condiției umane, dar este în același timp emoționantă prin raportarea la inevitabil, căci „până și conștiința de sine e muritoare”.

Cuvântul poetului este încărcat de mesaj, iar atunci când povara semantică crește, este înălțat prin metafore uluitoare, originale.

„Imi iubesc și îmi educ ideile și cuvintele până devin versuri”, scrie Marin Dumitrescu.

Ceea ce este fascinant în lirica sa este faptul că citind-o, ai nu numai o înțelegere a ideții transmise, ci și o tulburătoare trăire. Simți! Simți sufletul autorului, fragilitatea și sensibilitatea lui!

Prin modificarea percepțiilor, sinele fiind contextualizat universului, poeziile sale te poartă „între lumi”, într-un „templu”, în care „pentru prima oară cosmosul a avut conștiință de sine.” (*Templu*) Prin opoziție, conștiința umană „este trecătoare” (*Trecătorul*) poate pentru că, așa cum ne mărturisește autorul în pezia *Oamenii*, doar „Oamenii sunt cea mai mare / Primejdie pentru oameni (așa mi-a zis vecinul meu copac)”.

Autorul, cu o oarecare resemnare, admite infinitatea spațiului și a timpului, dar și pe aceea a „unor lumi infinite de mici față de lumea în care trăiesc”. În „*Fapt și de fapt*” macro- și

microcosmosul sunt interconectate ca într-un organism viu. „Artere nevăzute / Pulsează de fapt / Între planete / Și sateliții lor naturali”. Omul, călător prin propria sa viață, mică particulă în Univers, rob al propriei sale condiții umane, poate fi privit, dintr-o altă perspectivă, cea a poetului, ca pe un nod cosmic de legătură, esența motivului existenței sale. Înțelegerea acestui lucru conferă sens verbului a fi și titlului acestui volum: „Sunt”.

„Infinitatea din care fac parte / Este prelungirea a ceea ce sunt / Și mă prelungesc până departe / Și sigur, mă plimb pe pământ.”

Timpul devine personajul principal al acestui volum. Uneori are chipul unui prieten interiorizat, amăgitor și rezervat. „I-am spus timpului / Absolut totul despre mine / Și nu i-am ascuns niciodată nimic, / Cu toate că el / Mi-a ascuns mereu / Viitorul” (*Nu se mai întoarce*). În *Statuia unei stele*, acest prieten pare ceva mai amabil, îmblânzit: „timpul mi-a făcut cafeaua / La nisip, pe țărnam / Și cu el fumez tăcând uitarea.”

Timpul are o fire schimbătoare, imprevizibilă. În poezia *Timp*, el este arogant și risipitor de clipe. „N-are ceas la mână însă a decis / Să cheltuiască astăzi un mileniu”. Fie că este îngăduitor, fie că este neîndurător, el adoptă postura de superioritate. În cele mai multe poeme îi percepem atitudinea dominantă, de atotstăpânitor, astfel încât reacția poetului în fața sa atinge uneori dimensiunile unei revolte, negându-i însăși existența: „Dincolo de înțelegere este o mare liniște, / Dincolo de a ști se face senin și e vară / Viața este însăși moartea și timpul nu există.” (*Versuri aproape eterne*), iar în poezia *Știrea de azi*, autorul ne anunță pur și simplu „încetarea din viață a timpului”. →

SIMONA MIHUȚIU

LECTURA OASELOR...

→(p. 41), poetul imaginându-și „muntele sacru/ al morții/ ca pe un surâs/ al cireșului/ înflorit” (p. 92) sau cum „în urmă oasele/ priveau resemnate/ sfârșitul/ morții mele” (p. 74). Parafrazând acel *vox populi* cu privire la viața oaselor, poetul convinge cititorul în ceea ce privește *imunitatea* oaselor în fața morții: „se tot spune/ că viața/ oaselor/ e doat/ o iluzie/ albul lor/ precurat/ o credință/ în lumina/ învierii/ ieșirea și intrarea lor/ în trup/

nu are nimic/ comun/ cu moartea” (p. 75). Lumii Poeziei, cea a renașterii lui Orfeu cel ciopârțit de Bacante, în bucăți, poetul îi deschide toate ferestrele: „crezi/ că se poate/ vindeca moartea/ de nemurire?/ m-au întrebat/ oasele/ și mi-au deschis/ cartea” (p. 79); „cea mai grea/ umilință/ pentru trupul meu/ a fost/ nemurirea” (p. 78); „am scris/ despre florile pământului/ pe cer/ am scris/ despre oasele mele/ o seamă de cuvinte/ dar despre trup/ nu știu cine/ va scrie” (p. 38); „scriu

cuvinte/ iubesc primăvara/ florilor de țărână”; (p. 49); „poate am moștenit/ lumina scrierii/ cuvintelor/ de la strămoșii poemelor noastre” (p. 53); „și scriu/ ca un tâmplar/ în inima/ de lemn/ a morții” (p. 63).

Închei acest periplu cronicăresc, parafrazând cuvintele părintelui Constantin Necula, semnatarul prefeței: „Nu știu dacă există în literatura universală om mai împrietenit cu taina câmpului de oase ce-și așteaptă Învierea” (p. 7).

Fetele chihlimbarului

Noul roman al Simonei Miheuțiu „FUIOARE OTRĂVITE”, proaspăt ieșit de sub tipar la Editura Total Publishing, București, ne dezvăluie o lume de sentimente și zbateri la nivelul psihologic și sentimental ale personajului central, în jurul căreia gravitează umbre ale trecutului într-o simbioză cu prezentul pe care îl trăiește, foarte aproape de zilele noastre. O construcție literară atemporală la fel de acută azi ca ieri sau mâine.

Autoarea romanului crește, ludic, o poveste care surprinde cititorul, subliniind și plămădind personaje care balansează între trecut și prezent pe ața imaginară a rănilor sentimentale adânc săpate de trecut. Capitolele cărții au menirea de-a crea până la finalul romanului alternanțe trecut – prezent, cu personajele meteorice aferente, de altfel foarte bine conturate, la pas cu trăirile eroinei centrale.

Planurile neraționale se întrepătrund în mintea și sufletul eroinei principale a romanului, ca într-o țesătură ce păstrează tensiunea și emoția fiecărei felii de timp, nealterate și vii. Resemnarea tragice povești pe care a trăit-o de-abia se conturează, în ansamblu, spre finalul romanului, chiar și atunci învăluită într-un văl de ceață și semnare, incerte dar salvatoare.

«Apoi m-am uitat lung la chihlimbarul de pe degetul meu. M-am gândit la ceea ce spusese mătușa Amalia. Da. Și sufletul omului adună un amalgam de sentimente ale

propriei existențe, ale celor dinaintea sa, care pot rămâne captive, întocmai ca fosilele vechi în această piatră.

„Poți. Înțelegând. Iubind”. Am tresărit. Cuvintele rostite odinioară de Lili se trezeau brusc din amintiri, eliberatoare.»

Precum chihlimbarul cu multe fețe și adâncimi amețitoare, pagină după pagină, ca-ntr-un fatidic carusel întunecat al sorții croit de „Furii”, noima din preambulul romanului se dovedește a pecetlui destinul eroinei principale, plasând-o în zona crepusculară a zădărniceii, într-un delir între amintiri dureroase, translatate în prezent. Astfel, așa-zisa normalitate a prezentului e dublată de flash-uri tăioase din trecut, amplificate, care potențează gravitatea prezentului. Aici linia subțire dintre adevăr și realitate dispare, într-un conglomerat de resentimente confuze, „din fusul din lemn de tisă”, al sorții.

«Din fuiorul sorții, nemuritoarele Furii, zeițe răzbunătoare ale Întunericului, cu fusele lor din lemn de tisă, torceau trecutul, prezentul și viitorul pământeanului, trasându-i destinul și pedepsindu-l pentru crimele sale. Clotho depăna, Lachesis țesea, iar Atropos, cea „fără întoarcere”, după cum îi spune și numele, tăia firul vieții. Poate că se făcea dreptate, poate că doar împlineau inevitabilul uman, sau poate că nu era decât o ură pedepsită prin altă ură...»

Profilul personajelor care apar pe rând – o dată sau repetitiv în firul narativ – este extrem de bine conturat (mamă, tată, soră, iubit, fiică, nepoată

etc.), sugerând și raporturile afective dintre acestea și personajul principal. Simona Miheuțiu creionează totul cu mare atenție, păstrând când e cazul o doză de mister, dejucat doar la momentul potrivit.

Extrem de acaparantă e și „joaca” autoarei de-a lungul întregului roman, care reușește să ne fure în povestea țesută cu măiestrie ca un puzzle, punându-ne la încercare puterea de-a decela din interior informațiile, pentru a desluși răspunsuri. Ca-ntr-o ruletă rusească, pe care o joci tu, cititorul, cu tine însuși, la pas cu personajul principal.

Lectura romanului – a cărei speciale poveste e o provocare – te pune pe gânduri, naște întrebări și, indubitabil, lasă urme...

LIA TĂTAR

CUVINTE ȘI FLORI

→În poeziile lui Marin Dumitrescu e o permanentă pendulare ludică între materie și spirit, între planul real și cel abstract, toate împletindu-se în construcții metaforice de o rară frumusețe.

Ca un observator discret, autorul asistă la întâlnirea Timpului cu Lumina și pare convins că „strângându-se în brațe au întinerit pe acest pământ bătrân și aproape sferic”. Este întâlnirea care aduce liniștea, înțelegerea rostului uman, a faptului că „viața este întâmplătoare” (Degeaba), dar și a eternității, noțiune deconstructurată din abstract și recompusă cu imagini reale spre o mai bună asimilare a sensului. „Energia pe care o acumulez o cheltuiesc / Jumătate pentru timpul trecut și jumătate / Hoinărind și înțelegând lu-

mea în care trăiesc / Și din care cad cu fiecare zi în eternitate” (Pe jumătate perfect).

Marin Dumitrescu, cu o viziune subtil creștină, privește viața terestră ca pe o stare fizică temporară a spiritului, acesta fiind veșnic. A muri în accepțiunea lui Dumitrescu are conotația de „a nu fi”, de a înceta să mai existe ca spirit. Poezia *Rugăciune* este edificatoare în acest sens, dar este în același timp catharsică: „Doamne, / Judecă-mă / Și condamnă-mă / La viață veșnică, / Pentru că am păcătuit / Atâta, / Că nu merit / Să mor.” Poetul nu își impune ideile ca pe niște adevăruri imuabile, ci doar ridică niște storiuri, lăsându-ne să privim din exterior spre inima lui, să îi descifrăm lumina interioară. „Aprind niște transparente păreri, / un fel de adânci

presupuneri / Care nu există nicăieri / Dar mă apasă pe umeri” (Seara).

Cuvântul, sămânță din care rodește poezia, are valoare de simbol și devine garantul remanenței spiritului, cu valoare testamentară, pentru că „doar poetul mai rămâne o vreme” și pentru că „Poetul trebuie să tragă / Lumea cea dragă / După el până la cer” (Poetul).

Poeziile lui Marin Dumitrescu lasă urme de neșters în sufletul celui care le citește, nu doar prin adâncimile mesajului, ci și prin estetica stilului. Fie că sunt cu rimă albă sau nu, au o muzicalitate a lor. Curg!

Prin tot ceea ce a creat în acest volum, îi răspund și eu poetului că am trăit alături de el bucuria de a fi și am rămas cu o certitudine, aceea că în final „vom rămâne cuvinte și flori”...

Romanul ramificațiilor multiple

Fuioare otrăvite este numele ultimului roman semnat de Simona Mișuțiu, publicat la Editura Total Publishing, București, 2024, titlu care, alături de prima copertă care conține un grupaj sugestiv a trei femei tinere, frumoase, ne duce cu gândul la cele trei Ursitoare, divinități/ personaje mitologice care se disting printr-o atribuție principală, anume patronarea destinului, ele fiind astfel protagonistele scenelor mitice referitoare la destin, soartă, noroc. Torcătoarea, Ursitoarea și Fatalitatea formează o triadă divină, fiecare asumându-și un moment din drama mitică a destinului sau, într-un sens mai larg, ele prezidează cele trei momente de trecere esențiale din viața omului: nașterea, căsătoria, moartea, pe care le-au hotărât în prealabil fiecărui om. Ursitoarele sunt așteptate în nopțile de după nașterea unui copil (în a treia noapte, cel mai adesea), pentru a-i croi ursita. Ursitoarea toarce firul vieții, Soarta îi hărăzește viața, iar Moartea i-o curmă. Hotărârea destinului este similară cu „țeserea” lui. De fapt, romanul începe chiar cu o succintă referire (motto) a autoarei la „nemuritoarele Furii, zeițe răzbunătoare ale Întinericului” (p.5) cu scopul de a releva ideea fundamentală a acestei scrieri intuite încă din titlu, căci titlul acestui roman „*Fuioare otrăvite*”, metaforă explicată de autoare pe coperta a patra, pare să aibă un caracter premonitoriu, sugestiv pentru destinul personajelor care populează paginile volumului, la finalul lecturii cititorii constatând că fiecare protagonist(ă) își are propriile drame, neîmpliniri, nefericiri...

Incipitul romanului ne prezintă pe eroina principală, Amalia Aludean, o bătrână de 75 de ani, aflată în calitate de martor în biroul unui procuror „*încrâncenat, lipsit de bucuria vieții*” (p.8), de vreo 50 de ani. Încăperea procurorului Dinu avea „*un aer sărăcăcios și apăsător*”, dând Amaliei impresia „*de simbioză perfectă între spațiu și persoană*”. (p.7). La această audiere, aflăm că eroina a fost o vreme asistent biolog la spital, apoi a lucrat la Ferma pomicolă Pahalma, pe un salariu mai bun. Malvina Prudel, sora ei mai tânără cu 5 ani, cetățean străin, venise în casa

Amaliei cu vreo două luni în urmă, afirmând că dorea să își unească singurătățile la bătrânețe cu sora ei. Dinu a aflat de la Amalia că prin anii '68, sora ei a plecat cu o trupă de dansuri populare la un concurs în Belgia și nu s-a mai întors în țară. De acolo a plecat în America și s-a stabilit definitiv, având și o fiică, Marlene, care locuia la New York.

Timpul acțiunii cuprinde perioada pandemică (COVID 19), începând cu „*ziua de la începutul lunii martie 2020, când tocmai se anunțau primele cazuri de infectare cu virusul COVID-19*” (p.117), perioadă în care erau internate multe persoane cu acest diagnostic. Malvinei i s-a făcut rău într-o dimineață, după ce mâncase la micul dejun pâine prăjită cu unt și băuse un ceai. Amalia a declarat în fața lui Dinu că, văzându-și sora cum își pierde cunoștința și are tensiune mică, i-a făcut testarea din secreția nazală și testul acela a ieșit pozitiv. A sunat apoi la salvare, au dus-o la Terapie Intensivă, la COVID, însă după câteva ore pacienta a murit. A fost introdusă într-un sac negru și înmormântată. O asistentă a reclamat că Malvina nu ar fi avut COVID, dar a fost declarată „*deces COVID*”, această afirmație devenind motivul anchetei procurorului Dinu, același care exclamă în fața unui polițist: „*Dacă Malvina Prudel n-ar fi fost cetățean american, nici nu-mi băteam capul. Sau poate tocmai din cauza asta ar trebui să las lucrurile așa. Cu străinii ăștia nu știi niciodată...*” (p.20). Adică?! Să înțelegem că în justiție anchetele se pot face și diferențiat, în funcție de cetățenia cuiva?!

Dar nu ne grăbim să speculăm pe această temă: procurorul Dinu este un anchetator experimentat, are fler, își dă seama că este ceva în neregulă cu moartea Malvinei, nu se potriveau simptomele COVID cu rezultatele analizelor medicale ale pacientei. De aceea este citată iarăși sora Malvinei pentru declarații, dar în urma întrebărilor concrete, directe puse de Dinu, Amalia devine din ce în ce mai neliniștită, semn clar că aceasta ascunde ceva și se teme să nu fie descoperit acel secret. Astfel, după prima interogare a simțit că „*ecoul sentimentului de teamă persista și înima îi continua să bată în ritm de galop...*” (pp.18-19). La a doua interogare însă, a remarcat că „*Doar lipsa de bunăvoință a lui Dinu era nouă. Era clar pentru Amalia că, după asprimea cu care o privea, nu o mai considera o „bunicuță” amabilă și drăguță.*” Află de la acesta scopul întâlnirii: „*–Medicul morfopatolog al spitalului a recunoscut că țesuturile nu arătau ca la infecția COVID, ci ca la o intoxicație sau ceva asemănător, dar că, fiind diagnosticul de COVID, trebuia să declare și decesul tot așa, că astea au fost recomandările, protocolul...*” (pp.157-158). Spaima de a fi descoperită a pus stăpânire pe ea, iar reacția nu a întârziat să apară: „*Se ridică de pe scaun. Genunchii îi erau moi. Se mira cum de o mai fin. Iar înima părea că-i stătea în loc. Nu-i mai simțea ticăitul, în schimb percepea izul unui pericol nedefinit, care părea să devină mai mare decât riscul contaminării cu noul coronavirus.*” (p.158).

Asistenta venită pentru un vecin de bloc infectat cu acest virus, o vede pe hol pe Amalia, o recunoaște și insinuează implicarea acesteia în moartea Malvinei, strigându-i: „*–A, eu vă știu! Am fost aici când s-a îmbolnăvit sora dumneavoastră de COVID sau ce-o fi fost, că nu prea seamăna a infecție virală! Las', c-am văzut eu!*” (p.65). Cuvintele acesteia provoacă o anumită spaimă celei vizate: „*Amaliei i se puse un ghem în stomac. Un fior rece îi coborî pe șira spinării, în ciuda faptului că începea să transpire. Ce văzuse, oare, acea asistentă?*” (p.66).

Chiar muribunda suspectase că ceva era în neregulă cu ceaiul băut la micul dejun: „*După micul dejun m-a apucat. Cam la o oră m-a apucat greața, dar nu știu de la ce. Că →*

DOINA BĂLȚAT

doar n-am mâncat decât pâine prăjită cu un pic de unt și am băut ceai. Ceaiul acela pe care mi l-ai făcut tu.” (p.150). În timp ce starea bolnavei se agrava, Amalia i-a mai propus un pahar cu ceai pe motiv că „E bun la toate”, dar „Malvina constată că îi accentuează greața.” (p.151).

Agatha rămâne cu un semn de întrebare legat de prezența unei plante în apartamentul Amaliei: „De ce ții, dragă, ramurile alea de tisă în glastră? Tu n-ai auzit că-i toxică?”, iar noi rămânem și mai nedumeriți în ce privește sinceritatea răspunsului fostei studente eminente la biologie: „Are flori frumoase. *Taxus baccata*, așa se numește științific, o lămuri Amalia cu un aer de cunoscător.” (p.56). Iar Marlene, venită la Lugoj să vadă mormântul mamei sale, ne descrie unele acțiuni sau vorbe ale mătușii Amalia, care nu mai reușea să deosebească realitatea de imaginație, confundând-o pe Marlene cu Lili: „În dimineața următoare [...] Amalia luă din vază niște crenguțe pline cu frunze verzi, asemănătoare cu cele de brad și niște lumânări. [...] *Taxus baccata*, îmi spuse ea, ridicând sprâncenele, cu aerul că îmi împărțăște un mare secret. Tisă! Înfloresc iarna și primăvara! [...] E un arbust interesant, veșnic verde, iar florile sunt roșii, în formă de candelice mici, foarte frumoase... Și foarte toxice, mai adăugă ea după o pauză. Niciodată să nu faci din ele vreo infuzie, ceva...” (p.173).

Anchetatorul, la un pas de a demasca vinovata, nu mai are șansa să probeze vinovăția Amaliei deoarece „spre indignarea lui Dinu, la recomandarea șefului ierarhic, dosarul a fost închis din lipsă de probe, nu pentru că le-ar fi căutat cineva, ci pentru că așa era mult mai comod, odată ce Malvina Prudel fusese declarată „deces COVID-19” și fusese îngropată în atare condiții, ca lucrurile să rămână așa.” (pp.158-159).

Pe parcursul romanului, portretele celor două surori se conturează treptat. Doamna Grosu, vecina Amaliei, constată că Amalia nu îi vorbise niciodată despre sora ei, mai mult chiar, nici nu știa ca Amalia să aibă vreo soră. Malvina însă „era mai limbută, cam exaltată. Genul de om lipsit de griji. [...] Parcă opusul doamnei Aludean. Surori, dar nu semănau deloc!” (p.26). Apoi

continuă: „Totuși, femeia asta, Malvina, avea în ea pe dracul gol, crede-mă! Nici ochii nu-i stăteau bine în cap! Mi se părea atât de superficială! Dacă ar fi fost ceva mai tânără cred că aş fi zis că era frivolă...” (p.27). Marlene scrie într-un jurnal despre Malvina, mama sa: „Am considerat-o dintotdeauna egoistă, independentă și superficială, dar de iubit am iubit-o și am convingerea că și ea pe mine, în felul ei. Era greu pentru oricine să n-o deteste pe Malvina! Era greu pentru oricine să n-o placă! Mama era mereu cu zâmbetul pe buze, avea un optimism molipsitor care nu avea cum să te facă să o respingi, chiar dacă ai fi avut multe de reproșat. Fermecătoare, aş spune acum. Era o pasăre care vrea mereu să zboare în căutarea libertății.” (p.160).

În apartamentul său din Lugoj, Amalia rememorează frânturi din copilăria nefericită a fiicei ei, Lili, crescută fără tată, devenită ținta atacurilor răutăcioase ale unor colegi. Răzbunarea lui Lili a fost doar aceea de a-i depăși la învățătură. Apoi a urmat cursurile Facultății de Litere din București. S-a angajat în Capitală la un ziar, dar orientarea acestuia era una politică. Visa un jurnalism liber, „ca afară”, iar promisiunile Malvinei venită în singura vizită la părinți, în București, au convins-o să plece în America, unde „Lili era apreciată la ziarul la care lucra, deschizându-i-se frumoase perspective.” (p.136). Acolo Lili a aflat adevărul despre tatăl ei, Dorian, despre sora sa, Marlene, de care se atașase, spre nemulțumirea mamei sale, care nu l-a iertat pe Dorian că nu a dorit-o pe fiica ei, în schimb a vrut-o pe fiica Malvinei, cea care „i-a revenit lui după partaj”. (p.142).

După divorț, acesta nu s-a recăsătorit, a devenit posac, a intrat într-o depresie cronică, apropiindu-se de filozofie, așa cum a informat-o Lili pe mamică-sa ori cum apare în jurnalul Marlenei. Pentru Amalia, acestea erau dovezi clare că doar pe Malvina a iubit-o.

Apoi a aflat, tot prin intermediul lui Lili, că lui Dorian i s-a descoperit un cancer de pancreas în stare avansată, la scurt timp survenind și decesul acestuia. Amalia a simțit doar o stare de împăcare: „Amin! În ceea ce-l privește, soarta a făcut dreptate în locul meu, deși cam târziu!” (p.136).

Malvina și-a căutat fericirea în iubire: „Am trăit și am iubit intens. Din câți bărbați am avut, cu Dorian a fost apogeul. Și asta a fost frumos.” (p.141). Apoi, continuase Malvina, a urmat un anume „Alex. [...] Director de companie... Foarte bogat. M-a remarcat și asta mi-a dat încredere în mine. Am început să ne întâlnim... În sfârșit, începeam să-mi revin, să-mi recapăt energiile, să trăiesc! Am dus o viață de lux cu el. Dar să nu crezi că nu l-am iubit! L-am iubit. Era... cum să spun... strălucitor.” (p.143). Adeptă convinsă a zicerii „Carpe diem”, consideră că „Viața este scurtă. [...] Fiecare clipă pe care ți-o oferă trebuie trăită la maxim.” (p.143). Credincioasă acestui principiu, i se confesează Amaliei: „De aceea l-am și părăsit și am plecat din casa lui doar cu o singură valiză! Mi s-au aprins călcăiele după Johnny Prudel, așa că am închis o ușă și am deschis-o pe următoarea. Johnny era mai tânăr decât mine. Mă temeam că o să-și găsească pe una de vârsta lui... De fapt, întotdeauna mi-a fost teamă să nu fiu eu cea părăsită! Mă obseda asta! Da, Johnny a fost primul bărbat care m-a părăsit! Nefericitul, a avut proasta inspirație să facă infarct și tupeul să moară!” (p.143).

În ultima parte a cărții, dintr-un fel de jurnal al Marlenei, aflăm că Malvina plecase în România să caute un donator de celule stem, deoarece îi recidivase boala de leucemie, după câțiva ani de la tratament, spunându-i fiicei sale: „Sper să fiu compatibilă cu soră-mea.” Apoi a început să râdă cu poftă, explicându-i: „Eu, soră-mea și compatibilitatea! Ha! Ha! Ha!” (p.166).

Într-un accident de mașină, cu Malvina la volan, Lili a murit, lăsând un mare gol în sufletul mamei sale, care consideră că toate nenorocirile i s-au tras de la sora sa mai mică, aceeași care îi luase de lângă ea tot ceea ce iubise.

Găsirea unei fotografii, printre filele unei cărți din care lectura Malvina, cu imaginea din tinerețea celor două surori, ținute de talie de Dorian, provoacă alte suferințe Amaliei. Revin amintiri din vremea studenției, când îl cunoscuse pe Dorian la un chef, organizat într-o cameră de cămin, cum se îndrăgostise de acest cuceritor comparat de tinerele fete cu Alain Delon, actorul care întrunea toate sufragiile de →

frumusețe în rândul generației lor. El își uimește colegii cu preferința pentru „*studenta serioasă și tocilară*” cu care a decis să se căsătorească. I-a oferit un inel de logodnă, iar aceasta i-a cedat, devenit femeia lui. În casa familiei Aludean este primit cu suspiciune de către Cornelia Aludean, mama „*care nu se străduia deloc să ascundă faptul că dintre cele două fiice, cea mică, Malvina, îi era favorita*.” (p.49). Instinctul de mamă a avertizat-o că tânărul nu este potrivit pentru fiica ei, de aceea a amânat plecarea la Vultureni până la 1 Mai, când putea fi însoțită de sora mai mică, Malvina. Acolo urma să îi cunoască pe părinții lui Dorian. Mama s-a justificat în fața Amaliei, după plecarea musafirului: „*Ei, bine, chiar consider că ai merita altceva de la soartă. Băiatul acesta nu-i potrivit pentru tine. Nu vezi că nu-i stau nici ochii bine în cap? Asta o să-ți distrugă viața! Offf! Am așa o presimțire rea! Dar nu pot să aleg în locul tău de cine să te îndrăgostești... M-ai dezamăgit, Amalia, mai adăugă mama, am crezut că ești mai matură, că ești mai deșteaptă!*” (p.83).

La Vultureni a fost bine primită de familia lui Dorian. Ana Doineanu i-a arătat rochia de mireasă care urma să fie modificată pentru Amalia, iar primarul satului, tatăl lui Dorian, a fixat data nunții și au stabilit detaliile. O undă de nesiguranță i se strecoară eroinei în suflet când vede cum logodnicul ei o privește pe Malvina, cu care dansa în acel moment la Căminul Cultural. Reîntorși la București, Dorian începe să o evite, motivând că au de învățat pentru examenele de licență. Reușește să îl invite la un restaurant și acolo îi comunică vestea cea mare, anume că este însărcinată. Acesta îi oferă bani și o adresă a unei femei, fostă asistentă, apoi îi cere să nu îl mai caute vreodată. Și parcă nu ar fi avut destulă suferință în suflet, a aflat de la mama ei că soră-sa, Malvina, a plecat cu Dorian în Belgia, cu o echipă de dansuri populare și nu s-a mai întors. Tentativa de a scăpa de sarcină se soldează cu o hemoragie puternică, iar mama fetei vine cu o soluție: va sta în Lugoj la o mătușă până va naște, apoi va da spre adopție copilul și se va întoarce să își termine facultatea, întreruptă din motive medicale.

Nuți, acea rudă a mamei o ajută, fără să o judece, devenind bunica, în primii ani de viață ai lui Lili. Însă

intervine moartea subită a lui Nuți, în somn, afectând-o pe Amalia. După moartea soțului său, Cornelia Aludean face un accident vascular și se mută la fiica acesteia, în Lugoj, având dorința de a fi înmormântată alături de soțul ei, al cărui mormânt urma să fie strămutat. Accidentul de mașină și moartea lui Lili, de care aceasta se apropiase sufletește, îi grăbesc sfârșitul. Așa se face că în cimitirul din Lugoj se aflau înmormântați părinții Amaliei. După moartea soțului Corneliei, Amalia era vizitată de Agatha, sora după tată a Corneliei, o mătușă cu doar 7 ani mai mare. Acesteia îi murise soțul în Timișoara și a decis să lase apartamentul fiului său și să cumpere o căsuță cochetă în Lugoj. După moartea Corneliei, de la Agatha află de ce nu i-a fost apropiată aceasta fiicei mai mari: în plin război, în '44, în timpul bombardamentelor, Cornelia a fost trimisă din București la țară, la Râșcruci, la niște neamuri, pentru a fi mai în siguranță... Acolo au năvălit rușii, lăsând dezastre în urma lor, iar tânăra Cornelia „*și-a revenit greu după viol*.” (p.57). Tatăl acesteia i-a găsit un soț care să o accepte „*cu burta la gură*”, adică pe Aludean, băiat bun, dar sărac, harnic, nefăcând vreo diferență între cele două fetițe, Amalia și Malvina.

Amalia nu a uitat nedreptățile făcute de mama ei în favoarea surorii mai mici, în special când i-a fost luată singura păpușă, devenită prietenă și confidentă, apoi dată răsfățatei Malvina. Despre sora mai mică își amintea egoismul excesiv de care a dat mereu dovadă: „*Malvina a avut întotdeauna ce și-a dorit și s-a descotorosit întotdeauna de ceea ce a vrut să scape*.” (p.96) sau, cum îi reproșează Amalia: „*Întotdeauna ai obținut ceea ce ai vrut, fără să-ți pese de alții!*” (p.142).

Dacă Malvina a căutat un echilibru interior în iubire, sora ei își află împăcarea, liniștea sufletească doar atunci când cei care i-au făcut rău au fost pedepsiți.

Ea nu mai are nici măcar puterea sau voința să facă acel elementar gest creștinesc, anume să ofere iertarea unei muribunde. La rugămintea Malvinei aflată pe patul morții: „*Iartă-mă... îi strânse Amaliei mâna*.”, Amalia răspunde: „*Nu, nu, Malvina! Doar Dumnezeu iartă. Eu nu sunt Dumnezeu*.” (p.153).

Pierzând tot ce a iubit în viață, dar văzându-și și dușmanii că au plătit pentru faptele lor, se descotorosește și de ultima legătură dureroasă cu trecutul, anume de inelul de logodnă oferit cândva de Dorian, pe care i-l înmânează Marlenei. Îi vorbește acesteia despre piatra de chihlimbar, ale cărei „*mici incluziuni fosile provenite din epoci diferite [...] sunt pline de mister. Ca sufletul omului. Și el păstrează în sine trecutul, cu bucurii și dureri... Mai ales cu dureri... Durerile astea, ah, otrăvesc sufletele!*” (p.171), iar Marlene completează ideea Amaliei: „*Și sufletul omului adună un amalgam de sentimente ale propriei existențe, ale celor dinaintea sa, care pot rămâne captive, întocmai ca fosilele vechi în această piatră*.” (p.172).

Se pare, constată Amalia, că asupra femeilor din această familie planează nefericirea, transmisă la ultimele patru generații: „*Poate că așa ne-a fost dat: să ne transmitem suferința de la una la alta, de la o generație la alta. Și nefericirea!*” (p.123).

Deși inițial a lăsat impresia că este o lectură ușoară, cu o acțiune preponderant liniară (autoarea uzează uneori și de tehnica memoriei involuntare), de la jumătatea cărții acțiunea s-a complicat. Simona Mișuțiu conturează personaje ce par a fi banale, descrie vieți obișnuite, oameni cărora li se întâmplă să trăiască situații mai speciale, însă comune.

Dar, în profunzime, situațiile acestea comune au factor declanșator, adevărate drame sufletești, drame ce descompun suflete, ca apoi să le recompună ca într-un puzzle. Dacă romanul nu s-a terminat așa cum am fi dorit, asta nu înseamnă că nu s-a terminat bine: ce a fost menit protagoniștilor, s-a întâmplat. În cenușiul vieții, pare să aibă o șansă la fericire Marlene, ultima din familie, cea născută din iubire și, la rândul ei, iubită de Ben. Ea pare să fie cea care a înțeles la final că acest lung șir de nefericiri pot fi rupte: „*Poți. Înțelegând. Iubind*.” (p.172), că

Simona Mișuțiu, Fiuoare otrăvite, Editura Total Publishing, București, 2024, 175 pag.

Speranța salvării conștiinței

Ispitele Gloriei

După binemeritul succes pe care l-a avut cu piesa de teatru „Speranța nu urcă niciodată cu liftul” Simona Miheușu surprinde din nou, demonstrând fără echivoc că drumul pavat cu flori către dramaturgie nu s-a datorat unei întâmplări norocoase ci este rodul unui imens talent nativ asemeni unui vulcan care odată erupt explodează într-o feerie de scânteie extraordinare.

Meritul scriitoarei nu se rezumă însă doar la talentul său în a construi iscusit o piesă de teatru dar și la alegerea subiectului bine ancorat în realitatea de-a dreptul incredibilă a prezentului. Prin scrierile sale Simona Miheușu nu este numai o voce literară puternică a zilelor noastre dar mai ales un glas al adevărului, un ecou al simțămintelor, îngrijorărilor și temerilor cu care ne confruntăm cu toții.

Piesa de teatru ISPITELE GLORIEI are ca subiect conștiința, mai exact conștiința umană, cea care ne diferențiază de alte viețuitoare, de inteligența artificială și roboți, pentru că așa cum spune François Rabelais „Știință fără conștiință este ruina sufletului” (François Rabelais)

Autoarea Simona Miheușu este un scriitor asumat, care a înțeles pe deplin rolul primordial al scriitorului responsabil în societatea de azi. Fiind conștientă de puterea „armei” pe care o deține, autoarea o folosește inteligent, această piesă de teatru fiind un ecou al conștiinței scriitoarei care se întreabă atât de firesc: „Fără conștiință, lumea ar mai exista?”

Pornind de la cuvintele lui Mihai Eminescu conform cărora: „Conștiința este tocmai punctul de gravitație al individului. (Mihai Eminescu) observăm că în lumea de azi aflată într-o transformare accelerată și prăbușire forțată, orientarea este spre amputarea acestui „punct de gravitație al individului”. Îndepărtarea de valorile vechi, tradiționale și morale ale familiei, educației și credinței duc în fapt la îndepărtarea de conștiință. „Atât de mare e înșelăciunea, că primesc cu plăcere în suflete momeala aceea și nu se gândesc că plăcerea aceasta, ce poate răni, este scurtă și trecătoare, pe când durerea e continuă iar învinuirea conștiinței, cumplită.” (Sfântul Ioan Gură de Aur)

Lectura piesei de teatru ISPITELE GLORIEI acaparează atenția cititorului de la primele pagini și o întreține la

aceeași intensitate până la final, printr-o intrigă bine țesută, personaje bine conturate și un dialog spumos, ușor și fluid care-i dă naturalețea unei căderi de ape limpezi și profunde. Nu voi cădea în ispita povestirii acestei minunate piese de teatru pentru că nu doresc să-i știrbesc cititorului extazul descoperirii, de aceea voi puncta câteva aspecte importante pentru care merită să o citiți.

Doresc să evidențiez coperta acestei cărți care este realizată de tânăra artistă plastică IRIS RÎPĂ într-o sinergie perfectă cu subiectul piesei de teatru, subliniind încă o dată sclipirea talentului său de excepție.

Cu o creativitate extraordinară scriitoarea- dramaturg Simona Miheușu creează un dialog între real și ireal, personificând conștiința pictoriței Gloria într-un personaj, sincer, direct, plăcut și angelic pe care o numește foarte inspirat: „Angi”.

La polul opus personajul pictoriței Gloria este sinuos, plin de semne de întrebare, fapt ce lasă loc descoperirilor ulterioare de tot felul, scriitoarea jucându-se cu sensul cuvintelor și presărând dialogul cu umor, spre deliciul cititorului.

Fiecărui personaj îi este desenat de la început un profil psihologic de bază, oferind un contrast interesant și atractiv între personaje dar și în evoluția proprie ulterioară care se accentuează cu fiecare scenă, lăsând ușa larg deschisă surprizelor, iar scoaterea la lumină a unor secrete îngropate demult creează un suspans emoțional.

Lumea artelor este o lume fabuloasă în care se întâlnesc în îmbrățișări și uneori în ciocniri violente întunericul cu lumina, tristețea cu veselia sau minciuna cu adevărul. Pictura, la fel ca celelalte arte reprezintă în fond, exprimarea unor stări, trăiri, visări, emoții și sentimente pe care artistul le redă prin mijloacele creative de care dispune iar autoarea știe sa scoată în evidență acest fapt.

Atât de frumoasa temă a iubirii este și ea prezentă în piesa Simonei Miheușu. Sentimentele profunde stau la baza relațiilor solide pe care nu le dizolvă nicio furtună chiar dacă vine cu un bagaj ascuns din trecut.

Cartea este presărată cu lecții de viață spre care cititorul este condus pas cu pas. Întâlnim aici punerea în scenă a câtorva proverbe și zicători românești: „Neîncrederea naște neîncredere”, „Iubirea adevărată învinge”, „Minciuna are picioare scurte”, „De ce fugi în spate duci”, „Cea mai bună minciună este adevărul” dar și confirmarea zicerii lui Albert Camus: „Totul începe prin

conștiință și nimic nu are valoare decât prin ea”. (Albert Camus)

De mici am fost educați să nu ne însușim ceea ce ne aparține dar deseori credem că furtul este doar acela material, de bani sau obiecte, uitând că și furtul intelectual tot furt este, furtul unei idei sau al unui plan fiind la fel de grave. Răzbunarea unui furt cu altul nu face niciuna din fapte mai puțin culpabile.

În mod evident mustrarea conștiinței nu poate să apară decât atunci când ești conștient că ai făcut ceva incorect, dar ce ne facem atunci când „incorect” este tolerat devenind „acceptabil” sau „scuzabil” și conștiința ațipește spre adormire veșnică?

În lumea de azi, tot mai des, întâlnim mediatizat acel model „scuzabil”, acel așa-zis „acceptabil” fiind considerat semi corect care este dat de vip-urile de cancan. Din păcate atunci când se intervine greșit în mod constant, chiar la noțiunile ce stau la baza principiilor valorice, prin modele de conduită eronate nu avem cum să așteptăm o mustrare corectă a conștiinței, fie individuale sau colective! Compromiterea valorilor tradiționale și morale, ale familiei, educației și credinței, otrăvesc viitorul pentru că acestea duc la adormirea sau uciderea conștiinței!

O altă lecție pe care ne-o predă autoarea este lecția succesului sau „La noblesse oblige” Dacă drumul pentru atingerea piscului celebrității este deosebit de anevoios, greu și plin de obstacole, ceea ce este cel mai greu, odată ajuns acolo, e să te menții în vârful gloriei. Personajul Gloria simte presiunea celor din jur dar și nevoia proprie de a confirma celebritatea de care se bucură, prin măsura talentului său.

Autoarea reușește să aducă cu succes în lumina reflectoarelor momentul de inspirație, intuiția creativă ce se transmite prin acel flux divin, ca pe o linie aproape invizibilă ce separă faima de anonim.

Așa cum creația unui artist este considerată terminată doar atunci când conștiința îi dictează sentimentul de mulțumire și piesa de teatru ISPITELE GLORIEI se sfârșește atunci când scriitoarea Simona Miheușu simte că mesajul ei a fost transmis și atâta timp cât mesajul ajunge la cine trebuie mai avem „speranța de salvare a conștiinței” pentru că speranța moare ultima!

MIHAELA CD
TWUC, LSR, WPAC

Clujul –

văzut și prezentat de șaptesprezece autori

La editura Weissmann din Köln a apărut antologia bilingvă **Cluj – der Traum ist unser geheimes Zuhause / Klausenburg – Visul e casa noastră secretă**⁷, legată în condiții grafice excelente, coordonatorul cărții fiind Peter Rosenthal din Arad, medic stabilit în Köln, cel care face traducerea textelor românești în germană, împreună cu alți șaisprezece autori, majoritatea români, a căror texte au apărut și în culegerea **Clujul în cuvinte** din 2008.

Cartea se deschide cu „Prefață: De ce Cluj?” semnată de Peter Rosenthal.

Sânziana Batiște în “Mănușa” redă o reușită secvență cu Cristina, de 30 de ani, venită la Cluj, care aruncă mănușa în tramvai la vederea fostului iubit de altădată...

Un text mai lung, de peste trei pagini, scrie Claudiu Groza, intitulat **Cluj, dimineața devreme**, din care aflăm că: “*Între orele 4 și 6 dimineața, Clujul își doarme somnul agitat de metropolă în perpetuă agitație*” (p. 23). **2 lei, făcuți fișic** (p.24) e tradus “*zwei gefalteten Geldscheinen*” (p.29), ce înseamnă două împăturite bancnote.

Eugen Cojocaru, tot așa, într-un text de peste trei pagini, intitulat „Multe s-au clarificat” se referă îndeosebi la muzica tinereții sale, care era cu precădere cea americană.

Ioan-Pavel Azap scrie despre „Apa de Cluj”.

Victor Țarină e prezent cu două texte scurte, “Ce mănânci” și “Crap din lacul de la Chios la tigaie”.

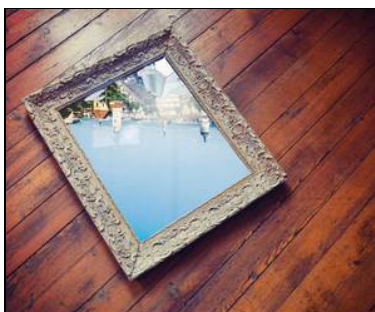
Doina Cetea în “Strada cea lungă” are avantajul că de la etajul nouă din Gheorghieni cuprinde “*cu privirea jumătate de Cluj*” (p.50).

“Clujul, locul meu de mijloc” e semnat de Irina Petraș, iar Alexandru Vlad semnează textul “Orașul subiectiv”.

Andrea Ghiță e prezentă cu două texte, “Liliacul în floare” și “Invitație pe strada Donáth din Cluj”, demnă de reținut din primul text fiind legenda ciobanului Donáth, iar din al doilea invitația făcută de autoare în final: “*Dacă treceți pe la Cluj, vă invit la o plimbare “Pe strada Donáth, unde înflorește liliacul”*” (p.74).

Balász Imre József scrie poezia

⁷ **Cluj - Der Traum ist unser geheimes Zuhause / Klausenburg - Visul e casa noastră secretă**, Weissmann Verlag, Köln, I. Auflage 2022, 144 p.

Cluj – Der Traum ist unser geheimes Zuhause
Klausenburg – Visul e casa noastră secretă

WW

“Statuia de aer” în maghiară, o traduce apoi în română, iar Peter Rosenthal o va transpune în germană, poezia apărând deci, în trei limbi.

Memorabil este și textul poetului Ion Mureșan, “Luminația”, dedicat zilei morților.

Andrei Schwarz scrie “Ce se întâmplă dacă te-ai născut clujean?” “*Clujul are atmosfera unui oraș cu suflet tânăr, cosmopolit și, din ce în ce mai mult, european*” afirmă autorul, medic, care în 1987 emigrează în Israel, venit pentru o săptămână la a cincizeci și doua întâlnire cu colegii de liceu.

“Nostalgie din Cluj” semnează tinerii Filippo Modica (n.1995) și Severin Maier Hesselmann (n.1993), care au studiat medicina la Cluj

Markus Bauer din Berlin semnează cel mai lung text, de patru pagini și jumătate, intitulat „Mărăști”.

Peter Rosenthal în textul „În capcana timpului – fragment” de patru pagini, negăsind în Cluj cimitirul evreiesc se consolează gândind: “*Din această călătorie am învățat că locurile amintirilor nu pot fi găsite în lumea reală*” (p.108).

Vasile Gogea e prezent cu poemul cu rime „Vedere din Klausenburg”.

Antologia se încheie simetric cu postfața „De ce Cluj?” semnată de același Peter Rosenthal.

De remarcat că în carte sunt inserate și câteva fotografii în alb-negru din Cluj.

Drept replică, am întreba: De ce nu și Arad? – oricum, realizatorul cărții de față vine de acolo și apoi va găsi destui colaboratori printre scriitorii din oraș...

MIRCEA M. POP

DIN VIENA DE ALTĂDATĂ

Cartea semnată de părintele prof. dr. Nicolae Dura și dr. Dorin-Ioan Rus, *Români de seamă din Viena de altădată 1683-1918*⁸ și lansată la Iași, alături de o altă carte a părintelui Nicolae Dura, *Cuvântul și Sfintele Taine*⁹, este un adevărat dicționar al biografiilor unora dintre cele mai însemnate personalități românești care, fie că au trăit în Viena, fie că au fost acolo la studii, n-au încetat să simtă românește. Lejeră, în ceea ce privește lectura, așa cum sunt și dicționarele esențiale semnate de criticul literar, Zenovie Cărlugea, între care și cel despre Mihai Eminescu¹⁰, întrucât numele celor 397 de personalități (dintre care cinci au fost prim-miniștri, 72, membri ai Academiei Române și 140, fii de preoți) sunt dispuse alfabetic, cartea de față își propune așezarea într-o generoasă lumină a celor care, chiar dacă au activat în aparatul de stat imperial, s-au numărat și se numără printre cei care au pus umărul la cristalizarea conștiinței noastre de neam.

Nu întâmplător, înainte de a mă bucura de lectura acestui volum primit în dar de la însuși autorul, părintele profesor Nicolae Dura, am avut onoarea să citesc și, totodată, să scriu despre cartea eminescologului, Dan Toma Dulciu¹¹, fapt care deja mă pusese în legătură cu unele dintre personajele marcante ale acestei cărți, existente în Viena anilor 1869-1872, când Mihai Eminescu fusese la studii. Prin urmare, pot spune că nu-mi fuseseră necunoscute figurile unor „români de seamă”, din acea vreme, precum: Nicolae Dumba, Gheorghe Simion Sina, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Teodor Ștefanelli, Vasile Bumbac, Vasile Burlă, P. P. Carp, Constantin Mavrocordat, Marcu Darvari, Eudoxius Hurmuzachi, Titu Maiorescu, Eufrosina Popescu și mulți alții, cu care mă familiarizasem chiar în arealul Vienei, când, anul acesta, în preziua Zilei →

NICOLAE SUCIU

⁸ Pr. dr. Nicolae Dura, dr. Dorin-Ioan Rus, *Români de seamă din Viena de altădată 1683-1918*, Editura Andreiana, Sibiu 2023.

⁹ Pr. dr. Nicolae Dura, *Cuvântul și Sfintele Taine*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2023

¹⁰ CĂRLUGEA, ZENOVIE – MIHAI EMINESCU – DICȚIONAR ESENȚIAL – Oameni din viața lui, Tipo Moldova, 2019.

¹¹ Dan Toma Dulciu, *Eminescu, Itinerar vienez*, Viena 2017/ Târgu Mureș 2024

Limbii Române, pășisem pentru prima oară în *Cimitirul Central* al capitalei austriece, alături de dl. Dan T. Dulciu. N-am să uit acea zi însorită, cum n-am să uit nici precizarea domniei sale, din care reieșea că multe edificii vieneze, pe care le admirăm noi, astăzi, au fost clădite „și pe stâlpi românești”. Se înțelege ce voia să exprime o asemenea metaforă bine aleasă. Așadar, acești „stâlpi românești” au fost de fapt, chiar mulți dintre „românii de seamă” prezenți în cartea lansată de curând, la Iași. Poate că, pe moment, nu savuram această remarcă de zile mari, dar mai apoi, traversând paginile acestor două importante cărți și cufundându-mă tot mai adânc în biografiile celebrităților pomenite anterior, mi-am dat seama ce fel de oameni au putut fi aceștia, între care, la loc de frunte, tronează Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna. Creator al *Asociațiunii pentru Literatură și Cultura Poporului Român*, ierarhul ortodox a fost cel care, la începuturile carierei de om al Bisericii, s-a îndreptat spre capitala imperiului dualist, cu două mari doleanțe: **a/** „despărțirea de jurisdicția Carlovițului” și **b/** recititoria Mitropoliei transilvane” (p. 299). Nu întâmplător, profesorul Dr. Sentz, decanul *Academiei de Drept* din Sibiu, îl asemănase pe mitropolitul ortodox cu marele Goethe, „principele poezilor germani”, spunând că lozinca amândurora era: „mai multă lumină” (p. 304). Memorabile sunt și faptele lui Constantin Mavrocordat, fost ambasador al României la Viena, în vremuri de-a dreptul incommode, între anii 1911-1916, el predând declarația de război a României către Austro-Ungaria.

Prin urmare, mi-am dat seama cum au stat toți acești „români de seamă” la capitolul *Iubire Dumnezeu și de neam*. O certifică nu numai aleele funcții pe care le-au avut în statul de atunci, ci și meritele lor. O spun societățile românești înființate cu ajutorul lor, la acea vreme, și o spune mai ales, existența celor patru biserici ortodoxe vieneze, într-una dintre acestea, Biserica Ortodoxă *Învierea Domnului și „Sf. Ap. Andrei”*, fiind găzduit și grupul nostru, al scriitorilor mureșeni, chiar de *Ziua Limbii Române* a anului 2024. Îmi amintesc cu câtă căldură sufletească ne primise gazda, preacucernicul părinte profesor Nicolae Dura, și ce activități culturale, de înaltă clasă, se înfiripaseră în capela/ sala de întâlniri

culturale de la demisolul bisericii, unde nu pătrundea nici canicula de afară, dar nici eventuala „dușmănie”, cum spune Vasile Alecsandri. În frumoasa sală de conferințe a bisericii, într-o atmosferă de îndestulare sufletească, în care au avut loc cuvântările noastre și ale gazdelor, alături de lansări de carte, am vorbit despre limba română și despre sufletul românesc, simțindu-ne ca acasă. De fapt, am fost chiar acasă, pentru că toți sfinții reprezentați în icoane erau cu noi, în chip nevăzut și, alături de ei, imaginile celor care nu ezitaseră niciodată, să contribuie la bunăstarea acestei biserici dreptmăritoare, simbol al credinței noastre strămoșești, să devină tot mai frumoasă și mai prosperă. Erau cu noi și cei care au pus umărul la ridicarea statuii lui Mihai Eminescu – simbol al chintesenței spirituale românești în fața bisericii – nu departe de carosabil.

La revenire din capitala austriacă, scriindu-mi impresiile despre sejurul de la Viena, nu întâmplător îmi intitulasem articolul care avea să apară în revista *Cadran-Jurnal Mureșean nr. 8/ 2024* de la Tg. Mureș, *Vieneza rotundă a plopilor aprinși*.

Sigur că metafora „plopilor” se referea nu doar la acei „stâlpi românești”, pe care se sprijină cerul Vienei, de cel puțin 300 de ani încoace, ci și la „plopilor aprinși”, aflați încă în viață, fără de care, poate, noi nu am fi avut ocazia să serbăm, atât de plini de mândrie, *Ziua Limbii Române* a acestui An al Domnului, 2024: Emil Hurezeanu, Laura Hant, Andreea Dincă, Dan Toma Dulciu și, nu în ultimul

rând, unul dintre autorii prezentei cărți, pr. Profesor vicar Nicolae Dura. Ca niște temerari purtători ai torțelor arzânde, încredințate de antecesorii lor, care, în vremuri, când nu era tocmai așa ușor să îți manifesti românismul printre străini „într-una dintre patriile noastre reale și imaginare de largă, dar și intimă reziliență și rezonanță” (p.8), cum opinează Emil Hurezeanu în incipitul cărții, au menținut flacăra sufletului nostru românesc, pentru a fi predată, așa cum se cuvine, următorilor „plopilor aprinși”.

Așa cum precizează în cuvântul său din incipitul cărții, *Să le urmăm exemplul!*, Mitropolitul Serafim, „Dumnezeu ne cheamă să arătăm lumii virtuțile cu care ne-a înzestrat” (p. 7), Cel de sus ne cheamă tot timpul, să fim alături de înaintașii virtuțoși, „minunați și memorabili compatrioți ai României moderne” (p. 11). Să fim alături de părintele profesor dr. Nicolae Dura care, așa cum bine precizează acad. prof. dr., Ioan Aurel Pop „se nevoiește cu biserica și cu turma departe de țară” (p. 13) și care, alături de toți „acești minunați și memorabili compatrioți, ctitori și zidari ai României moderne” (p. 11), îmbogățeste, împreună cu istoricul din Graz, Dorin-Ioan Rus, patrimoniul cultural românesc, cu acest neasemuit *odor*.

Prin urmare, această carte contribuie la consolidarea culturii românești, nelăsând „să se scufunde în uitare viața de odinioară, adică viața care a fost prezent pentru trăitorii ei” (p. 15), veritabilele roțițe într-un uriaș angrenaj al spiritualității românilor de pretutindeni.

Câtă poezie, atâta copilărie...

Copiii vin mereu către noi, fie direct, fie prin speranțele noastre. Poetul stă și el la intersecția vremurilor și-i întâmpină. Nicolae Băciuț dedică nepoatei sale Nicola o carte de versuri limpezi, *Alfabetul unui alfabet*, apărută la Editura Vatra veche în anul 2023. Are și un mesaj pentru destinatar, nepoata Nicola, ea va trebui să ducă mai departe alfabetul poetic, pornind de la acest abecedar subiectiv, dar relevant... Deschiderea este maximă, și, cum afirmă autorul în prefață, a trebuit să se „îmbunătățească”, să intre în mintea cea de toate epocile a copilului, să fie bunicul liniștit și înțelept care știe cum merg lucrurile în copilărie... Deși nu are un moto ales, putem alege din prefață câteva fraze reținute din scrierile lui Gaston Bachelard: „Copilăria durează toată viața. Ea se întoarce mereu pentru a însufleși sectoare mari ale vieții de adult. Poeții ne vor ajuta să găsim copilăria vie din noi, această lume permanentă, durabilă, de neclintit” (p.5). Cuvintele sunt de prisos, fiecare din noi păstrează misterul copilului care am fost, e una dintre forțele care ne susțin pe cărările vieții.

Tema sunt *literele alfabetului*, ele reprezintă ființe vii, au o istorie personală care se leagă de istoria fiecăruia din noi, oameni mari visându-se copii, alfabetul făcându-i pe cei mici oameni mari, cu responsabilități și perspective nebănuite. Literele se pot metamorfoza în cuvinte, cuvintele pun în mișcare mecanismele zilei, ziua se face mai luminoasă. Este o mare victorie pentru un copil momentul în care, deslușind cuvintele, literă cu literă, poate încheia mesajul, poate realiza că adevărul din afara lui este și adevărul din ființa lui. Iată biruința, iată victoria...

Nicolae Băciuț ia în serios demersul său, nu se joacă, este un mod de a ajuta mintea unui copil să prindă esențele, să se deprindă cu ele, să accepte disciplina ca pe o cheie a succesului. Fiecare literă are mirajul ei, aduce noi informații, sedimentează primele informații, ajută copilul să facă un pas peste

limitele sale, să realizeze că o lume îl așteaptă, una pe care o poate cuceri. Este o lecție despre devenirea omului și revenirea lui la primele zile ale Creației, momentul în care Dumnezeu a dat liber omului să dea nume lucrurilor. Poetul o face tandru, cu delicatețe, cu răbdare, cu bucurie. Este secretul poeziei. Cultura cea mare se revarsă în cultura semnelor de fosfor, la limita în care poate un copil accesa viața. Și omul adult poate prinde ceva din lumea uitată, din lumea pierdută, din lumea miraculoasă a copilăriei.

Litera A, ființă vie, intră în Jocul cel Mare: „Iar când Jocul Lumii/Mari e Năvod/ în Ochi de Păpușari,/ tu Răsari și-ndată Sari/ să te dai pe-un Tobogan” (p. 7).

Și ultima literă oferă resursele puse la dispoziție nouă în această lume, cele pozitive, acelea care dau energii: „Z devine zăcământ/ pentru orișice cuvânt;/ Z nu devine zestre/ e lumina la ferestre/ sau petala de zambilă/ zâmbet într-un colț de filă” (p. 61).

Complicată devine lecția pentru literele mai puțin folosite în timpul zilelor, dar ele au farmecul și atracția lor. Literele preluate din lumea cea mare în care am intrat: „Y e un V schimbat/ poate chiar un I ratat/ orișicât a alergat/ nimeni nu l-a agreat” (p. 59). Este sugestia erorilor din viața noastră, a celor care ne fac să ne oprim din alergat, din goana nebună după „un timp al nostru”...

Plonjonul în lumea virtuală se face cu W, o literă cu amprentă

universală: „WWW e Internet,/ strânge visele-n buchet/ W e wagnerian,/ când se crede muzician/ W e-un watt numai putere/ mută erele din ere” (p. 55). Copilul află ceva despre Walhalla, despre Waterloo, puncte de atracție în geografia istoriei. Sigur, vine și week-end, un cuvânt folosit uzual de oamenii mari, după toate războaiele lumii, pe care le-a dus de-a lungul unei săptămâni, cu timpul carnivor.

Trebuie să ai fantezie pentru a accepta limitele, ritmul, rima; întoarcerea la clasicism și rigoare, îl presează pe poet, omul adult, să iasă în lumea literară cu noi semne pentru ceilalți, o dragoste cu dimensiuni spirituale. El inventează de dragul copiilor, se lasă dus de val, realizează noi fraze, noi definiții, noi stări. Unele sunt și pentru uzul celor mari, o întoarcere la lumea băntuită de lumini: „J e soră la un frate”; „C e iarăși la început/ la-nceput fiind cuvântul”; „H e harababură/ dar nu e lipsit de Har”; „I te duce și te aduce/ I e trunchi pentru o cruce”; „K se crede că-i bărbat/ fiindcă are-un kilowatt” etc. Ritmul și rima, muzicalitatea versurilor, toate ajută la percepția mesajului transmis, amprentarea lui în gândurile curate, capabile să învețe.

Poetul are și o definiție pentru poet: „S, când vine de la Scie,/ deja este poezie” (p. 43).

Cartea este însoțită de desene, de lecția de caligrafie, atât de necesară în vremurile de acum, fiecare literă are poezia ei, pe o pagină, cu demnitatea de a rămâne în *alfabetul unui alfabet*. De fapt, Nicolae Băciuț ne transmite și spaima poetului în fața lumii virtuale, cea care generează o realitate paralelă, pentru aceasta se pune întrebarea dacă un copil este pregătit: „Mă înspăimântă gândul că ar putea să dispară scrisul de mână, în explozia tehnicii informatice” (p. 6).

Putem concluziona, după cum afirmă autorul: „Câtă copilărie, atâta poezie, câtă poezie, atâta copilărie” ... (p. 5).

CONSTANTIN STANCU

***Nicolae Băciuț, *Alfabetul unui alfabet*, versuri pentru copii, 62 pagini, Târgu-Mureș: Editura Vatra veche, 2023.**

URMELE PAȘILOR - ARIPĂ VISÂND

5.

Când vă îndemn să râdeți, nu o fac "să vă râdeți pe voi". problema râsului e prea serioasă și nu cred că mulți au vorbit despre ea. Ea cred că ar trebui studiat la lăcătușeria interioară și medicală a omului la cursurile de teologie morală. Opusul râsului nu e plânsul, ci o armată întreagă de boli ale întinericului, mai numeroase decât cele pe care le vedem în filmele medievale de cucerire ale cetăților. Dar ce este râsul în sine? De ce râdem și când râdem? Omul poate fi distrus în interiorul lui de opușii râsului - frica, angoasa, disperarea și tot felul de necazuri. Când toate vin asupra lui nu-i rămâne decât urletul înainte de moarte al celui învins. Porțile cele mai puternice ale cetății umane sunt speranța. Cel atacat studiază cum și unde va găsi răspunsul ieșirii. Și comandantul armatei a văzut o zare de capcană a inamicului. Acesta, care e necazul întruchipat, se trezește în luptă, pierdut, deoarece adversarul necazului se ascunde după o plasă nevăzută a hazului în care nicio armă nu o penetrează pentru că hazul aparține spiritului. Gluma, hazul, râsul sunt modalități ale spiritului de a rezolva ecuația neprevăzutului. O glumă este o capcană la care trebuie să te "prinzi", iar dacă nu te-ai prins înseamnă că puricii spiritului au sărit pe lângă tine, dar pe tine nu te-au înțepat. Să fie clar, râsul, ca exteriorizare luminoasă a spiritului, terapeutic, ca destindere tămăduitoare, e diferit de extremele lui, râsul sarcastic, plin de răutate și venin, sau hăhăitul de țoapă masculină, sau feminină. Râsul nevinovat are în el ceva sacru. Un copil care râde face soarele să lumineze mai strălucitor și poate spăla răutatea lumii și murdăria inimii. Dacă îi studiem mecanismele, precum roțițele unui ceas, observăm că râsul este o scăpărare inteligentă de lumină pe muchiile de diamant ale spiritului. Omul se întâlnește cu un "dincolo" și trebuie să-i rezolve ecuația. O rezolvă și se destinde, sau nu, iar atunci se închistează și se lasă strivit de nesiguranța și frica necunoscutului. Râsul normal al omului este ceva diferit de cel sarcastic plin de otravă și de cel comercial al americanului, care râde mânzește. V-ați întrebat cum râde mînzul? Când eram mic l-am întrebat

pe prietenul meu să-mi spună și într-o zi mi-a descoperit taina. Spre deosebire de maică-sa Madame Iapă care trăgea câte-un hi-hi-hi de pârâiau grinzile cerului, mititelul a încercat și el ceva, dar arătându-și toți dinții încleștați a creat în mine sentimente confuze, fie că m-a amenințat că dacă nu mă ostoio să mă muște, fie să mă certe că nu mi-am spălat dinții aseară. De acest zâmbet m-am lovit pe viu când am venit în 1970 în Amerika. Toți îmi zâmbeau că mă cruceam și eu ce se întâmplă cu mine. De la atmosfera sumbră și agresivă a omului sărac și schimonosit sufletește, de la un: "Treci dracului la coadă, măgarule!" la: "May I help you, Dumitru?" era ceva ca de la cer la pământ. Toată lumea zâmbea la mine. Eu mai prostuț credeam că până când și casieritele nu mai pot de dragoste pentru mine. Opreau totul, nu începeau să taxeze, până nu-mi găsea privirea și atunci zâmbeau până la urechi și după ce mă întrebau "How are you?" își începeau treaba. Până într-o zi, când pe o casierită a strigat-o colega și aceasta s-a întors fără masca zâmbetului de serviciu. Ce urât e omul care se prefacă și-ți arată toată impudica goliciune a spiritului! Repet, râsul e ceva bun, în normalitatea lui firească, dar poate deveni și păcat prin perversitatea lui: "sau nebunește a răs". Adevărul aproape întotdeauna doare. În înțelepciunea lui, Horațiu (Quintus Horatius Flaccus 65-8 î. H) vorbind de Mecena, care a ajutat pe mulți, spunea că: "Ridendo dicere verum" (A spune râzând adevărul) "Nu vreau, continuă el, ca un lucru atât de seamă să ți-l arăt șuguind, cum face glumețul adesea. totuși nimic nu mă oprește să spun adevărul râzând. Ca dascălii ce ades cu duhul blândeții dau dulciuri la copii, ca să-i facă să învețe alfabetul." (I. Berg, idem, ibidem, pg. 351) Mai aproape de noi, oare cine a zis, Moliere, sau Jean de Santeuil?, că "Ridendo castigat mores" (Râzând

criticăm obiceiurile, moravurile). Deci, râsul poate fi și o sculă în pedagogie și educație și nu urletul și bățul. Mi-aduc aminte că aveam o tov. profă la Dărmănești că atât de mult țipa și ne ciomăgea cu indicatorul de hartă că un coleg mai mare ca mine mi-a spus pe dealul Măguricii unde mergeam cu vacile la păscut: "Mitrel, de mâna mea moare!" Adevărul e că nu a murit, dar două săptămâni a lipsit, iar când s-a întors, încă era desfigurată la gură. Când încerca să țipe îmi amintea de acel zâmbet sardonice, sau de mînzulețul meu. Eu nu eram atât de agresiv, dar nu eram nici prost să mă las bătut. Fugeam prin toată clasa și ea după mine ca o zgrițuroaică, și eu fuga și ea fuga, Ichimeeee, oprește-te! și ichimul, nu și nu. Punea o mână în șold: Vino aici, derbedeule! și derbedeul găfâind îi răspundea cuviincios: Nu vin tovarășa profesoară, că mă bați! Și iar se pornea și mai dihai după mine țipând din fundul plămânilor de strigoaică: Oprește-te, banditul! ȘI banditul cerea armistițiu: Iartă-mă, tovarășa învățătoare, că nu mai fug! Vino aici, puciosule, să te învăț minte! Și puciosul încăpățânat nu venea și, uite așa, ne târguiam până când suna blagoslovitul clopoțel.

Încercase într-o oră și bietul Gavrilă din Joseni să mă imite și să scape prin fugă de urgia indicatorul de hartă. A început să fugă și ea a strigat: "Pe el!" și la comanda ei s-au ridicat doi vlăjgani repenți și l-au prins pe nefericitul care a încercat să evadeze. Ca să nu se creeze un precedent a poruncit să-l pună pe bancă și ea să-l bată. Gavrilă era vâcar și avea pantaloni din suman. Unul îl ținea de mâini, cu capul în jos, celălalt de picioare și când a lovit cu indicatorul tovarășa Protopopescu, odată s-a ridicat un nor de praf, de parcă era norul călăuzitor al lui Moise prin pustia Sinaiului. La a doua lovitură soarele s-a întunecat tăria, și tovarășa Protopopescu tușind de se ținea de burtă, a renunțat și a plecat înjurând pe bulgărește. Era în vremea când la toate aveam 10, numai la matematică și purtare aveam 5 prin mila celorlalți profesori.

Deci, râdeți de mine cât vreți. Dar eu tot încăpățânat am rămas și nu mă las până nu vă conving de limba păsărilor și a apelor, limbi pe care oamenii le înțelegeau la începutul lumii.

DUMITRU ICHIM

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII
De la romani la români
pledoarie pentru latinitate
(XIV)

**Prima revigorare internă a
conștiinței romanității românilor**

În mod curios pentru cei mai puțin cunoscători sau pentru aceia influențați încă de anumite prejudecăți, prima reafirmare a romanității și unității românilor în Epoca Modernă timpurie nu au făcut-o românii transilvăneni, ci românii moldoveni. Mirarea este sporită și de distincția care se mai face în spațiul public extern între moldoveni și români, distincție pe care mulți dintre românii din țară și chiar dintre moldovenii din Republica Moldova o socotesc ridicolă și minoră. Aceasta este însă sistematic cultivată de către unii străini, mai ales în Răsărit, dar și de către unii români din Republica Moldova, moștenitori ai educației (propagandei) sovietice sau stimulați spre a o răspândi și susține. Românii din țară tratează superficial această deosebire inventată, pentru că orice om știe că toscanii sunt italieni, că saxonii sunt germani, că normanzii sunt francezi, că toate națiunile au ramuri locale și regionale. La fel, moldovenii, muntenii, oltenii, ardelenii, bănățenii sunt români și nu poate să existe nicio contradicție între unii și alții. Ca urmare, suntem și una și alta, nu doar una sau doar alta, cam în felul în care un locuitor al Bavariei este deopotrivă bavarez și german. Această dihotomie falsă dintre români și o ramură a romanității este, însă, mai primejdioasă decât se poate crede, pentru că sapă încet și sigur la rădăcinile unității naționale. De când există pe scena internațională Republica Moldova, confuzia se răspândește cu repeziciune și în Occident, pentru că „statalitatea” creează identitate (mai ales acolo unde, precum în Franța, statul se confundă cu națiunea și naționalitatea sau etnia cu cetățenia). Din moment ce patria lui Eminescu este România („Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie./ Țara mea de glorie, țara mea de dor?”), iar Eminescu este poet național și în Republica Moldova, cum să se poată vorbi de moldoveni ca popor deosebit de acela al românilor? Este lipsit de orice logică. Eminescu, moldovean,

născut în nordul Moldovei, este român și *punctum*.

De exemplu, sunt invocați uneori, pentru justificarea moldovenismului și a diferențelor regionale dintre diferitele „țări românești”, cronicarii Grigore Ureche și Miron Costin sau marele creator pre-iluminist Dimitrie Cantemir, primul român ales membru al unei prestigioase academii străine (cea din Berlin). Or, niciunul dintre aceștia nu a susținut că apartenența lor la regiunea (țara) Moldovei îi determină să nu fie români. Dimpotrivă, toți au arătat că, moldovenii fiind, erau români. Cu alte cuvinte, mesajul lor este următorul: toți cei „de neamul moldovenilor” sunt români, cam în genul în care saxonii sunt germani sau în care toscanii sunt italieni.

Iată ce spune Grigore Ureche: „Rumânii, câți să află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm se trag”; el știa (pe la 1600) și că în Transilvania „mai multu-i țara lătită de români decât de unguri”¹². Mult mai detaliat și mai documentat este Miron Costin: „Așa și pentru neamul acesta [al nostru], de care scriem, din țările acestea, numele său drept și mai vechi este *român*, adevă rămlean, de la Roma. Acest nume <vine> de la descălecatul lor de la Traian, și cât au trăit <românii>, până la pustiirea lor de pe aceste locuri <deschise> și cât au trăit în munți, în Maramureș și pe Olt, tot acest nume l-au ținut și îl țin până astăzi, și încă mai bine muntenii decât moldovenii, că ei și acum zic Țara Rumânească, ca și *românii* cei din Ardeal. Iar străinii și țările dimprejur le-au pus acest nume de *vlah*, de la *vloh*, cum s-a mai pomenit, <iar> aceste nume de *valeos*, *valascos*, *olah*, *voloșin* tot de străini sunt puse, de la Italia, căreia îi zic *Vloh*. Apoi, mai târziu, turcii, de la numele domnului care a închinat țara întâi la turci, ne zic *bogdani*¹³, <iar> muntenilor *caravlah*, grecii ne zic *bogdanovlah*, muntenilor – *vlahos*. Iar acest nume, *moldovan*, este de la apa Moldovei, după al doilea descălecat al

¹² Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția a II-a, de P. P. Panaitescu, București, 1958, p. 131-132.

¹³ Este vorba aici nu de numele domnului, ci al dinastiei (Bogdani sau Bogdănești) sub care, la un moment dat, țara a fost închinată turcilor.

acestei țări, de la Dragoș vodă.¹⁴ Și muntenilor, ori cei de pe munte – *munteni*, ori cei de pe Olt – *olteni*, că leșii¹⁵ așa le zic *molteani*. Deși prin istorii, și în graiul străinilor, și între ei înșiși, cu vremurile, cu veacurile, cu înnoirile, <românii> au și dobândesc și alte nume, doar acela care este numele vechi stă întemeiat și înrădăcinat, <adică> *rumân*, cum vedem. Că, măcar că ne chemăm acum moldoveni, dar nu întrebăm: „știi moldovenește?”, ci „știi rumânește?”, adică rămlenește; puțin nu este ca *știs romanife*, pe limba latină. Stă, dar, numele cel vechi ca un temei neclătinat, deși adaugă ori vremile îndelungate, ori străinii adaugă și alte nume, însă cel ce-i rădăcină nu se mută. Și așa este și acestor țări, și țării noastre, Moldovei, și Țării Muntenesci: numele cel drept din moși-strămoși este *român*, cum își cheamă și acum locuitorii din țările ungurești, și muntenii țara lor și cum scriu și răspund cu graiul: *Țara Rumânească*”¹⁶. Miron Costin a scris „De neamul moldovenilor” și nu „De neamul românilor”, tocmai fiindcă voia să demonstreze că moldovenii sunt români. La Grigore Ureche și Miron Costin, romanitatea și unitatea românilor merg mână în mână, se completează și se potențează reciproc.

Acad. IOAN AUREL POP

¹⁴ Primul descălecat era considerat cel al romanilor, conduși de împăratul Traian.

¹⁵ Numele medieval în limba română al polonezilor. Aceștia din urmă le ziceau locuitorilor Moldovei „valahi”, iar celor din Țara Românească „multani” sau „moltani”, iar țării „Multana”, derivare probabilă de la „Muntania” (fiindcă numele de „Valahia” sau „Țara Valahă” era deja dat de ei Moldovei). Este și acesta un semna al unității medievale a românilor, percepute ca atare de vecinii polonezi.

¹⁶ Miron Costin, *Opere alese. Letopisețul Țării Moldovei. De neamul moldovenilor. Viața lumii*, ediție de Liviu Onu, București, 1967, p. 156-157.

De la refugiu la deportare

Mărturii ale refugiaților din
Basarabia și Bucovina
(III)

EUGEN NĂILESCU

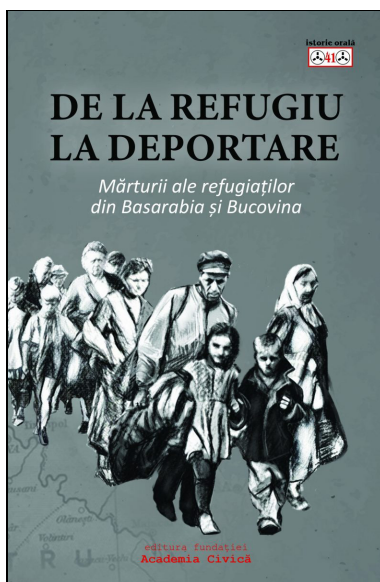
*Hai să ne schimbăm numele să
scăpăm de Comisie*

Eugen Năilescu: Eu, Năilescu Eugen, m-am născut în 1932, în comuna Alexandreni, satul Țiplești, județul Bălți, Basarabia. Alexandreni era un târg evreiesc care avea pe lângă el șase sate. În acel târg erau 90% evrei, majoritatea negustori de cereale și blănițe de miel de Caracul, și 10% probabil erau polonezi, la noi li se spunea mazuri, și erau căruțași. Școala primară am făcut-o în satul natal, în Țipli-cești, 4 clase, ba clasa a II-a am făcut-o de două ori pentru că în 1940 terminasem clasa a doua și când ne-au ocupat în vara lui '40 sovieticii, în anul școlar următor a fost o dispoziție că toată lumea repetă clasa precedentă și am făcut din nou clasa a II-a la ruși, vorbire în limba română și scrisul cu litere slavone. În anul școlar '43-'44 am făcut prima clasă de liceu la Liceul teoretic „Ion Creangă” din orașul Bălți, dar deja în martie au încheiat mediile cum au putut pentru că la 21 martie 1944 am plecat cu căruțele. Am fost 14 familii, dintr-un sat de 180 de familii, care am plecat cu căruțele către România.

Angela Bilcea: Povestiți-mi despre părinții dvs.

E.N.: Părinții mei se numeau Sâlnicu Pan-telimon, tata, și Agafia, mama. Erau agricultori. Tata a avut 20 ha de pământ, dar când s-a căsătorit o soră a mea mai mare, care n-a făcut studii superioare, toți ceilalți am făcut studii, i-a dat ei cu ocazia măritişului 4 ha și a rămas tata cu 16 ha de teren, atât. De confesie suntem ortodocși. Străbunicul meu împreună cu tatăl lui au venit din nordul Basarabiei, dinspre Hotin, și au înființat satul. Ion Sâlnicu avea doi băieți, Andrei și Leonte, noi ne tragem de la Andrei. Străbunicul meu Andrei fiind mai înstărit s-a căsătorit cu o fată înstărită, la care îi spunea Năiloaia, și în felul ăsta și lui îi spunea lumea Nă-ilă... Andrei Năilă, ăsta e străbunicul. Bunicul, Gheorghe Năilă în acte era Gheorghe Sâlnicu, pe urmă tata, Pantelimon Sâlnicu sau Pantelimon Năilă. Acum noi suntem Năilescu.

R.: Povestiți-mi despre refugiu

din Basarabia.

E.N.: În 1940 când s-a anunțat cedarea Basarabiei, fratele cel mare, Alexandru Năilescu, ca-re terminase Dreptul de doi ani de zile, s-a dus notar în comuna Ochiul Alb, în Basarabia. El știa ce înseamnă Uniunea Sovietică și a hotărât să fugim. La noi în Basarabia lumea era necunoscătoare, nu erau aparate de radio, presa nu funcționa cum trebuie, primeau ziare învățătorul și popa când și când, nu se știa ce e comunismul. În schimb se știa că în timpul ocupației rusești, țariste, s-a trăit bine cu ăia. Au fost perioade lungi când nici nu se luau impozite pe pământ, adică a fost bine cu rușii. Deci nu știa lumea ce e cu sovieticii, doar cei care au învățat puțină carte. Fratele cel mare a venit repede din comuna unde era notar, a venit acasă și s-au sfătuit să plece în România el cu fratele Dumitru, care era în ultimul an la Liceul teoretic din Chișinău, și cu mine. Au stabilit așa: „Ne întâlnim mâine seara în gară la Ungheni și de acolo trecem Prutul!”. A pus tata caii la o căruță mai ușorică și am fugit repede până la Ochiul Alb, de unde frate-miu să-și ia niște acte și eu cu fratele cel mare să ne urcăm în tren să mergem la Ungheni, dar când am ajuns acolo s-a anunțat că granița s-a închis. Convenția între guvernul român și Moscova a fost cum că pe 28 iunie să se închidă granița la nu știu ce oră, dar ei au închis granița cu două zile mai devreme, deci ne-am întors acasă. Toamna când a început anul școlar fratele avocat s-a făcut învățător, fratele celălalt s-a dus la liceu la Bălți, că era mai aproape, dar

fiind cunoscut în județ îl chema aproape zilnic, îl întreba, îl chestiona, îi făcea zile grele și atunci s-a dus iar la Chișinău.

Dumitru, când s-a dus la Chișinău, s-a hotărât cu niște colegi să treacă totuși Prutul în România. Au fost la un coleg care locuia într-un sat pe malul Prutului să vadă bine terenul și într-o zi în '40 au încercat să treacă. A fost unu care a zis: „Haide domnule! Plecăm în seara asta!”, celălalt: „Nu, mai stăm o noapte, plecăm mâine!” Țăla unu a trecut și a reușit, pe ăilaltii vreo cincisprezece, în a doua noapte, i-a decimat, poate să fi scăpat unul, doi, dar pe cei mai mulți i-a împușcat. Pe fratele meu l-a împușcat și n-a mai putut să fugă mult, l-a prins și l-a închis. A trimis scrisori din arest, dar a început războiul, i-a luat și i-a dus în Rusia. Mai târziu am făcut cerere la Procuratură și am primit răspuns că a fost arestat în decembrie 1940, condamnat și executat în august 1941.

R.: Ați început să povestiți despre cele 14 familii din sat, cum ați pornit cu căruțele...

E.N.: Am plecat pe 21 martie 1944, într-o dimineață.

Au ieșit la marginea satului toți cei care trebuiau să plece. Țin minte cât timp oi trăi că după ce a înhamat tata caii și totul era încărcat, tata s-a așezat în genunchi în curtea noastră cu fața către răsărit, și-a făcut cruce, a pupat pământul, s-a ridicat, a dat bice la cai și am ieșit. La marginea satului, unul dintre săteni a ținut o cuvântare către cei rămași spunându-le: „Rămâneți sănătoși, să dea Dumnezeu să ne mai vedem. Noi, nu vă supărați, plecăm că știm ce ne așteaptă dacă rămânem aici!” Lumea s-a adunat la marginea satului să vadă ceva neobișnuit, nemaivăzut, cum lasă omul totul și pleacă.

Noi eram destul de înstăriți, pe lângă pământ familia noastră, care era cea mai înstărită din sat, avea o locomobilă la treier, cu batoză pentru cereale, batoză pentru porumb, pluguri cu două brazde, boi, cai, mă rog, oameni gospodari. Și am plecat încet, încet...

**Interviu realizat de
ANGELA BILCEA**

**aprilie 2011 (Memorialul Victimelor
Comunismului și al Rezistenței -
Centrul Internațional de Studii
asupra Comunismului, Arhiva de
Istorie Orală, interviul nr. 3122)**

Asterisc

O seară de vis

Cu ocazia Sărbătorii Naționale a României, Excelența Sa, Doamna Simona-Mirela Miculescu, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar, Delegată Permanentă a României la UNESCO a organizat marți 26 noiembrie 2024 un concert cu soprana Leontina Văduva acompaniată de pianistul Cătălin Răducanu. O seară minunată, care a reunit o asistență numeroasă la sala Colonne din Paris. Recitalul binecunoscutei și apreciatei soprane române, organizat cu sprijinul Departamentului pentru românii de pretutindeni. Acesta face parte din proiectul « Tournée de rêve » în cadrul căruia au fost organizate concerte și la Lausanne (Elveția), Roma (Italia) și București. Programul care a cuprins arii din operele compozitorilor Rossini și Jules Massenet, melodii create de Ravel, Kurt Weill, Kosma... a încântat publicul. Acesta a apreciat și melodiile care au făcut turul lumii ale interpretei de neuitat, Edith Piaf : « Non, je ne regrette rien, La vie en Rose, La foule... » Din program nu a lipsit bineînțeles muzică populară românească, melodii din repertoriul Mariei Tănase (« Cine iubește și lasă, Butelcuța mea... ») sau romanța « Nu se poate » a compozitorului Henry Mălineanu cântată altădată de Ioana Radu. Un recital îndelung ovaționat de public care s-a terminat cu celebra « Sanie cu zurgălăi », un șlagăr fredonat în lumea întreagă. Programul interpretat cu pasiune și mare sensibilitate de soprana Leontina Văduva, acompaniată de Cătălin Răducanu, un pianist virtuos, a încântat auditorii.

După studii la Conservatorul din București, sub îndrumarea profesoarei Arta Florescu, soprana română a debutat pe plan internațional în 1986 la Teatrul Capitole din Toulouse (Franța) în Manon de Jules Massenet. Rolul, devenit una dintre cele mai dragi cărți de vizită, a purtat-o spre debutul londonez de la Royal Opera House Covent Garden, etapă care i-a adus prestigiosul premiu Lawrence Olivier (1988). Cu o carieră internațională desfășurată la înalt

nivel artistic pe mari scene lirice ale lumii că Opera "Bastille" și "Theatre des Champs Elysees" din Paris, "Covent Garden" din Londra, "Teatro alla Scala" din Milano, "Staatsoper" din Viena, "Metropolitan" din New York, Leontina Văduva și-a câștigat un loc binemeritat în galeria marilor voci ale liricii internaționale, impunându-se prin performanțe remarcabile. Stabilită în Franța, țară care a adoptat-o de la bun început, și care i-a acordat în 1999 titlul de Chevalier des Arts et des Lettres, iar câțiva ani mai târziu, pe cel de Officier des Arts et des Lettres, Leontina Văduva a devenit rapid una dintre cele mai bune ambasadoare ale repertoriului francez interpretând magistral rolurile Micăela, Antonia, Julieta și Mireille pe cele mai importante scene ale lumii. Rolul debuturilor în Statele Unite ale Americii (San Francisco, 1996, Metropolitan Opera, New York, 2000) a fost Mimi din "Boemă" lui Puccini. Printre dirijorii cu care a colaborat de-a lungul timpului se numără James Conlon, Șir Colin Davis, Alain Lombard, Șir Charles Mackerras, Zubin Mehta, Riccardo Muti, Kent Nagano, Antonio Pappano, Michel Plasson și Carlo Rizzi.

Absolvent al colegiului Național de Arte "Dinu Lipatti" și al Universității Naționale de Muzică din București, la această din urmă finalizându-și studiile de licență,

master și doctorat în muzică clasică la secția pian principal, pianistul Cătălin Răducanu a câștigat numeroase concursuri naționale și internaționale, având ocazia să susțină recitaluri solo în Ungaria, Franța, Italia. A participat la cursuri de măiestrie susținute de Gabriel Amiraș, Cristian Beldi, Imre Rohmann, Tunde Kurucz și mulți alții. A participat ca interpret la pian și țambal și în proiecte interdisciplinare precum La steaua... Cuvinte, necuvinte și Aplauze pentru poet... pe scenă. În anul 2024 a făcut parte din proiectul Aplauze pentru poet pe scenă... în Italia, care a avut rolul de a duce poezia românească în mijlocul celei mai mari comunități de români din afară țării. Din anul 2022 este pianistul grupului Violoncellissimo condus de Marin Cazacu, cu care a realizat turneul național anual Clasic la puterea a treia - Violoncellissimo, dar și mai multe concerte în străinătate. În 2023 a devenit protagonistul proiectului artistic intitulat Un artist, un pian și un țambal - clasic, jazz, folclor. În prezent este lector universitar la UNMB.

Seara pariziană a avut un mare succes grație gazdei, Doamna Ambasador Simona-Mirela Miculescu, care și-a primit invitații cu mult suflet și mare bucurie. O seară minunată pe care publicul nu o va uita...

ALEXANDRA SCHERER

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

Slava lui Dumnezeu nu aduce frică

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în pastorală pe care ați oferit-o bănaștenilor la praznicul Nașterii Domnului din 2023, ați evocat atmosfera din câmpul Betleemului, unde se aflau păstorii cuprinși de frică atunci când un înger li s-au adresat: „Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul.” (Luca 2, 10). Aceste cuvinte constituie și mottoul pastoralăi.

Înaltpreasfințitul Ioan: Aceste cuvinte au fost rostite de un înger păstorilor din Betleem, care erau de strajă noaptea, împrejurul turmei lor (cf. Luca 2, 8). De unde teama păstorilor care erau oameni pașnici și blânzi, precum turmele lor de oi? Nu venise la ei un tâlhar să le facă vreo pagubă, venise un înger de Sus, din înaltul cerului „și slava Domnului a strălucit împrejurul lor” (Luca 2, 9). Iată care a fost starea acestor păstori la întâlnirea cu un înger și la vederea slavei lui Dumnezeu. Nu la Templu se arată slava lui Dumnezeu, ci în câmp, păstorilor. Și astfel Peștera din Betleem devine Noul Templu al lui Hristos și tron Îi va fi ieslea.

Păstorii văd, alături de îngerul care le-a adus vestea Nașterii Mântuitorului, mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 14) Această pace adusă de oastea cerească va cuprinde inimile păstorilor, le va alunga teama și ei se vor îndrepta spre Noul Templu, Peștera, unde Îl vor afla pe Cel vestit de înger, pe Iisus Hristos Domnul.

Slava lui Dumnezeu nu aduce frică, ci binecuvântare și pace. Slava lui Dumnezeu îi va întări și ei vor fi primii pământeni care au văzut aievea plinirea profețiilor din *Vechiul Testament*.

Iată la ce inimi a bătut Hristos când a venit în lume! La inimi smerite ca ale Fecioarei Maria și ale păstorilor. Hristos Își întemeiază noua Sa Împărăție, aici, pe pământ, pe temelii smereniei. Arhanghelul Gavriil îi spune Fecioarei Maria: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu” (Luca 1, 30). Răspunsul Preacuratei a fost: „Fie mie după cuvântul tău!”

(Luca 1, 38). Atât Preasfânta Fecioară, cât și păstorii, primesc cele vestite lor și cred în cuvântul îngerului.

Dar cine oare pune început smereniei? Însuși Fiul lui Dumnezeu Care coboară pe cel mai umil tron: ieslea din Peștera Betleemului. Ce împărat I-ar fi oferit tronul său lui Hristos? Niciunul. Celor smeriți a venit Hristos să le ofere dar: iubirea Sa și un loc în Patria Cerească.

Pentru Irod cel Mare, Hristos va rămâne Negăsitul.

Bucurați-vă toți cei care L-ați găsit în ieslea din Peștera Betleemului pe Fiul lui Dumnezeu Întrupat!

Părintele Dumitru Stăniloae ne-a lăsat scrise aceste cuvinte: „Prin întruparea Sa ca Om, Hristos ne-a făcut accesibilă comuniunea cu Sine ca Dumnezeu” (Teologie Dogmatică Ortodoxă, vol. 2, pag. 30). Vedem că, în fața unui înger, atât Fecioara Maria, cât și păstorii, au fost cuprinși de teamă, însă, în fața Fiului lui Dumnezeu, Unul din Sfânta Treime Întrupat, nu le-a fost teamă. Nu avem nicio mențiune că păstorii ar fi fost cuprinși de teamă când au intrat în Peșteră și au văzut Pruncul și pe Mama Lui. De asemenea, magii, când au ajuns la Betleem, „s-au închinat Lui” (Matei 2, 11). Iată, prin Întruparea Sa, Hristos face să dispară teama de Dumnezeu.

Să nu vă fie teamă de iubirea lui Dumnezeu! Lui Satan și îngerilor lui să le fie teamă de Hristos, nu nouă, celor botezați în numele Sfintei Treimi, căci pentru noi a venit Hristos azi în lume: să ne ridice din robia morții.

Cel mai fidel Prieten al nostru

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, știm că Hristos a făcut apostoli din pescari și a făcut mucenici din păgâni, dar ne punem întrebarea: din noi oare ce va face?

Îps. Ioan: Prin învățătura Sa, Hristos a făcut din pescari apostoli și din păgâni, mucenici. Dar ziceți: Din noi ce va face? De vom împlini Sfânta Sa Evanghelie, va să ne facă sfinți pentru Împărăția Cerurilor.

Praznicul Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos ne pune în față Întruparea Iubirii lui Dumnezeu și Jertfa Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră. Îngerul le descoperă păstorilor adevărata identitate dumnezeiască a Pruncului Ce S-a născut: „Că vi S-a născut azi Mântuitor Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David” (Luca 2, 11). Ei cred și așa Îl vor mărturisii oamenilor: „Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre Acest Copil” (Luca 2, 17).

Câți vor fi crezut în cuvintele spuse de păstori? Nu știm, dar cu certitudine că Fecioara Maria a crezut ce i-a spus Îngerul, căci zice Sfântul Luca: „Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa” (Luca 2, 19). N-au crezut fiii lui Israel în cuvintele profeților, în cele ale îngerilor, ale păstorilor și nici în cuvintele lui Hristos. A întemeiat Hristos o Biserică plină de Martiri și Sfinți, o Biserică în care ne-am născut și noi prin botez. Cât mai crede lumea azi în Evanghelia lui Hristos? Nu cumva se îndreptă spre niște ideologii care promit automântuirea?

Să rămânem tari în credința primită prin Evanghelie de la Părinții Bisericii lui Hristos. Să rămânem frați în Hristos cu păstorii și cu toți cei care în smerenie trăiesc Evanghelia lui Hristos. Nu vă temeți de iubirea lui Dumnezeu și să nu vă rușinați de Cel mai fidel Prieten al nostru, Hristos: „Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului se va rușina, când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a sfinților îngeri” (Luca 9, 26).

Praznicul Nașterii Domnului dă sens vieții noastre în istorie. Creștinismul îl întoarce pe om la Creatorul nostru Care nu dorește să călătorim în această viață către nicăieri. Creștinism înseamnă întoarcere, trezire și iubire. Hristos ne spune să ne întoarcem la El pe cărarea stelelor, pe cărarea pe care au călătorit magii conduși de stea, de lumină. Hristos ne-a lăsat și nouă Evanghelia Sa, care este o stea ce luminează calea celor care Îl caută pe El și călătoresc spre Cer.

Omul, aici, pe pământ, se vremuiește, pregătindu-se pentru lumea cea desăvârșită și neveștejită. Să nu refuzăm ziua de mâine, căci Dumnezeu l-a rânduit pe om să rostuiască pământul. Timpul se→

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

odihnește în noi, el nu are port, el poate ancora doar în veșnicie.

Omul este un suspin al maicii sale și-l naște pentru veșnicie. O, fericite mame ale suspinelor, mame de martiri și sfinți, binecuvântarea cerului să fie peste voi! Ochii mamei sunt două izvoare care nu seacă niciodată. Mama este izvor de lacrimi și de iubire!

Să fim ca luceafărul de dimineață, blânde candelă în lumea pe care întunericul păcatului vrea s-o cuprindă.

L.C.: Vă rog, Părinte Mitropolit, ca, după ce ați vorbit atât de convingător despre Praznicul Nașterii Domnului, să transmiteți cititorilor, fii duhovnicești ai Înaltpreasfinției Voastre, câteva sfaturi duhovnicești și binecuvântări.

Îps. Ioan: Iubiți frați care sunteți în suferință, rog pe Bunul Dumnezeu să vă aducă mângâiere și să vă întărească să vă puteți duce cu nădejde crucea suferinței. Sfântul Apostol Pavel ne spune: „*Ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare și răbdarea încercare și încercarea nădejde*” (Romani 5, 3-4). Rămâneți în această nădejde, cu ea să vă mângâiați în suferință și în necazuri. Cu ea să vă legați de Biserica lui Hristos: „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul sau strâmtorarea sau prigoana sau foametea sau lipsa de îmbrăcăminte sau primejdia sau sabia?*” (Romani 8, 35). Iar în *Cartea Apocalipsei*, Sfântul Ioan Teologul zice: „*Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții*” (Apocalipsa 2, 10).

Iubiților, așezați la căldura inimii voastre creștinești pe toți cei necăjiți. Mângâiați pe cei deznădăjduiți, ocrotiți-i pe cei fără adăpost. Salvați-i pe cei tineri, pe care, acum mai mult ca oricând, îi pândește la tot pasul umbra morții albe.

Dragi tineri, iubiți-L pe Dumnezeu! Iubiți-vă părinții și țara care este *un animis cu multe sfinte moaște*. Aceasta este moștenirea pe care o avem de la strămoși, însă de mâine va fi pe umerii voștri. Fiți înțelepți și treji, căci vi se încredințează un mare odor: credința în Dumnezeu și țara care nu sunt de negociat, ci de apărat.

Iubiți fii duhovnicești, fiți dar de bucurie semenilor voștri! Maica Domnului, rugămu-te, ocrotește a noastră țară!

Alegorii

Mă plimb prin gândurile toate
Ca un curat izvor de munte,
Fără surprize alăturate
Și fără multe neștiute.

Că toate curg în largul vremii
Fum străveziu la stele dus,
Prea speriate și pierdute
Pe drumul lung dinspre apus.

Iar când în pragul dimineții
Tu crezi că toate au pierit,
Întoarce-te în drumul vieții
Cel căutat spre răsărit.

Pe-al zilei prag de stai o clipă
Te vei mira că se aud
Cum bat lovite de-o aripă
Nisipuri ridicate-n sud!

Întoarce-te și fă-ți o cruce,
Ascultă al naturii acord,
Și mergi pe drumul ce te duce
Spre negăsitul sfinx din nord!

Colind

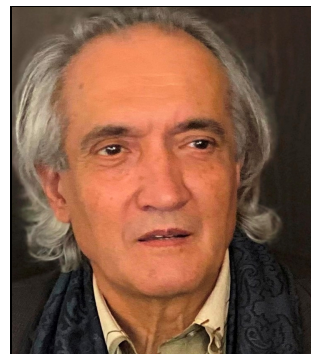
Veniți colindătorilor,
Veniți încă o dată,
Că astăzi a sosit Domnul Isus!
Iar Dumnezeu ne iartă
De orișice greșeală
Și ne-a trimis pe Pruncul cel de Sus!

Veniți colindătorilor
Poarta e larg deschisă
Și suflete așteaptă vesel cânt!
Iar Dumnezeu Preasfântul
Cu voi colindă iarăși
Spunându-ne că e cu noi oricând!

Veniți colindătorilor
Colinda voastră-i sfântă
Și Dumnezeu sosește iarăși viu!
Iară copii veseli
Așteaptă-n nerăbdare
Să-și spună cântecul pe care-l știu!

Melancolie

Nu căuta urmele pașilor tăi,
ei au plecat demult înaintea ta
și îți desenează drumurile
pe care vei merge:
meandrele dealurilor toamna,
răsăritul stelelor și a lunii
în toiul gerului care îi urmează!
Apoi toată tevatura
izbucnirii noii vieți
în desenul cârdurilor de cocori
și strigătelor inconfundabile
ale păsărilor de pe baltă.

Doar răsăritul soarelui de vară
sus pe coama dealului din Prislop
te poate face să uiți ce ai fost
sau ce vei fi
luminându-ți prezentul!

O, Prunc Preasfânt

Din negura vremurilor
Te-ntorci Stăpân biruitor
Și-n noaptea de Crăciun cobori.
O, Prunc Preasfânt! O, Prunc
Preasfânt!

Când ai ales sărac sălaş,
Puțin în lume și-a rămas
Ca tu-ntre noi să faci un pas.
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

Păstorii te-adorau în cor,
La fel suflarea vitelor
Și universul stelelor.
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

Iar Craii de la Răsărit
Tămâie, smirnă-au dăruit
Și aur pentru Cel Slăvit.
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

Și Vei veni în veci de veci
Cu noi Crăciunul să-l petreci,
S-alungi pustiurile reci!
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

În casa noastră-acum răsari,
Prea Sfinte pentru noi apari
Și-n fața vieții fă-ne tari!
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

Căci Tu ești Soare-al sorilor,
Ești Sufletul sărmanilor,
Speranța Înțelepților!
O, Prunc Preasfânt ! O, Prunc
Preasfânt !

ȘTEFAN GHIOC

ÎNVIEREA (IISUS HRISTOS)

(I)

Dumnezeu a creat pe **îngeri** (stelele, 17 Fiii lui Dumnezeu, 18 Veghetorii Cerului) cu însușiri dumnezeiești: **viață veșnică** și cu **Duhul lui Dumnezeu (Duhul Sfânt)**. În urma căsătoriei **îngerilor căzuți (vegheatori)** cu fiicele oamenilor, îngerilor căzuți li s-a luat Duhul Sfânt și viața veșnică, deoarece aceștia au devenit **trupuri** sau **oameni**: «Și a fost că după ce au început oamenii a se înmulți pe pământ și li s'au născut fiice, **fiii lui Dumnezeu**, văzând că fiicele oamenilor sunt frumoase, și-au luat dintre ele soții, care pe cine și-a ales. Dar Domnul Dumnezeu a zis: „**Duhul Meu nu va rămâne pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup; așadar, zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani!**”» (Facerea 6, 1-3).²⁰ Dumnezeu o spune adresându-se și Veghetorilor cerului sau îngerilor căzuți: «Fiind sfinți, plini de duh, cu viață veșnică, v-ați spurcat cu sângele femeilor, și ați născut (copii) cu sângele cârnii, și asemeni copiilor

17. **Stelele** sunt numite *mimixcoatl* (*șerpii-nori*) în miturile aztece, pentru că *Mixcoatl*, zeul Stelei Polare, s-a multiplicat în ele, **acestea existau mai dinainte și, pe vremea aceea serveau drept hrană Soarelui**. Apud: JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri*, vol.3, P-Z, Editura Artemis, București, 1995, p.239.

Stelele sunt într-adevăr **serpi**, iar *Mixcoatl*, **Șarpele de nor**, este zeu al stelelor și al numerelor. Noi ne vom referi doar la **VENUS=LUCIFER** sau **SATANA**, care este **Steaua Dimineții**, dar și **ȘARPELE CEL VECI** (*Apocalipsa* 20, 1), și care este **fiul Aurorei**. „**LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ** are o semnificație specială. **Roșu, vestitor al renașterii perpetue a zilei (principiu al veșnicei reînnoiri), luceafărul este simbolul însuși principului vieții**. În această calitate îl slăvesc indienii preriei”. (*Idem*, p.239).

18. Pentru interpretarea noțiunii „**Fiii lui Dumnezeu**”, vezi și: *SEPTUAGINTA*, vol.1, Volum coordonat de: CRISTIAN BĂDILIȚĂ, FRANCISCA BĂLTĂCEANU, MONICA BROȘTEANU, DAN SLUȘANSCHI, în colaborare cu pr. IOAN-FLORESCU, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, Iași, 2004, nota de la *Geneza* 6,2, p.67-68.

19. **Îngerii** sau „**copiii cerului**”. Vezi și: *Cartea lui Enoh*, Traducere din etiopiană, note și comentarii: R. H. CHARLES, Cuvânt înainte: W. O. E. OESTERLEY, Traducere și îngrijire ediție: ALEXANDRU ANGHEL, Editura Herald, București, 2010, nota 2, p.37 și p.45-53.

20. *BIBLIA SAU SFANTA SCRIPTURA*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte **TE-OCTIST** Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, **BARTOLOMEU VALERIU ANANIA**.

oamenilor ați poftit carnea și sângele {precum} cei care mor și pier»²¹ (*Cartea lui Enoh* XV, 4) și «**Dar voi erați {înainte} ca niște duhuri, trăind veșnic, cât toate neamurile lumii. Și de aceea nu v-am dat soții, căci sălașul duhurilor cerului este cerul.**» (*Cartea lui Enoh* XV, 6-7).

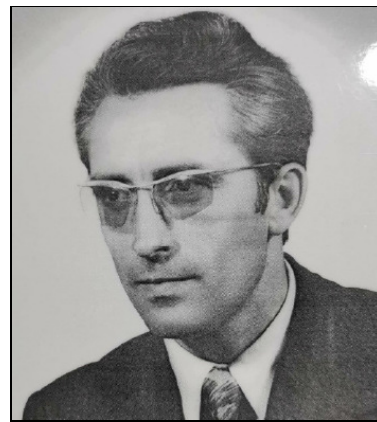
Primul om, Adam, asupra căruia s-a suflat **duh de viață**, putea alege între **viața veșnică**, dacă ar fi mâncat din **pomul vieții** [«Și a zis Domnul Dumnezeu: „**Iată, Adam a devenit ca unul din Noi, cunoscând binele și răul. Și acum, ca nu cumva să-și întindă el mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci...**”»]. (*Facerea* 3, 22)] din grădina raiului sau grădina desfătării, și **moarte**.

Omului îi lipseau cele două însușiri dumnezeiești: **viața veșnică și Duhul Sfânt**.

Prin întruparea lui Iisus Hristos, care propovăduia Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu, se promitea **viața veșnică** în această împărăție: «**Pe cel ce se leapădă de Mine și nu primește cuvintele Mele, are cine să-l judece: cuvântul pe care l-am grăit, acela îl va judeca în ziua de apoi: pentru că Eu nu de la Mine am grăit, ci Tatăl, Cel ce M'a trimis, El Mi-a poruncit ce să spun și să grăiesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică. Așadar, ceea ce grăiesc Eu: precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa grăiesc.**» (*Ioan* 12, 48-50).

Cealaltă însușire dumnezeiască: **Duhul Sfânt**, va fi insuflat apostolilor în seara zilei de v'ntăi a săptămânii (*du-minica*), după **învierea lui Iisus Hristos**: «**Atunci Iisus le-a zis iarăși: „Pa-ce vouă! Așa cum Tatăl M'a trimis pe Mine, tot astfel și Eu vă trimit pe Voi”. Și zicând acestea, a suflat**

21. Vezi: *Cartea lui Enoh*, nota 1 și 2 de la p.52: „Aici se face deosebirea între **spiritual și etern**, pe de o parte, și **trupesc și trecător**, pe de alta. **Îngerii, fiind eterni**, nu aveau nevoie de înmulțire pentru a-și păstra spița, astfel pofta lor făcându-i să își părăsească sfera în care locuiau. Vina lor le-a crescut o dată cu rezultatul acestei uniri nefirești: uriașii nelegiuți. Omul, fiind muritor, nu a păcătuit prin înmulțirea spiței sale – GS” și „Unirea interzisă dintre îngeri și fiicele oamenilor dă naștere unei monstruoase rase de uriași, cu puteri spirituale și dorințe pământești. Astfel, din acești uriași, când vor muri, vor ieși duhuri rele, adică demoni care vor trăi pe pământ. Mai mult decât atât, acești demoni nu vor fi întemnițați precum îngerii căzuți și nici omorâți precum trupurile muritoare ale uriașilor. Cf. Iustin, *Apol.* ii. 5; tert, *Apol.* xxii. Lact. *Instiit.* ii. 15 consideră că demonii nu sunt altceva decât îngeri malefici”.

asupra lor și le-a zis: „Luați Duh Sfânt!, căroră le veți ierta păcatele, li se vor ierta, căroră le veți ține, ținute vor fi”». (*Ioan* 20, 21-23).

Învierea este foarte importantă pentru om, deoarece abia atunci va primi însușirile dumnezeiești: «**Că la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu.**» (*Matei* 22, 30). Ca și îngerii, trupul omenesc va avea **viață veșnică**, unii se vor bucura veșnic de prezența lui Dumnezeu, iar alții se vor chinui veșnic pentru păcatele comise.

Înainte de **Înălțare**, la patruzeci de zile după **Înviere**, Domnul nostru Iisus Hristos le promite apostolilor că **ii va boteza cu Duh Sfânt**: «**Și'n timp ce era împreună cu ei le-a poruncit să nu se'ndepărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui „pe care ați auzit-o de la Mine; că Ioan a botezat cu apă, dar voi veți fi botezați întru Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile”».** (*Fapte* 1,4-5). Apostolii au fost **botezați cu Duh Sfânt și foc** la împlinirea perioadei de cincizeci de zile de la Paști, la sârbătoarea prin care era celebrat legământul dintre Dumnezeu și Israel și înnoirea legământului: «**Și când a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună la un loc. Și fără de veste s'a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. Și limbi ca de foc li s'au arătat împărțite, și, au șezut pe fiecare din ei. Și s'au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi.**» (*Fapte* 2, 1-4).

Prof. EUGEN MERA

22. «**Ioan le-a răspuns tuturor, zicând: „Eu unul vă botez cu apă, dar vine Cel ce este mai tare decât mine. Căruia nu sunt vrednic să-l dezleg cureaua încălțămintelor; Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc”».** (*Luca* 3, 16).

Catedrala „Sfinții Împărați” din Bălți

- Poartă a Cerului, între două lumi
Ctitoria Episcopului Visarion Puiu

În urmă cu câțiva ani, cu ocazia unei documentări despre arhimandritul Melchisedec Dumitriu, măstăcănean de-al meu, îmi căzuse în mână informații inedite despre Catedrala din orașul Bălți, ctitoria Episcopului Visarion Puiu. Cu tot cititul, îmi doream să pășesc în somptuoasa Ctitorie în orașul Bălți, locaș zidit cu multa jertfă a tânărului Episcop Visarion Puiu (27 februarie 1879, Pașcani, Iași + 10 august 1964, satul Viels-Maison, Aisne, la nord de Paris)²³, pe vremea când Basarabia dintre Prut și Nistru redevenise parte a Moldovei istorice, după unirea din 27 martie/ 8 aprilie 1918 cu Țara Mamă - România, un pas important, pentru ca la 1 decembrie 1918, să fie înfăptuită Marea Unire a Regatului României cu Transilvania.

Într-o zi, toridă, din vara lui 2023

Joi, 27 iunie 2024, într-o zi toridă de vară, am poposit la Bălți, în modestul și cochetul sediu administrativ al noii și vechii Episcopii de Bălți, continuatoarea Episcopiei Hotinului, unde Preasfințitul Părinte Episcop Antonie ne-a fost gazdă ospitalieră. Din binecuvântate pricini, am participat într-o delegație a Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe din România - Filiala Galați, alături de prof. univ. Lucia Balint, președinta, la invitația suratei din stânga Prutului. Ne-am bucurat de frumusețea și entuziasmul care pluteau în aer, la a IV-a ediție Festivalului de Port Popular „Iia românească în fiecare casă”. O manifestare itinerantă, care are darul de a redescoperi și a aduna toată frumusețea satului și a sufletului românesc și creștinesc din istorica Basarabie, într-un efort de întoarcere la rădăcini a comunităților românești dintre Prut și Nistru din jertfitoria România Mare.

Organizatorii manifestării au fost: Societatea Femeilor Ortodoxe din Bălți, președintă Liliana Lungu, în parteneriat cu Asociația pentru Conservarea Patrimoniului Cultural din Bălți, Episcopia de Bălți și

Direcția de Educație și Cultură Fălești, un proiect cultural susținut financiar de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova. Locul întâlnirii românilor a fost în bulevardul Burebista nr. 10, acolo unde - cu un an în urmă - a fost pusă piatra de temelie a unui paraclis, parte a viitoarei Catedrale, necesară ca aerul noii și vechii Eparhii de Bălți.

De la Preasfințitul Părinte Antonie aflăm că așezarea Crucii viitorului paraclis s-a făcut la 1 decembrie 2023, la împlinirea a zece ani de la reluarea activității Episcopiei de Bălți, aflată în jurisdicția Mitropoliei Basarabiei, revigorată de Patriarhia Ortodoxă Română, în 1992. Sfântul Altar va face parte din viitorul Ansamblu Episcopal Bălți, care cuprinde: Sediul episcopal, Centrul pastoral-cultural, Clopotniță, Agheasmatar, Monument. Sfântul Altar va avea hramurile „Duminica T tuturor Sfinților, Sfântul Ierarh Nicolae” și „Sfântul Ierarh Nectarie de la Eghina”. Pentru zidire, fonduri nu sunt, la fel ca acum un veac în urmă, când Episcopul Visarion Puiu ducea grija zidirii Catedralei din Bălți. Există sprijinul părintelui arhimandrit Nicodim Gheorghiiță, starețul de la Mănăstirea Hadâmbu din Arhiepiscopia de Iași, prezent la sărbătoarea din 27 iunie 2024, manifestare desfășurată pe locul viitorului Ansamblu Episcopal din Bălți.

„Ne punem speranța în bunul Dumnezeu pentru a avansa lucrările la zidirea viitoarei Catedrale a Episcopiei de Bălți, continuatoarea fostei Episcopii a Hotinului, reînființată de vrednicul de pomenire Episcop Visarion Puiu, în 1923, imediat după făurirea României Mari, pe jertfa înaintașilor noștri”, ne amintește Gazda...

Deși, se fac demersuri de zeci de ani pentru revenirea patrimoniului bisericesc din timpul Episcopului Martir

Visarion Puiu Eparhiei de Bălți, deocamdată, soluțiile trenează. Mitropoliei Basarabiei i-a fost recunoscută legitimitatea, la CEDO, dar de patrimoniul lăsat de Episcopul Visarion Puiu și urmașii săi beneficiază eparhia subordonată Patriarhiei ruse...

Urmașia Episcopiei Hotinului, în istorie

Episcopia de Bălți este urmașa de drept a fostei Episcopii a Hotinului din străbuna și înstrăinată Basarabie, care a fost înființată la mijlocul veacului al XVIII-lea, după ce cetatea istorică a fost ocupată de turci, în urma bătăliei de la Stăniilești - 1711, doi ani mai târziu (în 1713) Hotinul devenind raia. O vreme eparhia a supraviețuit sub Mitropolia Proilaviei, primul Episcop hirotonit, la 1767, fiind Amfilohie Hotiniul, un ierarh cărturar²⁴, învățat și cu studii, pare-se, la Academia din Kiev. O vreme, fosta eparhie a Hotinului a fost desființată, o altă vreme a fost „mărul discordiei” dintre Mitropolia Proilaviei, aflată sub otomani, și cea de la Iași, care își revendica jurisdicția istorică și geografică.

Basarabia este una dintre cele mai încercate provincii românești, în vechime, parte a Moldovei lui Bogdan, apoi a Voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt (1457-1504)... Până la intrarea în componența Imperiului rus, eparhiile din teritoriul dintre Prut și Nistru depindeau, în mare parte de administrația românească. Astfel, cetățile Lăpușna, Orhei și Soroca erau în jurisdicția Episcopiei Hușilor, cele din nord țineau de Mitropolia de la Iași, iar cele din sudul Basarabiei, parte numită Bender - cu Fălciu, Cahul, Tigheciu - țineau de Mitropolia Proilaviei (a Brăilei, din greacă), în vremea când Brăila era sub turci.

Pentru aducere aminte, în spațiul istoric Basarabii, prin veacuri trecute, au fost zidite din jertfa domnilor și boierilor nenumărate mănăstiri: Căpriana, Vărzărești, Ismail, Hâncu, Hârbovăț, Hârjauca, Țigănești, Saharna, Condrîța, Curchi, Tabăra, Răciula, Hirova, Frumoasa, Japca, Dobrușa, Călărășanca, Coșilauca, Suruceni și altele²⁵.

În 1812, Basarabia a trecut de la austrieci sub Imperiul rus, →

MARIA STANCIU

²³ Pr. Eugen Drăgoi, *Arhimandritul Visarion Puiu, documente inedite (1908-1907)*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2005, p.8.

²⁴ Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, Ed. Trinitas, Iași, 2006, pp. 412-413.

²⁵ Enciclopedia Ortodoxiei Românești, p. 67;

potrivit unui tratat ruso-turc, încheiat la București în 16 mai 1812, iar după Marea Unire (din 27 martie/ 8 aprilie 1918 și 1 decembrie 1918), activitatea sa a fost reluată și reorganizată sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române.

Astfel, în 8 martie 1923, sub păstoria Episcopului Visarion Puiu, fosta Episcopie a Hotinului reînvie, prin înființarea Episcopiei de Bălți. La distanță de un an de la așezarea în scaunul de Episcop, vrednicul Ierarh Visarion Puiu a început una dintre cele mai importante lucrări din toată slujirea sa, cum va mărturisi el însuși, peste ani. A pus piatra de temelie la Catedrala Episcopală din Bălți cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, în 15/28 septembrie 1924. Însuși Episcopul Visarion va zugrăvi din cuvinte și simțăminte, jertfa, încercările și biruințele din anii petrecuți în Eparhia Hotinului, care au fost „cei mai frumoși ani ai vieții mele, pusă în slujba Bisericii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru zidirea sufletească a poporului ce am păstorit... Luptând cu greutate în inertele unei întemeieri de episcopie, am gustat și bucuriile atâtor realizări, ce ne-au mângâiat mult sufletește...” Toate acestea „poate ca o rasplată a muncii pusă în slujba Bisericii Sale, în această latură de țară, aflată în vecinătatea haosului și primejdiei bolșevice de peste Nistru”²⁶.

Peste un alt veac de la istoricul eveniment, în vara anului 2023, la zece ani de la reluarea activității, Preasfințitul Părinte Antonie a pus temelie nouă vechii eparhii, prin așezarea pietrei de temelie la viitoarea Catedrală din orașul Bălți, cea zidită de Episcopul Visarion Puiu fiind „prizoniera” unor decizii din vremurile nedrepte de după 1940-'44, astăzi, ținând de Episcopia aflată sub jurisdicția Patriarhiei ruse.

Între întâlnirea cu Părintele Episcop Antonie și deschiderea Festivalului de Tradiții din Bălți, am dat fuga la frumoasa Catedrală a orașului Bălți, Cătorie a dragostei de Dumnezeu a vrednicului de pomenire Mitropolitul Visarion.

Un simbol pentru orașul Bălți, dar și pentru Moldova dintre Prut și Nistru, această catedrală a fost prima zidire care avea menirea de a fi un simbol al

jertfei celor căzuți în Primul Război Mondial, cum preciza Principele Carol al II-lea, la ceremonia de punere a pietrei de temelie, în 1923, o Poartă a Cerului, care de ieri și până astăzi, în viitor, stă de veghe între două lumi, a noastră și a lui Dumnezeu...

Adăstăm în Catedrala lui Visarion Puiu, care străjuie în orașul de negustori Bălți, de un veac de la punerea pietrei de temelie și de nouăzeci de ani de la sfințirea din 1934, în timpul păstoririi aceluiași vrednic Episcop Visarion. Biserica are plan triconc și îmbină elemente ale stilului bizantin cu cel neobizantin. La exterior, cupolele, acoperite în albastru, par o prelungire a cerului pe pământ.

Intrăm în Catedrală printr-un pridvor generos, cu două niveluri, susținut de arcade semicirculare, sprijinite de coloane în torsadă... Interiorul, ca și exteriorul, somptuos. În vremea ateistă Catedrala a fost închisă... A fost pictată în anii din urmă, după ce a fost deschisă și pusă la dispoziția Eparhiei aparținătoare Patriarhiei Moscovei, deși din 1990-1992, Mitropolia Basarabiei face demersuri pentru restituirea patrimoniului zidit cu jertfă de înaintași... Nu am avut voie să facem fotografii în interior, ne-am mulțumit cu ce am trăit, cu ce am văzut. Are o pictură care pare ternă, parcă și Sfinții sunt întristați, apăsăți. O atmosferă care este departe de bucuria și lumina care străbăteau la început, cu mai bine de un veac în urmă...

Entuziasmul din toamna lui 1924

La punerea „petrelor de temelie”, în 15/28 septembrie 1924, pentru zidirea Catedralei, capelei și reședinței episcopale din Bălți, a fost mare entuziasm, potrivit relatării ierodiaconului Laurențiu Busuioc, doctor în Teologie, publicată în periodical Biserica Ortodoxă Română, în ediția din noiembrie 1924²⁷. Orașul de negustori nu mai văzuse așa pregătiri din 1921, când trecuse pe acolo însuși Regele Ferdinand-Întregitorul.

În toamna lui 1924, marele oaspete la istoricul eveniment a fost Patriarhul Damianos al Ierusalimului, care revenise pe pământul românesc după o absență de două sute de ani de la vizita unui patriarh al Țării Sfinte, pe la noi.

De o vârstă înaintată, prezența „bărânului Patriarh” - însoțit de Dositei al Sevastiei - trecea drept misiune imposibilă, relatează cronicarul. Nu lipseau Mitropolitul Primat Miron Cristea, Mitropolitul Pimen al Moldovei, fost Episcop al Dunării de Jos, Episcopul Lucian al Romanului, Arhiepiscopul Gurie al Chișinăului, care a întâmpinat alaiul în vechea Catedrală „Sfântul Nicolae” din orașul negustoresc Bălți.

De la gară și până la locul viitoarei Catedrale, „poporul - care nu credea că Patriarhul Ierusalimului poate veni la Bălți - se închina respectuos Sanctității Sale, iar elevii școalelor aruncau în cale flori și rămurele de frunze din pomi”²⁸.

Un alt oaspete a fost Principele Carol al II-lea, care a ajuns în jurul orei 11.00, venind cu un alt tren. Plus „poporul” credincios al lui Hristos din „zece sate din apropiere”, țărani care erau înveșmântați în frumoasele haine de sărbătoare, scrie cronicarul.

Periodicul patriarhal consemnează că după sfințirea locului, Episcopul Visarion Puiu i-a recomandat - Patriarhului de Ierusalim - pe protosinghelul Melchisedec Dumitriu și protos. Gherasim Grecu, pentru a fi avansați la rangul de arhimandriți, cei doi ajutându-l pe vrednicul Episcop de Bălți să pună început Eparhiei de Bălți.

Patriarhul Damianos al Ierusalimului însuși a binecuvântat Crucea înfiptă care marca viitorul Sfânt Altar, o „Poartă a Cerului”, cu hramul „Sfinților Împărați Constantin și Elena - care sunt și patronii Capitalei București”. A urmat citirea actului de sfințire, așezat - potrivit rânduielii de sfințire a Casei Domnului - la temelia viitoarei Catedrale, „peste care Principele Carol al II-lea pune cimentul tradițional, iar Patriarhul Damianos, mitropoliții și episcopii stropesc cu apă sfințită”²⁹.

Prințul Carol al II-lea a vorbit despre jertfa soldaților români căzuți în Primul Război Mondial, care se încheiasă de puțin timp, Altarul din Bălți fiind unul al biruinței. Este de maximă actualitate mesajul princiar...

„Iată, noi zidim biserici, înainte de a ridica cazărmi și o fabrică de tunuri. Și dacă, alături de noi, un popor mare se distruge prigonind credința și→

²⁶ Mitropolit Visarion Puiu, *Însemnări din viața mea*, ediție, note și addenda de Dumitru Stavarache și Gheorghe Vasilescu, Editura Doxologia, Iași, 2014, pp. 90-91.

²⁷ Ierodiacon Laurențiu Busuioc, doctor în Teologie - „Solemnitatea punerii petrelor fundamentale ale Catedralei, capelei și reședinței episcopale din Bălți”, BOR, anul 42, nr. 11, noiembrie 1924, p. 687.

²⁸ Biserica Ortodoxă Română, anul 42, nr. 11, noiembrie 1924, p. 687.

²⁹ BOR, p. 688.

LUMINI ȘI UMBRE

Lui Andrei

Mare și dumnezeiesc e harul
de-a te naște Poet
poți schimba tot pe lume
prin cuvinte.
Nu uitați cuvintele
unele durează o veșnicie;
din Cuvinte poți să faci țărini albine
miere
lumină pâine apă umbră și fiere
soare râuri munți mări copii fluturi
și multe alte lucruri
poți picta
făpturi drăgălașe.
Cuvintele
se nasc nu ca să moară
ci alte lumi să dureze
în ipostaze necunoscute.
Poetul

e cel care așează în structuri nebănuite
luminile și umbrele solare
deseori pe pânze nemuritoare
Poetul
e cel care dă veșnicia verbelor
și înțelepciune oamenilor.

CITIND TINERI POEȚI

Citindu-i pe tinerii poeți polonezi,
pe optzeciști: Pawlak, Musial,
Polkowski,
Maj, Niemiec și alții
am ajuns la concluzia că n-am nevoie
de lentile noi
să văd lumea cea nouă.
Pretutindeni oamenii nu fac decât
ceea ce știu mai bine:
își schimbă orientările
nu și năravurile.

Tot o frunză rămânem.
Depinde când și unde cădem.

Vântul nu ne poartă
decât în neant.

ieulie 2003

NICOLAE MĂREȘ

Catedrala „Sfinții Împărați” din Bălți

→ *necistind bisericile, noi ridicăm alta”...*

Cât entuziasm în cuvântul de
întărire rostit de Mitropolitul Primat
Miron Cristea... „*Vechile alcătuiri ale
unei stăpâniri străine au dispărut. S-a
sfărâmat zidul care-i despărțea pe
frați. Astăzi, neamul românesc răsuflă
larg în noile granițe și începe să
zidească - pe temelia străbunilor -
altare mărețe ca semn al păcii și al
civilizației. Hotinul a fost și înainte
străjerul credinței și neamului nostru
și tot așa trebuie să rămână în viitor*”.

Au urmat la cuvânt și alți înalți
oaspeți, dar ne rețin cuvintele
întriripate ale Episcopului Visarion
Puiu care sublinia că după Marea
Unire de la 1 decembrie 1918, s-a pus
în orașul Bălți „*un semn vădit al
stăpânirii noastre naționale. Căci
dacă împărați și tronuri se schimbă
ori se sfarmă, credința totuși rămâne
izvorul vecinic din care omenirea va
sorbi mereu puteri noi de viață, iar
zidurile bisericesti dăinuiesc în ciuda
vremurilor și a tuturor curențelor po-
trivnice lui*”. După sfințirea Catedra-
lei din Bălți, înalta adunare soborni-
cească a pornit spre „o ridicătură”, din
fața gării Pământeni (cum s-a mai
numit orașul Bălți), unde a fost sfințit
locul pentru Biserica episcopală și a
fost pusă temelia viitoarei reședințe a
Episcopiei de Bălți...

*La o sută de ani de la acest
eveniment istoric, Episcopia de Bălți -
care și-a reluat activitatea cu mai bine
de zece ani în urmă, ca structură a*

Mihai Șerbănescu

Mitropoliei Basarabiei aflată în
jurisdicția Patriarhiei Ortodoxe
Române - *se confruntă cu același
probleme de acum un veac în urmă...*

Și de n-ar fi credința, nădejdea și
dragostea, am părea cu toții mai săraci
decât la mijlocul veacului al XVIII-
lea, pe când Amfilohie, primul Episcop
al Episcopiei Hotinului, sufragana
Mitropoliei Proilaviei - hirotonit pe la
1767 - scria cu amar într-o scrisoare
adresată arhimandritului Zosima,
starețul Lavrei Pecerska din Kiev, că:
Daniil al Proilaviei i-a încredințat
„*puțina episcopie di păstorire a roabei
ceițăi a Hotinului, între care oaia
petrece dimpreună cu lupul*”³⁰...

³⁰ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii
Ortodoxe Române*, vol. II, Editura „Trinitas”,
Iași, 2006, p. 412.

Providențiale ziceri ne-a lăsat
necunoscutul vlădică Amfilohie al
Hotinului, adevărate și dureroase, în
același timp.

După înființare, Eparhia lui
Amfilohie a durat relativ puțin, până
prin 1775, când ținutul fostei
Episcopii a Hotinului a intrat în hora
marilor interese imperiale, trecând sub
jurisdicția canonică a Episcopului
Dosoftei al Rădăuților, când partea
aceea de Moldovă a intrat sub
stăpânirea austrieilor. După acest an,
eparhia revine sub jurisdicția
Mitropoliei Proilaviei, mitropoliții
Proilaviei purtând o vreme și titlul de
„ai Hotinului”. Între 1788-1792, după
cucerirea Hotinului de către austriei,
Eparhia Hotinului a intrat în
componența noului Episcop de
Cernăuți, ne spune părintele
academician Mircea Păcurariu. Cert
este că a fost mereu la mijloc, în jocul
marilor puteri...

„De la Nistru pân' la Tisa,
Tot românul plânsu-mi-s-a,
Că nu mai poate răzbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân' la Mare
Vin muscalii de-a călare,
De la mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin...”

Vizionare descrieri... Adevărată și
nedreaptă poveste, care pare nesfârșită
de veacuri, dar trăită și înfruntată de
stră-strămoșii noștri, conștienți că -
împotriva tăvălugului vremii - e
nevoie de întărire în credința moșilor
și strămoșilor noștri și a conștiinței de
neam din veac în veac...

Rememorări

Crăciunul anilor '50

Viața anilor '50 în România nu era nici ușoară, nici lipsită de pericole și greutate. Poate că tocmai de aceea oamenii încercau prin diverse sărbătoriri și petreceri să alunge spaima terorizantă a dictaturii lui Stalin. Iar când mă gândesc în urmă la felul cum părinții mei împreună cu grupul lor de prieteni, intelectuali de toate vârstele și religiile, își organizau sărbătorile de Crăciun, oricât de idilice ar părea amintirile și descrierile mele, în spatele lor se poate ghici hotărârea oamenilor care au străbătut acele timpuri de a nu lăsa răul să se instaleze în viața lor.

Pregătirile pentru sărbători începeau cu așa numita *Curățenie mare* de la sfârșitul lui noiembrie, când, timp de două zile, toată casa era răsturnată. Mobilele erau mutate dintr-o cameră într-alta, perdelele de la geamuri lipseau iar de sub paturi ieșeau jalnic la iveală obiecte necunoscute. Excitata de dezordine, mă cățaram pe scaunele puse cu picioarele în sus peste fotolii și mă jucam de-a circul. Mâncarea improvizată se servea prin diverse colțuri ale casei, nu în sufragerie ca de obicei. Cărțile se perindau de colo-colo iar eu descopeream autori noi, consumând la un colț de masă macaroane cu sos de roșii. Casa se umplea de miros de petrosin pentru curățatul și lustruitul parchetului. Ordinea se restabiea apoi treptat, perdelele apretate își recăpătau locul la ferestrele șterse cu ziare și frigul din casă (*lăsați ferestrele deschise, să iasă mirosul!*) se domolea făcând loc unui calm binefăcător.

Cu câteva zile înainte de Crăciun se preparau cozonacii. Într-un lighean imens femeia frământa aluatul cu pumnii dându-i formă de plapumă. Spre regretul meu, aluatul nu era lăsat să arate ca o plapumă, ci era continuu întors. Ligheanul era plasat apoi lângă calorifer pentru ca aluatul să se umfle, după care cozonacii erau dați pe deasupra cu ou și puși la copt. Nimeni n-avea voie să guste din ei, ci doar din cele câteva brișe preparate din același aluat. Cozonacii erau lucioși pe deasupra, cu excepția celui în formă de pește, la care burta era lucioasă, nu solzii! M-a frământat de-a lungul anilor remedierea acestei anomalii, dar n-am găsit soluția.

Sărbătorirea cu pom se făcea la

Alina rând 1 centru, Veronica rând 2 dreapta, cu bolerou, Toma, rând 3 dreapta

prietenii părinților mei, care aveau o fetiță de vârsta mea, **Alina Diaconu** (devenită astăzi cunoscută scriitoare argentiniană, dar și membră a USSR).

Cum casa lor era încăpătoare, se adunau acolo nu numai copiii cu părinții lor, ci și o mulțime de adulți fără copii, scriitori, doctori, avocați, oameni de artă, într-un cuvânt intelectuali. Desigur, spre bucuria mea, **N. Steinhardt** era nelipsit. Printre invitați se afla și doctorul meu pediatru, de care însă îmi era foarte frică, în ciuda dragostei pe care i-o purtam. În vederea întâlnirii cu Moș Crăciun, copiii trebuiau să învețe fie o poezie, fie un cântec.

Când ceremonia începea, ușile duble se deschideau, luminile se stingeau și se pătrundea în camera părinților Alinei, unde trona un imens brad împodobit cu globuri și jucărele. Tablourile de **Pătrașcu, Iser** și **Ciucurencu** ornau pereții camerei ca într-o expoziție. Ele dispăreau în umbră și nu se mai zărea decât maiestuosul copac cu lumânările și artificii.

La un semnal, începeam să cântăm în cor *O brad frumos* și din umbră își făcea încetișor apariția Moș Crăciun cu barbă albă, gârbovit și îmbrăcat într-un halat roz (nu roșu), trăgând după el un cărucior plin cu cadouri. Întâi ne citea un poem dedicat celor prezenți, în care descria lunga și anevoioasa sa călătorie pentru a ajunge la noi. Eu eram mută de bucurie și emoție. Nu mă deranja că pe sub halat se vedeau pantalonii unuia din invitați sau că acel cărucior era de fapt căruțul de păpuși al Alinei. Mi se părea normal ca Moș Crăciun să folosească obiecte din casele pe care le cutreiera. Credeam sincer în el și pentru mine n-avea nicio importanță dacă persoana care îl încarna era unul dintre invitați.

După terminarea lecturii, copiii erau chemați pe rând la Moș Crăciun și erau întrebați dacă se spală cu regularitate pe dinți, dacă mănâncă spanac, dacă spun numai adevărul și dacă sunt

ascultători. Din răspunsurile copiilor reieșea că nu chiar tuturor le plăcea spanacul sau să se spele pe dinți, dar fiecare promitea să se îndrepte în viitor, promisiune pe care Moș Crăciun o accepta cu o sărutare pe frunte.

După ce se produceau cu poezia sau cântecul pregătit, fiecare copil primea din cărucior câte un cadou învelit în celofan, legat cu fundiță și având o bucățică de brad ca ornament. Eu aveam mari emoții pentru că de obicei cântam la pian. Cum însă pianul era în camera alăturată și luminile erau stinse, nu prea se vedea claviatura. Îmi spuneam că Moș Crăciun mă va înțelege dacă greșesc, dar ce mă fac cu pediatrul, care ar putea interpreta nesiguranța mea ca fiind datorită unei boli și s-ar hotărî să-mi facă o injecție?

După cadouri, urma ceaiul (cu bucățele de zahăr și felioare de lamâie) la care se ofereau sandviciuri cu șuncă, anșoa sau brânza roz (brânza de vaci frecată cu boia), mititele, dar frumos ornamentate. Momentul culminant al tratației erau tortele. În ciuda afirmațiilor gazdei că „torta asta este cea mai simplă și ieftină din lume”, ele îmi păreau sofisticate. Aranjamentul lor artistic era apreciat cu mare entuziasm de invitați.

Cel care îl jucase pe Moș Crăciun, absent în timpul sărbătoririi pomului, apărea după plecarea lui Moș Crăciun, iar adulții se precipitau să-și exprime regretul că el a lipsit tocmai în momentul cel mai interesant. Era evident cine fusese actorul, dar eu nu dădeam atenție acestui amănunt! Ei și ce dacă halatul cel roz era de fapt halatul de baie al gazdei?

Foarte deștept din partea lui Moș Crăciun că l-a folosit. Stabilisem o secretă complicitate cu acest personaj cu barbă albă, pentru mine simbol al binelui!

Jocul imaginației în care copiii erau antrenați de Crăciun mi-a rămas adânc gravat în suflet. Iar astăzi, privind în urmă, mi se pare că adulții intraseră în joc poate chiar mai mult decât copiii.

Căci ce altceva decât fantezia și visele le-au dat intelectualilor din acea vreme forța de a străbate, cu capul sus, teribila perioadă a dictaturii staliniste?

VERONICA PAVEL LERNER

(Din volumul „Gânduri printre rânduri” - proză scurtă)

Simbolistica Pietrei

Făurirea unei lumi de simboluri e proprie doar minții de mare rafinament a omului. Peste cuvintele care denumesc direct obiecte și fenomene fizice se aștern treptat straturi de alte cuvinte cu tot mai multe înțelesuri și cu tot mai multe legături, capabile de a genera noi și noi interpretări, de a deschide mereu alte porți de cunoaștere. Omul ajunge astfel la o calitate superioară de proprietăți ale cuvântului, cum este aceea de simbol. „Simbolul poate trezi în noi stări de vibrație care pregătesc ființa pentru intrarea în rezonanță cu energiile Harului”, scrie gânditorul ezoterist Vasile Lovinescu.

Piatra constituie un simbol de o bogăție neobișnuit de vastă. Lunga istorie a culturii umane, care și-a modelat continuu limbajul sporindu-i neîncetat forța de expresie și cuprindere, face ca, adesea, în viața de toate zilele, să ne formulăm gândurile recurgând la atributele deja presupuse ale Pietrei sau chiar să creiem, conștient sau inconștient, unele noi. Simbolul Pietrei apare des în domenii precum filozofia, religia și poezia, fiecare din acestea abordându-l cu mijloacele lor specifice. „Ideile sunt un fel de piatră/ deci contemplați” scrie poetul Nichita Stănescu (*Laus Ptolemei*).

Marele nostru filozof Constantin Noica, pe când se afla în închisoare, a trecut prin minte o serie de precepte fundamentale și a formulat o sinteză originală a celor „douăzeci și șapte de trepte ale Realului” pentru descrierea universului înconjurător. El a grupat astfel cinci categorii platoniciene pentru Natura anorganică, zece categorii aristoteliciene pentru Natura organică și douăsprezece categorii kantieni pentru Natura reflectată și Omul.

În cadrul categoriilor platoniciene prima treaptă e Ființa, în sensul Esenței, care întruhidează Universul neînsuflețit, materia. Starea, treapta a doua, constituie minimul de consistență, cum sunt stările de agregare (solidă, lichidă, gazoasă, plasmă, dar și starea căldurii, a luminii, a electricității). Starea este animată, contrazisă, îmbogățită, de **Mișcare**, a treia treaptă, o mișcare nu în sensul obișnuit al mecanicii newtoniene ci al unei mișcări interioare. Din concluzia Stării cu Mișcarea, materia „își face elementele”, figurează „ceva stabil în instabilitatea universală”, reușește „faptul de a rămâne mereu aceeași în

[continuă] schimbare”. Ajungem astfel la a patra treaptă: **Identitatea**, adică precizarea în elemente chimice, individualizarea prin nume. Dar materia nu poate rămâne pe loc, nu-și poate limita vastitatea. Ea va începe să lucreze cu aceste puține elemente chimice și se va porni a compune, descompune și recompune substanțele lumii, creind astfel diversitatea. Această nouă treaptă, a combinării și recombinării, corespunde celei de a cincea trepte platoniciene: **Alteritatea**.

Simbolul Pietrei ilustrează foarte bine aceste cinci categorii. Ca Esență, Pietrele vin din misterele esenței Creației, din lumea necuvântătoare, care poartă mesajul secret și intim al Creatorului, mesaj din care izvorăște când și când cuvântul omului exprimând și rostuind câte o descoperire. Cuvintele noastre vin din adâncul tăcerilor, atât de proprii Pietrei.

Referitor la categoriile Starea și Mișcarea, Piatra provine dintr-o mișcare geologică, ce a devenit eternă prin încremenire. De aceea ea reprezintă în același timp o stare finită (aceea sub forma pe care o vedem), dar și o stare infinită, exprimată de mișcarea în foarte îndelungul timp de formare geologică, mișcare pe care o încorporează în alcătuirea sa. Starea infinită este sugerată și prin aparenta durabilitate în timp a pietrei, durabilitate net superioară nouă oamenilor care nu trăim nici măcar o sută de ani. Mișcarea interioară. „închisă” cum o numește Noica, mișcarea în cerc, care însușește continuu alternativa mișcării și cea a repausului, se exteriorizează prin apă, prin expresivitatea izvorului care țâșnește din piatră.

Identitatea, numele, individualizarea, rezultă din coerența creatoare a Stării și Mișcării. „Vom considera

piatra ca pe o bulă de vid și numele pietrei ca pe o probă de material solid”, spune poetul (Nichita Stănescu, *Avatariile bunului simț*). În fine, a cincea treaptă a Anorganicului și a Pietrei, care este Alteritatea, exprimă continua transformare manifestată pentru Piatră în exterior, fizic, prin eroziune iar în interior, prin coroziune - cea „sudoare de piatră” (Nichita Stănescu). În ciuda alterității, Piatra rămâne însă pentru noi, limitați ca ani de viață, un timp încremenit, un Prezent continuu, lipsit de trecut și de viitor, un Prezent ca acela al Ființei, inaccesibile nouă, a lui Dumnezeu.

Trecând transversal, într-un tot armonios de existență a Universului, peste domeniile Anorganic-Organic-Reflectat, sistematizate de Noica, constatăm că Piatra poate construi un suport rodnic pentru gândirea omului. Cele 27 trepte noiiciene, sugerează în înșuruirea lor o continuă devenire, Piatra reprezentând cumva stadiul primordial al acestei ordonări, în ea aflându-se în germene toate celelalte elemente neînsuflețite și însuflețite. Aspirația spre împlinire a sufletului nostru într-o continuă „devenire”, dinspre ființa noastră spre ființa universală, este împărțită de ființa pietrei, „căci are un suflet și piatra inertă/ cât timp ne-implinire lăuntrică poartă”, după cum spune Blaga (*Columna lui Memnon*). Cele cinci trepte ale Pietrei, completându-se una pe alta, ilustrează și ele un proces de Devenire. Nichita Stănescu exprimă plastic această secretă dinamică a vastului timp depozitat în universul spiritual al Pietrei: „Merg și toate lucrurile dau din aripi; aripile de piatră ale pietrelor/ bat atât de încet,/ încât pot smulge din ele cristalele de cuarț/ ca pe niște pene dureroase.// De altfel nu mă interesează decât aripile pietrelor/ pentru că bat foarte încet/ pentru că bat în interiorul lor./ care este în același timp interiorul timpului” (*Transparentele aripi*).

Toate elementele creației se leagă între ele prin pământ, sub binecuvântarea cerului. Piatra ca stare de încremenire a pământului, spre a realiza o memorie îndelungată, o proiectare în eternitate, adună și sintetizează în ea esența întregii creații. Toate regnurile pornesc din ea. Ea este ca o bibliotecă și poate foarte bine fi privită de către poet ca un punct de naștere chiar a omului, →

HORIA ION GROZA

de unde marea încărcătură de înțelegeri a metaforelor pe care le folosește el privind Piatra, pe care o ia ca martor la gândurile, simțirile și activitățile sale, ca pe un prieten intim, generos, veghetor și tăcut. La nevoie însă, dacă omul va fi redus la muțenie, „pietrele vor striga” pentru el (Luca 19, 40).

O serie de sculpturi arhaice ilustrează nașterea omului din piatră. La unele, nașterea este înlesnită de strănsarea șarpelui care a încolăcit piatra, la altele piatra născătoare are o gaură centrală care reprezintă „ombilicus terrae”. Cercetătoarea Monica Brătuțescu menționează un tip criptic de colindă românească, care vorbește despre nașterea lui Iisus din piatră. Ideea capătă dimensiuni deosebite dacă ne gândim că Dumnezeu Însuși, în termenii omenesci, poate fi asociat cu Piatra, așa cum o face Sfânta Scriptură de nenumărate ori. Iisus este piatra din capul unghiului, cheia de boltă. Poporul Vechiului Testament, în școala lui sufletească care era peregrinarea de 40 ani prin pustie, era însoțit de Domnul Iisus chiar dacă Acesta nu se întrupase încă și ei nu L-au cunoscut: Când Moise a lovit stâncă să țâșnească izvor din ea ca poporul să-și domolească setea, apa pe lângă calitatea ei materială avea și încărcătură spirituală: „Și toți, aceeași băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra duhovnicească ce îi urma. Iar piatra era Hristos” (1 Corinteni 10, 4). Maica Domnului este și ea piatră pentru cei însetați de viață veșnică (Acatistul Bunevestiri). Astfel simbolul Pietrei ajunge să poarte taine de dincolo de fire: „Ne oglindim/ în tăcerile Pietrei -/ sunt ecoul celor de Sus” (Horia Ion Groza, *Tăceri*). În ezoterismul religios, „Pietrele nu sunt mase neînsuflețite. Pietrele vii cad din Ceruri și rămân vii și după cădere” (Jean Chevalier și John Buchanan-Brown, *Dictionary of Symbols*).

Pe cuprinsul Sfintei Scripturi Piatra capătă multe atribute simbolice - ca loc pentru Cuvântul divin, ca protecție, ca semn, ca purtătoare de nume. Pentru îndelungul depozit de timp din Piatră, cei care simt veșnicia lui Dumnezeu, devin „pietre vii din aceeași casă duhovnicească” (1 Petru, 2,5). Piatra e deschidere spre înțelegeri interioare: „Tu nu-nțelegi că noi cădem înlăuntrul nostru?! Că sentiment-tul de lăuntru/ îl ținem greu, răzbătător prin pietre”? (Nichita Stănescu, *Semn 3*).

Exteriorizarea mișcării interioare din Piatră, mișcare de care pomenea Noica prin treptele sale, se face prin țâșnirea din ea a apei. Apa, cu mobilitatea ei, cu lipsa de formă și versatilitatea ei, cu moliciunea ei care roade țăriile, este învierea Pietrei din aparenta ei moarte. Așa cum a fost nevoie de întruparea ca om a Fiului lui Dumnezeu pentru ca noi să ne dăm mai bine seama de Ființa Divină, așa și apa ieșită din tăcerea Pietrei poate produce revelația noastră în procesul cunoașterii: „Vă veți scula în zori/ și veți trece pragul./ Aurii vă veți scufunda/ în piatră până-n brâu./ Să nu vă temeți./ aerul va pocni ca un dop/ și se vor împleti norii în șapte/ în nesfârșitul râu” (Horia Ion Groza, *Cunoaștere*).

Iisus este Templul de piatră („Iar El vorbea despre templul trupului Său” - Ioan 2, 21). Din El izvorăște o dragoste nesfârșită pentru oameni ca o apă binecuvântată care crește, crește, crește și devine treptat un fluviu cu maluri roditoare. Prorocul zice: „Apoi m-a dus înapoi la ușa templului și iată de sub pragul templului curgea o apă spre răsărit... Și a mai măsurat încă o mie de coți și era un râu pe care nu-l puteam trece, căci apele crescuseră; erau ape de trecut înotând, un fluviu care nu se putea trece...La râu, pe amândouă laturile lui, vor crește tot felul de arbori care dau hrană... În fiecare lună se vor coace fructe noi, pentru că apa pentru ele vine din locul cel sfânt; fructele lor se vor întrebuița ca hrană, iar frunzele ca leacuri” (Iezechiel 47: 1, 5, 12). Confirmarea vine în Noul Testament: „Iisus a stat între ei și a strigat, zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea” (Ioan 7, 38). Ion Barbu se întreabă cum vor putea oamenii găsi timbrul cel mai potrivit pentru un cântec care să exprime taina pietrei în rugăciune și a râului oglindă pentru cer: „Cimpoiul veșted luncii sau fluierul în drum/ Durerea divizată o sună-ncet, mai tare/ Dar piatra-n rugăciune, a humei despuiare/ Și unda logodită sub cer, vor spune - cum?” (*Timbru*).

O poveste specială, în simbolistica pietrelor, o prezintă Ceahlăul, care prin înălțimea sa domină peisajul Moldovei și de pe care în zilele cu zări curate se vede sclipind departe curba de argint a Dunării la Galați. El ocupă un loc aparte în cosmogonia poporului nostru. El este legendarul munte geto-

dacic Kogaionon pomenit de Strabon, este muntele sacru (Caelus, cum notează Vasile Lovinescu). Pe acest munte se spune că, sub stâncile Cununa Zimbrului, pe lângă văiuga Jgheabul lui Vodă, a murit zimbrul urmărit de Dragoș la descălecarea sa. Capul legendarului bour alb care s-a înecat cu viteaza cățea Molda a voievodului, dar care reape fantomatic pe Ceahlău, este reprezentat într-in bazorelief la Putna (v. interpretarea dată de Vasile Lovinescu în „Dacia hiperboreană”). Ceahlăul este muntele iubit al ciobanilor dar, mai mult decât toate, este muntele sfânt al țării, muntele din Grădina Maicii Domnului, cum spune legenda Cuviosului Iosif de la Bisericieni, muntele împânzit timp de multe secole de pustnici și sihaștri. La începutul lunii august când pelerini urcă muntele la Sărbătoarea Schimbării la Față, foarte devreme, la răsăritul soarelui, de pe vârful Toaca se pot observa două misterioase fenomene optice: holograma de umbră a unei piramide (imagine prezentă și pe obiectele de lut din cultura Cucuteni) și dâra de lumină puternică, Scara cerului. Lumea bogată de simboluri a Pietrei își găsește loc minunat în acest munte presărat cu numeroase stânci de felurite forme. Poporul a țesut frumoase legende în jurul lor - de la stânca Maicii Domnului (Panaghia) ca piatră orantă și piramida vârfului Toaca, la stâncile mioritice ale lui Miron și cele întunecate ale Detunatelor

Piatra e prezentă, sub nenumărate alte aspecte, și în ezoterismul pietrei filozofale sau în tradițiile sino-nipone, hinduse, islamice și indo-americane. Ea se încarcă cu diverse semnificații în funcție de tipul, culoarea sau forma ei, de contextul istoric sau cultural. Are puteri tămăduitoare și inspiră stabilitate și tărie, înțelepciune și răbdare, energie și putere, confort și calm, frumusețe și armonie. După Eliade, multe popoare venerază Pietrele ca hierofanii. Chiar dacă nu am fi de accord cu el, frecvența recurgerii la Piatră pentru exprimarea a numeroase și felurite înțelegeri, atât în literatura creștină cât și în poezia modernă, vorbește de la sine despre uriașa vitalitate a noțiunii de piatră, ce o ridică la dimensiunea incontestabilă a unui foarte important simbol. Un simbol și nu mai mult, pentru a nu stârni polemici „iconoclaste”.

Biblioteca Babel

Sanctificarea muzicii și Efectul Bocelli

(Sau despre infirmitatea învingătoare)

Se pare că în cazul Bocelli, muzica nu are nevoie de *ochi*. Ochiul, organ al omului, spre deosebire de cel divin, atoatevăzător, este înlocuit de un alt fel de ochi, un ochi interior, mai puternic, a cărui rază penetrează întunericul.

Să fie vorba de cel de-al treilea ochi, deschis în câmpul de cinabru, care conferă omului nemurirea? În cazul acestui *ochi*, spațialitatea își pierde limitele, iar în cazul muzicii lui Bocelli această spațialitate devine infinită, este doar imaginată și nu limitată de liniile unei geometrii reale. S-ar putea ca în cazul nevăzătorului urechea să devină multivalentă: aude, ascultă, imaginează și vede.

Astfel în cazul muzicii lui Bocelli totul devine armonios, melodia curge în fără-de-limite, cheamă ascultătorul în impondertabil, convertindu-l la starea dată de ochiul interior. Intrând în rezonanță cu melodia bocelliană, ascultătorul simte cum e pătruns de o mistuire aproape organică, dividere și extază; o metafizică a limbajului muzicii îl înundă, îl ia cu sine și îl poartă spre un tărâm nedefinit, adorat. Efectul se înfiripă, potențează, se împlinește cred prin două motive: în primul rând este propulsat de *infirmitatea învingătoare*. Fapt tragic, la doisprezece ani, viitorul interpret orbește în urma unei lovituri la cap, primită într-un meci de fotbal.

Dar la vârsta orbirii, Bocelli știa să cânte la pian, flaut, saxofon, trompetă, trombon, harpă, chitară, tobe. Altul s-ar fi oprit aici. Bocelli nu se lasă învins și după absolvirea Școlii secundare, studiază Dreptul, la Universitatea din Pisa, orașul cu celebrul *turn înclinat*, care sfidează verticalitatea; obține titlul de doctor în avocatură și pledează la Curtea de justiție din Pisa.

Seara cântă în baruri, se întreține, nu devine povară nimănui. Printr-o întâmplare fericită îl cunoaște pe Luciano Pavarotti, care îl și lansează. "Pavarotti m-a recunoscut când cântam prin baruri", mărturisea. Astfel, omul își învinge infirmitatea, își depășește condiția, se întrece pe sine și triumfă apoteotic într-un final

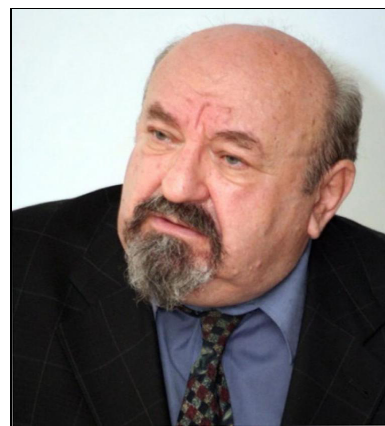
sonor tulburător, ca într-o anabază, o ieșire din Infern. Îi va fi fost ușor? Cu ocazia unui interviu mărturisea: "Singurul medicament care mi-a ușurat durerea a fost muzica". Lecția bocelliană vine de departe, de la Homer, *Marele Orb*; mai încoace o întâlnim la Ludwig van Beethoven care, după ce nu mai aude sunetul muzicii, compune fără auz; o întâlnim la Jorge Luis Borges care, nevăzător fiind, își imaginea Raiul ca pe o bibliotecă; o citim la alți mutilați de lângă noi, la eroii răniți pe fronturile Europei și nu numai.

În astfel de cazuri, ne aflăm în fața infirmității învingătoare, când prin eforturi de voință, omul își descoperă resurse nebănuite, depășește condiția de infirm și se apropie de un fel de *supraom*.

Nu de supraomul domnului Nietzsche, pe care noi îl deplângeam cândva astfel: *...Plângem și ne ferim de Ochiul Domnului, / că-n durere ispita poate-ntreba despre îndelunga-i tăcere; / și din îndoială poate răsări în memorie supraomul domnului Nietzsche, dedulcit la neantică. / Dar argumentul în contra Milei e vorbă pe dos, / ditirambică, zicere frivolă și necumpătate a rostirii. / Cum supraom să te numești, / când cel ce numește nu a găsit nume pentru Sine? / Când nu mai ești, nici chiar când crezi că ești? / Știu, strivește*

Mihai Șerbănescu

nimicnicia, / dar iată cimпанzeea ne-arată fundul gol-obscen / de parcă ne-ar răspunde: "Iată-vă Supraomul!" / Apoi sare din crengă în crengă / și din vârful baobabului ne dă cu săc! Cum să te numești "supraom" când cel ce numește nu are nume pentru sine?

Aici însă e vorba de alt fel de supraom; e vorba de *supraomul* de lângă noi.

El nu devine supraom prin aroganță, nici prin condiția sa fizică de om muritor, ci prin metafizica declanșată de forța logosului din el, într-o armonie de vibrație divină.

La Bocelli, al doilea motiv constă în *sanctificarea muzicii*: interpretarea perfectă, măreață, cantonată într-o modestie angelică și într-un tragism de surdina apropiie muzica lui Bocelli de un fel de muzică a sferelor.

Și în cazul Bocelli avem de-a face cu un paradox: interpretul nu se mișcă, nu-și însoțește cântecul nici cu privirea, nici cu o gestică adecvată, ca în cazul altor interpreți; el stă pe scenă ținut locului, privind în infinitatea imaginației lui, atent la ceea ce îi arată ochiul interior. Și în mod paradoxal, melodia ce se degajă din această icoană statică e de o vitalitate, de o măreție tragică rar întâlnite. Muzica se propagă în jur, îmblânzește ființarea, îi conferă sacralitate și cucerește astfel inima ascultătoare. Elev al lui Luciano Pavarotti, Andrea Bocelli a luat de la maestrul său armonia și forța. A adăugat acestei moșteniri, tragismul de surdina, ca efect al unei infirmități învingătoare și sacralitatea logosului cântat. Astfel încât suflul final al muzicii sale poartă dincolo de toate frumusețile, un măreț mesaj al izbânzii.

NICOLAE GRIGORE-
MĂRĂȘANU

Puncte de vedere

Energia multipolară

vizavi de politica străului

De aproape două săptămâni s-a terminat sezonul electoral în America, dar sub aparențele calme se simte o forfotă venind din profunzimea societății. Lumea stă în așteptare să vadă care sunt indivizii selectați de președintele Donald Trump ca să umple diferitele poziții ale guvernului. În mare parte, președintele ales a făcut cunoscute publicului american opțiunile sale. Menționez câteva din ele, semnificative pentru viitoarea orientare a politicii guvernului:

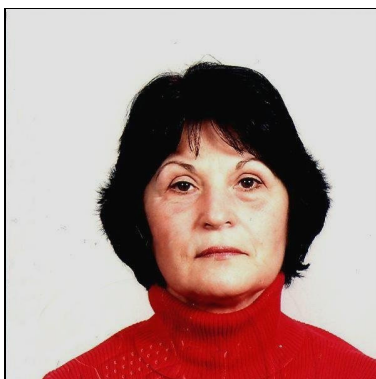
- Marco Rubio, fost rival al lui Donald Trump în 2016, va fi Secretar de Stat, deci responsabil cu un sector de maximă importanță, politica externă. E al doilea om ca importanță după președinte. Adversitatea lui față de Republica Chineză pe care o consideră inamicul numărul unu este arhicunoscută.

- Pete Hegseth, fost angajat la *Fox News* va conduce Ministerul Apărării (va fi Defense Secretary). Din întreaga lui activitate ca jurnalist la *Fox* s-a impus ca un ins îndrăgostit de războaiele americane. Adică este, cum se spune, un warmonger, țintind spre Iran și China.

- Michael Walz, Consilier pe probleme de securitate națională, pornit pe Rusia, China și Iran.

- Mike Huckabee, fost guvernator în Arkansas (1996-2007) a fost numit ambasador în Israel. Este un fanatic evanghelist, supporter fără discernământ. Susține că nu există West Bank, zonă locuită de palestinieni. Există doar Judeea și Samaria, cu referire la provinciile menționate biblic..

Mai sunt numeroase alte numiri care vor aduce un aport pozitiv economic, fiscal, în domeniul îngrijirii sănătății, unde a fost numit Robert F. Kennedy. Îngrijorător este însă faptul că în pozițiile cheie, care vor răspunde de evoluția americană în contextul războaielor provocate de interferența Washingtonului în Ucraina sau de Israel în Gaza, Liban, Iran sunt ocupate de indivizi care declară că intenționează să răspundă la război cu încă mai mult război. Nu știm cu certitudine cum se va desfășura concret politica guvernamentală, dar dacă Donald Trump, pe care milioanele de alegători l-au ales ca pe unul care a promis

pacea, nu își va respecta cuvântul dat, se va decredibiliza în mod absolut. Donald Trump este o persoană imprevizibilă, care nu ascultă de nimeni decât de Donald Trump atunci când bunele lui instincte îi șoptesc alte decizii decât cele sugerate de colaboratori. De aceea sperăm ca guvernarea lui să fie realmente în folosul Americii.

După întreaga campanie electorală și tot ce a urmat ei, am înțeles mai mult ca oricând că într-o măsură oarecare alegătorii, cât și cei aleși evită problemele cu adevărat arzătoare ale societății americane, cum ar fi: declinul imperial, genocidul din Gaza, enormitatea datoriei de 35 trilioane, adică 120% din PIB, parțial împrumutate de la Japonia și China, și de la magnații financiari americani, cheltuielile absurde cu războaiele pentru continuarea hegemoniei, cu cele 800 de baze militare din jurul lumii, inegalitatea socială uriașă, stagnarea retribuției minime pe oră la 7.25 dolari, deși cu ani în urmă, a fost propusă suma de 15 dolari, din nou amânată etc. Cu toate că s-a tăcut asupra genocidului, unii alegători au punctat protestul lor împotriva democrațiilor, nevoțând pentru Kamala Harris. Zece milioane nu s-au prezentat la vot, majoritatea din cauza genocidului sau ca o respingere a ambilor candidați. Calmul de suprafață este înșelător. În adâncul simțirii populare clocotește revolta. Nu am auzit dezbătându-se aceste realități stringente, de care cu adevărat depinde viitorul acestei națiuni. Despre victoria armatei rusești în Ucraina se aude foarte firav când și când în publicații de minimă răspândire, nu cumva masele să fie informate. Ca să nu mai vorbim despre campania groasă de dezinformare care se duce de aproape trei ani în presa de serviciu occidentală și americană.

S-a mers până acolo că a fost concediată din funcția de rector o femeie de culoare, Ms. Stella Maris de la *Universitatea St. Andrews* (St. Andrews, Kentucky) din cauza susținerii pe față a cauzei palestiniene și informării studenților despre poziția ei, care i-a deranjat pe unii studenți evrei și i-a consolat pe palestinieni. Money talks. Unii sponsori și-au retras stipendiile de la unele universități și au pus pe fugă capetele luminate, considerate responsabile pentru recunoașterea amendamentului nr. 1 al Constituției Americane: dreptul la free speech. În schimb, propagandiștii americani și occidentali îl demonizează pe Vladimir Putin ca fiind "autoritar". O tempora!

Trăim într-o perioadă de marasm al imperiului american și al vasalilor europeni, care în loc să reflecteze cum să restructureze societățile lor, să le optimizeze, să depășească militarismul ca singurul mod de soluționare a conflictelor, perseverează în mentalitatea neo-colonialistă, pe care majoritatea statelor lumii o resping cu fermitate. Vă amintiți de celebrul film al lui Tarkovski, *Călăuza*, apărut în primăvara lui 1979, unde regizorul propunea un simbol care sugera ideea osificării imperiului sovietic. Ideea era că duritatea și forța prevestesc moartea, că nimic din ceea ce s-a asprit nu poate să învingă. Imperiul american, la peste trei decenii de la colapsarea adversarului său, a ajuns din nefericire în aceeași situație asfixiantă. Nu se poate vindeca de psihoza excepționalismului, pe care îl apără cu bazele militare plantate în jurul celorlalte supraputeri, China și Rusia pentru a le impune obediența. Elitele americane trebuie să înțeleagă însă că hegemonia le fuge printre degete, de vreme ce nu mai există un consens global care să le-o recunoască. Cum zic românii simplu: dragoste cu forța nu se poate.

Dar lumea nu stă pe loc. Nu s-a produs acel *End of History* (1989), proclamat de Francis Fukuyama (n. 1952), după colapsarea URSS, în eseu menționat, susținând că democrația liberală este ultima și cea mai înaltă formă de organizare politică, că nu mai există altă alternativă.

În cuvântul său de la deschiderea conferinței Clubului Valdai în 7 noiembrie a.c. la Soci, Vladimir Putin întreprinde o analiză penetrantă →

SILVIA URDEA

și exactă a fenomenelor din istoria actuală, definind natura conflictului dintre The West și The Rest, referindu-se în mod special la natura conflictului dintre Rusia și America, plus sateliții săi europeni. Observând caracterul foarte dinamic al epocii contemporane, ține să sublinieze degenerarea democrației liberale, care se îndreaptă accelerat spre totalitarism de fapt, în ciuda propagandei contrarii. : *"And that's what we see in the Western liberalism. It has degenerated into, I believe, extreme intolerance and aggression towards any alternative, towards any sovereign and independent thought".* (Si asta vedem în liberalismul Vestic. A degenerat într-o intoleranță și agresiune împotriva oricărei alternative, împotriva oricărui gând suveran și independent - vezi google, singjupost.com/full-transcript-vladimir-putin-speech-after-trumps-election-win). Prea adesea Vestul interpretează democrația ca impunerea voinței unei minorități asupra majorității. Și pentru supraviețuirea acestui principiu eronat sunt sacrificate libertatea cuvântului, a presei, obiectivitatea viziunii politice. Continuând astfel, se ajunge la anarhie, divizarea societăților, pierderea valorilor tradiționale și, în ultimă instanță, la tiranie. Aceste aspecte sunt etalate de liberalismul Vestic. Acceptând aceste concepte negative vom ajunge în abis, notează liderul rus. Să observăm și noi că în acest liberalism se practică mai nou justificarea neo-nazismului, a terorismului și chiar genocidul de masă al populației civile în Gaza.

Putin a menționat contribuția URSS în procesul de eliberare de sub colonialism și neo-colonialism a multor țări din Africa, Asia de sud-est sau America Latină. Mai mult, în mijlocul anilor 1980 Uniunea Sovietică a propus să se eradicizeze moștenirea războiului rece, a conflictelor ideologice. Și atunci, se întreabă Vladimir Putin de ce o asemenea atitudine pozitivă a primit din partea Vestului un răspuns violent, contrar intențiilor sovietice constructive. Această întrebare i-a preocupat pe ruși, după mărturisirea președintelui rus: *"We've answered it many times before, this way or another..."*. La Valdai ne explică răspicat că după colapsarea URSS, Occidentul și SUA au interpretat

evenimentul *"as their own triumph, as a surrender of our country to the West. And that means they perceived it as an opportunity to use the right of the victor, and to establish their complete domination."* (ca triumful lor, ca o predare a țării noastre Vestului. Și asta însemnează că au văzut totul ca o oportunitate a învingătorului să instaleze completa lor dominație).

Putin le reproșează că nu au înțeles ce se întâmpla cu Rusia și au ancorat într-o interpretare miopică și falsă, încercând să recroiască lumea conform their "geopolitical greed" (lăcomiei lor geopolitice). America și Occidentul au crezut că *"the world is going to be more obedient, is going to be easier to control without Russia."* (lumea va fi mai obedientă, că va fi mai ușor să o controleze fără Rusia). Sunt de acord că președintele rus i-a citit bine pe adversarii săi. Consideră că decizia lor de a înfrânge cu orice preț Rusia a fost pur aventurism, avînd în vedere că Rusia este cea mai mare putere nucleară din lume.

În ciuda vremurilor încă grele, Vladimir Putin le adresează dușmanilor săi o invitație la dialog, asigurându-i că *"Russia does not perceive the Western civilization as an enemy. It does not raise the question, us or them, who is not with us is against us"*. (Rusia nu percepe civilizația Vestică ca un dușman. Nu întreabă noi sau ei, cine nu este cu noi este împotriva noastră). Liderul rus recunoaște că Occidentul și America au acumulat *"tremendous human, intellectual, cultural and material resources"* (au acumulat un impresionant capital uman, intelectual, cultural și resurse materiale) și că nimeni nu le contestă locul, că sunt *"one of the crucial elements of the world system"* (unul din elementele cruciale ale sistemului mondial), dar numai unul printre alți actori internaționali emergenți.

Acum, după conferința din Kazan a organizației BRICS, după întărirea ei prin înscrierea mai multor țări, după clarificarea țelurilor organizației și apropierea războiului ucrainean de un final cu o victorie decisivă a Rusiei, de care Vestul și America nu vor să ia notă, deci în această situație favorabilă lui Vladimir Putin, acesta jubilează, amintind adversarilor săi adevăruri dureroase, precum *"The previous*

world order irreversibly becoming a thing of the past, one could say has become a thing of the past. And the shaping of the new world order has become the scene of uncompromising fight" (ordinea mondială anterioară devine ireversibil un lucru al trecutului, s-ar putea spune că a devenit un lucru al trecutului și noua ordine a devenit scena unei lupte aprige, fără compromisuri). **Și ceea ce este mai important: nu este o luptă pentru putere și influență geopolitică, ci este o ciocnire a principiilor neo-colonialiste cu principiile fundamentale ale ordinii care se naște sub ochii noștri și aparține viitorului.**

Nu este prima dată când Vladimir Putin enunță aceste principii: respectul reciproc pentru cultură și civilizații în afara oricărei constrângeri sau folosire a forței, deci liber consimțit; o dezvoltare comprehensivă, justă și sigură; orientarea spre cooperare și interacțiune. Susținerea cooperării este valoarea crucială a ordinii multipolare: *"the global majority favors openness without any politicization"* (majoritatea globală favorizează deschiderea fără nicio politicizare). Îmbrățișarea acestor principii se opune conceptului de *zero sum game* care s-a născut în anglosphere și conform căruia într-o relație de cooperare numai unul trebuie să câștige pe seama pierderii celuilalt. Dar, observă Vladimir Putin, filozofia orientală caută armonia intereselor când fiecare vrea să câștige, dar nu în detrimentul celuilalt.

Secole de-a rândul umanitatea a văzut în forță ultimul resort pentru rezolvarea conflictelor. Dar astăzi complexitatea lumii a crescut exponențial și rezolvarea prin forță a unui conflict poate genera noi conflicte. Și atunci cui folosește aceasta? Nimănu. Rusia propune pacifismul prin înțelegerea alterității. Ne amintim că Jean-paul Sartre a afirmat: *ceilalți-iadul!*, exprimând extremul individualism occidental. Trebuie să înțelegem că diversitatea și diferențele sunt un izvor de oportunități mai degrabă decât de conflicte. Deci această diversitate *"is the basis for mutual understanding of our interests as well as respect, empathy, an ability to commiserate, to listen to the arguments and points of views of others and not just to listen, but also to build your policies"* →

Dialogul iubirilor

Maica mea-i Durerea.
–Vreau, îi spun abia,
Să cuprind Tăcerea
Cu iubirea mea.
–Tată ți-i Misterul,
Îmi șoptește ea,
Înoi-va cerul
Cu iubirea mea.
Însă de vei plânge
Rai nu voi avea,
Fiul meu de sânge,
Tu, iubirea mea!

Destin

Cum răzbate iarba prin asfalt
Așa dorul meu spre Tine suie.
Aripi port de Cruce, prins în cuie
Văd Iubirea Celui Preaînalt.
Da, o văd, o simt, o știu aproape
Și-n sfârșit, n-am lacrimi sub pleoape.

Phoenix

Într-un ungher al Clipei stau uitat:
Printre tablouri, cărți, tăceri și molii.
Schelete par râvnitele fotolii,
În care-atâtea vise-au înnoptat.

De bună voie-aici eu m-am mutat
Să mă deprind încet cu ce-o să fie
Și până nu-s de orice om uitat
Eu însumi mă tot uit cu bucurie.
Printre vestigii rare mă surprind.
Abia pășind, cumva să nu le doară,
M-opresc în loc și c-un chibrit m-aprind:
Să ard și să renasc, și să ard iară...

Va ninge și în alb m-oi îmbrăca,
De parcă-n cer aş merge, la o nuntă.
–Ce voievod al Iernii!–zice-va
Un fulg surprins că oameni-l ascultă.
Dacă nu ninge semăn a infern,
Hăuri mi-s ochii, gura–o genune.
Numai ninsorea are sens etern,
În lipsa ei toate-s deșertăciune.

Ninsorea este însuși Dumnezeu,
La pieptul Lui m-arunc întotdeauna
Și mă topesc, și ning prin el mereu
Și doar topindu-mă, prevăd Cununa!

Marele deportat

Pentru Maria Mardare-Fusu

Adorm. Și-atunci Siberia visez,
Acolo, unde-am răsărit din taine
Și-am început tăcerea să pictez
Și ale ei mistere mi-au fost haine.
Munții Ural nu m-au uitat de tot,
Câmpia nesfârșită mă așteaptă,
Pe-un râu de aer, zilnic, să înot,
Urcând și coborând treaptă cu treaptă.
Până la inima-i e-atâta drum
Și dintre toți doar Plânsu-mi iese-n cale–
Marele deportat, să-i spun acum:
"Arzi, suflute al meu, pe-a nopții
vale".
Și-n zori, când m-oi trezi la primul
ceas
Și mi-oi găsi părinții la fereastră
Ninsorea iar mă va lua la dans
Și ne-o aplauda tăcerea voastră!

TRAIAN VASILCĂU

ENERGIA MULTIIPOLARĂ...

→based on that” (este baza pentru înțelegerea reciprocă a intereselor ca și pentru respect, empatie, abilitatea de a împărtăși, de a asculta argumentele și punctele de vedere ale altora și nu doar să le ascuți, ci să construiești politicile tale pe baza lor). Mai zice: "Our country has never been the one to initiate the use of force" (Țara noastră n-a inițiat niciodată folosirea forței). Aici nu putem să-i dăm dreptate. Noi cei din fostul lagăr socialist am vizionat înfrângerea în 1956 a rebeliunii anticomuniste din Ungaria, apoi în 1968 am văzut cu stupeoare cum intrau tancurile în Praga să înăbușe "Primăvara" pragheză. Așa că în această privință dle Putin "a se slăbi", cum zice nenea Iancu.

Speech-ul lui Vladimir Putin este extrem de persuasiv. Lumea este pe muchia unui război nuclear care poate izbucni oricând, deci exercițiile retorice nu au sens, înțelegem asta. Președintele rus încearcă din răspuțeri să-i convingă pe oponenți, pe cei care au o viziune "miopică" și "falsă" a lumii să realizeze gravitatea situației

nu doar pentru ei, ci pentru întreaga umanitate. Trebuie să vadă că apariția BRICS-ului nu este un moft, ci răspunde unei necesități istorice: "We see the conflict between the overwhelming population of the planet that wants to live and develop in an interconnected world of tremendous number of opportunities and the global minority concerned by one thing, as I have already said, maintaining their domination"(Noi vedem conflictul între covârșitoarea populație a planetei care vrea să trăiască și să se dezvolte într-o lume interconectată cu numeroase oportunități și minoritatea globală interesată de un singur lucru, deja am spus, menținerea dominației). Singura soluție realistă și pragmatică este abandonarea unei obsesii care ține de trecutul istoric. Cursul istoriei nu poate fi oprit. Monopolul puterii, hegemonia sunt respinse de majoritatea populației globului. Roata istoriei se învârtă acum pentru alte și alte țări și popoare. Realitatea trebuie acceptată.

Credința liderului rus este că o lume nouă poate fi construită numai în pace și armonie, că ea se aseamănă cu o polifonie în care toate vocile trebuie

ascultate și înțelese. Lumea blocurilor și a războiului rece este revolută și nu mai poate fi reclamată.

Pe de-o parte la începutul articolului am descris organizarea administrației Trump care va lua în primire la 20 ianuarie 2025. Va răspunde ea imperativelor momentului și presiunilor istorice? Ceea ce știm este că administrația Biden mai poate face încă mult rău și multă dezordine, ceea ce nu pregetă să facă (vezi livrarea către Ucraina a rachetelor Atacms trimise degrabă pe teritoriul rusesc - o mare provocare!).

Am aflat cum gândește președintele Federației Ruse care printre critici la adresa ostilei administrației americane întinde totuși o ramură de măslin. Orice om în toate mințile nu poate decât să se ralieze ideilor liderului rus. Impredictibilitatea continuă însă să ne chinuie, combinându-se cu o dementă escaladare. La reuniunea Clubului Valdai liderul rus a declarat: "Today Russia is fighting for its freedom, for its sovereignty and rights". Și luptă pe viață și pe moarte. Hello Washington, se aude?

Waterford, 21 noiembrie 2024

Biblioteca Babel Se chema... Pascal

Blaise Pascal, genial savant, filosof și scriitor francez din Clermont-Ferrand, regiunea Auvergne, născut acum patru secole (1623), în plină furtună, cea de proporții, generată de Renaștere. Personalitate complexă, recunoscută peste tot, în lume, drept una dintre cele mai luminate minți pe care omenirea le-a dat. În ciuda faptului că, până la vârsta de 14 ani, a fost instruit - amănunt mai puțin cunoscut - exclusiv sub îndrumarea tatălui, priceput la matematică, doar era administrator de Finanțe, iar apoi, mai ales, autodidact și că a trăit doar până la vârsta de 39 de ani, el a lăsat o moștenire de certă valoare universală, materializată în câteva descoperiri „științifice”, cu aplicație practică, precum eseul „Despre conice”, scris la doar 16 ani, conține, după numai trei ani, prima mașină de calcul, face și consemnează „Noi experiențe cu privire la vid”, redactează tratate despre legătura dintre „Echilibrul lichidelor și masa aerului”, autor, de asemenea, al unui tratat despre „Triunghiul aritmetic”, fondator, alături de Fermat și Huygens, al calculului probabilităților etc., dar lasă și numeroase cugetări. Aș zice că structura sa interioară era, mai degrabă, cea a unui umanist, foarte potrivită cu epoca în care a crescut. Căci cine nu cunoaște măcar panseul „Omul este o trestie, dar o trestie gânditoare”, care îi aparține și care sintetizează, în cele câteva cuvinte, întreaga esență umană: pe de o parte, fragilitatea, iar, pe de alta, depășirea condiției proprii prin sclipiri ale spiritului și prin gândire, apanaje specific umane, el distingând între spiritul „de ordin natural” și Voința „de ordin supranatural”, în încleștarea contemporană lui, dintre iezuiți și janseniști, familia sa apropiindu-se de cei din urmă... Având în vedere natura revistei, ceea ce ne interesează cu deosebire este contribuția filosofico-literară a creației sale. Nu există istorie literară a secolului al XVII-lea care să nu sublinieze importanța lui Pascal în evoluția spiritului uman. Astfel, în Du baroque au classicisme, Robert Horville apreciază că atât viața cât și opera gânditorului sunt marcate de contraste. El a fost, mai întâi de toate, un teoretician științific, apoi s-a dedicat științelor experimentale, în

special în domeniul presiunii atmosferice. Extazul mistic, prin care a trecut în 1654, precum și miracolul vindecării unei nepoate aflată pe patul de moarte, prin atingere de moaște, l-a determinat să se convertească la jansenism, dar în cele din urmă, a intrat în conflict cu reprezentanții acestuia, cărora le reproșa faptul că, sub presiune papală, renunțaseră la o parte din doctrina lor. Literar vorbind, Pascal a conceput două lucrări de căpătâi, de factură net diferită: Provincialele (Scrisori către un provincial) și Cugetările (Les Pensées), operă neterminată, deși începută în același an cu cea pomenită anterior, catalogată totuși de criticul Horville drept «majoră» și «sublimă». În prefața la ediția (Maxi-Livres ProFrance) din 1998 a „Cugetărilor”, desemnată, dar admirabil întocmită, se afirmă: „Cugetările lui Pascal, această operă singulară prin stil, vor exercita întotdeauna o fascinație greu de definit... seducție ce emană din orice operă de geniu pe care moartea a încremenit-o neterminată, comparabilă cu cea stărnită de Requiemul lui Mozart sau de Simfonia a X-a a lui Beethoven (terminată totuși în 2020, cu ajutorul inteligenței artificiale, la împlinirea a 250 de ani de la nașterea compozitorului)... Pascal pornește de la constatarea pesimistă că omul este o ființă slabă, mai întâi - explică într-un mod foarte clar Horville - din punct de vedere fizic, deoarece el se află într-o poziție intermediară între „infinat de mare” și „infinat de mic”, fiind supus bolilor, bătrâneții și morții; intelectual vorbind, pentru că este incapabil să atingă adevărul, dar și moral, căci nefiind nici înger, nici animal, nu reușește să-și asume condiția, ci încearcă să scape de ea, să uite, apelând la divertisment. Singura speranță și salvare a omului rămâne Dumnezeu. Ca să reușească în demersul său, omul trebuie să parieze

mai întâi pe existența divină și pe cea a vieții veșnice, cu prețul unor sacrificii ne semnificative în timpul vieții terestre. Recomandă apoi metoda rugăciunii intensive, profunde, din inimă, singura care poate declanșa adevărata credință, izvorâtă din acel „esprit de finesse”, caracterizat prin suplețe, elasticitate, nu din „spiritul de geometrie, rațional”, caracterizat prin vederi încete, dure și inflexibile. Între cele două, Pascal face o distincție și mai evidentă atunci când formulează acea altă celebră frază pe care se va întemeia clasicismul literar: „Le coeur a ses raisons que la Raison ne connaît point” (Inima își are motivele ei pe care Rațiunea nu le cunoaște). Pe această cugetare, se va înfripa teatrul lui Corneille, în care Rațiunea, în final, învinge, dar și teatrul lui Racine, piese caracterizate drept pro feminine, în care inima câștigă. Stilul „Cugetărilor” este unul sobru, având în el ceva măreț, pe alocuri solemn, lăsând să transpară însă sensibilitate și lirism. Pentru a ne convinge, nimic prețios sau pedant în alcătuire: cu o artă care nu-i aparține decât lui, autorul știe să exploateze și să depășească toate resursele retoricii, fiindcă, afirma el, „adevărata elocvență ia peste picior elocvența”. În „Provinciale”, scrise între 1656 și 1657, tot sub formă de epistole, tonalitatea este polemică, vehementă, autorul răspunzând, de pe poziție jansenistă, atacurilor iezuiților, considerați ipocriți (termenul „iezuit” s-a chiar fixat ulterior, cu sens figurat, drept sinonim cu fățarnic.) Lucrarea sa a fost apreciată, de-a lungul vremii, de toți exegeții, mai ales pentru stilul său vivace, pentru arta persuasiunii, pentru mijloacele de expresie folosite, în special „forța ironiei, trăsătură majoră a fizionomiei pascalienne”, remarcă Sorina Bercescu, dar și autoironia: atunci când afirmă „Se moquer de la philosophie, c'est vraiment philosopher...” (Să iei în derâdere filosofia, filosofii, tot a filosofa se cheamă...), Pascal pledează, de fapt, pentru dreptul omului de a ironiza lucrurile care nu sunt așa cum ar trebui să fie. Că cele două opere filosofico-literare corespundeau unor viziuni diferite asupra lumii, că erau fundamentate pe modele epistemologice diferite și că deosebirea dintre ele se manifestă și în expresia literară, este și părerea lui Lucien Goldmann, „unul din cei mai buni exegeți ai lui Pascal”, apreciat ca. →

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

atare și citat de Ion Brăescu

Când a conceput "Provincialele", considerată prima operă în franceză, după cea a lui Calvin, cu caracter teologic, Pascal nu avea pregătirea necesară în acest domeniu: a fost o lucrare de circumstanță, scrisă la îndemnul unui jansenist, cel de a intra în polemică contra iezuiților pe tema grației divine, scontându-se mai degrabă pe calitățile sale "inegalabile" de natură literară, care au și asigurat, de altfel, actualitatea, proșpețimea și farmecul "Provincialelor" peste secole - conform aceluiași Ion Brăescu - făcând din această scriere cea mai reprezentativă formă de pamflet din secolul al XVI-lea și nu numai, unică prin stil. Ironia sa se face simțită cu precădere în acele scrisori în care Pascal are ideea de a introduce, precum într-o comedie de Molière, un personaj, mai exact un iezuit cu care dialoghează, punându-l în situația de a se autoridicula prin ceea ce lasă a se înțelege: naivitate săritoare în ochi și admirație oarbă. Pentru a ridiculiza, Pascal folosește ca mijloc de expresie cuvinte opuse celor gândite, adică, "avant la lettre", antifraze. Voltaire însuși, considerat oficial drept încarnarea spiritului francez tipic, declara că până și cele mai reușite comedii ale lui Molière nu au mai multă vervă decât cea gășibilă în "Provinciale". În "Provinciale" a noua, Pascal ironizează citatomania manifestată de iezuitul care își adormise rațiunea lăsându-se în seama doctrinelor propovăduite de cei înșirați pe lista persoanelor de autoritate. Cu efect caraghios sporit, este și gruparea numelor după terminații care să rimeze. Procedul enumerării, cu efect ironic, care și-ar avea rădăcinile în opera lui Rabelais, apreciază Ion Brăescu, revine destul de frecvent în stilul lui Pascal, dar și enumerarea cu valențe de auto-ironie sau cu dublu efect (ironie și auto-ironie), ca în Epistola a 12-a: "Mă gratulați când spuneți că sunt nelegiuit, bufon, ignorant, eretic, calvinist, farsor, impostor, calomniator, șiret, prefăcut, posedat de o legiune de diavoli și tot ce vă vine la gură..." În Scrisoarea a 18-a, omul de știință, care era de fapt, nu se dezmințe atunci când îi atacă pe iezuiți pentru condamnarea lui Galilei. Ironia și verva specifice ating paroxismul în fragmentul în care iezuitul explică doctrina restricțiilor mentale: cum poți jura că n-ai făcut un

lucru fără să pici de mincinos, cu două variante posibile: „Poți jura că n-ai făcut un lucru, dacă adaugi imediat, în gând sau chiar în șoaptă, „acum”, „aici” etc. explică iezuitul, concluzionând: "Vezi bine că, făcând așa, spui adevărul"... Cu ironie, Pascal marchează: "Cu alte cuvinte, făcând așa, înseamnă să spui adevărul încet de tot, iar foarte tare, o minciună", personajul fiind un pendant al lui Tartuffe, creat de Molière. În Scrisoarea a 9-a, cu originalitate, satirizează "puterea de a face nule făgăduielile", care trimite la celebra frază ce făcuse vogă în epoca feudală: „Promette c'est noble, tenir c'est bourgeois". În principiu, Pascal face ținta nimitorului tir al ironiei sale din contrastul între aparență și realitate. Astfel, printr-alte concretizări ale acestui contrast pe care îl vizează, este și prezența la liturghie doar cu trupul (aparența), dar absența cu sufletul (realitatea). Tot o formă de ironie folosită destul de frecvent de Pascal, este și jocul de cuvinte. "Nu vă reproșez că vă temeți de judecători, ci că vă temeți numai de judecători", accentuează el în Scrisoarea a 13-a. De multe ori, folosește în sprijinul ironiei, antiteza. "Oamenii sunt astăzi atât de corupți, încât neputându-i face să vină la noi, suntem nevoiți să mergem noi la ei". Tot o formă de ironie este și admirația prefăcută: „Acest bun pater iezuit, ce frumoase cuvinte!" (Scrisoarea a 5-a) Alteori, în dialogul cu iezuitul, simulează propria-i naivitate, incitându-și astfel interlocutorul la explicații complicate și la citate în care se încurcă, contrazicându-se tot timpul, din acest dialog între naivitate și necunoaștere rezultând un efect hazliu. Deși acuzat că ar lua în derâdere rolul bisericii în societate, "este evident că Provincialele nu reprezintă o lucrare

Mihai Șerbănescu

Mihai Șerbănescu

antireligioasă și, cu atât mai puțin, atee: în această lucrare, se confruntă, de fapt, două concepții asupra creștinismului, autorul combătând direct și indirect orice tendință care ar fi putut duce la compromiterea bisericii ca instituție", subliniază exegetul. Pascal însuși declara că nu și-a propus să folosească un stil dogmatic, sec, ci, dimpotrivă, unul agreabil, când zeflemitor, când coroziv, care să-i susțină argumentarea logică fără a o face totuși prea rece, astfel încât textul să nu păcătuiască prin monotonie și să fie citit de cât mai multe persoane. Alături de „Cugetări”, prin forța demersului lor și prin originalitatea stilului, „Provincialele” lui Pascal sunt apreciate drept capodopere ale literaturii franceze clasice. Să ne amintim că tot de la el ne-a rămas și celebrul "le moi est haïssable" (eul/egoismul trebuie urât), dar și cunoscuta frază, frecvent citată, "Si le nez de Cléopâtre eût été plus court, toute la face de la terre aurait changé" (Dacă nasul Cleopatrei ar fi fost mai scurt...)

Bibliografie:

Pascal, Pensées
Claude Genet, les Pensées de Pascal
Robert Horville, Du baroque au classicisme
Brăescu, Perspective și confluențe literare româno-franceze
Sorina Bercescu, în Istoria literaturii franceze
Xavier Darcos, Bernard Tartayre, Le XVII siècle
Larousse - Citations

Biblioteca Babel

Anatole France

între estetica

literară și cea cotidiană

II. Un laureat al premiului Nobel

Când drumurile sunt înflorite

nu întrebați unde duc

(Anatole France)

Aproape toate creațiile lui Anatole France au fost foarte bine primite, cum se spune, “ a l’epoque “ (la momentul apariției). “ Le Bon Maître “, așa cum era numit musafirul principal al Salonului Doamnei Arman de Caillavet, nu a gustat aproape niciodată, în timpul vieții, din cupa în succesului. Apreciat de critică, de cititori și de colegii scriitori, Anatole France a fost poate cel mai răsfățat autor al lumii literare din perioada sa. Cum destinul i-a rezervat o viață lungă, Anatole France a vut tot timpul să creeze, să se perfecționeze și să se bucure de succesul ceașilor sale.

Dacă trecem în revistă o parte dintre operele sale, prima constatare ar fi că, de la prima carte cu subiect bine conturat, romanul “ Crima lui Sylvestre Bonard “ (1881), Anatole France marchează și primul său mare succes. Pentru subiectul cărții, Anatole France va alege cadrul mediteranean al Italiei și un conflict mai degrabă estetic, ținând cont că personajul principal e savantul Sylvestre Bonard pornit în cautarea unui foarte vechi manuscris. Cum Anatole France e un erudit desăvârșit unanim recunoscut, textul pretențios al romanului îi va permite să se desfășoare în toată dimensiunea sa de cunoscător de literatură veche mai puțin cunoscută dar și să profite pentru a-și etala erudiția ca să își poată flata cititorii oferindu-le o ocazie să afle lucruri deosebite. Este o tactică constantă la Anatole France, de a oferi cititorilor texte deosebite, așteptând în același timp ca ei să se simtă flatați și invitați să se ridice la nivelul așteptărilor autorului. Căci “crima “ nu ar fi alta decât gestul de a salva destinul tinerei Jeanne, fiica unei foste iubite, închisă într-un pension de tutorele ei.

Cartea are două părți. Prima parte ne descrie efortul susținut deus de Sylvestre Bonard pentru a intra în posesia manuscrisului iar partea a doua descrie pe larg întregul lanț de fapte ce duc la eliberarea tinerei

Jeanne. Lucrurile nu se opresc aici căci Sylvestre Bonard va sacrifica totul pentru viitorul fetei, inclusiv vestita sa bibliotecă (nu însă și manuscrisul !) pentru a-i asigura tinerei Jeanne zestrea necesară căsătoriei cu unul dintre foștii studenți. Finalul este trist, emoționant și plin de sensuri. Dincolo de subiect și frumusețea textului, cartea îi mai permite lui Anatole France să strecoare în paginile sale multe date din propria biografie și multe descrieri ale Parisului, ale cheiurilor Senei pline de anticari, oameni ce iubesc și trăiesc pentru literatură. Anatole France este din acest punct de vedere marele susținător, ocrotitor și admirator al bookiniștilor de pe Sena. Nici nu ne miră dacă ținem seama de pasiunea și conviețuirea lui Anatole France cu cărțile dealungul vieții.

După fix zece ani de la apariția romanului “ Crima lui Sylvestre Bonard “, va apare cel mai cunoscut roman al lui Anatole France, “ Thais “. Evident că în cei zece ani nu a existat o pauză de creație în activitatea sa de scriitor dar cele cinci cărți apărute în acest timp nu au avut, nici valoarea și nici succesul, pe care l-a înregistrat “ Thais “. Romanul reprezintă o nouă mare realizare, fiind una dintre cărțile cele mai bine primite de cititorii săi și de critica literară. Un roman foarte apreciat care, din nou, a cerut o anumită deschidere către rafinament și snobism fără să pună niciun moment sub semnul întrebării valoarea ei. Anatole France pare că a avut unele emoții înainte de lansare pentru că s-a gândit să își anunțe cititorii avertizându-i că este bine ca “ publicul mare, cititor de romane, să nu se arunce grăbiți pe o carte mică “. Un joc de cuvinte rafinat ce ascunde o modestie falsă, căci cartea nu este

deloc mică în sens de ușoară sau minimală, așa cum încercă scriitorul să o prezinte. Este chiar o carte mare. Una de referință.

De altfel, „Thais“ fusese deja anunțată criticii de literatură de Renan a), un expert în studiul civilizației Orientului Mijlociu. Am mai putea adăuga la acele semne ce anunțau „succesul Thais“, schimbul de idei cu Victor Brochard b), și cu Doamne Arman de Caillavet c) despre legende, texte și descoperiri din filozofia și istoria greacă, lucruri ce par să-l fi ajutat decisiv pe Anatole France. Succesul este atât de mare încât Anatole France va scrie și o variantă dramatică, un text adaptat al romanului “ Thais “ ce se va prezenta pe scenă în anul 1894. Apoi devine, tot în 1894, libret pentru opera cu același nume compusă de Jules Massenet. Lucrarea lui Massenet are și ea un mare succes care se adauga celor anterioare făcând să crească faima lui Anatole France.

Subiectul romanului „Thais“ este luat dintr-o veche poveste orientală tradusă în limba latină și plasată în timp în perioada domniei împăratului roman Theodosiu (395 – 347). Cei doi eroi ai povestirii – legenda scrisă de Anatole France sunt Pafnutie, un schimnic care locuia într-o mănăstire de lângă Heracleea, regiunea Tebaidei și curtezana Thais care ar fi locuit în Egipt, în apropiere de Alexandria. Cu privire la datele istorice și geografice în care este plasat romanul său, France declară din start că a intervenit operând modificări cu bună știință tocmai pentru că legendele se pretează la interpretările cele mai diverse și la posibilitatea de a sugera toleranță pentru cei care greșesc fără să își piardă credința și speranța în izbăvire. Este porțița care îi va permite să se așeze în mintea lui Pafnutie pentru a ne dezvălui visele sale erotice care îl urmăresc permanent de când a întâlnit-o cu ani în urmă pe frumoasa și superstițioasa Thais. Întâlnirea celor doi este un moment al ciocnirii între bine și rău, Pafnutie reprezentând binele celui retras în pustiu pentru rugăciuni și smerenie iar Thais cea rea venind dintr-o lume în care iubirea se vinde pentru plăcere și dezmăț. Dar lucrurile nu vor rămâne așa, cei doi vor trece fiecare printr-o transformare radicală.

Nu putem aprecia câți dintre cititorii lui Anatole France au urmărit →

ALEX MĂROIU

povestea sa pentru a afla cum se va transforma Thais dintr-o curtezană într-o credincioasă si câți au fost curioși să vadă, prin ochii și mintea lui Pafnutie, cum arătau nopțile de amor pe care frumoasa Thais i le oferea pentru a-l atrage pe schimnic în patul ei. Bănuim ca un fel de echilibru ar fi existat sau poate, o spunem cu părere de rău, cei mai mulți nu ar mai fi continuat să citească curioși romanul dacă Thais cea frumoasă nu s-ar fi dezbrăcat în mintea celui păcătos propunându-i jocuri de iubire care să ne convingă că nici în iad nu e prea rău. Cert este că, dincolo de ceea ce a răscolit în ambele sensuri un cititor sau altul, romanul “ Thais “ e un roman construit simetric. Pentru că cele două personaje cheie vor face schimb de locuri, Thais devenind o credincioasă după întâlnirea cu Pafnutie în timp ce schimnicul Pafnutie, mereu dornic de a-si stăpâni orice pornire rea, va mai avea mult de pățimit zbatându-se în chinuri, oferind mereu vise condamnabile (dar suportabile !) cititorilor mai mult sau mai puțin revoltați.

Romanul “ Thais “ a fost, așa cum era de bănuît, amplu comentat atât de critica literară franceză cât și de cea europeană. Anatole France era un scriitor în mare vogă la momentul lansării romanului, cartea tenta critica la comentarii și cititorii erau predispuși să laude subiectul cel puțin din snobism. Dar nu gratuit căci un critic precum E.M.Forster d), care a observat primul “ construcția simetrică “ a romanului lui Anatole France, a analizat “ cazul Thais “ ca studiu literar sau ca subiect de referință pentru studenții săi londonezi. El afirmă că în “ Thais “, cităm : “ cele două personaje principale converg, se întâlnesc și se îndepărtează cu o precizie matematică “. Pafnutie si Thais își schimbă locurile crescând astfel valoarea subiectului. Construcția spectaculoasă a romanului pregătește din timp intersecția destinelor celor două personaje și inversarea rolurilor lor înainte de a se îndepărta și refugia fiecare în lumea aleasă în final.

Este de notat faptul că Anatole France rămâne un spectator echidistant față de ambii eroi ai romanului său, plăcerea lui fiind canalizată spre cititorii săi pe care în mod evident îi tentează să se gândească la subiect și să îl judece după bunul plac. Surpriza ce se

întrevede din finețea textului lui Anatole France, este că nu Pafnutie iese bine din situația sa. El va fi învins cu propriile arme pentru că nu el va câștiga dreptatea divină ci tocmai păcătoasa Thais care se va purifica prin credință uitându-și total trecutul.

Anatole France a fost o personalitate prea vizibilă și prea multilaterală ca om de litere pentru a nu fi atras de marile idei și confruntări sociale care au marcat țara în timpul său. De exemplu, una dintre marile polemici ale Franței secolului XIX a fost “ Afacerea Dreyfus “ care e descrisă de France în romanul său „Histoire contemporaine“ (Istoria contemporană), operă ce analizează în toate detaliile societatea franceză și membrii săi din toate păturile sociale. El se va strecura în pielea eroului său, Domnul Bergeret, și va dezvolta (chiar exagerat ca întindere și argumentare !) o analiză a societății franceze, profitând astfel de poziția sa de autor pentru a ne face cunoscută nemulțumirea față de întreaga societate, religie (mai ales față de clerici) și marea sa iubire față de oamenii simpli. Nu vom da multe detalii legate de poziția lui France în marele scandal iscat de “ Afacerea Dreyfus “ lăsându-i “ partea leului “ celui care a fost de fapt marele apărător al lui Dreyfus, adică lui Zola. Ceea ce putem spune este că Anatole France a fost un aliat fățiș al lui Zola ca apărător ai ofițerului Dreyfus. Atât direct prin luările de poziție cât și prin intermediul personajului său Domnul Bergeret, France va fi mereu un susținător al cauzei lui Dreyfus.

O poziție la fel de tranșantă în favoarea drepturilor omului și umanității, tratate într-o manieră total nouă, e cea din opera sa “ Les Dieux ont soif “ (Zeilor le e sete), lucrare ce analizează perioada Revoluției Franceze (1789 – 1794) în care Anatole France, nu pomenește decât în fugă numele unor șefi revoluționari dar scoate în evidență cruzimile și limitele unor conducători mediocri care au decis viețile multor oameni nevinovați pe care i-au judecat după legi abstracte și după o rutină pur birocratică. Din nou, France va fi prezent în roman, prin eroul său Brotteaux des Illettes, care acționează după principiile clasice ale omului corect. Opusul lui este pictorul Evarist Gamelin, pus de soartă în poziția de președinte al unui tribunal

revoluționar care judecă și condamnă la moarte prin ghilotinare zeci de oameni nevinovați. Evident Brotteaux des Illettes, alias Anatole France, va fi victima lui Evarist Gamelin și va muri în mod nedrept, cu demnitate și cu părerea de rău a celor sacrificați inutil pentru o cauză evident nedreaptă.

Despre rolul pozitiv ca scriitor și creator al romanelor de analiză și ca autor de texte de înalt nivel estetic am putea vorbi pe multe pagini și am putea cita multi critici favorabili lui Anatole France. A fost un mare scriitor care a avut un mare succes literar. Iar succesul nu a fost asigurat doar de numărul mare de cititori și de recenziile favorabile făcute de critica literară. Marile instituții franceze dar și internaționale au apreciat și premiat opera lui Anatole France, fie prin primirea sa ca membru al Academiei Franței în anul 1896, a Legiunii de Onoare în grad de Ofițer sau al Ordinului Național al Legiunii de Onoare în rang de Cavaler.

Pe plan extern, Anatole France va primi, în anul 1921, Premiul Nobel pentru literatură făcând parte din grupul restrâns al scriitorilor francezi premiați, alături de Roger Martin du Gard, François Mauriac, Romain Rolland, Jean Paul Sartre, Sully Prudhomme, Claude Simon, Andre Gide, Saint – John Perse sau Patrick Modiano. Numele citate nu respectă ordinea cronologică în care s-au acordat premiile și mai ales nu sunt însoțite de motivațiile oferite de Academia Suedeză la decernarea premiilor.

Desigur, într-o lume literară atât de vastă și de densă cum a fost cea a secolului XIX, putem ușor găsi și critici literari sau istorici diverși care nu i-au putut ierta lui Anatole France apropierea de ideile socialiste și grija exagerată pentru formă în detrimentul esenței sau al realității dure. Deși apropiat de oameni și de ideile socialiste, Anatole France rămâne pentru mulți critici și istorici doar un creator de “ frumos literar “. O încadrare simplistă, forțată și cel puțin incompletă, chiar dacă literatura prezentului nu mai pune mare accet pe eleganța frazei. Oricum nedrept, dacă ne gândim la toată opera lui Anatole France. O operă imensă ce îl declară pe Anatole France un adevărat geniu al literaturii. Poate un geniu care, ca orice om, avea și lipsuri. Dar, așa cum ne spune prietenul său, criticul Jules Renard : „Geniul e sublim dar nu e perfect!“ →

„OLD LADY” - A DISABILITY?

SECRETS OF SOUL

Să fii bătrân este oare așa de trist ? Uite că a venit timpul să delimitez de unde începe bătrânețea, în timp, dincolo de timp oare ce o să găsec, dincolo de spațiu, dincolo de orice rațiune unde fuge înțelepciunea ? Am să știu să o gestionez ?

După o credință, doar a mea, timpul stă pe loc, eu mă scurg ca un fluid prin el, ca până la sfârșit să mă topesc în Marea Universului.

Old Lady să te număr în ani, sau în riduri, sau poate în numărul copiilor pe care nu i-am avut, cine știe, în bucuriile și necazurile care au trecut prin cămăruțele inimii mele, firește patru la număr, ca la tot omul și pornind de aici am realizat că echilibrul nu este egal, ei și ?!

Chiar dacă necazurile au atârnat mai greu să cred o clipă că toate acestea m-au dezarmat ? Nu, sunt o fire prin care a curs sângele unei campioane, iar campionii știu să treacă linia de sosire chiar și în genunchi !

Bătrânețea este un privilegiu, am susținut de fiecare dată, nu este un lucru puțin tot ce ai acumulat în toți acești ani: adolescențele iubiri, pleoapele tremurânde, fluturii care dădeau să-ți spargă pieptul, primul sărut, băncile școlilor, băncile parcurilor, apoi m-a bucurat foșnetul ușor și diafan al uneii rochii albe din satin, altarul, prima noapte, tremuram ca varga...

După aceea roata vieții mele s-a tot învârtit, de fiecare dată când încetinea Dumnezeu parcă îi dădea un imbold să prindă curaj și încet, încet lua viteză, iar la ureche îmi șoptea : "mergi înainte, drumul este lung, străbate-!!"

Alături de Dumnezeu am mai avut un sprijin, copacul meu, o istorie mai veche, este vorba de cel mai frumos Crăciun din viața mea, să fi avut aproape 5 ani ?!

Atunci, cea care mă purtase șapte luni în primul meu leagăn, pântecul său, ne dăruise un copac împodobit, mie și surorilor mele și tot atunci, am învățat ce înseamnă dragostea unei mame. I-am spus vreodată, adultă cât am iubit-o ?

Sigur nu, mereu amânam, alteori mă rușinăm, credeam că am crescut prea mult să rostesc cuvintele magice ce nu costau nimic, deși ea până a plecat mi-a spus cu același glas cald, dar din ce în ce mai stins < fetița mea >...

Copacul din poveste, era bradul de Crăciun, o mamă singură, se schimbaseră lucrurile în țară, învățasem de mică cuvinte noi :lipsuri, fiică de moșier, beci, siguranță, imaginea ștearsă a unui tată pe care nu l-am mai văzut niciodată...

Atunci copil jurasem să am cel mai frumos brad în fiecare an și multe păpuși, până nu voi mai fi.

Au trecut anii, iar eu a doua zi de Crăciun îmbrățișez copacul meu, care poate fi oriunde, la munte, în parc, îi șoptesc << ajută-mă de fiecare dată să fiu puternică, așa ca tine !>>.

A făcut-o mereu, din seva lui îmi luam hrana și mă gândesc adesea, mama, oare mâncase în ajun ? Nu am aflat niciodată, ocolega răspunsul.

Întotdeauna îmi țin promisiunile, iar copacul meu o știe.

În toți acești ani, am învățat că viața nu trebuie economisită, dar nici risipită în van, doar trebuie trăită din plin, pentru că oricum moartea este atât de sigură de victoria ei, încât mi-a dat un avans de o viață întregă, știu, este un joc amăgitor, amândouă știm cine pierde până la urmă și totuși este cel mai antrenat joc pe care l-am jucat vreodată, oare la ce nivel am ajuns ?

Până acum m-am detașat simțitor pentru că în tot acest timp nu m-am pierdut în văicăreli, lamentări, sau să încerc deslușirea unor lucruri care oricum nu-mi vor schimba viața major, drumului spre marea Doamna Bătrânețea i-am așternut cărare din timp, constituind un depozit pe care l-am alimentat pas cu pas, cu toate trăirile mele, cu clipele de fericire, dar și cu toate nimicurile, care la urma urmelor înseamnă viață, viața care poate fi o singură liniuță, așa am citit undeva, de mult. Liniuța aceea, știți cea de trăsură, așa învășasem că i se spunea în primii ani de școală, unește anul de naștere al unui om cu cel al decesului. Eu aș completa, cu două paranteze mari, cele mai mari posibile, între acestea două se regăsește viața !

Sunt doar gânduri cu foșnet de mătase pe care le-am sădit noapte de noapte pe unicul meu pat - cerul, care nu mi-a îngădit niciodată libertatea imaginației mele, având o singură muză - viața, pentru ea am așternut straturi de iubire, am înfipt repejor gândul, de teamă să nu fugă, apoi un rebel și buclucaș nor m-a ajutat, scuturându-și pâlنيا ploii, el până la ziuă prindea rădăcini, iar eu nu făceam altceva decât să culeg buchețele de gânduri, să le ofer în zori, pline de rouă cui i-ar fi de folos.

Astăzi știu că am reușit să fiu persoana care îmi doream să fiu, că tot ce am depus în contul vieții a fost bine investit, profitul a fost pe măsura investiției sufletești, de dobândă încă nu m-am atins, așa că de azi îmi pot permite să spun că Bătrânețea nu este un handicap.

AURA UNGUREANU

ANATOLE FRANCE

→NOTE

a) Joseph Ernest Renan (1823 – 1892) expert în limbile și în civilizația din Orientul Mijlociu, filozof, scriitor și istoric important francez al secolului XIX.

b) Victor Brochard (1848 – 1907) cunoscut filozof francez, prieten cu

Anatole France în perioada când frecventau Salonul Doamnei Arman de Caillavet.

c) Leontine Lippmann, cunoscută mai ales sub numele de Madame Arman de Caillavet (1844 – 1910), a patronat un salon important în perioada celei de a III – a Republici, la adresa 12, rue de Hoche, în apropierea Arcului de Triumf.

Extrem de influentă și de bogată, va fi amanta lui Anatole France din momentul întâlnirii lor până la moartea sa, adică aproape 30 de ani.

d) Edward Morgan Forster (1879 – 1970) – a fost un scriitor și un critic literar englez, considerat un mare critic specializat în literatura engleză contemporană.

Starea prozei **SORCOVA, VESELA...**

Vărul meu nu mă lua în seamă. Eram fată și cu doi ani mai mică – într-un cuvânt, neinteresantă. Fără să fie răutăcios sau egoist din fire, Sorin era la vârsta la care băieții cred sincer că ei și fetițele sunt ca apa și uleiul, n-au cum, nici de ce să se amestece.

Mamele noastre erau surori și împărțeam aceeași bunică – aici puteam trage linie pentru ce aveam în comun. Cât despre diferențe... Sorin era un copil *de bloc*, nu crescuse în primii ani la țară, ca mine. Nu-și murdărea hainele tăvălindu-se prin iarbă, nici nu aducea acasă orice pisoi jigărit îi ieșea în cale. Găini văzuse doar la aprozar, iar vaci sau porci în pozele din cărțile de școală. Mățele nu-i plăceau, le considera niște prefăcute, iar de câini se ținea departe de când îl mușcase unul. Nu s-ar fi extaziat înaintea unui mușuroi de cârtiță, n-ar fi luat în palmă un melc bălos, descântându-l până ce își scotea carnea, n-ar fi adunat ciuperci *nebunești* ca să i le ducă bunicii pentru tocăniță, n-ar fi plimbat o rață în căruciorul de păpuși, nici n-ar fi suflat în toate păpădiile de pe Lunca, venind acasă cu părul alb de la puf.

Sorin avea întotdeauna unghiile curate, fiindcă nu își băga mâinile în pământ după râme, ori în baltă sub mătasea-broaștei după mormoloci, nici nu descojea toamna nucile verzi care lăsau pete trainice pe piele. „De ce nu ești cuminte ca vărul tău?” mă întreba mama când mă întorceam de la Vlădeni cu purici, căpușe sau cu acei microbi pe care ea îi vedea fără microscop și, de fiecare dată, trebuia să mă *deparazitez* frecându-mă cu buretele, peria și faimosul săpun *Cheia* ce făcea puțin clăbuc, în schimb mirosea a leșie.

Chiar dacă nu se dădea în vânt după viața la țară, lui Sorin îi plăceau păsările – cele cântătoare trăind în colivii – și peștii care își fluturau cozile și înotătoarele ca pe niște voaluri. Cum părinții lui nu își permiteau să cumpere vreo zburătoare exotice, nici n-aveau loc de acvariu în apartamentul de bloc, ținea câțiva carași aurii într-un fost borcan de murături. Se uita la ei cu drag, îi hrănea și le schimba apa cu un devotament pe care nu îl înțelegeam. Ce folos că lunecau neobosiți în cercuri între pereții de sticlă? Cum să

mângâi un pește, să-l iei în brațe, să-l lipești de obraz? Mă duceau cu gândul la plăcuțele de la Grădina Zoologică din Noua. „Uitați-vă la animale, însă nu puneți mâna pe ele.” Peștii lui scoteau uneori capul din apă ca să îi atingă pe creștet, susținea Sorin – dar am decis să cred asta când voi vedea cu ochii mei, ceea ce, până astăzi, nu s-a întâmplat.

Mai mult decât păsările sau peștii, Sorin îndrăgea fotbalul – să îl joace cu băieții în fața blocului, ori să privească meciurile împreună cu tatăl lui, pe stadionul din Bartolomeu ori la televizor. Țin minte cum, la un gol dat de echipa *lui*, de bucurie fășnise de pe canapea până la lustra din plafonul nu foarte înalt și spărsese un glob. Era normal să-i placă sportul, așa cum firesc ar fi fost ca eu să ador păpușile. N-am avut decât una, de care m-am plictisit repede, exilând-o în magazie. Preferam să mă joc de-a indienii sau muschetarii și îmi făceam singură arcuri, săbii sau flinte, de fabricație artizanală și nu prea arătoase, însă de mare folos în ambuscadele curții.

Probabil aș fi învins într-un duel cu floreta din lemn de alun dacă fiul mătușii s-ar fi dat la asemenea îndeletniciri războinice. Sorin alegea însă *întregerile minții*, pe care le câștiga întotdeauna. Când ne duceam în vizită la ei, pe Strada Hărmanului, devenea gazdă de voie, de nevoie și trebuia să se ocupe de verișoara lui. Scotea atunci cutia cu Remi sau pachetul cu cărți de joc. Pierdeam de fiecare dată și, de câte ori rămâneam cu ochii la piesele mele desperecheate, ori în mână cu Popa Prostu', îmi promiteam să îmi iau revanșa odată și odată, după obiceiul indienilor care nu uită în veci o insultă. Și iată că, o dată la 365 de zile, venea și cea a răzbnării. Era chiar prima din ianuarie, a Anului Nou, când îmi plă-

team datoriile cu vârf și îndesat.

Sorin era politicos, ascultător. În afara răbufnirii de entuziasm când faultase lampa din tavan, nu spărgea geamuri, cu mingea ori cu praștia, nu se bătea cu alți băieți, venea de la joacă înainte ca tanti Suzi să-l strige a doua oară și dormea după-amezele fără să protesteze. Un singur cusur avea: era mofturos la mâncare – scobeia până și feliile de șuncă ori de salam dacă zărea vreun punctișor de grăsime.

– Uită-te la Sorin ce frumos mănâncă! se minuna mama. Tu de ce nu poți?

Ce-i în lingură tot acolo se duce, oricum ai băga-o în gură, spunea privirea tatei, dar cea care îmi lua mereu apărarea era mătușa mea.

– Are tot timpul să învețe...

– Numai să vrea!

Mama știa ce spune, ducea de multă vreme lupte de tranșee cu încăpățânarea mea – mai câștigam eu, mai pierdea ea. Pentru tanti Suzi însă, care și-ar fi dorit și o fetiță, o surioară pentru Sorin, eram ca o fiică. De la ea deprinsesem tot felul de lucruri foloșitoare – să închid o umbrelă și să o strâng fără să îi șifonez pliurile, să împăturesc frumos o batistă sau să-mi împletesc în păr *cozi de șoricel* înainte ca mama să mi-l taie iarăși scurt, băiețește.

Mătușa mă răsfăța ca pe o prințesă, poate fiindcă și ea venea dintr-o poveste, a Cenușăresei din Vlădeni – însă fără mama vitregă și surorile cele rele – măritată cu un *prinț* venit tocmai din Banat.

Când comuniștii întorseseră istoria pe dos ca pe o haină purtată cu căptușeala în afară, familia unchiului se strămutase la Brașov, lăsând în urmă tot ce fuseseră al lor și nu mai era – pământul, lanurile de grâu, pădurile, livezile, turmele de oi, vacile de rasă Simmental și caii din grajduri –, dar nu și trecutul care, ca un câine bătrân și credincios, avea să îi urmeze peste tot.

Când s-a însurat, Tiberiu avea numai hainele de pe el și dragostea pentru mătușa mea, ceea ce ar fi trebuit să fie de ajuns.

Însă în România acelor ani basmele erau ca un film nedezvoltat, unde albul e negru și negrul alb. Școlit în Austria, fiul *marii doamne* învășase Istoria și Dreptul, adică lucruri care nu-i foloseau acum la nimic. →

RODICA BRETIN

Ce n-avea în schimb? *Origine sănătoasă*. În loc să ajungă avocat sau judecător, nenorocosul meu unchi se mulțumea cu singurele munci care îi erau îngăduite. A cărat saci și lăzi cu cărca, descărcând marfă la o Alimentara, a fost șofer pe mașina de strâns gunoiul, om de serviciu la o școală profesională. A spălat sticle și borcane, le-a răzuit etichetele în stația din Răcădău, apoi, fiindcă era printre puținii de acolo care știau să scrie, l-au pus să facă liste de inventar cu ambalajele ce veneau murdare și plecau mai mult sau mai puțin curate.

Cu noi, cei din familie, unchiul Tibi era plin de vervă, trecând cu ușurință de la cursele de mașini la zborul spre Lună, fără să facă paradă din faptul că le știa pe toate mai bine decât oricine. Cu alții însă, devenea un alt om, de nerecunoscut. Îl văzusem odată în Răcădău, când tanti Suzi și cu mine ne duseserăm să îl luăm de la serviciu, după terminarea programului; acolo vorbea altfel cu lucrătorii, mai *pe limba lor*, îi asculta fără să îi contrazică, râdea la glumele lor nesărate și le înghițea grosolăniile. Voia, cu disperare aproape, să se integreze în colectiv, poate așa lumea o să uite că avea nu una, ci două licențe, într-o vreme când oricine scotea cât de cât capul din turmă era privit cu suspiciune. Își făcuse un *scut cameleon*, mi-a zis o dată, uitând că sunt la grădiniță. Însă pavăza asta nu prea ținea, răzuitorii de etichete îl mirosiseră imediat: vorbea, se îmbrăca și se purta ca ei, dar nu era *de-al lor*.

Nu-i bai! ar fi zis bunica, adică nu-i cu supărare când lumea îți întoarce spatele, atâta vreme cât îți rămân ai tăi. Tanti Suzi o avea pe sora ei, cu mine și cu tata la pachet, cei doi cumnați se înțelegeau de minune, familiile își petreceau împreună concediile, sărbătorile și mai ales noaptea Anului Nou. Tanti Suzi și cu mama vorbeau despre rochii, rețete și romane siropoase, tata și unchiul despre războiul pe care îl făcuseră unul la Vânătorii de Munte, altul la Blindate, iar amândoi scăpaseră *ca prin urechile acului* de prizonieratul la ruși. Dacă cei mari se însuflețiseră – aruncându-și cuvinte-mingi peste masa pe care se lăfăiau platouri cu salată de boeuf, răcitură și plăcinte cu brânză –, Sorin, ca de obicei, mă ignora. Nu mă supăram însă, fiindcă știam ce o să urmeze a doua zi. Știa și el, de-asta devenea tot mai tăcut, abia

răspunzând ori clătînând din cap de câte ori era îndemnat să mai ia o porție de ouă umplute sau sarmale.

Și-așa am îngropat anul cel vechi, cu bune, cu rele, ridicând paharele pentru venirea celui nou, patru cu vin spumos Zarea, iar două cu sirop de zmeură pe care sifonul îl transforma, miraculos, într-o șampanie roz... În noaptea dintre ani copiii nu erau trimiși la culcare după Telejurnal, iar programul serii se prelungea. Ne-am uitat împreună la Revelation, eu și Sorin mai atenți la cuvintele schimbate între părinții noștri decât la televizor. Am ațipit în timp ce un taraf de muzică populară se dezlănțuise pe mușește – la asta și la plugușoarele răcnite din toți bojocii unchiul Tibi se ridica, dând mai încet sonorul; ar fi fost bună o telecomandă, dar nimeni nu își închipuia că va ține vreo dată în mână o cutiuță cu care să schimbe o sută de canale fără să se clintească din fotoliu.

Nu-mi amintesc să fi visat ceva în ce rămăsese din noapte, după ce tata m-a purtat, pe jumătate adormită, spre patul meu; însă zorii noului an m-au găsit în picioare și gata de acțiune. Ziua de întâi făcea parte dintre sărbătorile mele preferate, imediat după Sfântul Nicolae, când descopeream darurile *moșului* puse de părinți în ghetuțele lăsate sub brad. Acum venise un alt moment îndelung așteptat.

Aveam tot ce îmi trebuia. Două sorcove frumoase, cu flori din hârtie creponată, vopsite în toate culorile, știam poezioara care să-mi umple coșul cu bomboane, moși-gerilă de ciocolată, felii de cozonac și fursecuri. Luam vecinii la rând, fără să îmi scape nici unul, ca un administrator de moșie ce aduna dările de la arendași. Eram singurul copil al curții – pe Dragoș nu-l număram, fiindcă tatăl lui, inginerul ateu, ignora cu bună știință ritualurile plebeiene, păgâne sau religioase –, iar vecinii se vădeau întotdeauna generoși, întrecându-se să îmi îndese dulciuri în coșulețul cât o paporniță.

Deci, la Sorcovit! Știam cum, unde, aveam cu ce. Însă, ca-ntotdeauna se iveau o problemă. Vecinii cei darnici erau superstițioși. Doamne ferește ca în noul an să le treacă pragul întâi o femeie, asta le-ar fi adus pagube, ghinioane și cine știe ce alte nenorociri. De-asta aveam nevoie de un băiat lângă mine, un viitor bărbat care să vireze karma tuturor ca pe cârmă de corabie în direcția cea bună:

câștiguri la Loz în Plic și ce își mai dorea fiecare. Prima oară mă întorsesem cu coșul gol, după ce ciocănisem zadarnic la uși închise, deși cei dinăuntru n-aveau unde să fie decât acasă. Din anul următor îmi schimbasesm strategia. Sorin era băiat, nu? Ce dacă nu-i plăcea să meargă din ușă în ușă? Eram verișoara lui, iar rudele fac sacrificii, mai ales unul mărunț ca acela. Nu l-am întrebat, știind care ar fi fost răspunsul. M-am dus drept la tatăl lui, cu cele două crenguțe înflorate și cu o rugămintă.

– Îl lăsați pe Sorin cu sorcova?

Cum nu putea să își refuze nepoata, unchiul mi l-a închiriat pe Sorin pentru o dimineață. Vărul meu se făcuse palid și arunca priviri sperate spre tanti Suzi. Mătușa, inimă de mamă, s-ar fi înmuiaț cu siguranță, uitând că eram fetița pe care și-ar fi dorit-o, dar nu își contrazicea niciodată soțul când era vorba de educația fiului lor.

Sorin a luat sorcova cu două degete, de parcă l-ar fi ars, pornind după mine cu pașii unui condamnat dus către eșafod. Între obiceiul uratului și a merge la cerșit era o diferență, dar nu în ochii lui. Și ce? Mie îmi cădea bine când pierdeam la Remi, Moară ori Păcălici? Așa cum, în Roma antică, clepsidra lumii se răsturna de *Saturnalii* – când sclavii erau sluijiți de stăpânii lor fără crâcnire –, aveam și eu momentul meu glorie; nici chiar bomboanele de ciocolată umplute cu alune nu se comparau cu dulcele gust al răzbunării.

Zece familii în afară de noi locuiau pe atunci în curtea noastră și ne-am dus pe la fiecare, eu într-un marș de triumf, Sorin de parcă urca o Golgotă a rușinii. Sunam la uși și mă dădeam la o parte, cei dinăuntru vedeau prin vizor ori printre faldurile perdelei un băiat venit să le aducă noroc și se grăbeau să deschidă. Îl lăsam să treacă primul pragul, după care agitam bagheta magică a sorcovei, rostind cu însuflețire descântecul ritmat. Între timp, vărul meu încremenea ca statuia unui Neptun ce uitase să respire sub apă și avea o mătură în loc de trident. Ne luam obolul convenit în coșul pe care tot Sorin îl purta, un alt simbol al umilinței, apoi treceam la următoarea gazdă, unde sceneta se repeta identic.

Pe Dragoș l-am lăsat la urmă. Voiam să-mi vadă coșul plin, să înțeleagă ce pierduse fiindcă nu i se

Limantul

Sufletul, regal sărut,
Te cuprinde, zbor în lut,
Ca o adiere lină,
Molcomă, dulce, senină,
Să guști din nădejdi, liman,
Legănat ca macu-n lan,
să ai tihnă-n om, în drum,
În timpul ce crește-acum
din cireșe amare, dungii, petale,
clipe albastre, mărgăritare.
Sufletul, brădet în lume,
Iartă cât nu poate spune,
din ninsori își ia o cheie
Să aprindă-n cer scânteie.
Pentru focul nemuririi.
Închină viața iubirii.
(3.09.2024)

Toamnei

Am luat dulcețuri, mângâieri,
frumoasă doamnă,
ca pe-o gutuie aurie ce mi-e dată-n
dar,
și am păstrat din zilele-n balans de
toamnă,
blând, ruginiul chihlimbar al vinului,
celest stegar,
din care-mi beau, poem, sărutul tău
aprins,
cu orele, ocean pentru un gust regal.

Sunt insula de doruri necuprinse în
cuprins,
parfum de Palo Santo, iasomie, de
santal.
Am luat privirile pictând celeste zări
din val,
din pensula ce-și lasă urma-n bob de
sare,
și le-am sorbit în piept din mal în mal.
Din ce e viu, îmbobocesc chemări de
ființare,
și răspândesc în clocot limba din
povești,
pentru a da un sens țărâniei din visare.
Din timpul ce te tot curtează, dragă,
crești,
căci Dumnezeu, în orice clipă-i
dragostea cea mare,
șuvoiul vieții în făsnire cu nădejdi de
rai.

Tu, toamnă, doamnă, toate frumusețile
ne dai!
(10.09.2024)

Slujire

Eu nu slujesc trupului, ci dragostei ce
mișcă lucrurile.
Ea mă mișcă și pe mine dinspre casă
spre tot ce contează
pentru întregirea poveștii izvorătoare
de sens.

În iubire, aerul e-ndestulător, dens.
Caut să mențin echilibrul în așa fel
încât starea de bine a sinelui
să fie pe picior de egalitate cu starea
de bine a celui
în care îmi scald privirea,
indiferent dacă este copilul care mă
privește
ca pe făptura în care își pune visele
pentru a-i oferi scara spre lume,
dacă e prietenul care își deschide
sufletul
și mă invită să fiu martora
prefacerilor,
dacă este cel care își pune nădejdea în
mine pentru mântuire,
dacă e mama care mi-a fost mereu
lumină,
sau dacă ești tu,
cel care mă aștepti cu ochi de rouă,
frumoși, adânci ca sufletul tău cald,
pe care îl aperi de ploii, de vânturi și de
alte intemperii.
Ți-am respirat aerul,
m-ai ținut în viață cu dragostea care
mi-a intrat în piele,
Îți talmăcesc stările din felul în care
mă trăiești!
(15.09.2024)

IULIA DRAGOMIR

SORCOVA, VESELA...

→dădea voie să meargă cu *sorcovitul*.
Deși erau împotriva datinilor născute,
ziceau ei, din superstiții și ignoranță,
ai lui nu se zgârceau la daruri, căci,
nu-i așa, *obrazul subțire cu cheltuială
se ține*. După scurta mea reprezentare,
am rămas singuri cu Dragoș ca să ne
arate jucăriile primite și să se laude cu
ele: un elicopter cu elice din lemn de
balsa, o mașinuță de pompieri cu scară
ce se putea ridica și un bombardier
pictat în camuflaj. Deși voia să ne
impresioneze pe amândoi, se uita mai
mult la Sorin, cerându-i obolul
admirației.

– Tatăl meu e inginer-șef, con-
struiește avioane, a spus. Al tău, ce e?

Era doar inginer, fără șef înainte,
așa cum la ICA Ghimbav se făceau
planoare, nu avioane. Înainte să pun
lucrurile la punct, l-am auzit pe Sorin
răspunzându-i. Ar fi putut să zică
orice, tata e tot inginer, avocat, doctor,
profesor. Și ce credeți că i-a ieșit pe
gură? Adevărul.

– Lucrează în Răcădău, la
Centrul de Ambalaje.

Am rămas ca la dentist, eu și
Dragoș. Eu, fiindcă în acea clipă l-am
văzut pe vărul meu altfel decât până
atunci. Sorin nu mințise niciodată, așa
cum nu era cu nasul pe sus, ci un timid
căruia nu îi plăcea să se dea în
spectacol în fața nimănui. Mi-a părut
rău că îl făcusem să treacă prin toate
cercurile iadului, dar mai ales mi-a
fost rușine – pentru mine, pentru
Dragoș. Între timp, băiatul de inginer
își revenise din uimire și a căscat
iarăși gura: întâi a ieșit un hohot de
râs, apoi vorbe.

– Spălător de sticle? Răzător de
etichete? Ce frumos!

Unchiul Tiberiu făcuse și asta,
dar acum scria într-un registru intrările
și ieșirile lăzilor cu ambalaje. Ar fi
fost multe de spus, însă eu, care de o-
bicei aveam replică la orice, am rămas
mută. Primul meu gând a fost să iau o
mână de drageuri și să i le îndes lui
Dragoș pe gură – era și asta un răs-
puns. Ar fi început să urle, părinții lui
ar fi venit în goană, ieșea un circ în-
treg... Dar altceva m-a oprit. După tot
ce îl silisem să pătimească, nu puteam
să-l târăsc pe Sorin și într-un scandal.

I-am zâmbit așadar lui Dragoș
într-un fel care i-a sters mulțumirea de
pe chip. *Tu nu pleci nicăieri și nici eu.*
Iar anul abia a început, spunea
privirea mea, promițându-i că va plăti
cu vârf și îndesat victoria de astăzi.
Dragoș a înțeles mesajul: trei
săptămâni nu s-a mai arătat prin curte.

În 1972, când eu începusem clasa
a șaptea iar Sorin tocmai intrase în
anul întâi la Liceul Meșotă, tatăl lui și-
a scos diplomele de la naftalină,
reușind să se angajeze la un birou
notarial, deși n-a putut să urmeze o
carieră de magistrat, cum își dorise.
Însă pentru unchiul meu sușurile sau
coborâșurile erau *de-ale vieții valuri* și
atât.

Avea o soție iubitoare, în ochii
căreia a rămas mereu un prinț și un fiu
ce îi călca pe urme, un mic lord ce nu
putea să mintă, să scuiepe, să înjure, ori
să se bată cu alți băieți – și pe care nu
l-am mai târât vreodată la sorcovit.

Nici eu nu m-am mai dus din
anul acela și nu doar fiindcă nu aveam
cu cine.

Nu știu de ce, însă tot farmecul
pierise.

VEDENIE

Cum treceai aseară strada
Fredonând o melodie
Parcă-ntruchipai șarada
Uneia cu maladie;

Cum treceai, așa, neutră,
Cu privire cam anostă
Păreai un model de cutră
Pregătită de-o ripostă;

Cum treceai ca o silfidă
Prin mulțimea surâzândă,
Semănai cu o aspidă
De ucidere flămândă!...

Cum treceai infatuată,
Și frumoasă ca o zee,
Mi-a părut așa, deodată,
Că ești diavol nu femeie

Simeria, 2 Dec. 2024

BUN DE PLATĂ

De păcatele iubirii
Și dorințe ne-implinite,
Face-mi-aș un harakiri
Cu uneltele tocite;

Pentru zâmbete-restaurantă,
Deseori cam prefăcute,
Și, așa, de circumstanță,
Le voi motiva ca,, vrute;

Iar iluzii-n dese rânduri,
Îmbulzinde spre ieșire,
Le voi îmbrăca în gânduri
Potrivite de iubire;

Spre scăpare de obsesii,
Cum și alții procedează,
Voi elibera concesii
Care pseudosfidează!

Simeria, 30 Oct. 2024

UNA...

Trecea pe stradă o fițoasă,
Cu părul fluturând în vânt,
Purtând rochiță vaporosă
Și o brățară de argint;

Trecea pe stradă arogantă
Și toată nuri și cârlionți
Ca-n basme cu „a fost odată
În lumea de-mpărați și conți”;

O urmăreau golani străzii
Și se doreau cu ea-n pripor
Să păstorească oi și iezii

Ascunși pe după vreun răzor;

Trecea pe stradă, visătoare
Fițoasa, doar în sarafan;
O urmăreau care de care
Și salivau pavlovian...

Simeria, 16 Nov. 2024

NU MAI CRED...

Nu mai cred în Kamadeva.
Nici în alte bazaconii!
Raiul, Mărul și cu Eva
Îmi stârniră neuronii;

Basme cu-mpăratul Roșu
Ori Crăieșe arogante?
Erau sfinte pentru moșu
De pe vremea lui Pazvante;

Azi trecură toate-toate –
Promovezi cu incultură
Dacă știi să dai din coate
Completat cu dat din gură;

Căci așa urcară unii:
Pas cu pas, mai pe tăcute
Și-n virtuțile minciunii
Sunt valori... recunoscute!

Simeria, 15 Nov. 2024

HIBE...

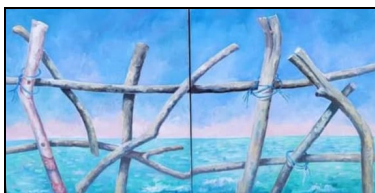
Doamnă Ics mă simt dator
Să-ți răspund la diatribă:
Spui că am la cap o hibă
Și că n-ar fi rău să mor?

Judeci logic – abitir...
Dar o spun fără sfială:
Căpățâna ta-i cam goală,
Și arată-a... cimitir;

Doamnă Ics, e lucru cert,
Că în loc de minte clară,
Ai o „dună” de Sahară,
Și raționament incert...

Ce să spun de glasul tău,
Dacă stau puțin și cuget?
Pot să jur că e un muget
De leoaică fără... leu!

Simeria, 13 Nov. 2024

Mihai Șerbănescu

TOAMNĂ-ȘABLON

Vin ploile prelungi de Toamnă,
Loiale ca niște dușmani,
Vin ploile și ne condamnă
Să cugetăm la boli, la ani...

În haite norii se grupează
Vagabondând apoi pe cer;
O maidaneză mai gafează
Schelălăind urât, stingher;

Iar Toamna, ca o maladie
Mai dă năvală peste tot,
Îmbracă haină cenușie
Și se comportă cam netot;

Dar e noiembrie cu scuză,
Iar vântul bate în oblon;
Și însăși vremea e mofluză
Deși se poartă cam șablon...

Simeria, 13 Nov. 2024

LUMEA LA MEZAT

Trece ziua, săptămâna
Este-aproape de final...
Flutură un semn cu mâna
Dacă tot te simți pe val!

Ești, desigur, importantă,
Și ești între seniori;
Urcă viguros pe pantă
Dar ai grijă când cobori!

Momentan, indiscutabil,
Promovezi vertiginos,
Locul ți-e irefutabil,
Dar pericolul e... jos!

Trece săptămâna, luna,
Cronos s-a senilizat
Și ne poartă cu minciuna
Că-i cu Lumea la mezat.

Simeria, 11 Nov. 2024

DUMITRU HURUBĂ

Starea prozei

Daravela

(schiță)

În Zătreți se îngâna ziua cu noaptea, iar pe Ileana o fulgeră o presimțire văzând că Ioniță nu mai ajunge acasă și chiar era îndreptățită să fie îngrijorată, pentru că îl trimisese la mătușă-sa Catarița dis-de-dimineată. E drept, trebuia să meargă tocmai la celălalt capăt al satului, dar oricum. „Oare, o fi trecut pe la atelier?” se întreba și parcă mii de ciocane îi bubuiau în creieri.

Între timp gătise, ba chiar și mâncase de una singură, contrar obiceiului, iar acum își făcea de lucru curățind teci de fasole pe scările casei când auzi scârțâitul porții. Pe alee venea bărbătelul ei mergând în zigzag. Când îl văzu așa, luă foc:

- Fi-ți-ar năravu-al dracului! Iar te mbătași ca un porc?

- O făcui, o făcui! Ce vrei acum?

- Și banii?

- Care bani?

- Îi dusăși lu' tușa Catarița?

- A, tușa... Nu, că n-o gășai acasă. Era plecată la moară. Așa îmi spusă Cocleța – doi pe față, doi pe dos. Dacă minte ea, mint și eu.

- Și cum nu o gășiși, ce te gândiși? Ia să dau bună zăua la cățaua leșinată. Îți era și sete al dracului! Trecusă și mult de-aseară când te-ai făcut praștie?!

- Păi, să știi că îmi fu sete. Nu vezi ce căldură este?

- Mă nenorocitele, scoate banii!

Ioniță se uită în jurul lui dezorientat. Se apropie de masa din curte și se aplecă, încât era cât pe-aci să cadă.

- Erau aci.

- Ce erau aci, mă? Banii? Unde sunt banii?

Se așeză pe scara casei.

- Păi, stai să-ți explic! Plasa...

- Ce plasă, mă?

- Pieile...

- Ce piei? Care piei? Unde vezi tu piei?

- Erau în plasă. Da' unde e plasa?

- Mă, tu îți bați joc de mine?

- N-auzi că era aci? Se uită iar sub masă. La piciorul mesii...

- Veniși tu acasă cu vreo plasă?

- Da, adică, nu știu. Erau în plasă.

- Ce erau în plasă, mă? Să nu zici că beuși banii?

- Eu?!

- Și-atunci ce tot balmăjești?

- N-o gășai acasă pe tușa Catarița.
- Asta înțelesăi. Și?
- Mă oprii la Relu să mă răcoresc, că mă bătu soarele-n cap.

- Cu trei sute de lei?

- Cum adică, trei sute?

- Păi, nu atâția îți detei azi-dimineată când plecași?

- Ei, parcă eu îi numărăi, da' bate-mă, omoară-mă, nu mai sunt.

- Ce nu mai sunt, mă?

- Banii... Pieile...

- Care piei, mă? Ce o tot îți langa cu niște piei?

- Păi, le cumpărai di la Văsăle al lu' Cildă. Un chilipir. Habar nu are el cât valorează.

- Mucosu' ăla, mă?! Avu el piei de vânzare?

- Ei, el?! Erau ale lu' mătușă-sa.

- Și te văzu pe tine afumat bine și ce își zise: „Ia să îl lucrez pe ăsta!”

- Adică, vrei să spui că mă înșelă? Fă, unde sunt pieile?

- Care piei, mă, că veniși acasă cu mâinile goale și pe trei cărări?

- Unde e punga?

- O iei de la cap? Veniși tu acasă cu vreo pungă, că doar te văzui când intrași pe poartă? Mă faci și chioară acum?

- Cu alte cuvinte, mă lucrară. Lasă că le arăt eu lor!

- Cui le arăți, mă?

- Lui Văsăle, da' și lu'... Nu știu cum îl cheamă, da' dau eu de el.

- Mă om de Dumnezeu, scoate banii!

Ioniță își întoarse buzunarele pe dos.

- Nu vezi, fă, că nu mai am un chior?! Beurăm aldămașu'.

- Ce aldămaș, mă?

- Că făcui afacere.

- Ce afacere, mă trei lulele, trei surcele?

- Cu pieile. Îl păcălii. De unde să știe Văsăle cât face o piele de vițel?

- Da' tu știi, mă terchea-berchea?

- Cum să nu știu?!

- Tu ai văzut cu ce chin am strâns eu banii ăștia? Mi-am rupt de la gură, vorba aia, și îi risipiși dintr-un foc. Doamne, cum de nu îmi pusăși piedică de dimineată? Cum de îi detei banii pe mână, că doar îmi cunoșteam marfa?!

- Cu cine vobești, fă?

- Cu dracu' de-amiaz' vorbesc! Cu tine, cu cine altcineva? Hai la Relu!

- Eu? Du-te sângură!

- Adică, tu încurcași ițale și Leana să le descurce?! Bine!

- Nu auzi, fă, că nu mă țin picioarele? zise el și se întinse pe scara de ciment a casei.

- Asta nu rămâne așa. Așteaptă! zise și ieși pe poartă, aruncând în treacă șorțul peste un buștean de vie.

*

Ileana intră în cărciuma lui Relu și nici una, nici două îl luă la întrebări:

- Unde sunt pieile?

- Care piei, stimată doamnă?

- Și nu mă lua pe mine cu doamnă, stimată și alte alea, că nu am mâncat din aceeași strachină, da?! Scoate-le!

- Ce?

- Pieile.

- Eu?

- Păi, nu la tine se făcu Ioniță pulbere?

- Asta-i bună! Parcă numai el?! Serviți o cafea, o bere?

- Și nu mă lua peste picior! Pieile! Scoate-le!

Liniștindu-se puțin, continuă:

- La care masă stătu Ioniță?

- Nu știu. Nu servesc eu.

Uitându-se cu atenție pe sub mese, găsi în cele din urmă punga buclucașă.

- Mama lor de piei!

Le scoase și văzând comedia, căzu pe un scaun.

- Trei piei de miel cu trei sute?

Unde sunt pieile de vițel?

- Ce vițel, doamnă?

- Văsăle, Văsăle, de nu ți-oi rupe oasele, ieși ea furioasă.

*

Intrând pe poarta care era descuiată, Ileana îl găsi pe Vasile în curtea casei.

- Bine, mă Văsăle, mă, ce făcuși? Îți bătuși joc de omu-meu?! Cu omu' beat te pui tu? Scoate banii!

- Ce bani, tanti?

- Banii pe piei.

- Care piei?→

ELENA AGIU NEACȘU

Am obosit

de la o vreme
un somn ciudat
îmi mistuie puterea
pleoapele-mi cad fără voie
și curg, curg greoaie și molcomă
ca un pârau cu ape vâscoase
înspre o destinație neștiută

eram femeia-bărbat
o forță nebănuită mă însoțea
în toate zilele
cântam pământului
și-i predam semințele
iar el mă cinstea cu roade alese

un ghem de energie
s-a deșirat într-o clipă
lumina se stinge, mâinile cad
pașii nesiguri clatină trupul
se învâрте lumea, ca într-un carusel
împrejurul meu
dar nu-i mai doresc vacarmul
tulburător
vreau să dorm... să dorm...

tot ce mă fascina își pierde strălucirea

„Ecleziastul” devine cea mai potrivită
voce
pentru prezentul meu
predau armele în schimbul păcii eterne
am obosit

Pumnalul

gânduri obsesive năvălesc uneori
soarta mă ia la întrebări
dar noaptea nu-mi poate oferi
răspunsuri

în pliurile ei întunecate
îmi înfig nedumeririle
ca niște tentacule viorii căutând
un dram de căldură
un dram de lumină
iar mintea-mi ciulește neuronii
în care
s-au fosilizat semințele vieții

brusc, se pornește o boare
răsucindu-se
ca o balerină pe un nor alburii
ea îmi învârtie ochii, mintea, trupul
mă translocă în miezul copilăriei

și tu, tată? și tu?! (tipă gândurile)

ai plecat, tăcându-ți neîmplinirea
în scrisori pitite prin podul casei
să o îngâne bufnițe bocitoare
și iată că nopțile îmi frământă creierii
cu întrebări despre voi, cei plecați:
ce socoteli au rămas neîncheiate
ce plăți mai sunt de făcut
de nu mi s-a hărăzit nicio fărâma de
tihnă?

când se opresc întrebările
un pumnal se mi se învâрте sub umărul
stâng
amintindu-mi că
îmi datorez un dram de iubire
EMILIA AMARIEI

DARAVELA

→- Mă, tu faci pe prostu'? Piei
de miel la preț de piei de vițel?

- Ei, piei de vițel?! Piei de miel.
Mă trimisă tanti Ioana cu ele la târg ca
să le vând.

- Și târgu' fu în cârciumă?
- Păi, dacă gășai client, da' eu
fusei corect.

- Îți arde de bășcălie? Astea sunt
piei de vițel, mă?

Scoase pieile din pungă și îi dădu
cu ele peste față.

- Piei de miel, doar vă spusăi.
- Mai contează?! Îl văzuși pe omu-
meu luat în freză și ce-ți zisăși, să-l și
razi. Scoate banii și ia-ți pieile!

- Nu-i mai am.
- Cum așa?
- Păi, nu îți spusăi că nu fură pieile
mele? Le vândui și îi dusăi mătușii
banii.

- Măi! Măi! Măi! Hai cu mine la
ea!

- Acuma noaptea?
- Măine. De bună samă, acuma.
Tot ajunsăi pân-aici. Vrei să
cheltuiască banii și pe urmă să fluiere
pagubă?

- Merg, da' eu știu?!
- Dacă nu știi, aflii!

*

Se înserase de-a binelea când
ajunseră la Ioana și o găsiră stând la
poartă ca de obicei.

- Bună sara, tanti Ioană!
- Bună să-ți fie inima, Ileano! Da'
ce vânt te aduce în Ciortesteți?

- Vântu' asta, aruncă ea jos pieile
din pungă. Le cunoști de undeva?

- Le dusă nepotu-meu la târg.

- La târg pe dracu'! I le vându în
cârciumă lu' omu-meu la preț de piei
de vițel. Uită-te și mata! Astea nu-s

Mihai Șerbănescu

piei de vițel cum nu mai sunt eu fată
mare.

- Piei de miel, desigur. De unde
scosăși piei de vițel?

- Adică, trei piei de miel la trei
sute de lei?

Vasile dădu să zică ceva, dar nu
avu rând.

- Dacă așa o merge piața?! Nu am
de unde să știu. Și apoi nu erau ale
mele. Mi le-a dat țata Rița din Văleni
să i le vând, că sunt mai aproape de
târg. Văsăle, cu cât le vânduși, maică?

- Cu prețul din târg, că m-am
informat.

- Doamne! Mama mea de m-ai
făcut, mor cu voi cu toți de gât,
izbucni Ileana cu fața congestionată.
Și banii? Unde sunt banii?

- Îi detei fomeii când trecu la vale
cu vacile.

- Trei sute? Că omu-meu atâta
dete pe ele. Toți banii pe care îi avea
la el.

- Care trei sute, tanti? Nu
înțelegeți că îmi dădu cincizeci de lei?
Nu știu ce făcu cu restul de bani. E
drept că de bucuria afacerii îi cinsti cu
băutura pe toți cei aflați în cârciumă.

- Ei, Ioniță, Ioniță, de nu ți-oi pune
pielea-n băț să-ți iasă cinstea pe nas,
zise ea mânioasă și o porni val-vârtej
spre casă.

Copleșit de năzuința de a fi un bun român:

Dumitru Răchitan

Rândurile care urmează tind să consemneze un portret conturat în fuga condeiului, înfățișând un personaj contemporan din diaspora care impresionează cu asupra de măsură prin preocuparea vădită de a fi un bun român. Povestea personalității lui Dumitru Răchitan este una frapantă și cred că nu e lipsit de interes să o depănăm, făcând loc pe parcurs și unor relevante comentarii.

În deschidere, se cuvin semnalate câteva observații de certă actualitate. Cu ochii săi inteligenți și pătrunzători, pe care chipul cu trăsături reflectând un bărbat arătos îi face și mai expresivi, Dumitru Răchitan trădează o ardoare deosebită scoasă la lumină de glasul blând, dar ferm și convingător, atunci când își expune punctul de vedere. Devotamentul pe care de decenii îl probează, evidențiază valoarea umană a acestui veritabil mehedințean cu severe principii etice înglobate organic și devenite natură și substanță a sa.

S-a născut în anul 1953 la Gura Văii, o localitate componentă astăzi a municipiului Drobeta-Turnu Severin din județul Mehedinți, locul unde s-a construit Sistemul Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier. A urmat cursurile școlii primare și liceului la Drobeta-Turnu Severin, după care a absolvit facultatea de Electrotehnică la Institutul Politehnic din Timișoara.

Amănat în repetate rânduri în încercarea de a obține un pașaport și viză pentru a-și vizita fratele stabilit în New York (Cristian Răchitan, devenit astăzi un reputat doctor naturopat și osteopat, recunoscut ca unul dintre cei mai buni diagnosticieni din lume), s-a decis să treacă Dunărea. Paradoxal, cu o lună înainte de a înota către o lume liberă, a primit pașaportul. Hotărârea de a părăsi România fiind luată, în august 1987 a ajuns în lagărul pentru refugiați de la Traiskirchen din Austria. Avea 35 de ani, o soție (Emilia) și o fiică (Cristina) de doar doi ani.

Alegerea Canadei ca țară în care să emigreze s-a datorat esențialmente împrejurării de a fi descoperit în lagăr ziarul „Cuvântul Românesc”, editat de un grup de români la Câmpul Românesc de la Hamilton, Canada, publicație care se distribuia în mod gratuit în centrele de refugiați. Peste

ani, își va aminti: „Venit din România și citind acest ziar, am simțit că există o altă lume, că am găsit adevărul și că trebuie să mă îndrept spre el”. După o lungă perioadă de așteptare în lagăr, a primit viza canadiană și la 7 ianuarie 1989, a aterizat la Toronto. Reunirea familiei s-a întâmplat abia în anul 1990, după trei ani în care nu și-a văzut deloc soția și fiica. Contactul cu comunitatea românească din Toronto l-a avut la biserica „Sfântul Gheorghe”, dar dorea cu ardoare să descopere Câmpul Românesc. Apelând la noile cunoștințe pe care și le-a făcut la această biserică, a reușit să-și împlinească visul de a ajunge la locul mult râvnit. Impresionat profund de românii întâlniți aici, veniți din toate regiunile României, dar și din Basarabia, Bucovina și Banatul Sârbesc, toți motivați de aspirația de a păstra identitatea românească, și emoționat de istoriile lor personale trăite de la părăsirea locurilor natale, și-a luat un turburător legământ, acela de a nu se despărți niciodată de această adevărată revelație. Astfel, din anul 1989, nu a lipsit de la niciun eveniment petrecut aici, fie că erau culturale sau religioase, fie însemnând acțiuni de muncă voluntară.

Astăzi, nu se poate vorbi despre Câmpul Românesc fără a face referire la dăruirea și diligențele zeloase în asigurarea unei ambiante cât mai agreabile ale lui Dumitru Răchitan, cel care se identifică cu acest spațiu purtând o semnificație unică privind românismul autentic, un loc reprezentând un martor incontestabil al drumului anevoios parcurs de numeroși români emigrați peste Ocean de la generația exilului, izolată de-a lungul deceniilor de țara aservită, până la generația diasporei situată pe o poziție de nedisimulată deschidere cu țara liberă. Dumitru Răchitan a

devenit vicepreședinte al Asociației Culturale Române în anul 2000, în anul 2006 fiind ales președinte al acestei asociații. În această calitate, a inițiat o serie de proiecte majore, demne de amintit: organizarea și dotarea bibliotecii (10 000 de volume) cu mobilier nou, înlocuirea acoperișului Centrului Nae Ionescu, construcția unei scene, amenajarea unui platou pavat în fața scenei, extinderea și amenajarea parcerii, reparații importante la capelă și la clopotniță, înlocuirea podului care duce la capelă, organizarea de spectacole de teatru și muzică cu artiști renumiți din România, organizarea de anuale sărbători religioase, picnicuri și sărbători câmpenești ș.a.

Evenimentele de cultură românească ce se desfășoară anual la Câmpul Românesc, probând de-a lungul vremii o irezistibilă atracție a adunat cunoscute personalități din varii domenii: prozatori, filosofi, poeți, jurnaliști, sculptori, muzicieni și interpreți de orice gen de muzică, precum și ambasadori, consuli, diplomați, lideri de partide, miniștri. Câmpul Românesc a dat microfon liber la nenumărate conferințe cu subiecte deosebit de interesante și a oferit un spațiu propice povestirilor și mărturisirilor de tot felul, urmate invariabil de îndelungi comentarii.

Dumitru Răchitan se declară satisfăcut de realizările sale pe pământ canadian. Este de notorietate că itinerarul profesional este deseori ostil pentru un emigrant. El se consideră o excepție fericită: a pornit ca tehnician, a continuat ca supervisor, după care a ocupat pentru mai mulți ani poziția de director tehnic al unei mari companii. Din punct de vedere al contribuției sale incontestabile la menținerea identității românești în țara multiculturalității, este mândru de înfăptuirile sale în fruntea organizației non-profit (Asociația Culturală Română), conlucrând cu admirabili voluntari de-a lungul a peste 25 de ani, români fascinați de aceleași sentimente de dragoste pentru tradițiile naționale și de dorința de a păstra viu spiritul românesc.

Se mai cuvine menționat că în prezent Dumitru Răchitan a demarat o inițiativă ce se anunță deopotrivă captivantă și prețioasă prin valoarea documentară, anume elaborarea →

DORIN NĂDĂRU

I

...Despre povestea mea știi bine că nu pot scrie...mi-e teamă de

înfruntare....de m-ai lăsa în palma ta mi-aș face cuib...m-aș alinta cu

blândețe fără să te ating.

Apoi, veni-vor păsările să-și caute cuibul ...vor tresări căci încă este petrecut

de pleoapele mele.

Se vor îndepărta cu blândețe spre toamnă, se vor preface în humă ca o

respirare din surâs, înainte ca poezia mea să aibă sfârșit.

Îmi place să cred că vom zbura până la capătul lumii...și - atunci povestea se

va scrie...ca un dar??

II

În memoria zilei nu exist.

Prețios este doar timpul – iar eu parcă mă pierd în romanța risipirii de sine.

Sunt metaforă în balanța tăcerii. Caut ceva ce nu mai găsesc și amețită de

atâta căutare intru în interiorul vocalelor. În fabuloasa lor poveste – „apele

curg pietrele rămân” - cu spaima celor de ieri....și eu...

În interiorul consoanelor – nu am lumină. Dusu-m-am prin lume cu

ele, străbătându-mi teama și nevoia de

casă, îmbrățișare, un gest- „antice de

când e lumea” de altfel și, iată până acum nu am găsit ...să mă

elibereze...cuvintele. Doar târâtul disperării spre niciunde.

Iar eu mai caut încă acel ceva ce nu există!

Sau există??

IV

...Uneori locuiesc într-o carte. Cu pagini închise căci ultimul rând nu-l cunosc.

Am o relație specială cu biblioteca mea, mutată de prea multe ori în locuri neștiute dinainte spre un unde, și cărțile au obosit.

Într-o tăcere arhimandrită intrăm. Obloanele munților trag și mă închid în

Mihai Șerbănescu

semne sau în metafora de la marginea lunii unde farul m-așteaptă să-i stăpânesc lumina...

Acolo peste vămi unde marea nu doarme niciodată...acolo...departe să mă

gândesc profund la mine, cum mă numesc...căci fără nume, cine o să mă

salveze din atâtea pagini sau din farul unde lumina...

– cine??

V

..."Spre ce ne ducem dacă nu ajungem nicăieri"¹. Iată drumul meu, un adevărat

sentiment de vinovăție ursit se pare în ziua venirii mele pe acest pământ, ca o moștenire, căutându-ne, găsimu-ne uneori în tragedia visurilor spulberate neconținut... răzvrățite, o călătorie din toamnă în toamnă până astăzi. ..Și care nu a urmat o cale normală înveșmântată fără cusur de victorii meritate.

O fugă continuă...o fugă din lume într-un poem scriind despre timp – "misterul

existențial"².....până când am rămas singurătate...căci "la tăcerea zgomotoasă a cerurilor...dacă avem noroc, ajungem de unde am plecat, întotdeauna la noi înșine" - o metaforă "cu mâna-ntinsă ca a regelui Lear"...și atunci

"spre ce ne ducem dacă nu ajungem nicăieri"³??

LILIANA SPĂTARU

DUMITRU RĂCHITAN

→unei istorii a Câmpului Românesc. Povestea seduce prin însăși debutul său, momentul în care, în anul 1956, 17 români care s-au cunoscut la biserica din Hamilton, la 60 de kilometri de Toronto, au hotărât să înființeze o asociație culturală în scopul păstrării culturii și obiceiurilor românilor.

După achiziționarea unei întinderi de pământ de 25 de hectare, jumătate teren, o parte mlăștină, o

parte pădure, au început lucrările istovitoare, evoluția lucrărilor continuând de-a lungul timpului până la spațiul atât de căutat astăzi de români, care întâmpină vizitatorii cu piatra colorată în roșu, galben și albastru, purtând vizibil inscripția „Romanian Park”. Fără îndoială, realizarea proiectului va fi una de excepție.

În fine, consider că se impune apreciat că este binevenită pentru diaspora românească consemnarea

unor reușite ale unor admirabile personalități angajate în strădaniile lor pentru conservarea și promovarea valorilor noastre.

Portretul înfățișat în cele de mai sus privind dezvăluirea experienței unui merituos auto-exilat și a imersiunii egal devotate și entuziaste într-un univers ce nu provoacă doar satisfacții și plăceri, este motivația pe deplin justificată a consemnării prezentului eseu.

Asterisc

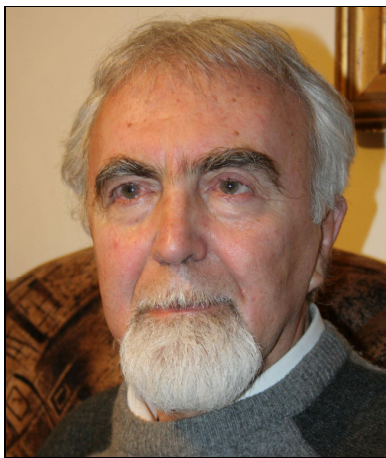
Pasărea din zid

13 sept. 011. *Pocola* - 68

Dar să termin ce începusem cu colegul de cameră S. Ceva îndemânare la scris, pe teme umoristice este clar că avea. Însă nu a perseverat. Peste aproape 3 decenii, la presiunea mea a scris un text gen reportaj (impresii din Burundi, unde lucrase ca geolog), m-am prezentat cu el la Flacăra și i-a fost publicat. O dată pentru totdeauna... Succesul pe care și-l dorea se obținea mai lesne în mijlocul colegilor, cu micile lui pusee comice. Credea că asta e calea pentru el. Iată și împrejurarea în care am conștientizat ceea ce probabil el deja știa de vreme bună: Eram în excursie de studii în zona Ciucaș-Muntele Roșu, cu traversarea pe la Târlung și revenire la Brașov, prin Zizin. S-a întâmplat că una dintre colege, Mara, și-a rupt piciorul. Situație tensionată. Profesorii și asistenții îngrijorați -, aveau răspunderea noastră. Și eram în creierul munților, fără acces la șosea, fără posibilitatea de a anunța pe cine trebuie... Am încropit o targă din crengi zdravene (colega nu era chiar o silfidă) și am cărat-o cu rândul până în prima localitate de dincolo de munți. Cât au durat aceste preparative, S. a rămas mereu în preajma Marei și la un moment dat, în consternarea generală, a dat-o pe glumă. Ce va fi spus nu are absolut nici o relevanță. Doar că toți am izbucnit în râs, atmosfera s-a destins, a căpătat astfel un aer de normalitate, în care mai lesne se putea observa ce e de făcut, cum poate fi rezolvată beleaua. Or, S. și-a asumat acest rol, să o amuze pe Mara, în ghinionul ei.

A-i amuza pe ceilalți este o aservire. Simți o datorie față de ceilalți, care așteaptă clipa de destindere. Iar răsplata e cum nu se poate mai promptă, nemijlocită și fără echivoc: toți râd de ce ai spus! Am simțit pe loc că nimic din ce spunea S. nu era cine știe ce scofală, doar chestiuni de mână a doua și la... îndemâna oricui. Dar își asumase el acest rol și gata! Cu scrisul i se va fi părut mult mai greu, iar succesul și el problematic.

Cândva, poate chiar în primul an ne-am plimbat pe calea Victoriei și apoi eu am traversat strada, ca să cobor la tramvai, el urmând să se

întoarce la cămin. (Toți eram slabi ca vai de lume, eu chiar mai tare, căci crescusem în ultimii doi ani cam 20 de cm...) Am aruncat o privire pe celălalt trotuar și l-am văzut pe S. din profil, pornit la drum, remarcând ce nas lung are. Un detaliu care nu era defel în avantajul lui. Iar în fapt, cum mi-am dat seama mai apoi, figurii lui nu că-i prisosea acest nas cam lung, grecesc, de-ar fi să ne luăm după caracterizarea satirică a lui Eminescu – și care în sine n-ar fi fost un motiv de cărteală. Aș spune că, dimpotrivă, nasul lung, fin coroiat și ascuțit îți atrăgea atenția în mod expres că un „ce” anume lipsește de pe chipul lui S. Mai greu de spus: ce anume. Nimic urât cu adevărat, dizgrațios. Ochii lui ar fi avut de câștigat dacă nu erau căprui ci verzi, sau albaștri? Părul dacă n-ar fi fost ușor cărlionțat? Omușorul de-ar fi fost ceva mai puțin reliefat? Și tot așa. Mi-am dat seama cât de dificil e să spui de ce un om obișnuit nu este frumos. Când nu e urât, la modul flagrant. Pe când Frumusețea o detectezi de la orice distanță, ea se remarcă mai întâi prin marea simplitate a trăsăturilor. Iar ideea ca atare că te afli în preajma frumuseții se propagă cumva în jur, dintr-un prea-plin energetic. Prin armonia altfel de neînțeles, de neexplicat...

Și ca să duc ideea la capăt, când colega de grupă cu care cochetase ani în șir i-a dat de înțeles că nu vor trece dincolo de amicitie, mi-am zis că nici ea nu va fi putut trece peste senzația pe care o avusesem eu atunci, la început, când tam-nisam mi-a venit ideea simplă, de necomentat: Eu cu acest om n-am să fiu niciodată prieten. Ciudată intuiție, și sunt foarte mirat cu ce pregnanță mi-o aduc aminte, după 55 de ani...

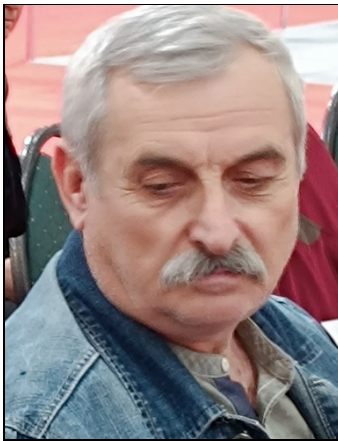
În cealaltă privință, a motivului pentru care S. nu s-a apucat de

literatură, deși era un cititor destul de avizat, cred că am lămurit lucrurile foarte repede, încât ar putea să pară trase din condei. Nu neapărat. De fapt, încerc să mă apropiez de subiectul meu: de ce m-am apucat eu de scris? Nici nu ar mai trebui să precizez: de fiecare dată când îi aducem în discuție pe alții, cum am procedat eu acum cu S., o facem pentru a crea un cadru coerent în care să ne etalăm cu propriile probleme, să le căutăm o rezolvare. Ar fi să explic de ce am început așa de timid și fără încredere în mine; de ce totuși pe la 21-22 de ani am cutezat să trimit primele mele producții mai acătării unor reviste literare.

O destul de importantă defazare exista între mine și cei din generația șaptezecistă, chiar din cauză că eu m-am orientat spre Geologie, în timp ce ei, intrați în creuzetul Filologiei, erau la curent cu ceea ce înseamnă cenacluri, reviste, concurență, toți racordați la noutățile ce se puneau pe atunci la cale. Mai spre sfârșitul facultății am început să cumpăr revistele literare, în fapt doar două pe atunci: *Gazeta* și *Luceafărul*, apoi am aflat și de *Tânărul scriitor*... Or, problemele acestea se pot tranșa mai ușor când există un cadru adecvat, un cenaclu, o îndrumare, concurența, din care singur constați că ești sau nu valabil. Eu a trebuit să fac această evaluare pe cont propriu.

Acum îmi e mai ușor, dar nu chiar lesne de tot, să spun de ce m-am orientat spre literatură, cu destulă întârziere dar și cu speranțe pe termen lung. Întâi pentru că scrisul este ceva care depinde în cel mai înalt grad numai de tine, de la început și până la sfârșit. Colegii mei, cum deja am schițat, aveau alte obiective, ținând de carieră, de familie și societate. Voiau să nu rateze aceste oportunități. Eu, având o anumită încredere de fond în mine, nu simplu de explicat, în lipsa unor realizări la vedere și "flagrante", nu mă temeam că am să pierd ocazii, șanse; mi se părea că este foarte la îndemâna mea să-mi fac loc printre cei mai buni în meserie, de exemplu. Posibilități de a mă mobiliza văzusem că am, e de ajuns să spun că lucrarea de diplomă am făcut-o în doar două luni – iar după un timp am aflat că unii profesori de la facultate o foloseau ca material didactic. Nu fac abia acum caz de asta, doar pentru că nimeni nu poate demonstra contrariul. →

ION LAZU

Via tatălui

Via tatălui meu se coace acum.
I-am văzut chipul în bobul ascuns
unde lumina se-mparte ca și cum
peste prag cerul atărnă neuns.

Țândări din tot ce a fost la un loc,
despuiata câmpie se năruie
trăgând după ea într-un cerc de foc
o umbră peste care se văruie.

Via tatălui meu nu se vede,
ea e acolo de când lumea mereu.
Și pădurea o știe, e verde
dar fără sămburi strugurii se coc greu.

Margine de cer

Ard mugurii în sămânța pustie
și Nevăzutul se sprijină de copaci.
În pădurea asta umbra e vie,
doar curcubeul se vrea osândă în maci.

Nici o carte-poștală nu ți-am mai scris.
Dincolo de perete e vară.
Disperarea parcă întoarsă din vis
a uitat demult să ne doară.

Ard mugurii de atâta ninsoare

și nici rănille nu mai au sânge.
Se scutură caișii de floare.
O margine de cer ne ajunge.

Sărbătoare

Nu zăbovesc să cer din ploii
nădejdea împlinirii grele.
Azi se zidește pentru noi
o margine ruptă din stele.

Și nu cutez a desluși
aceste ape în vărsare.
Îngenunchiați de s-ar ivi
doar macii port în ei o zare.

E sărbătoare în câmpie.
Să ne prefacem deci că știm
să ne zidim cu noaptea-n vie
și strugurii să-i învelim.

LAURENȚIU DRĂGUȘIN

PASĂREA DIN ZID...

→Am citit de curând că viitorul
prozator Costi Stan și-a bătut direct la
mașină lucrarea în câteva zile, poate în
doar 35 de ore; a pus-o în dosar,
nelegată și astfel s-a prezentat, cu
rezultate superlative. Deci se poate și
mai bine decât am izbutut eu însumi.

Cred că după terminarea
facultății, problema mea de căpătăi era
chiar aceasta: să nu mă pierd pe mine;
mai exact spus: să nu mă amestec în
gloată. Și odată cu asta, să nu pierd
miracolul vieții. Prea mi se păreau din
cale-afară de uimitoare și palpitate
toate câte mi se întâmplau, pe
dinăuntru. N-aș fi vrut în veci să se
piardă, căci le consideram lucrul cel
mai important. Asta ar fi ideea. Iar pe
S. I-am adus în discuție nu doar pentru
că este cazul concret de ins care nu a
marșat în literatură, ci și pentru că mă
gândesc la problema de fond a
scriitorului.

Un actor, un interpret, chiar un
sculptor etc., fac o lucrare, o prezintă,
primesc reacția imediată a publicului:
aplauze, laude, vânzări de tablouri,
carieră. Dar mai în amănunt privind
lucrurile, mereu mi s-a părut că pe
scenă actorul, cântărețul, virtuozul nu
dau decât o parte din ființa lor. Ei
acoperă în mod profesionist o sarcină
ce li s-a impus, sau pe care au ales-o,
dintre altele. Și apoi, în altă piesă, în
alt concert, angajează o altă parte din
ființa lor. Și precizez: cu rezultatul la
vedere. Pe când scriitorul nu se ia

după ce au scris și cum au scris
antecesorii, el musai să pornească de
la zero și să dea, acolo, pe coala de
hârtie, întreaga măsură a înzestrării
sale, a vocației, dacă asta este
cuvântul.

Nu scrii ceva și restul păstrezi
pentru mai târziu. Scrisul este o livrare
fără rest, totală. Pe cât de personală,
altfel. Practic scriitorul propune o
variantă a sa cu privire la sensul vieții,
necalchiată după cine știe ce modele,
după scheme de succes - iar
propunerea sa îndeobște nedumerește,
nemulțumește, stârnește animozitate.
Ce face asta?! Ne dă de gol? Ne arată
cu toate defectele... Marin Preda a
ținut în sertar timp de câțiva ani
manuscrisul *Moromeții*. Cu ideea că
„această carte nu trebuia scrisă”. Apoi
cartea a apărut, a făcut impresie
strălucită în toată aria culturii
românești.

Dar dușmăniile nestinse printre
consăteni. De-ar fi un singur caz, l-am
lua ca atare. Pe Ioan Cărmăzan l-au
luat la goană, după ale sale *Povestiri
din Bocșa*. Chiar așa, îți permiți să pui
pe hârtie tot ce știi despre noi? Nu îi
deranjează pe acești consăteni deci
faptul în sine că năsrârâbele lor sunt
știute și răs-știute pe plan local - nu le
poți interzice consătenilor să știe ce
știu....

Dar cu ce drept ne dai la tipar,
neicursorule?!?! Ai zice că sunt aspecte
ale primitivismului din mentalitatea
românească. Dar este cazul general.
Ce fierbere la apariția romanului

Război și Pace. Leovușca a trebuit să
rescrie aproape tot, dând de-o parte
varianta inițială, apărută deja în serial
în reviste. După ce a tipărit *Oameni
din Dublin*, James Joyce a trebuit să se
autoexileze. L-au luat cu pietre, după
zeci de ani, când s-a dus la
înmormântarea tatălui său. Nimeni nu
e profet în țara lui. Până să câștige
faima universală, adevăratul scriitor
musai să treacă prin stadiul de inamic
public...

Nu asta este însă în prim-planul
discuției de acum. Autorul scrie doar
pentru conștiința sa, dorind să se
recupereze pe sine, ca individ și
străduindu-se să nu se trădeze - și i se
pare că asta e suprema miză: să nu
trădeze lumea esențelor despre om.
Despre: Iubire, Frumos, Moarte.
Destin. Și cu adevărat minunat este
chiar faptul că acest lucru nu s-a
schimbat cu o iotă încă de pe vremea
sumerienilor, cu teribila epopee
Ghilgameș.

Nimic nu s-a schimbat de atunci
și până în stricta actualitate, ci
problema se pune iar și iar în aceiași
termeni: Văzând ce minunată e lumea,
scriitorul nu mai vrea să o piardă, nici
să se piardă pe sine. El se livrează
integral coalei de scris.

Nu se așteaptă la aplauze, la
confirmări. E bine dacă reușește să-l
aibă în fața ochilor minții pe cititorul
generic, cel căruia printr-o figură de
stil i se adresează. Căci în fapt își
șoptește sieși povestea vieții, cea
mereu reluată, din alt punct...

Ocean întors Casă de piatră (VIII)

Gilda îl observă pe Cezar retras cu această doamnă, fără să înțeleagă deloc situația. Chiar îl chestionă ce așteaptă el de la doamna Laura. Cezar o taxă pe Gilda pur și simplu ca fiind o găsculiță. Nu era în stare să înțeleagă o relație umană pur și simplu. Lui conversația cu Laura îi aduse liniștea pe care și-o pierduse de multă vreme. se simțea parcă un alt om. Nici el nu înțelegea ce putere avusese această femeie asupra lui ca să-i ia povara pe care o purtase suferind luni de zile. Flaviu îl luă pe Cezar acasă la ei după party. Era week end și aveau puțin timp să mai schimbe o vorbă. Cezar nu plătea pentru cazare deoarece unul dintre avantajele mari ale jobului lui era că dormea în imobilul la care lucra. Economisea astfel mulți bani și nu trebuia să alerge de nebun la muncă prin marele oraș superaglomerat.

Numai voința divină i-o scosese în cale pe doamna Laura când el se afunda în disperare, simțindu-se încolțit de buclucașa avocată, despre care el nu aflase încă exact în ce ape se scaldă. Întâlnind-o pe doamna Laura avu senzația de teleportare într-un loc protector, fiind el cu el însuși fără amenințări sau griji. Cineva parcă îi luase toată apăsarea de pe umeri, redându-i în schimb încrederea în sine. De parcă femeia aceea nu fusese om, ci un înger. Se frecă la ochi. El era mai mult secular decât credincios, dar întâlnirea cu doamna Laura o puse pe seama Providenței. Când era obligat să se vadă cu Sofia pentru afaceri legale sau ca s-o deservească altfel Cezar parcă s-ar fi simțit printre șacali. Atunci lumea i se părea mizerabilă, periculoasă. Dar avea de ales? Nicidecum. Nu mai spera în redresarea României, judecând după configurația întregii Europe, care se ducea la vale. Indiferent dacă America o luase și ea cam în aceeași direcție, era un continent aproape, respira cu plămâni uriași și o vedea reîntinerind într-un final, după ce-ar fi ajuns la fundul sacului. Dar viața în Lumea așa zis Nouă i se părea glacială și aspră. Așa o percepea el, analizând relațiile dintre oameni, puținii pe care-i cunoștea.

Continuă să se afunde în muncă, singura lui cale de a supraviețui între

trăini Nu se putea plânge de relațiile lui cu secretara sau cu patronul lui, domnul Stevenson. Erau distante, dar cum altfel puteau ele fi? Nu-i adresau niciodată întrebări mai personale, cum ar fi despre familie, dorul de soție și copii, despre stadiul demersurilor pentru rezidență. Singurul lor interes era ca imobilele să fie aranjate, reparate, predate în bună regulă. Când avea nevoie de materiale de construcție domnul Stevenson trimitea un manager care îl însoțea pe Cezar la magazine, indicându-i ce să aleagă conform gusturilor proprietarului. Câteodată Cezar îndrăznea să-și dea părerea dacă alegerea nu era tocmai bună din punctul de vedere al calității.

În sfârșit, avocata îl anunță într-o minunată zi de sfârșit de aprilie că vor merge împreună la *Immigration* pentru primirea rezidenței. Cezar se simțea atât de obosit de așteptare și tracasare că nu mai avu resurse să se bucure, deși era un mare eveniment pentru el, capabil să-i schimbe viața. Familia n-o putea aduce până la obținerea cetățeniei, dar măcar trecuse de primul hop. I se deschideau în față noi orizonturi. Putea merge să mai studieze ceva la cei puțin peste patruzeci de ani ai lui. Bruma de timp liber o investise în învățarea englezei. S-o mai perfecționa el dacă se duce la un college, Dar unde să se ducă? Se consultă cu Flaviu, care îl demobiliză cu ideea lui că meseria cu adevărat este brătară de aur în America. Nu-l sfătuia deloc să renunțe la jobul de la domnul Stevenson. După absolvirea unor cursuri la college poate nici nu va mai avea norocul cel dintâi când l-a găsit pe miliardarul cu zeci de imobile.

- De multe ori, zise Flaviu, norocul nu vine de două ori și atunci vei sta cu diploma în buzunar, dar fără job. Și du-te pe la interviuri ca să-i vezi pe patroni strâmbând din nas când nu

aud din gura ta ceea ce așteaptă ei să audă. Tu aștepti familia să vină. N-are rost să renunți la ce ai, dar poți să-i sugerezi domnului Stevenson că devreme ce ești rezident ar trebui să-ți mai ridice plata. Știe el că acum poți să te muți la alt job mai bine plătit cu același profil. Deci te sfătuiesc să mai storci aici ce mai poți.

- Sfatul tău este foarte înțeles Flaviule, numai că eu m-am cam săturat să lucrez zi lumină. Să lipesc plăci de ceramică mereu aplecat, să pun metri pătrați de parchet, să dărâm ziduri de băi și să le refac. Muncă grea, vere, nu glumă, în comparație cu jobul meu de asistent de scenograf din România. Era o glumă pe lângă ce fac aici.

- Cezare, să nu-ți treacă prin cap că ai putea să intri să lucrezi la vreun teatru aici, deși tu ai experiență, dar joburile ăstea sunt toate cu dedicație. N-o să le poți lua tu.

După ce-și cumpără ceva de mâncare de la *Publix* se întoarce cam abătut la clădirea unde trudea din zori în noapte și unde avea și cazarea. Apoi telefonă secretarei ca să se învoiască pentru evenimentul de la *Immigration*. Sofia îl sună ca să-i amintească de restul de bani pe care-i datora.

- Bine, bine i-am pus deoparte ca să ți-i aduc, dar eu am înțeles că a doua tranșă trebuie să ți-o dau când se rezolvă totul.

- Total greșit, replică Sofia. Până la cetățenie mai este un strop și pentru aia trebuie să te scormonești de altă sumă. O să-ți spun când ne întâlnim.

Chiar nu-și dorea această întâlnire. Dar vrând, nevrând trebuia să-și strângă toate resursele interioare ca să facă față. Dacă n-ar fi și trecerea prin dormitorul ei care îl exaspera. Vrei nu vrei, bea Grigore aghiazmă! A lucrat el la teatru, dar nu se molipsise de abilitatea de-a juca teatru ca să-ți salvezi fața. Ipocrizia îi era străină, or cu Sofia numai așa trebuia să se poarte. Ce teatru ieftin se gândi el. Oare Sofia observă efortul lui de-a se preface? Bine că încep totul cu un sprit de ceva ca să-l amețească puțin și să-și facă mecanic datoria. Când se întâlnește cu ea, primul lucru - îi dădu a doua parte din suma pe care i-o comunicase de la început. Sofia se îmbujora când primea un teanc de bani cash.

Om al concretului cum era, Sofia se bucura de tot ce pipăia, de tot →

SILVIA URDEA

ce putea să atingă. De multe ori Cezar se întreba dacă este oare capabilă de abstractizare, ea cea atât de lipită de pământ și toate ale lui. După rezolvarea formalităților la *Immigration* ea-l invită la un restaurant să sărbătorească evenimentul. Bineînțeles că el fusese cel bun de plată pentru rafinatele feluri de mâncare comandate de ea. El ceru doar un grătar cu cartofi pai și salată. Ea după ce stăruie o vreme pe lista de bucate ordonă două sau trei feluri de pește, motivând că numai asta consuma ca să nu devină obeză "ca ăștia de pe-aicea". Îi explică lui Cezar că nu poate invita familia până când nu ia și cetățenia și asta va mai dura veo doi ani jumătate, trei. Cezar nu schiță nici un zâmbet, nici o grimasă, nu strigă că este prea mult. Pur și simplu stătea inert pe scaun și o asculta. În sinea lui își zise deci că sclavia lui va mai dura acei anișori, care vor fi probabil cei mai sufocați. Ca să reziste simțea irepresibila nevoie s-o vadă din nou pe doamna Laura să se purifice, să își mai ia niște rezerve interioare. După toată tevatura care se desfășură la Sofia acasă, ea încercând să-l tragă de limbă despre planurile lui de viitor după ce îi va sosi familia, fără să aplece nimic precis, plecă la locul lui de muncă undeva într-o suburbie a orașului Miami.

De la Flaviu obținut telefonul doamnei Laura, după ce îl lămură pe acesta că nu se află în pragul unei infidelități. *Asta ar fi culmea! Nu-mi ajunge una, să-mi mai complic viața și cu a doua*, reflectă Cezar. Ii era așa de silă de el că se vinde pentru niște acte! În România fuseseră mulți indivizi care pe vremea dictaturii se prostituaseră pentru felurite avantaje, dând informații la securitate, așa cum auzise de la Dina, dar el s-a ferit de o asemenea odioasă îndeletnicire. Chiar la petrecerea la care îl dusese Flaviu întâlnise cel puțin doi indivizi care spuneau în gura mare că n-au avut încotro, că au fost strânși cu ușa ca să scrie asemenea fițuici la mult hulita instituție, care asigură pacea și liniștea în țară. "Strânși cu ușa" le repetă Cezar în față. Puteați refuza că nu vă dădea nimeni în cap. Ați vrut voi slujbe bine plătite, câte un bonus, pașapoarte în Occident măcar tot la doi ani. Astea au fost ușa care v-a strâns, recunoșteți adevărul, nu vă mai ascundeți după deget că și așa CNSAS-ul vă divulgă, așa cum

meritați de altfel. Lui Flaviu îi displăcu rechizitoriul vărului său, atrăgându-i atenția că își face dușmani de unde nu are de lipsă.

- *Adică ce vrei să spui, Flaviule, că nici în țara tuturor libertăților nu am voie să le spun în față fătaților că au făcut mari porcării de pe urma cărora majoritatea populației a suferit, că doar fițuicile lor nu vorbeau oamenii de bine, dimpotrivă încerca să-i înfunde.*

Un musafir mai cherchelit intră în vorbă, asigurându-l pe Cezar că și în America indivizii sunt supravegheați mai mult sau mai puțin, că "dictatorii din țara noastră de unde crezi că au învățat?" Se stârni un râs general, dar Flaviu interveni temperând ascuțișul conversației.

- *Hai băi, că nu e chiar așa. Asocierea asta este total deplasată.*

Totul se termină în coadă de pește. Unii că ba da, populația este urmărită de forurile controloare de opinie publică și în State, alții că afirmația este o totală absurditate.

În drum spre locuința vărului său, Cezar îl auzi pe acesta plin de năduf, reproșându-i că ar trebui să-și țină gura ca fiu al unei activiste de partid că și el are bube-n cap. Flaviu ținu ca el să aibă ultimul cuvânt în ușoara lor altercație.

- *Flaviule, mama și cu mine suntem două persoane distincte. Fiind conștient de avantajele noastre datorate poziției ei, am încercat să trăiesc altfel cât s-a putut de curat. Și mie mi s-a cerut să informez, dar am refuzat cu îndârjire. Așa că nu-mi anula dreptul să spun ce am crezut și continui să cred despre infama instituție, care a torturat sute de mii de oameni nevinovați sau dacă vrei vinovați doar că aveau alte convingeri politice.*

Flaviu îl pocnise în față cu un adevăr, dar nu-l doborâse. Chiar dacă Dina a fost activistă el, Cezar, are măcar meritul de a fi încercat să trăiască altfel cât s-a putut de decent. Recunoștea că au cumpărat produse de la gospodăria de partid, care în ultima vreme era accesibilă unei mase mare de oameni. Cezar se judecă pentru compromisiurile pe care familia lui le făcuse în țară, dar acolo cel puțin erai la discreția regimului de dictatură, dar aici de ce face el ceea ce face. Nu putea el găsi alt avocat decât femeia asta răsfățată? Că tot trec anii, adică n-a reușit să rezolve în timp record, cum

se lăuda la început ca să-l prindă de client. *Acum e prea târziu*, își spuse Cezar, conducând mașina înspre locul lui de muncă și trai,

Se însera și pe strada unde locuia înflorise alea de tei care înmiresmau tot cartierul. Îl cuprinse o fericire fără un motiv precis. Doar pentru că teii răspândeau parfumul lor cu atâta generozitate se bucura probabil. Iată un lucru în care nu intră nici un fel de relație tranzacțională. Probabil în adâncul amintirii se trezea în el imaginea teilor din Copou, într-o primăvară când împreună cu liceul lui vizitaseră mănăstirile și se opriseră la Iași, orașul care i-a intrat de atunci adânc în suflet. Da, teiul lui Eminescu și tot farmecul care învăluiește amintirea mării iubiri, poate asta era motivul fericirii care-l invadase. Și pentru prima dată după atâția ani simți pe lângă fericire o durere după tot ceea ce lăsase în urmă, o țară frumoasă ca-n povești, pe Iolanda și copiii la care evita să se gândească de multe ori ca să nu plângă și apoi să se întoarcă. Era ca Ulisse care se legase de catarg ca să nu fie vrăjite de sirene. El se legase de catarg ca să muncească, să muncească întruna pentru familia lui. Și nu doar familia, dar și prietenii din copilărie, vecini cu care se avusese bine, rudele de la țară ale mamei Dina. Fără să spună nimănui decise că va cere domnului Stevenson un concediu ca să se ducă acasă să-și vadă familia. A doua zi puse hotărârea în practică. Secretara îi promise că îl va susține la bossul lui. Dar domnul Stevenson tocmai acum se trezi că nu-l poate învoi deoarece achiziționase un building care trebuia restaurat ca să-l vândă cu bani buni. "Fi-v-ar banii afurisiți", murmură Cezar pentru sine. "Din cauza lor voi uitați să trăiți, uitați că nu sunteți nemuritori". Se resemnă că nu avea ce face. O fi fost în România dictatură, dar și aici este dictatura patronului. "Oho, și ce mai dictatură!" Ce-ar mai fi jubilat Sofia să știe că domnul Stevenson nu-l lasă să plece.

Cezar o rugă pe secretară să-i explice domnului Stevenson că de mai bine de cinci ani nu și-a văzut soția și copiii și că pentru el asta este o prioritate. Când jobul îi va permite este primul lucru pe care dorește să-l realizeze. Secretarei îi păru sincer rău de întreaga situație și-i promise că va pleda cauza lui. Ca să nu cadă într-o depresie o sună pe doamna Laura. →

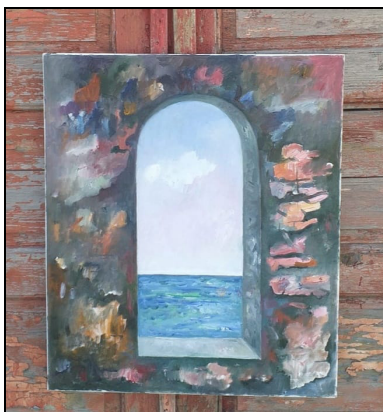
Nu-i răspunse nimeni, dar lăsă messj. Intră într-un supermarket să-și cumpere ceva de mâncare. Se duse la locul lui de muncă și rezidență în același timp, unde avu timp să mestece tot ce i se întâmplase. Este limpede că în America nu te poți învoi când îți cade ție bine și că întotdeauna dacă bossul nu e dispus să te lase tu ești primul care trebuie să se resemneze, să înghită gălușca. Munca la stat îi dădea omului mai multă libertate să-și rezolve și problemele personale, adică era mai multă flexibilitate decât în America. Ești mai bine plătit, dar și mai exploatat, mai ales dacă te situezi la baza scării sociale. El n-avea de unde să știe cum sunt tratați cei cu facultățile absolvite în America, dar din ce i-a spus Flaviu a înțeles că disciplina în muncă este extrem de importantă, mai ales când, datorită emigrației se găsește mereu un surplus de muncitori pe margine, care cerșesc o angajare. Concurența este încă mare. De aceea îl sfătuiseră Flaviu să nu ceară facilități patronului că acesta nu se plânge, dar când ți-i lumea mai dragă te anunță *"mulțumesc pentru serviciul tău, dar nu mai am nevoie de el și de mâine dimineață te rog să nu mai vii"*. Când auzi așa anunț se prăbușește cerul pe tine. În comunism erau ținuti de cele mai multe ori adevărate lepre, care pierdeau timpul la locul de muncă. Cât de puțin lucrai un salariu tot primeai. Comunismul se mândrea cu absența șomajului, ceea ce a fost adevărat.

După câteva zile doamna Laura îl căută pe Cezar, alinându-l cu vocea ei ireal de frumoasă. Trebuie că este o legătură între voce și suflet gândi Cezar. Nu se poate ca unui asemenea glas să-i corespundă o scorpie. El îi povesti de obținerea rezidenței permanente și despre amânarea călătoriei acasă la familie din cauza unor lucruri presante la job. Ea-l felicită pentru rezidență, îndemnându-l să se calmeze că de acum nodul gordian pare a se dezlega încet, încet. *Oricum*, sublinie ea, *mult a fost, puțin a rămas*. Cezar se bucură enorm de încurajările ei. Tot ce îi spusese venea din adâncul ființei acestei femei total neprefăcute. Se izbise de atâta fardoseală, ipocrizie de când venise din țară că obosise, fiind pe punctul de a-și pierde orice chef de a mai trăi o asemenea viață. De aceea îi dăduse târcoale de atâtea ori gândul întoarcerii definitive acasă. Iolanda s-

ar fi bucurat fără îndoială, dar juniorii visau numai la plecare, de parcă acasă ar fi fost sfârșitul lumii. Zadarnic le scrisese Cezar că nu sunt câinii cu colaci în coadă nici în America. Pe ei nimic nu putea să-i convingă de vreme ce atâta popor își lua lumea în cap după revoluție. Vai, sărmana țară, adesea ofta Cezar. Sau altădată gândea la cum s-ar bucura chinezii sau japonezii să aibă o țară ca a noastră, înzestrată cu tot ce vrei de la natură.

Parcă ar fi presimțit prezența Laurei în viața lui Cezar, Sofia îl căuta insistent fără un motiv anume, doar clamându-și dorul. Cezar era chiar oripilat când ea aborda coarda lirică. Se temea să accentueze că nu este un bărbat liber ca nu cumva să declanșeze un conflict și să rateze finalul. În cele din urmă el înțelese că întreaga ei strategie urmărea să îl despartă de Iolanda, momindu-l cu traiul opulent pe care l-ar duce alături de o avocată cu faimă. În ultima vreme discuțiile lor pendulau între presiunile Sofiei de a obține eliberarea lui Cezar din relația matrimonială și drăgălășeniile care pe el îl îngreșeau, menite să-i cucerească inima. Cezar se strofoca să împiedice naufragierea conversației într-un impas de unde nu știa cum ar mai fi putut ieși. *"Mare dandana"* își zicea el întruna, o dandana de care nu știa nimeni.

Cum nu admitea ca ea să piardă vreodată, Sofia, știind din dosarul lui Cezar adresa lui din România, compuse o scrisoare îmbibată cu vicleșuguri, ca s-o determine pe Iolanda să renunțe de bună voie la soțul ei, cu promisiunea că atât ea cât și copiii vor fi admiși în State în cel mai scurt timp posibil. Iolanda nu se pierdea ușor cu firea. Își cam imagină că Cezar nu s-a dat din calea femeilor,

Mihai Șerbănescu

mai ales că avea antecedente, dar propunerea Sofiei i s-a părut șocant-obraznică. Nu le spuse nimic copiilor, dar discută cu Flaviu, confesându-se despre ditamai încurcătura.

- *Și când te gândești, Flaviule, că toți la nuntă ne-au urat casă de piatră. Halat casă de piatră!*

Flaviu o temperă promițându-i să vorbească cu Cezar. Pus în temă cu manevrele Sofiei, Cezar crezu că-și pierde mințile, că se duce s-o spulbere.. Va să zică, Sofia a jucat tare ca să distrugă ceea ce ea ura, neînțelegând că Cezar era prima victimă a dominoului.

- *E un diavol, Flaviule. Mă obligă acum să aleg între familia mea și ea când știe că niciodată nu i-m vorbit de abandon familial. Niciodată! Dar e omul care nu înțelege că sunt în viață lucruri care nu i se cuvin. Ea crede că se poate totul cumpăra cu bani, chiar și un soț. O urâsc cum pe nimeni n-am urât și tocmai acum să mă înec ca țișanul la mal. M-a pus în fața unei alegeri imposibile.*

- *Vere dragă, nu ai altceva de făcut decât să renunți la această avocată imposibilă care confundă grav lucrurile și să-ți cauți alt avocat. O s-o scoți tu la capăt cu răbdare. În orice caz, poți s-o ameninți că tu o vei da în judecată pentru abuz de funcție, asta așa ca s-o potolești.*

Laura și Flaviu l-au ajutat pe Cezar să-și revină cât de cât dintr-un dezechilibru total. El nu-și imaginase că putea merge atât de departe Sofia în infamia ei. Se duse cu Flaviu la un avocat ca să explice detaliat încurcata situație și ca acesta să compună o scrisoare de anulare a serviciului Sofiei pe mai departe. Individua jucase în stil gangsteresc, de neimaginat pentru Cezar sau Flaviu. Rezidența o primise, iar cetățenia se mai amâna pentru vreo cinci ani, i-a spus noul avocat. Altă cale de ieșire nu exista. Speriat de proporțiile scandalului Cezar se resemnă. Putea merge acasă să-și viziteze familia, dar mai era veme de așteptat. Trebuia mai întâi să o sune pe Iolanda ca să refacă avaria cauzată de malefica femeie. Va crede Iolanda, nu va crede? Nici el nu știa. Își atrăsese desconsiderarea rudelor, care îl bănuiau că-i fusese infidel nevastei, dar ceea ce nu înțelegeau ei era faptul că și-a făcut de lucru cu o asemenea năpârcă. Oricum o lua Cezar cădea prost. Țasta să fi fost blestemul Sofiei?!

HARUL PRUNCILOR

De ce se nasc pruncii în iarnă,
Când zăpada îmbracă pământul în
tăcere
Și glasuri de gheață din țărână
Să-și cânte colindul nu au vrea?

Vin dintr-un anotimp cu sori,
Din firul de iarbă ce râde-n ogradă,
Dantela primăverii prefăcută-n flori,
Stă ochi în fereastră, pe prunc să îl
vadă.

De scâncet prelung, se crapă pereții
Mama își plânge bucuria divină,
Din gânduri ascunse, încolțesc poezii
Și-or aduce-n viață, versuri cu lumină.

S-au născut în iarnă, prunci iubiți de
iarnă,
Cu harul bogat ca o toamnă rară.

MOȘ NICOLAE

Noaptea s-a făcut zăpadă,
Ziua ușa le-a deschis,
Fulgilor din gându-aprins
Stați mirați ca și o pradă.

Prin zăpadă urme nu-s,
Ochi de stele rup nuiete,
Chip albastru stă ascuns
Să coboare-n zbor cu ele.

Pare a fi magie-n case,
Ghetele s-au pus la sfat,
Un Moș blând cu cizme roase
Tremură de-atât umblat.

Ghete mici, el are-n minte,
Dar tristețea-i după ușă,
Un bătrân, copil se simte
Plânge precum o păpușă.

Ghetele îi sunt greoaie
Și mai mari decât erau,
Un genunchi se mai îndoaie,
Ochii nu se mai priveau.
Își dorea un ceai de tei,
Ca în vremurile bune,
Când stăteau la masă trei
Și multe avea a spune.

PĂMÂNTUL COLINDĂ CERUL

Din suflet românesc, s-a născut
colindul
Și s-a înmulțit mai repede ca gândul,
În fiecare iesle în seara de Ajun
Se cântă câte unul, vestind un an mai
bun.

Cu toții îl cântăm, urmașii lui Isus
Lăsând privirea-n jos, colindul este
sus
Și lifturi cărătoare, duc dricuri fără
morți,
Au înviat o clipă s-asculte pe nepoți.

Au chiar la ei răsplata, în buzunarul
drept,
Bănuții din batistă legată strâns la
piept.
Știau că de Crăciun se-aude pân la cer,
Colindul cu refrenul lerui, ler.

Zăpada înghețată în steaua de
Crăciun,
Stă prinsă-n vârf de brad acum.
Speranța unei stele ce-mprăștie magie,
Colindul strămoșesc împarte bucurie.

Întreg pământul cântă, e glasul unui
cor,
De plânsul unui fulg s-a transformat în
nor.
Și oamenii păgâni au chipuri îngerești
Colinde românești, n-ai cum să nu
iubești.

S-AUD COLINDE

S-aud colinde,
Frumosul cuprinde,
Suflet de mamă,
Pruncu-i icoană.

S-aud colinde,
Lacrime prinde,
Zăpadă să curgă,
Magie și rugă.

S-aud colinde,
Focul s-aprinde,
În inimi de gheață,
Dar încă în viață.

Mihai Șerbănescu

S-aud colinde,
Ceru-și întinde,
Brațuri îngerești,
Puteri dumnezeiești.

S-aud colinde,
Stejarii plâng ghinde,
Guițuri porcine,
Bucate divine.

S-aud colinde,
Acasă prin tinde,
Zăvoru-i căzut,
De dorul cel mut.

S-aud colinde,
Acasă din grinde,
Cântate cu drag,
Copilului din prag.

S-aud colinde,
Colinde, colinde, colinde...

COLINDUL DIN STRADA SĂRBĂTORILOR

Număr globulețele
care împodobesc casele creștinilor,
de parcă însuși pământul
a renunțat să fie glob.
O multitudine de culori,
Sfidează crăpăturile ferestrelor,
lărgite de ochi,
în așteptarea colindătorilor.
Lipsesc clopoței cu limbă din carne
de mamă
ce topeau zăpezile cu miros de
cozonaci
și traista purtată în gât ca o haină
căra colăceii rumeniți pe vatră.
Dar nici zăpezile nu mai sunt pe aici,
s-or fi transformat în păsări călătoare
și copiii din copii plecați,
au uitat că-n sat e sărbătoare.
Vor veni pe strada Sărbătorii
când pământul cheamă la el norii
și va ninge cu fulgi de mătase
pe la cele părăsite case.

ELENA NISTOR

Asterisc

Moș Crăciun

Scriu despre Moș Crăciun chiar astăzi de Moș Nicolae - despre care acum câteva minute am citit la Deutsche Welle (variante engleză on line) sub o imagine demonstrativă că *St. Nick* nu trebuie confundat cu Santa Claus, El este un episcop cu barba alba, mitră episcopală și crossier (bastonul acela încârligat) și umblă într-o sanie trasă de un mânz alb înloc de cerb (« *A Bishop's mitre and crosier, a pony instead of reindeer: This is definitely Saint Nicholas* ») - dar indiferent de disputele dogmatice Moș Nicolae și Moș Crăciun definesc acum la sfârșit de an « *the best time of the year* » (cum zice engleză) când confruntăm regretele trecerii cu bucuria timpului câștigat... și nu are nicio importanță dacă suntem tineri ori bătrâni.

Normal !

Suntem în decembrie, e iarnă și cum aici Santa Claus a și venit, bineînțeles cu fastul convenit în parăzile sărbătorești, luminile orașului se amplifică într-o beție cromatică în care ne răsăfim chiar a crede că uneori (rareori !) n-am uitat să fim oameni !

Ba mai și ninge, eh, nu chiar în ograda proprie, dar pe-aproape, o aruncătură de băț până intrăm în *snow-belt-ul* specific nord-american și unde zăpezile se instalează ca la ele acasă relaxand culorile în alb, albul acela spectaculos lenevit sub soarele care își aruncă din când în când privirea, doar așa ca o glumă a sezonului...

Și e frig !

Canadieni fiind - de câtva timp, chiar semnificativ timp - intrăm în sezon dornici de a scurta plictisul năvălirilor astea nomade, rătăcite de prin coclaurile lumii și decise să-și descarce furiile pe unde apucă ; zăpezile astea nostalgice chemate: « *Anceput de ieri să cadă / Câte-un fulg, acum a stă, / Norii s-au mai răzbunat / Spre apus, dar stau grămadă / Peste sat* » - cum zice Coșbuc - insistente, alarmante au totuși momentul lor de glorie când vine Moș Crăciun și, ce e drept, readuc amintirile « *du temps jadis* », vorba lui Villon.

Și-alunecăm !

Știi cum e, când gândurile se retrag, nu cred că e corect spus, se repliază, parcă ar fi mai aproape de

ceea ce vreau să spun, tentația răscolirii, cotrobăirii în zonele ascunse ale chemărilor de demult înlătură realul imediat și ne « *flutură batista* » nostalgia din care ne-am născut.

Ninge !

Totdeauna ninge în decembrie, uneori cu fulgi mari ireali, alteori repezit, cu furia viscozelor, *ulițele* (doar așa de dragul lirismului coșbucian !) se troieneau, sania cobora din pod, bocancii și mănușile stăteau mai mereu la gura sobei, scatoalcele indiscipliniei se-ndeseau și penitența greșelilor era lopata de zăpadă...și...eh... detalii ale unor imagini de mult apuse, dar cuibărite undeva într-un colț de spranță absurdă : *s-ar mai putea ?*

Santa Claus e jovial, plin de nurii bătrâneții calme, fără griji, bucolic întruchipare a unor fantezice dorințe filtrate evident prin candoarea copilăriei și multiplicată în raport cu numărul de mall-uri existente în jur, pozând cu acel zâmbet inegalabil adresat naivității, « aduce » pomii de Christmas, podoabe și cadouri, întră pe ușa fiecăruia și făgăduiește armonia înțelegerii fără condiții.

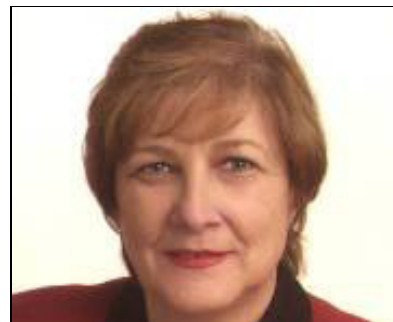
Da ! Dar Moș Crăciun e cu totul altceva !

El este acel ceva către care ni se furișază gândul, acea apariție intangibilă, acea creație imaginativă, acea impalpabilă atingere de care ne-am sprijinit credințe și speranțe, acea disponibilă șansă de a ne recupera prin ochiul larg deschis a posibilului...**Copilăria**...Fără paradă, fără alai, se apropie de noi în noaptea de Crăciun, ne luminează bradul, descarcă sacul, ne umple sufletele de bucuria unică a misterului pe care-l iubim...Si pleacă !

Trebuie să fi fost un aranjament în care tată, mama jucau, precis, un rol decisiv, altfel întreaga procesiune concepută și evident orchestrată de ei cădea baltă, nu ?

Mihai Șerbănescu

Tată, poate mama, cine știe, pregătea ritualul cu deosebită grijă, secretul era păstrat cu sfințenie, pomul de Crăciun nu există în preajma noastră și, sigur, căutam peste tot să-l descoperim, eventual, bănuiesc că-l cumpărau chiar în ajun, altfel nu văd cum îl puteau ascunde de noi, de mine, de ține, de copii.

În seară de ajun ; lumini stinse, liniște, ninsoare - cu intenție presupun - un ansamblu de intenții, de fapt, orchestrate dibaci ; curte acoperită de albul imaculat, lume dispărută sub gestul magic al așteptării, acel subtil parfum al fanteziei ținute în frâu doar de teamă de a nu-l alungă pe Moș Crăciun și bineînțeles, somnul dirijat să-i ascundă sosirea.

Pe urmă, pierderea « momentului » e pasageră, bradul tronează în mijlocul camerei - mică sau mare, scundă sau înaltă - lumânările aprinse fascinează, pachetele se desfac febrill ; câteva nuci, câteva mere, bomboane chiar, o păpușică, dac-aveam noroc, un soldățel, o sabie, o praștie....nimicuri care - curios azi -copleșeau.

Câțiva fulgi anemic deteriorază cumva idilismul memorie și-mi readuce imaginea lui Santa Claus pe care l-am admirat la parada din noiembrie, o să-l văd desigur la mall-ul de lângă noi și o să-mi placă, cu siguranță, să văd puștani care i se adresează cu ochii larg deschiși de curiozitate, dar mai ales, de așteptare.

Pe urmă am să-l aștept pe Moș Crăciun în Noaptea de Ajun a nașterii lui Iisus și am să-mi imaginez scenă aceea inimitabilă a iesiei în care se aprind luminile adorate de creștini.

Santa Claus ? Moș Crăciun ?

S-ar putea să cred că nu există o mai fertilă și convingătoare dorința de a ne redirecționa după clatinările inerente...Că, de, suntem oameni și încercăm (mereu !) să ne reconectăm ideatic măcar în al 12-lea ces.

MARIA CECILIA NICU

Maria

În memoria lui BEBE GHINCIOIU

- Fetele noaș' ce nu fac lucruri d' astea, Coană mare!...Nu, niciodată. Gabi, fata sorei mele, a cam luat-o pe căi greșite... Vocea Nanei răzbate prin ușa întredeschisă a verandei.

- Delia! – adolescenta se aude strigată din curte.

- Delia se precipită spre geamul verandei.

- Cobor acum, Pavel!

- Hai, grăbește-te oleacă, Delia! – o îndeamnă bunica Paraschiva. Prietenii tăi sunt cu toții în curte și nu-i frumos să-i lași să te aștepte! Ești cam ciufulită, piaptăne-te oleacă! Să-ți amintești vorbele mele când io n-oi mai fi, o femeie trebuie să fie cochetă până și pe patul de moarte! S-a cam făcut răcoare... Ai grijă ca sora ta să-și ia canadiana verde. Eu plec la biser' că. La unu să fiți acasă, să nu v-aștepte Nana cu masa-ntinsă!...

- "Mother Mary comes to me, whispering words of wisdom,

- Let it be, let it be..." Beatles-ii răsună în curte.

- Bogdan a adus casetofonul – își spune Delia coborând în fugă treptele. Ce bine!

- Bună, Delia! Ești în perioada ta albastră? – Așezat pe banca din curte vopsită în verde Pavel îi zâmbește ironic Deliei, dezvelind un șirag de dinți perfecți, de un alb strălucitor. Bosumflată, adolescenta răspunde monosilabic așezându-se între sora ei și Liliana-Lee. Barbu, sprijinit de gardul scorojit, ține în mână tulpini de papură. Lee, în blugi prespălați și o bluză cu flo-ricile mov ce îi lasă dezgolit abdomenul plat, intervine împăciuitoare.

- Lăsați-o în pace! Delia, îmi place tare mult fardul tău de pleoape!...

- Se asortează cu blugii mei – râde ironic Emil, fratele lui Lee.

- Lipindu-și palmele împreunate de buzele întredeschise, Nicu începe să fluiera, imitând cu un real succes sunetul cucuvelei.

- Încetează! – îi strigă Crina din iarba smălțuită cu flori de numă-uita unde își usucă părul auriu, proaspăt spălat. Aduce ghi-nion!

- Ascultător, Nicu se oprește brusc.

- Cu regret vă anunț că trebuie să vă părăsesc. – și-a anunțat Pavel prietenii. Arbitrez meciul de ping – pong de la Dinicu, la unu.

- Călătorie sprâncenată! – nu se poate abține Emil.

- Fi imparțial! – îi strigă Crina.

- Cu cine joacă ai noștri? – vrea să știe Lee.

- Cu Liceul Sportiv din Pitești.

- Venim și noi să facem galerie!

- exclamă Bogdan entuziasmat.

- Tu poți să pleci, Bogdan, cu condiția să ne lași casetofonul! – râde Barbu.

- Cred că o să plecăm și noi acasă. E cam târziu și trebuie să dau de mâncare la găini și iepuri. Hai, Emil – și Lee face câțiva pași privind întrebător în direcția fratelui ei.

- Du-te tu! Te descurci și singură! N-am chef să plec acu. Și nici măcar nu mi-e foame... Și apoi, mi-a promis Bogdan că mergem în Grădina Publică.

- Ba eu cred că mă duc să bag la ghiozdan – rostește Nicu plin de importanță.

- Atunci, spargem gașca? – Bogdan, vizibil dezamăgit.

- Păi, cam da...Da' ne vedem la șase la locu' știutu'. La fața locului sau la locul feței. – râde Pavel. Dar... se întrerupe el brusc, cine e femeia aia?

Privirile tuturor se îndreaptă într-acolo. O femeie masivă, înaltă, îmbrăcată în portul muscelean, cu fota decolorată, pășeste cu pași mărunți, șovăielnici. Deși la o distanță considerabilă, adolescenții i-au putut zări privirile rătăcite parcă, înfricoșate, pe chipul ars de soare ridat ca un vechi pergament.

Părul cărunt e ascuns sub o basma neagră al cărei nod se sprijină pe gușa enormă. Poate să aibă orice vârstă între 45 și 65 de ani. Se oprește dezorientată. Chiar atunci apare și bunica Paraschiva. Ține în mână o sacoșă de vinilin roșie pe care i-o dă discret femeii, șoptindu-i ceva ce tinerii nu pot auzi.

- Cine să fie? – întreabă Nicu.

- Delia, voi ați mai văzut-o? – vrea să știe Pavel.

- Niciodată.

- O fi vreo cerșetoare – își dă cu presupusul Crina.

- Dar bunica voastră pare să o cunoască –spuse Bogdan, cu aere de detectiv.

Femeia străină și bunica se despart.

- Ne vedem la șase la locu' știutu' – exclamă Pavel și adolescenții se despart.

- Bunico, cine era femeia cu care te-ai întâlnit azi în gang? De unde o cunoști?

- Spălați-vă pe mâini și haideți la masă. Vă așteaptă Nana! Bunica Paraschiva pare ușor iritată.

- Se răcește mâncare! – le strigă Nana nerăbdătoare.

Au trecut câteva săptămâni. Vacanța de vară câmpulungeană ce păruse nesfârșită se încheia. Bunica Paraschiva refuză în continuare să le dezvăluie fetelor identitatea femeii ciudate.

Dar, cu câteva zile înainte de plecarea fetelor la București, le mărturisește.

- Era cumnata mea, sora bunicului vostru și tiza ta. O femeie sărmană, lovită de boală și de nenoroc. Stă într-o maghernță, la marginea Lereștiului. Din când în când o mai ajut și eu cu mâncare și ceva bani.

Adolescentele s-au întors acasă purtând povara destăinuirii bunicii Paraschiva, care le umbrise sfârșitul vacanței de vară, țesute, ca în fiecare an, din fire aurii, șerpuitoare.

Pe ea, pe cumnata bunicii și tiza surorii Deliei, nu au mai văzut-o niciodată. Într-una din verile următoare, bunica Paraschiva a aflat că murise. Micul mormânt se află la marginea cimitirului din Lerești. Din când în când pe el apar flori proaspete de nu-mă-uita.

DANIELA GIURCULESCU

Asterisc

ÎNŞELAREA SEMENILOR

Cuvânt despre înşelare

„În ziua în care nu plâng pentru mine însumi, socot că mă aflu în înşelare de sine” (Sfântul Ignatie Briancianinov)

Suntem la apogeul răutăţii. Bucuria de a-l înşela pe cel de lângă noi e idealul de fiecare clipă. Invidia faţă de toţi nu ne-o mai putem anula. Îndrăzneala şi influenţa de la demoni am primit-o fără pic de discernământ iar la şcoală e ridicată la grad de virtute. Care entitate doreşte să demonizeze societatea? Îndrăzneala fără măsură şi tupeul sunt inspirate sufletului de forţa răului. Şmecheria este laudată şi aplicată cu sadism confundând-o cu o virtute plină de lumină. Şmecherul este o specie inferioară proştilor, spune cu năduf dar şi victorios părintele Nicolae Steinhardt în faimosul său **Jurnal al fericirii**.

În **Cel mai iubit dintre pământeni**, Marin Preda, afirma că omul ateu şi necredincios are mai multă perversitate în fiinţa sa decât şobolanii. Adică şobolanul încă îşi mai jertfeşte viaţa pentru a salva pe un alt şobolan. Dar noi am declarat moarte tuturor ca să rămânem singuri şi să stăpânim pământul. Vrem să reducem omul din taina infinită a persoanei la un individ ce zace pe gunoiul egoismului. E înfricoşător! O astfel de educaţie primesc copiii în prezent la şcoală. Prinşi într-o competiţie demonică dirijată, primesc burse cei cu medii mari! Şi cu ceilalţi ce facem? Îi hrănim cu invidie şi cu răutate până când vor ajunge mari.

Să-i îndemnăm pe copii şi tineri să citească mărturiile ale sfinţilor din temniţele comuniste. Au fost cazuri de deţinuţi politici la Târgu -Ocna care erau bolnavi de tuberculoză în stadii ultime. Au primit de acasă streptomicină care ajută la vindecarea t.b.c-ului. Dar, din mărime de suflet au dăruit-o altor colegi de suferinţă care, spun ei, erau atinşi mai necruţător de nemiloasa maladie. Aceşti Sfinţi din închisorile comuniste trebuie să fie modelele de urmat ale tinerilor. De ce au fost privaţi de libertate

deţinuţii din închisori?! De aceea fiindcă l-au mărturisit în faţa comuniştilor pe Domnul nostru Iisus Hristos. Şi observăm că mulţi dintre aceştia sunt sfinţi. Sunt în imediat apropiere a slavei lui Dumnezeu. Datorită jertfei lor îndrăznim să mai ridicăm şi noi privirea la cer şi la Dumnezeu.

Ce societate este aceasta în care fotbaliştii şi sportivii în general sunt răsplătiţi cu sume de bani care întrec pensiile foştilor ţărani pe un an de zile, socotite la un loc.

Dar dacă facem un studiu aprofundat al Evangheliei vom vedea că acele goluri din spectacolul fotbalului care trimit în delir tribunele sunt de fapt o aruncare a sufletului în neant sau mai direct în iad. Nu judecăm. Eu sunt mai rău decât toţi sportivii. Dar cum îndrăznim să ne numim creştini şi să aşezăm valorile şi virtuţile adevărate cu susul în jos?! Evanghelia spune că prima fericire este sărăcia care este o virtute aproape cardinală. Ori noi promovăm drept conducători pe cei bogaţi. Şi îi aşezăm la sfârşit pe cei săraci. Dar Evanghelia spune clar că cei din urmă vor fi primii.

Plâng strămoşii în morminte şi în cer de înşelarea demonică în care am căzut şi din care refuzăm să ne ridicăm. Nici nu mai ai cui să îi suni deşteptarea. Toţi am murit duhovniceşte. Să stăm drepti! Spune preotul la Sfânta Liturghie. Iată un moment foarte bun. Dar ce folos dacă nu recunoaştem că avem mintea strâmbă. Fotbalul face România cunoscută în lume, spun

Mihai Şerbănescu

majoritatea jurnaliştilor. Ce aberaţie! Eu spun că o ţară este cu atât mai plină de lumină cu cât are mai mulţi sfinţi. Trei sute de mii de pelerini aleargă la Cuvioasa Parascheva, la Iaşi, în fiecare 14 octombrie şi vreun milion în cursul anului. Cei care au Duhul aprins, văd, simt, trăiesc aceste realităţi. Sunt în legătură nevăzută de lumină cu Dumnezeu şi cu Sfinţii. România dănuie prin Sfinţii voievozi, Ştefan cel Mare, Sfântul Neagoe Basarab, Sfinţii Brâncoveni şi ceilalţi pe care pelerinii eterni ai României îi cunosc. Nu prin cei care au jefuit-o. Uitaţi-vă la greci, la sârbi, la ruşi, la bulgari şi georgieni. Mi se par mai verticali. Iubesc Adevărul mai mult decât noi românii. Şi nu o spun eu. Un părinte român îmbunătăţit de la Sfântul Munte Athos, spunea despre noi că suntem superficiali şi că suntem mândri. Privindu-mă, i-am dat dreptate. Să întoarcem către sinele nostru conştiinţele şi să ne vedem întunericul ce e în fiecare dintre noi. Smerenia ne duce la cer, nu mândria. Pe aproape toţi sportivii şi politicienii i-am auzit cu urechile mele când afirmau că sunt mândri. Dar mândria l-a prăbuşit pe Adam în pribegia şi exilul de pe pământ. Noi, se cuvine să cultivăm smerenia care singură... fără alte virtuţi ne duce în locul de unde a fost izgonit Adam.

Ce rămâne dintr-un popor ne spune savantul Simion Mehedinţi: „Un om, ca şi un popor, atâta preţuieşte, cât a înţeles din Evanghelie şi cât poate să urmeze învăţăturii lui Iisus”. De vom urma această preţioasă învăţătură vom înceta cu încetul de a mai înşela pe semenii noştri. Că îl înşeleăm de fapt pe Domnul Iisus Hristos. Că ne tot mirăm că nu avem conducători creştini. E normal să nu avem, fiindcă îi alegem pe cei bogaţi şi mândri. În inima unora ca aceştia nu şi-a făcut locaş Dumnezeu.

VALERIU TĂNASĂ

Scena

Lumea gonflată, absurdă

a unui vis eliberator

Eugène Ionesco mărturisea că percepea lumea ca fiind golită de semnificație, iar realitatea, de cele mai multe ori, ca fiind ireală. Sentimentul de irealitate l-a exprimat prin personajele sale care rătăcesc măcinate de neliniști, de eșecuri, de remușcări, de golul vieții lor, sau înfățișate ca niște ființe pierdute în lipsa de sens a existenței. Piesele lui sunt un amestec de feerie, poezie și coșmar, pe de-o parte, de critică socială și culturală, pe de altă parte. Conțin zbulciumul celui care constată că viața e infernală și totuși o iubește cu Infernul ei cu tot. O ființă care vrea să fie liberă, într-o lume care seamănă cu o temniță din care nu se poate elibera. Ionesco și personajele sale apar ca uimite de ciudățenia universului, de incapacitatea individului de a ști, de a înțelege. Au revelația Morții, a Răului, a unei inadmisibile condiții existențiale. Identitățile personajelor nu sunt clar precizate, se topesc în altele, își schimbă vârstele, rolurile, evoluează într-un spațiu și timp incert, reproducând neclaritatea amintirii dintr-un vis. În vis apare o altfel de realitate, în care personajele încearcă să se integreze acceptând convențiile; imaginile devin incoerente, se suprapun, trecând de la un plan la altul. În teatrul absurdului oniricul se conduce după legi proprii, ca într-un joc de oglinzi, în care personajele au libertate de acțiune, într-o continuă mobilitate și transformare, unde iraționalul preia controlul.

Cunoscător perfect al operei lui Eugène Ionesco, pe textele cărui a realizat memorabile montări, *Cântăreața cheală*, *Jacques sau Supunerea*, *Scaunele*, *Noul locatar*, *Rinocerii*, regizorul Gábor Tompa construiește în *Pietonul aerului*, spectacolul Teatrului Național „Lucian Blaga” din Cluj, un veritabil poem oniric. Scrisă în anul 1962, în perioada Războiului Rece, piesa rezidă într-un avertisment, recunoscut atunci, valabil și în contextul actual. Pornind de la geometria conceptului regizoral, geometria spațiului, excelent imaginat de scenograful Adrian Damian, coexistă cu spiritul textului. „Imediat în stânga, o căsuță de țară în stil

englezesc [...] Căsuța, ca și peisajul descris mai jos, trebuie să ofere o ambianță de vis. În același timp, acest onirism trebuie creat în principal prin mijloacele specifice unui pictor „primitiv”, un artizan care mimează amatorismul, și mai puțin prin mijloacele artistului suprarealist.[...] Totul e scaldat în lumină, fără nici un colț umbrit, fără voaluri etc. Restul scenei reprezintă o câmpie cu iarba înaltă, foarte verde și proaspătă, pe o colină ce domină valea;[...] Cerul e foarte albastru și foarte limpede. Câțiva copaci pe scenă, etc.”, notează Eugène Ionesco în didascaliiile ilustrate profund sofisticat de Adrian Damian, alături de elocvențele costume, viu colorate, ale Luizei Enescu. Salteaua gonflabilă cu copaci și coloane, ce apar și dispar cu lejeritate, servește universului ionescian, prin imaginile ce amintesc de picturi naive, dar sugerează și lipsa de consistență a ideologiilor promovate de diversele grupări, prin dezumflarea bruscă din final. O lume gonflată, absurdă, un univers al formelor lipsite de fond.

În replicile piesei *Cântăreața cheală*, dar și în montarea lui Gábor Tompa din 1992, personajele se înna-molesc în limbaj, în banalitatea lui.

În *Pietonul aerului* Ionesco recontextualizează teme din *Cântăreața*, prin grupul personajelor care vorbesc fără să spună ceva, într-un timp fără timp, într-o altă tragedie a limbajului. Dialogul de început convivial, de manual pentru învățarea unei limbi străine, cultivă aceeași expresie a prețiozității, a contradicției aparenț-esență, a formei fără fond. Ca tribut al spectacolului din 1992, în care protagoniștii - păpuși ieșeau dintr-o cutie muzicală, și în *Pietonul aerului* sunetele de început imită cutia muzicală, prin acordurile imnului Regatului Unit, iar personajele sunt prezentate marionetic într-o armonie de sunet și mișcare. Remarcabile songurile, care se întind de altfel pe tot parcursul reprezentației, compuse de Vasile Șirli, secundate de mișcări plastice, sugestive, concepute de Ferenc Sinkó. Și în *Pietonul aerului* regizorul Gábor Tompa dimensionează profilul personajelor în simbioză cu universul ionescian, unde anti-eroii apar ca: „Marionete. Ființe fără chip. Mai degrabă: rame goale, cărora actorii le pot împrumuta propriul lor chip, persoana lor. [...] În cuvintele fără șir și lipsite de sens pe care le rostesc ei, pot pune ce vor, pot exprima ce vor, comic, dramatic, umor, pe ei înșiși.” Astfel: Cristian Grosu (Ziaristul), Mihai-Florian Nițu (Primul englez), Angelica Nicoară (Prima englezoaică), Silviu Iorga (Băiețelul, fiul lor), Miron Maxim (Al doilea englez), Patricia Brad (A doua englezoaică), Cecilia Lucanu-Donat (Fetița, fiica lor), Radu Lărgeanu→

TAMARA CONSTANTINESCU

(John Bull), Irina Wintze (Prima englezoaică bătrână), Elena Ivanca (A doua englezoaică bătrână), Ioan Isaiu (Unchiul-Doctor), Dan Chiorean (Angajatul de la Pompe Funebre), Ruslan Bârlea (Judecătorul, Călăul, Primul asesor), cu expresivitate și meșteșug actoricesc, dau chip personajelor, pe care le nuanțează caracterologic, uneori și cu umor, definind universul unei banalități absurde.

Personajului principal îi sunt atribuite elemente biografice similare cu cele ale lui Eugène Ionesco. Bérenger, conturat cu subtilitate și inventivitate de Matei Rotaru, este un celebru autor dramatic, are o soție și o fiică, o familie de care se simte foarte legat, fiind diferit de ceilalți purtători ai aceluiași nume, Bérenger, din *Ucișă fără simbrie*, *Rinocerii* sau *Regele moare*. E mai puțin naiv, mai lucid și în același timp mai jucăuș, la un moment dat apropiindu-se chiar de vârsta fiicei sale Marthe, o fetiță matură în abordarea lucrurilor, plină de afecțiune pentru tatăl și mama sa, interpretată convingător, cu inteligență scenică de Diana-Ioana Licu. Figura soției și cea a fiicei, din viața reală a dramaturgului, sunt proiectate în imaginea personajelor feminine Joséphine și Marthe. Textul conține momente de armonie conjugală, ca oglinzi ale cuplului autorului.

Imaginea centrală a piesei este însă zborul, mersul prin aer, imagine care își are originea în vis, vis ce are legătură și cu motivul mitologic al lui Icar, intrând în sfera arhetipurilor și a logicii care guvernează inconștientul colectiv, despre care vorbește și Jung. La baza piesei stă ideea potrivit căreia în trecut omul era capabil să zboare, pe când omul prezentului și-a pierdut această abilitate, pe care Bérenger încearcă să o regăsească. Zborul lui Bérenger este un vis eliberator. Ceea ce vede Bérenger de sus (teroare, războaie, masacre, catastrofe) este partea de critică a contextului social, asociată substratului oniric. Gábor

Tompa, prin descifrarea fidelă a textului ionescian, aduce în scenă datele esențiale ale condiției umane, unde realul și irealul, conștientul și subconștientul, lumea concretă și visul, se împletesc. Joséphine, virtuoașă soție a lui Bérenger, figurată cu o paletă largă de abilități scenice de Anca Hanu, pe lângă întruchiparea scenică a soției dramaturgului, integrează în trăirile ei și o parte din neliniștile autorului - teama de moarte, dispariția în neant, disperarea pierderii celor dragi. Joséphine este bântuită de imaginea tatălui mort, dar despre care personajul Unchiul-Doctor spune că ar fi viu. Secvențele în care este prezentă și Joséphine sunt uneori tragi-comice, alteori alternează cu cele specifice visului, cum sunt scenele în care apar coșmarurile ei. Punctul culminant este atins în momentul în care Josephinei i se înscenează un „proces absurd”, kafkian, prezidat de un complet de judecată uriaș, cu trăsături coșmaresc-fantastice, o inspirată proiecție video realizată de Radu Daniel, care semnează video design-ul spectacolului.

Întâlnim totodată și tema „grădinii biblice”.

În anumite momente uneori comice, alteori lirice sau tragice, alternează absurdul cu simbolismul religios; podul de argint, copacul cerului (*Axis mundi*), care apare și dispăre, sau grădinile edenice care vor fi restaurate conform speranțelor Marthei din final: „Poate că totul se va aranja... poate că flăcările vor putea fi stinse... poate că gheața se va sparge și se va topi... poate că abisurile se vor umple... poate că... grădinile... grădinile...”

Coloana, copacul sau tufișul, scara de argint sunt simbolurile cu rol de a semnala supranaturalul de natură divină. Trecătorul din Anti-Lume (Cătălin Codreanu), conceput cu sens transparent de Gábor Tompa, trimite spre imaginea unui Crist dintr-o lume răsturnată, venind dintr-un spațiu esențial a Răului etern.

Eveniment cultural

Despre arta contemporană...

...conferențiat-a cu știință și curaj Pavel Țușară.

Om de cultură evident. Venit la Pitești spre a grăi despre un fenomen tot mai pregnant. Și îngrijorător foarte. Căci această componentă majoră a existenței noastre, arta, în toate manifestările ei ridică semne de neîntrebare justificate.

În condițiile corectitudinii politice propice neomarxiste ce-și adjudecă mapamondul pe zi ce trece. Și-ale spațiului virtual ce supune lumea îngrijorător.

Cu consecințe bănuite și nebănuite pentru ziua de mâine...

Bănățeanul bucureștean invitat vorbitu-ne-a chibzuit, echilibrat și atractiv pe această temă de certă actualitate. Și de importanță vitală pentru omenire.

Căci literatura, teatrul, arta plastică, muzica, chiar și filosofia, nemaivorbind de politică par a fi luat, nefericit, alte drumuri.

Sub pulpana liberalismului trâmbițat tot mai insistent sugerând noi ideologii din ce în ce mai periculoase. Fie pentru prezent, fie pentru viitor...

Pavel este, categoric, un intelectual autentic.

Un gânditor puternic. Un erudit care se mișcă dezinvolt printre întâmplările și personajele cultural-istorice nemuritoare. Brâncuși, unul dintre acestea.

A venit și cu cărți. Una dintre ele scrisă de Țușară însuși, prezentată pe larg de criticul literar Mircea Bârsilă...

Aș mai spune, concluzionând (ca să respect concizia tablestică) că ne-am întâlnit în expunerea respectivă c-o pricepere multiplă.

Găsești într-însa nu doar teorie a artei și culturii, ci și analiză politică, psihologie socială, reflecție filosofică.

Concretizată-ntr-o multitudine de informații autentice, exprimate adecvat. E, clar, un gânditor polivalent care spune, pertinent, adevăruri peste adevăruri.

Valabile și ieri, și astăzi, și mâine, mereu (vorba cântecului).

Nouă nerămânându-ne decât să luăm aminte.

Pericole există și se înmulțesc neîndurător...

ADRIAN SIMEANU

Literatură și film

Înapoi la originea lumii

Poate fi văzut acum pe *Netflix* un film absolut delicios, reconfortant, cu subtext interesant, realizat în 2021 de Laurent Lafitte, după piesa lui Sébastien Thiéry. Muzica: Gabriel Fauré. Titlu: *Originea lumii*.

Jean-Louis (Laurent Lafitte) e avocat și are 40 de ani. Într-o zi, inima sa a încetat să mai bată. Nu mai simțea nici pulsul, dar trăia, muncea, însă o angoasă inedită îl tulbura îngrozitor. E adevărat că în ultimul timp soția Valérie (Karin Viard) îi reproșea că n-o mai iubește, că l-a doborât rutina căsniciei. Ce face Jean-Louis? Merge la prietenul Michel, veterinarul, (Vincent Macaigne) să-i spună despre recentul coșmar. Până la urmă, tot soția alege o soluție și îl duce pe Jean-

Louis la Margaux (Nicole Garcia), care e antrenorul ei de viață spirituală. Cu multă emfază, Margaux se lansează în teorii sofisticate, abracadabranțe, despre Karunga, afirmând existența clară a celor două inimi umane: inima fizică și inima cosmică (satira e mai mult decât evidentă, învelită într-un umor reconfortant). Verdictul: dacă în trei zile Jean-Louis nu va aduce o poză cu sexul mamei sale, atunci va muri cu siguranță.

Din acest moment începe deruta, graba, jena. Cum să-și pozeze astfel mama, pe care n-a mai vizitat-o de patru ani? Trebuie încercat, dacă alege viața. Nu, n-o poate brusca, trebuie acționat cu răbdare. Soția e mereu alături de el, relația începe să se repare din mers, prietenul Michel e de acord s-o pozeze pe doamna de 82 de ani. Asistăm la scene incredibile,

care potențază subtil suspansul comic. Trebuie răbdare în această premeditată hărțuire grabnică. Fără să comit spoilere, mă voi minuna de culpele mamei, ieșite spontan la iveală, la lumânarea perfidă a domnului Freud. Mama e interpretată cu nuanțe credibile de actrița Hélène Vincent. Orice întoarcere la...origine oferă surprize nebănuite. După vizionare veți avea un puls nou, credeți-mă!

ALEXANDRU JURCAN

Muzica zilelor noastre

Mirea și Pană

Suit-au de curând pe scena Filarmonicii Pitești. Într-un recital ce s-a bucurat de aplauze meritate din plin. Căci au cântat de la clasic (în transpunere) la jazz, woogie-boogie, etno și altele. A fost o seară de stiluri, nuanțe și ritmuri chiar de neuitat. Pentru că Mirea e un virtuoz pe vioară într-ale jazzului și nu numai. Sunt ani buni de când cineva care nu-l agreează l-a eliminat, vindicativ, din colectivul simfonic local.

Deși putea fi un component ultraeficient măcar în trioul de jazz. Ridică neîndoios sala-n picioare cu priceperea sa pe corzi. Și cu modul în care mixează creații celebre din varii domenii, armonizându-le impecabil. Ba, mai mult, s-a dovedit și fain pianist, etalând o stângă jucăușă pe claviatură.

În timp ce Pană l-a acompaniat adecvat la acordeon și la pian. Arătându-se armonist susținător de nădejde al colegului protagonist, prin ambele instrumente mânuite-n recital cu pricina, alternativ...

Cântările de felul aista culoare au din belșug. Specificitate de nivel, nu mai vorbesc. Și am convingerea că Mirea poate să ofere și altele mai grozave.

Este entuziast, trăiește muzica deplin și cu folos. Am constatat și acum, văzându-i pe chip bucuria și

emoția că a revenit printre piteștenii pe care-i iubește fără rezerve și-n ziua de azi. Fapt ce-ar trebui să dea de gândit serios conducerii artistice a instituției gazdă.

Dacă l-ar reintegra în colectiv, „exploatându-l” corespunzător, beneficiul ar fi unul tripartit. De amploare, neîndoios. Costinel fiind, poate, cel mai grozav ceteraș de gen în țara românească actualmente. O spune un cunoscător fidel în materie. Alături de filarmonica loco de la începuturi până-n prezent, cu onestitate și bune intenții constant.

Cei mai mulți melomani sunt convinși de asta și le mulțumesc pentru încredere...

ADRIAN SIMEANU

Muzica zilelor noastre

Muzică de cameră la Pitești

Realmente una de soi. Dăruită de **Ansamblul Musica Viva**, din Capitală. Pornit binevenit în turneu prin țară. Membrii lui, pianista Andreea Butnaru, violonistul Adrian Florescu și cellistu Florin Mîtreă. Doamna-i profesor la fostu Conservator „Ciprian Porumbescu” (UNMB, actualmente), Florin, violoncelist la Orchestra Națională Radio și Adrian Florescu, violonist în același colectiv.

Trei instrumentiști rodați, sudați și cu vădită pasiune pentru cameral. Experimentați neîndoielnic în munca lor. Velocitatea și finețea caracterizându-i clar atunci când au

partiturile-n față și sculele pe mână. Nuanțează corespunzător și culeg aplauze lungi și puternice la final...

Îi cunosc pe toți trei de ani buni, căci au mai fost prin urbea argeșeană. Colectând aprecierea și respectul nostru în chip meritat.

Ca și de astă dată, când i-au adus în fața publicului local, nimerit, pe Enescu, Bughici, Buicliu, Debussy. Am avut de-a face cu sonorități subtile, bine armonizate, pline de interes, chiar dacă românii nu-s, cel puțin la Pitești, familiarizați întru tot cu ele. Și-am stat de vorbă-ndelung cu dânșii la fine.

Rememorând una, alta din trecutele-ntâlniri, prodigioase cert și ele. Gândindu-ne, fie și parțial, la prezent. Ambii bărbați sugerând pertinent o (re)întâlnire cu Brahms în știmate.

Acompaniați de orchestra locală ce n-ar avea nicio problemă să-i susțină în demersul lor solistic, demn de maxim interes, socot.

Așa că șefii filarmonicii municipale s-ar putea ralia fără probleme la sugestie, nouă făcându-ne o altă bucurie inubliabilă, precum dorim constant. Muzica bună ne va umple sufletul, mintea și viața oricând. Om da slavă neprecupețit de s-o merita. Adrian, Florin, insistați și voi, într-un glas cu noi. Să ne cuprindă katharsisul, fericite. Ascultându-l pe neamț tâlmăcit de domniile voastre. Ce ziceți, stimați melomani din ținut argeșean?

ADRIAN SIMEANU

Sevalet

Mihai Șerbănescu

Ne-am reîntâlnit, într-o străfulgerare de gând, la Târgoviște, unde expoziția sa era cireașa de pe tort a unui eveniment circumscris valorilor patrimoniului național.

Picturile sale ilustrau cât se putea de potrivit o moștenire care încet, încet devine istorie: case vechi, dar și

peisaje care își pierd și ele din „sălbăticia” de altădată.

Recuperarea arhaicului a devenit tema recurentă a picturii lui Mihai Șerbănescu, care i-a adus și distincție și identitate artistică.

Există în pictura lui Mihai Șerbănescu o fascinație a locului în oprișorul unui timp al regăsirii, cu accente ale nostalgicalui, dar și ale uimirii.

Pictorul descoperă în semnele trecutului miracolul prezentului, atât în detalii, cât și în panoramări, fie în logica realului, fie în cea a miticalui.

Mi s-a părut potrivit ca lucrările lui Mihai Șerbănescu să ilustreze... *Vatra veche*, revista purtătoare de semnificațiile multiple ale unei sintagme care poate fi o sursă inepuizabilă a imaginarului.

NICOLAE BĂCIUȚ

EPIGRAMA

La descoperirea Americii

Terminând cota de rom,
Tot pe mare, disperat,
Chiar Columb, și el un om,
A rostit din gât: uscat.

Literație

Mulți se află azi în treabă
Despre cartea românească,
Însă nimeni nu se-ntreabă
Câți mai știu azi să citească.

După bătălie

Pierzând sânețe, suliți, tun,
În mlaștini a alunecat,

Zicând: eu nu mai lupt și pun
Mai bine haine la uscat.

Interviu

Pe Eminescu și Shakespeare,
Spun spre știința tuturor,
Desigur, și eu îi admir,
Dar nu-i citesc, sunt scriitor!...

Condiție

Să ajungi la pagini bune
Iată cum s-ar întâmpla:
Înainte de-a compune
Dac-ai mai citi ceva.

La bibliotecă

Aici sunt tomuri minunate,

Despre trecut și viitor,
Cu priză la realitate,
Când sforăie un cititor.

Cititor

Prezent mereu, am socotit
Că pasiunea lui e clară:
S-a dovedit îndrăgostit
Profund, de bibliotecară.

Efect

Mult în media promovăți,
Au promis marea cu sarea
Și tot ei au fost votați.
Iată, asta e schimbarea!

CORNELIU VASILE

„HORGISME”

Având multe abateri, era abătut ...
-Banii spălați sunt murdari.
-Cenzura – lacăt pe părere.
-Democrația – puterea poporului, dată altora.
-Educația este umanizarea humanoidului.
-Secretul fericirii : taci și iubește !
-Gafă – poezie pentru copii, în vers alb.
-Hoțul neprins fuge mai repede ...
-Invidia crește la umbra valorii.
-Jilțul este strămoșul scaunului directorial.
-Limba de lemn e însoțită de mâna de fier.
-Monștri sacri ...sau monștri-s acri?!
-Nonsens : revoluționar plătit ...
-Omul de rând ...stă la rând.
-Paradox : ce e inflamabil, arde ...
-Rama poate avea patru agățători, la o pictură abstractă.
-Sărutul ...transfer de suflet.
-Școala- tocila minții.
-Tupeu ...zgura obrăzniciei.
-Urarea este mărtisorul sufletului.
Veste – haine fără mâneci.

MIHAI HORGA

Expresii ... (tipic) romanesti

1. Un român nu este surprins... lui „i-a picat fața”.
2. Un român nu doar „a făcut atât de mult cu atât de puțin”... el „a făcut din rahat bici”.
3. Un român nu-și va pierde cumpătul... lui „îi va sări muștarul”.
4. Un român nu doar a stricat... el „a dat cu mucii în fasole”.
5. Un român nu va încerca să te prostească... el „te aburește”.
6. Un român nu te va minți... el „îți va vinde gogoși”.
7. Un român nu pricepe dintr-o dată... lui „îi pică fisa”.
8. Un român nu este extrem de obosit... el este „varză”. Viața lui nu este haotică... este „varză”. Și în camera lui nu este o totală încurcătură... este, de asemenea, „varză”.
9. Un român nu consideră pur și simplu un efort ca fiind inutil... spune că e „frecție la picior de lemn”.
10. Nu înnebunești un român... îl „scoți din pepeni”.
11. Un român nu va avea „sindromul impostorului”... el „se va simți cu musca pe căciulă”.

12. În România, lucrurile nu sunt departe... sunt „la mama naibii”.
13. Un român nu e nebun... el e „dus cu pluta”.
14. Un român nu-ți va spune să nu mai pierzi timpul aiurea... îți va spune să nu mai „freci menta”.
15. Un român nu va spune că ceva este mișto... va spune că este „beton”.
16. Unui român nu îi este frică... el „are un morcov în fund”.
17. Un român nu doar păstrează tăcerea... el „tace ca porcu-n păpușoi”.
18. Ca român, nu te amăgești... te „îmbeți cu apă rece”.
19. Un român nu este prost... el este „tufă de Veneția”.
20. Un român nu renunță... el „își bagă picioarele”.
21. Un român nu a fost înșelat... el „a luat țeapă”.
22. Un român nu este bețiv... el este „sugativă”.
23. Un român nu te va privi nedumerit... el se va „holba ca cioara la ciolan”.
24. Un român nu are idei neobișnuite... el are o „minte creată” (de la lume adunate... puse pe net.)

CATRENE DE RÂS ȘI DE PLÂNS

Ațiuni distructive identice tratate diferit

Ce rafinament subțire
Unde că-i, uscat sau mare:
Un atac – cu prevenire,
Alt atac - cu condamnare!

Derută mare după alegerile prezidențiale din SUA

Nu pot pricepe, -orbiți de fulgurații,
Neomarxiștii, frați cu mătăția,
Cum s-a-ntâmpat că tocmai democrații
Au dat din mâini, lejer, democrația.

La venirea lui Trump

Luată ca snopii, -ntruna, în țâpoi,
În coastă-mpinși cu coada cosiriștii,
Am vrea să știm nu-n SUA, ci la noi,
Cum vor mai fi tratați suveraniștii.

Gândire de neamț și gândire de român

Trăind – nemții - -n două state,
N-au format două popoare.
Doar românii, dând din coate,
Și-au creat așa favoare.

Diasporean în patria bunicilor?

Eu din RM venit, imberb puștan,
La baștină să stau cu bunii mei
Și tu, ignar, să-mi spui, în ce temei,
Că nu-s aici decât ... diasporean?!

Cu cioara vopsită

La ruși nord-coreenii-s mercenari.
Nu-nțelegeseși din trucul lor cevași?
Conducerea-i spioaște cu dolari
C-ar fi un soi de ruși: mordvini,
ciuvași...

Camarazi de luptă nerezistenți la ispită

Sosiți, nord-coreenii, -n pas grăbit,
Acces la internet având în vrie,
Au și uitat pe front de ce-au venit
Și-au dat toți iama la ...pornografie.

Inventivitate ca la noi cu buletine medicale false

Ne-a șoptit pasărea dróngo
Că-n concediul medical
Sunt jandarmi duși ilegal
Mercenari să lupte-n Congo.

De la UE să sugă și tot de UE să fugă?

Ei - cu pașapoarte românești,
Cu odrasle aranjate-n ÚE,
Ajutoare vrând europenești,
Și să deie m..e la statuie??!

La plecarea unui președinte

Oameni buni, aveți un pic de milă:
Patru case sună a pustiu,
Parcă s-ar mai cere și o vilă.
Dați-i-o culant. Tot la Sibiu.

Ne-am ales și noi cu ceva

Las' c-a trăit învăluit de-o áură,
Dar ne-a-nvâțat, în zece ani, la rece
Cum să-ntroducem mingea nu-ntr-o
gaură,
Ci, rând pe rând, în toate optsprezece.

Regrete târzii

Cum de nu ne-a dat prin capu-n oală
Să-l mutăm, în visu-i cilibiu,
Nu pe președinte-n capitală,
Capitala, mândra, la Sibiu?

Capra face, oaia trage?

Ieși la CEDO-nvingător –
Statu-i țap ispășitor.
Nu plătește, ala-bala,
Cel care-a comis greșeala?

Spartă-i sita? Spart dârmonul?

Nu mai știi, din cei cu moț,
Cine-i prob și cine-i hoț,
Că se-ntreabă și defuncții:
Cum de-ajung tâlharii-n funcții?

Comisia Europeană i-a găsit incompatibili

Când unși au fost în sinecură
În companiile de stat,
Vreunul a crâcnit din gură
Că-l strânge-opinca la arat?
Numirea lor la jeb ne arde:
Riscăm să pierdem miliarde.

Prețurile la alimente cresc ca din apă

Pâinea noastră cea de toate zilele,
Varza noastră cea de toate zilele,
Ceapa noastră cea de toate zilele,
Crumpul nostru cel de toate zilele,
Bobul nostru cel de toate zilele –
Hrana noastră cea de toate zilele,
Să ne crească feții și copilele,
Noi cu ce-am greșit lui Dumnezeu,
De-ați ajuns ca piese de muzeu?

Companiile austriece ne sufocă nu în Schengen, ci acasă

Ce-s Corbeanca sau Sintești,
Poluare-n București?

Să vezi firma Cronospán
Cum sufocă an de an
Populația din Sébeș,
Târgu-Mureș, Brașov, Alba,
Iar guvernul nostru, fércheș,
Nici de gând s-audă jalba.
Nu de oameni lui îi pasă,
Principalul – bani să iasă!

Siguranță deplină

Într-o bancă clarobscură,
Unde-ți crește comândarea,
Nu doar racketii te fură,
Ci, mai nou, și ...directoarea.

Nu-i mai sigur la ciorap?

Puneți banii la păstrare,
Banca are grija lor.
Dar când doamna directoare
E ea însăși infractor?

După faptă și răsplată?

Cine-a ciritat cândva
Nu mai scapă de dangă.
Celui ce azi ciripește
Ce post i se pregătește?

Spor la muncă la privat (nu la stat)

Spor de scaun ergonomic,
Spor de geam că-i astronomic,
Spor de telefon mobil,
De praf aeromobil,
De stat la calculator,
De trânji deranjând ușor,
De câmp electromagnetic,
De interes cibernet,ic,
Spor de studii, spor de stas,
Spor pentru scobit în nas...
Un spor statul nu le-a dat:
Spor la muncă ...la privat!

Rețineră de bani la retragerea unei părți din pensie

Bancă, obrajii nu-ți ard?
Noi cu pensiile pe card,
Tu – să urci spre miliard,
Iar la scoatere de bani,
Ne mai iei și gologani?

Pe listele ajutoarelor de la stat – la cheremul primarului

Mai bine cine poate ști decât primarul
Cine-a rămas la inundații gol chistol
Și cui să-și verse sinistratu-amarul
Că la despăgubiri nu vede niciun pol?

Gura lumii, slobodă

Stau șirag nuntașii, încurcat,
Nu pot seama nicidecum să-și deie:
Mirele - o dată doar bărbat
Și mireasa – de trei ori femeie?!

NICOLAE MĂTCAS

Lumea lui Larco

ÎN LUNA DECEMBRIE

GÂND LA FINELE ANULUI

Frumoasă-i viața, ca o floare,
Dar se topește, fulg de nea,
Cât mai e vreme, fiecare
Nectarul s-adunați din ea!

SFÂRȘITUL ANULUI 2024

E anul vechi pe terminate,
Cu fapte bune sau ratate,
Cel nou ne fie mai pe plac,
Doar va-ncheia un sfert de veac!

LA O INSPECȚIE

Raportează un adjunct
Că e totul pus la punct,
Secretara mai cu foc:
Nici de-o virgulă nu-i loc!

PRECUM LA RADIO

În casă, nu e o insultă,
E cam așa la fiecare:
Bărbatul este cel ce-ascultă,
Nevasta e emițătoare.

TAINA SOLULUI

Pământul cu a sa splendoare
Prezintă-o latură umbrită:

Ne dă o viață de mâncare
Ca în final să ne înghită.

CINSTE ȘI ADEVĂR

Urcând mereu pe-a vieții treaptă
Îți zici discret, neîntrerupt:
„Coloana lui Brâncuși” e dreaptă,
Dar nu-i și-a omului corupt!

MĂGULIRE

Să n-o luați drept o dojană,
Și să afirm cred că-i firesc:
Toți oamenii „făr de coloană”
Să promoveze... linguesc.

LA SFÂRȘITUL PETRECERII

Înundă voci stridente casa,
Sunt sticle, farfurii, pahare,
Se ține pe picioare masa,
Meserii nu mai sunt în stare.

SANTINELA

Cum sta pitită-n vechiul turn
De pază, bun apărător,
A prins în schimbul său nocturn
În zori... un somn odihnitor.

EPIGRAMISTUL ȘI ARTA SA

Spre final coboară panta,
Cu efect fin să glumească,
Extrăgând pe-alese poanta
Din meteahna omenească.

COMPARAȚIE

Asemănarea bună-mi pare,
Că-i ruptă dintr-un colț ceresc:
O epigramă-i apa-n care
Prea mulți în ea se bălăcesc!

UNUI PSEUDO-UMORIST

În față stând, când spune-un banc,
E toată lumea în picioare,
Motivul mi-a venit la țanc:

Salonul scaune nu are.

REGRETE TARDIVE

Ce bine mai era odată
Pe când eram fecior în sat,
Zburdalnic, tânăr, ne-nsurat,
Iar tu o fată zvăpăiată.

Trecut-au anii și-i păcat,
Cu ei aproape viața toată,
Azi ești o doamnă măritată,
Iar eu becher, fost deputat.

Am vilă, cont, mașini la scară,
O menajeră domnișoară,
Dar n-am copii și rău îmi pare,

Deci pot să spun spre orișicare:
Nu dau pe burlăcie-un cent...
Pierdut-am vremea-n Parlament!

JUSTIFICAREA ACUMULĂRII

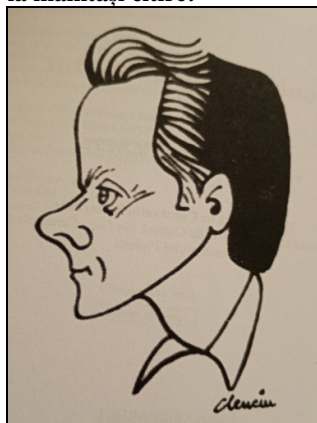
Sunt politicieni, azi, în decor
Ce nu mai știu nici cum arată sapa,
Un cal ori ce formulă are apa,
De școală au uitat de mulțșor.

Stau ancorați cu toții în etapa
Când pot s-adune, zilnic, fix cât vor,
Să-mpartă bunuri doar în legea lor,
Prin săli plimbându-și cu-aroganță
mapa.

Istoria întruna se repetă,
Averile s-adună într-o parte
Și nu la cei ce știu mai multă carte.

Ei mândri sunt și-o clipă nu regretă,
Spre cei săraci justificând cu fală:
Noi împărțim, dar nu dăm socoteală!
VASILE LARCO

De la înaintași citire:

GHEORGHE PENCIU
(1926-2011)

UNUI CONFRATE

Succesul lui în epigramă
Nu stă în harpă, nici în liră,
Ci în ieșirile din crama
Că vinul, cică, îl inspiră!

LA MUNTE

E ploioasă luna asta
Și e frig cum scrie-n scripte,
Dar noroc că-s cu nevasta
Care-mi face zile fripte.

LA MARE

Duși de undele marine,
Amândoi gândim nespus:

Ea, la toamna care vine,
Eu, la banii ce s-au dus.

MARIAJ

Tandără și cu gura mică,
Ne-a fost dat, și nu în van,
Eu s-o iau de păpușică,
Ea, pe mine, de fazan.

CONJUGALĂ

De o vreme, ce plăcere,
Facem cozile-mpreună:
Ea la drojdia de bere,
Eu la drojdie de prună.

Selecție: **VASILE LARCO**

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, iată că se apropie sfârșitul anului 2024 în care s-au „copt” pe „Vatra veche” douăsprezece reviste, o duzină, cu materiale remarcabile nicidecum de duzină: poezii, cronici, reportaje, interviuri, informații literare, istorice și de altă natură, fotografii etc. Felicitări, succes în anul 2025 și în cei care urmează, sănătate, voie bună împreună cu toți cei dragi sufletului, așadar:

S-aveți în viață cer senin,
Noroc, plăcute amintiri,
Iar sacul cel cu vise plin
Să se prefacă-n împliniri

Vasile Larco

Bună dimineața! Un număr consistent și echilibrat, ca de obicei. Sunteți un adevărat magician. Nu știu cum reușiți să țineți revista, de atâția ani, la un nivel de invidiat.

Felicitări și aprecieri multe!

Mihaela Aionesei

Mulțumesc mult, dragă Nicolae. Felicitări pentru încă un număr de revistă de mare clasă.

Victoria Milescu

Bună dimineața și va mulțumesc. Eu va admir foarte mult pentru tot ceea ce faceți. și mai știu de când va cunosc cât de exigent, corect, meticolos sunteți. Chiar dacă nu sunt în revistă, mi-ar fi plăcut să cred cu adevărat că sunt și eu pe lista dv. de suflet. Și că acolo, într-un colț de revistă ați fi scris „65”-Liliana Spătaru. (deși nu mi-a plăcut niciodată să-mi spun vârsta) cu o fotografie, eventual, sau un poem. Doar atât. Dar no, până la urmă cine sunt eu. Va mulțumesc pentru revistă. Un weekend frumos vă doresc. Cu stimă,

Liliana Spătaru

Revistă Mare, d-le Băciuț! Dea Domnul s-o duceți Mulți Ani înainte!

Culiță Ușurelu

VATRA VECHE NR. 11 / 2024
Pentru mine acest număr este un adevărat rod al toamnei, dacă mă

gândesc la articolele care mi-au fost publicate: gânduri despre minunata proză lirică, RUGA LUMINII, a lui Ovidiu Constantin Cornilă, despre piesa de teatru „FLUIERUL LUI IANCU”, a lui Nicolae Suciuc, și despre „IARBA DIN RUINE”, a lui Dănilă, dar și la recenzii pe care, cu multă generozitate, mi le-au făcut scriitorii Dumitru Hurubă - referitor la noul meu volum de versuri „ȘOAPTE DIN SPIRALA TĂCERII” și Nicolae Suciuc - referitor la noua mea piesă de teatru (în curs de tipărire), „ISPITELE GLORIEI”.

Le mulțumesc amândurora!
Îi întorc lui Nicolae Băciuț calificativul pe care mi l-a acordat: „hărnicie”, alături de un mare MULȚUMESC!

Simona Mihașiu

Mulțumiri, stimate domnule Nicolae Băciuț! Am salvat ediția pentru lectură - felicitări, excelent sumar! Prețuire și considerație, a Dvs,

Aura Crețaru

PS. V-aș fi recunoscătoare pentru un feedback la primirea cărții mele, *Calliope și coloniile de fluturi*, trimisă către Dvs. după lansarea din Martie. Mulțumesc! Sănătate bună!

Multă sănătate, energie și satisfacție de la munca depusă și rodul cules.

N.M.

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Timpul fiind destul de înaintat, vă expediez un grupaj de catrene pentru numărul 12 (din decembrie /2024) al revistei, felicitându-vă, concomitent, cordial pentru performanțele atinse și prestigiul de care se bucură

revista „Vatra veche” acasă și în diasporă.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Mi-ați făcut o mare bucurie, publicând în ediția recentă a revistei comentariul doamnei Mariana Anghel la volumul meu de poezie MONTSEGUR.

Vă mulțumesc din suflet și rămân, cu prețuire și caldă afecțiune, același frater, discret,

Eugen Dorcescu

Mulțumiri. O creație excepțională.

Geo Constantinescu

Distinse Domnule Băciuț!

Cu mare bucurie am recepționat acest număr cu contribuții varaiante și foarte interesante. Mulțumesc și succese și pe mai departe, al DV.

Hans Dama

Vă mulțumesc tare mult!

Ca de obicei, am deschis pdf-ul și am răsfoit rapid acest număr!

O să-l parcurg în tihnă! Conținutul este ispititor!

Toate cele bune,

Cu respect,

Andra Dumitrescu

Mulțumesc, Dragă Nicolae, pentru eseul publicat.

Îți trimit unul mai restrâns.

Îți urez izbândă mâine la lansarea cărților Doamnei Melania Cuc, apărute la valoroasa ta editură.

N.G.M.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Privilegiați Dialogul - apropierea, întâlnirea, limpezirea opiniilor diverse, privirea și cu ochii celuilalt, dorința ascultării.

Cum o atestă și numărul prezent, Revista condusă de Domnia voastră vădește situarea simetric polară - în deschidere, dialogul precursor din Avangarda, iar la celălalt POL, de Panoramic cultural, centrat pe Carte - imagini de larg cuprins cu lansările de la Sibiu, Tg.Mureș, Bistrița, Dulcea - Mureș, Năvodari, Brașov.

Sensul Dialogului se nuanțează de-a lungul paginilor, făcându-ne părtași la cardinalul cuprins din A LUA PARTE spre a accede la înțeles.

Cu toată admirația,

Doina Curticăpeanu

Important este ca revista sa aibă mare succes. Dumneavoastră munciți mult, cu talent si pasiune.

Să reușiți așa cum meritați acolo unde mergeți.

Noi nu așteptăm mulțumiri, dar trebuie să fim siguri că revista ajunge bine, altfel vom fi tratați de neserioși. Și ar fi foarte trist pentru noi care iubim această țară (România) și revista. Cu mult respect și admirație infinită pentru dumneavoastră.

Alexandra, Paris

Buna seara, Domnule Băciuț,
V-am trimis revista nr. 11 cu sumarul. Este un număr foarte interesant și dens. Am admirat superbe picturi care ilustrează acest număr. O îmbrățișăm pe viitoarea scriitoare Nicola, căreia îi dorim o carieră literară comparabilă cu cea a bunicului.

Toate cele bune pentru întreaga familie,

Alexandra

Sincere mulțumiri și Felicitări pentru conținutul revistei.

La mai mare!

Stimă,

N.Roșu

Din Ottawa,

Multe gânduri bune și mulțumiri!

Citesc cu mare plăcere și interes, orice număr al revistei .

Cu bune urări,

Oricând,

V.

Cu ocazia sărbătorilor de iarnă și a sfârșitului de an, vă urez un Crăciun liniștit și îmbelșugat alături de familie și cei care vă iubesc și un An Nou plin de multe noi realizări pe tărâm literar, multă fericire, bucurii, multă sănătate și reușite în toate!

Nu pot să nu reamintesc de fiecare dată cât de mult vă datorez pentru felul în care am fost încurajat și primit în calitate de colaborator la revista *Vatra Veche* pe care o conduceți cu cinste și cu eforturi personale pentru a pune în lumină o literatură de calitate, de continuitate și de importanță națională și europeană.

Vă doresc mulți, foarte mulți ani de viață și de muncă ! Vă doresc să rămâneți același om bun, calm și hotărât, promotor al ideilor noi și moderne, același mare om de cultură deschis la tot ce este de valoare și mereu liber de orice constrângere. Am

în minte mereu versurile dumneavoastră care vă caracterizează indiferența față de avantajele pe care mulți dintre noi la caută: „Nu vreau nimic ! “.

La mulți ani, domnule Nicolae Băciuț! Dumneavoastră poate că nu vreți nimic, dar noi, pentru dumneavoastră, dorim foarte multe lucruri, dintr-un motiv simplu. Știm bine că orice veți avea, veți împărți cu drag cu cei din jur. Și suntem mulți ! La muți, foarte mulți ani, domnule Nicolae Băciuț !

Alex Maroiu

N.B. Pentru că scriu eseuri despre Paris, vă trimit anexat un film cu Crăciunul parizian 2021, pe vremea când Parisul se ocupa mai mult de literatură și artă și mai puțin de politică.

Bună ziua, domnule redactor-șef Nicolae BĂCIUȚ!

Vă mulțumesc pentru acest număr al Revistei „Vatra veche”! Felicitări pentru contribuția decisivă la realizarea și publicarea ei!

Multă sănătate și spor în toate! O zi frumoasă, așa cum vă place!

Mâine este o nouă zi. S-auzim de bine, în liniște și pace! Doamne-ajută!

Cu toată

Marin Ștefan

Mulțumesc idee bună. "Mi-am lăsat toate interesele" și m-am cufundat în lectură. Salutări de la fratele meu; mi-a explicat diferența între *Vatra veche* și *Vatra nouă*, esențială. Îți cunoaște bine activitatea.

Cred că *Vatra* e una singură, cea „veche”!

Tudor

Stimate domnule Băciuț, mulțumesc pentru publicarea nuvelei *În umbra morții...*! Am scris la persoana întâi ca mi se pare ca așa are mai mare incarcatura emotionala. Va rog sa trimiteti doua reviste prietenului meu Petru Prorocu!

Gyuris adalbert

Mărite Scriitor Nicolae Băciuț, Repet, alături ce ceilalți cititori cinstiți, laudele mele la adresa domniei voastre de a face din „Vatra veche” o revistă verticală, de înaltă ținută estetică și profund patriotism, așteptată cu nerăbdare de mulți însetați de cultură autentică și literatură valoroasă.

De aceea, îmi iau curaj să vă trimit dumneavoastră un text care nu s-ar potrivi nicăieri mai bine ca în paginile „Vetrei vechi”; măcar conform zicerii „ardelean la vatră trage”.

Cu încredere, melancolic,

**Ion Andreiță
pălmaș cu condeul**

Stimate dle Nicolae Băciuț,

Vă trimit un grupaj de catrene pentru numărul viitor (1/2025) al revistei, nu înainte de a vă ura sărbători creștine și laice binecuvântate.

La mulți ani și viață fără de moarte revistei!

Tot respectul și toată recunoștința,

N.M.

La mulți ani plini de pagini gândite scrise, publicate, editate!

A.B.

Felicitări, maestre Nicolae Băciuț, pentru demersurile făcute! O casă memorială este un semn de recunoaștere, de prețuire a strădaniei înaintașilor noștri, de neuitare. Ziceam epigramatic și eu cândva: „Pretențios ca alții nu-s./ Am o dorință, doar, banală:/ Să pot dormi o noapte-n plus/ În casa mea memorială!”

Vasile Larco

Bună ziua, domnule Băciuț,

Alina Grigoraș sunt. Voi am să vă aduc la cunoștință de apariția cărții mele pentru copii „Aligri si cele patru anotimpuri”, volumul 1 „ANRIA” din care a publicat și *Vatra veche* un capitol în ediția de septembrie. Încă o dată, profunde mulțumiri pentru publicare.

Cartea a ieșit din tipografie pe 23 decembrie, la editura Leviathan. Va fi și lansarea pe 22 ianuarie la Librăria Eminescu din București.

Domnul Nicolae Mățaș, căruia îi port o recunoștință deosebită, a realizat o fină recenzie a cărții, o cronică deosebită, pe care m-am gândit să v-o propun spre publicare în numărul din ianuarie a revistei *Vatra veche*, dacă este posibil. V-aș fi profund recunoscătoare, aveți recenzia dlui Mățaș, atașată mai jos.

Și, cum suntem la cumpăna dintre ani, vă urez toate cele bune, un 2025 cu sănătate, mai liniștit și plin de creație, prolific în toate proiectele frumoase pe care le promovați în revistă.

Cu deosebită considerație,

Alina Grigoraș

Panoramic cultural - 2024

Blaj, Festivalul „Ocrotiți de Eminescu”, ianuarie

Brăila, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Teatrul „Maria Filotti”, mai

Iași - Conferința Națională „Convergențe Culturale, Istorice și Religioase în Spațiul Identitar Românesc, februarie

Târgu Lăpuș, Festivalul Zilele Iei, Zilele Poeziei, iunie

Iași – Acordarea titlului de „Cetățean de Onoare” lui Nicolae Băciuț, de către primarul Mihai Chirica, martie

Toplița, Zilele „Patriarh Elie Miron Cristea”, iulie

Conferențieri: acad. Valeriu Matei, acad. Gheorghe Chivu, Ionuț Vulpescu, Nicolae Băciuț, august

Ploiești - Festivalul Internațional „Nichita Stănescu”, Biblioteca Județeană „N. Iorga”, martie

Cristian (Brașov), lansare de carte Viorica Negoiaș, septembrie

OCHIUL CICLOPULUI

Mihai Ștefănescu, Sighișoara

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat, Florin Bengean, Valeria Bilt, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Constantin Stancu, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici (Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).
Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2023 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora. •

